

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ЛЬВІВСЬКА ЕКОНОМІЧНА ФУНДАЦІЯ»

ОБЩЕСТВЕННАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ
«ЛЬВОВСКАЯ ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ФУНДАЦИЯ»

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
(Львів, 22-23 грудня 2017 року)

ЧАСТИНА II

ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СТРАНЫ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ, ТЕНДЕНЦИИ И ПРОБЛЕМЫ ВОСПРОИЗВОДСТВА

Материалы
Международной научно-практической конференции
(Львов, 22-23 декабря 2017 года)

ЧАСТЬ II

Львів
2017

УДК 330.34(063)
Е 45

Економічний потенціал сталого розвитку країни: сучасний стан, тенденції та проблеми відтворення: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 22-23 грудня 2017 року) / ГО «Львівська економічна фундація». У 2-х частинах. – Львів: ЛЕФ, 2017. – Ч. 2. – 176 с.

Экономический потенциал устойчивого развития страны: современное состояние, тенденции и проблемы воспроизводства: материалы Международной научно-практической конференции (Львов, 22-23 декабря 2017 года) / ОО «Львовская экономическая фундация». В 2-х частях. – Львов: ЛЭФ, 2017. – Ч. 2. – 176 с.

УДК 330.34(063)
Е 45

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 6. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Гогохія Л.Б., Зінченко О.А.

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....8

Івочкін О.О.

ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ9

Москаленко К.С., Лоскутов В.М.

ЕКОЛОГІЧНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ГОЛОВНИЙ ЧИННИК
ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА.....12

Пелюх О.Р.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ПЕРЕФОРМУВАННЯ
ПОХІДНИХ ЯЛИННИКІВ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ15

Снісар Я.С., Бойко О.В.

ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ
ПРОБЛЕМИ ЗАБРУДНЕННЯ ПОВІТРЯ17

СЕКЦІЯ 7. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Базалійська Н.П., Невмержицька О.М.

ВІДТВОРЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ЯК ФАКТОР
ФОРМУВАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ.....20

Чернушкіна О.О., Бендасюк М.І.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД
НОРМУВАННЯ ПРАЦІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ ПРАЦІ.....23

Дуднікова Д.Ю.

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКТОР ПОШИРЕННЯ ТЕРОРИСТИЧНОЇ ЗАГРОЗИ.....26

Лебедь В.О.

ОЦІНКА ФАКТОРІВ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ
(НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «БУРШТИН УКРАЇНИ»)27

Мамчур Т.С.

ПЕРЕВАГИ Й НЕБЕЗПЕКИ ВІДХИЛЕННЯ
ВІД СТАНДАРТНИХ ФОРМ ЗАЙНЯТОСТІ
НА СУЧАСНОМУ РИНКУ ПРАЦІ.....31

Міцкевич А.Д.

ВПЛИВ ЗРОСТАННЯ СВІТОВОГО НАСЕЛЕННЯ
НА ДЕМОГРАФІЧНУ СИТУАЦІЮ В УКРАЇНІ35

Теслюк Р.Т.

СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ
ГІРСЬКИХ РАЙОНІВ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ37

Чаплій А.В. ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НЕСТАНДАРТНИХ ФОРМ ЗАЙНЯТОСТІ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ	41
Чернушкіна О.О., Невмержицька О.М. СУЧАСНІ МЕТОДИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	44
Шепеленко Д.Ю. РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРОФЕСІЙНІЙ КУЛЬТУРІ МЕНЕДЖЕРА	48
СЕКЦІЯ 8. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ	
Богомолова В.О. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ДИНАМІКА СТАВОК ЗА ДЕПОЗИТАМИ В УКРАЇНІ.....	50
Жук І.І., Бучек О.В. ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ	52
Громова А.Є., Козак Г.Г. ОЦІНКА ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНІ ВПРОДОВЖ 2014-2016 РР.	54
Гуменюк О.Г. АДАПТАЦІЯ СИСТЕМИ МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ ДО СВІТОВИХ СТАНДАРТІВ.....	58
Дубина М.В. ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	61
Коба К.Р. ПРОЦЕСИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ, ЯК СКЛАДОВІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ.....	63
Крива Я.А. ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	65
Летюка В.М. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУЦІЙНИХ ІНВЕТОРІВ В УКРАЇНІ	68
Рахман М.С., Ликова А.С. ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ.....	71
Луганська А.В. ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ.....	74
Морковіна Т.О. ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ	78
Мусаєва Н.М. ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ НА СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ-ПЛАТНИКІВ ЄДИНОГО ПОДАТКУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗМІН ДО ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ	80

Пархацька О.М. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	83
Крупка А.Я., Пиріг Г.І., Лещик І.Б. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ У ФІНАНСОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	84
Середа С.В. УПРАВЛІННЯ НЕПРАЦЮЮЧИМИ КРЕДИТАМИ.....	86
Ткачук Н.М. СИНЕРГЕТИЧНА ЕКОНОМІКА: ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ	90
Ванькович Д.В., Ярчак О.В. СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	92

СЕКЦІЯ 9. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Арсенюк А.В., Глазко Н.Д. АНАЛІЗ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	95
Брікс В.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИТРАТ	97
Горай О.С. ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ НАСЛІДКІВ БОЙОВИХ ДІЙ.....	100
Горбатюк А.М., Фесун І.Ю. ІНВЕНТАРИЗАЦІЙНІ РІЗНИЦІ: ПОРЯДОК ВРЕГУЛЮВАННЯ ТА ОБЛІКУ	104
Дзюбенко О.М., Лисичко А.М. РОЗВИТОК МЕТОДИКИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВА	108
Заєц С.В. АУДИТ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ	110
Книш Я.М. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В АУДИТОРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: СУТНІСТЬ ТА СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ.....	113
Косик А.Ю. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ПОСЛУГ	115
Малюшицька Р.В. ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА НАПРЯМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ.....	118
Махачек О.О. ЗАГАЛЬНІ ЕТИЧНІ ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЇ БУХГАЛТЕРА ТА АУДИТОРА	121
Кайдан Д.А., Мейш А.В. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК НАЙЦІННІШИЙ РЕСУРС ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ	123

Павлушенко Т.О. ОЦІНКА ОБСЯГІВ ВИДАТКІВ ЗВЕДЕНОГО БЮДЖЕТУ НА ОСВІТУ	126
Пацула О.І., Івахів А.Б. ВПЛИВ КУРСОВИХ РІЗНИЦЬ НА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ	130
Пінчук А.О., Ткаченко І.В. БЛОКУВАННЯ ПОДАТКОВИХ НАКЛАДНИХ ЯК ЗАСІБ ЗАХИСТУ ВІД БЕЗТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ.....	132
Рабокoнь Ю.С ОЦІНКА СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	134
Роєва О.С., Омельченко В.С. ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗГІДНО НП(С)БО 1 «ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ».....	137
Роєва О.С. ДОСВІД КРАЇН ЄС У ФОРМУВАННІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	139
Роєва О.С. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВА ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	141
Савенко Ю.В., Фесун І.Ю. ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО РЕГЛАМЕНТУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	143
Сало У.В. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АУДИТУ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	146
Фесун І.Ю., Гула А.Ю. ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ ЯК СПЕЦИФІЧНОГО ОБ'ЄКТА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ	149
Хоменко Г.Ю., Дідух О.І. ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА РАХУНОК ЗОВНІШНІХ ДЖЕРЕЛ.....	153
Хоменко Г.Ю., Шумило К.В. ІМПАКТ-ІНВЕСТУВАННЯ: ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	154
Хоробчук Х.Д. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ	155
Чудак Л.А. ОБЛІКОВЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ДОВГОСТРОКОВИХ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ У КОРМОВИРОБНИЦТВІ.....	157
Шендригоренко М.Т., Карченкова О.Л. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ	159

Шендригоренко М.Т., Панасенко А.О.
ОБГРУНТУВАННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
АУДИТОРІВ ПЕРЕД КОРИСТУВАЧАМИ ЗА РЕЗУЛЬТАТИ АУДИТУ161

Шпильчук О.В., Глазко Н.Д.
АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ОПЕРАЦІЙ З ОРЕНДИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ
ІЗ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ТА ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА163

СЕКЦІЯ 10. СТАТИСТИКА

Снісар Я.С., Бойко О.В.
СТАТИСТИКА НАЙБІЛЬШИХ АВІАКАТАСТРОФ СВІТУ165

СЕКЦІЯ 11. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Галахов Є.М.
БІЗНЕС-МОДЕЛЬ КОМПАНІЇ, ОРІЄНТОВАНА НА ЗАЛУЧЕННЯ
ФІНАНС-РЕСУРСУ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ
ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДЕТЕРМІНАНТ РОЗВИТКУ167

Кісіль В.В., Дубинка М.М.
ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКУ170

Роскіна А.Ю.
ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЩІЛЬНОСТІ СТРАХУВАННЯ
НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ.....173

СЕКЦІЯ 6. ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Гогохія Л.Б.

студентка

*Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара*

Зінченко О.А.

кандидат економічних наук, доцент,

*Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Екологічний менеджмент – це система відносин і одночасно сукупність методів, які управляють вирішенням різних природноресурсних і екологічних проблем, що виникають на різних рівнях економічної ієрархії [1]. Для України цей термін є досить новим, тому є недосконалим. Через що й існують проблеми щодо поєднання вимог міжнародних стандартів та вітчизняного законодавства.

Система екоменеджмента в Україні визначається Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища», прийнятим ще в 1991 році. Метою цього закону є управління в області охорони природи, раціональне використання природних ресурсів та дотримання вимог екологічної безпеки.

На сьогоднішній день стан навколишнього середовища вимагає термінового вирішення екологічних питань відносно економічних. Бо вирішення екологічних проблем сприятиме у майбутньому економічному розвитку держави. Однак зараз економічна ситуація не дає змоги вирішувати екологічні питання, тому, на жаль, екоменеджмент поки відходить на другий план.

Економічна політика екоменеджменту повинна бути такою, щоб вона сприяла зниженню витрат і підвищенню прибутків в суспільному виробництві. Тобто, сировину та енергію треба використовувати заощадливо, не виходячи за межі норми. Є потреба в раціоналізації виробництва, до якої входить мінімізація відходів, використання вторинної сировини. Для цього є необхідним правильне керування підприємствами та нові, вдосконалені технології. Все повинно бути з максимально можливим збереженням навколишнього середовища.

Система екоменеджменту має розвиватися у трьох напрямках:

- екологічному – стосується раціонального використання ресурсів, особливо – невідновлювальних.

- економічному – стосується цін, які відбивають обмеженість ресурсів, запровадження штрафів за забруднення середовища та використання природних ресурсів поза нормою.

- соціальному – передбачення збереження довкілля для майбутніх поколінь.

Отже, для початку формування системи екологічного менеджменту треба попередити негативний вплив на навколишнє середовище. Це дасть змогу вирішити проблеми раціонального природокористування для задоволення потреб сьогодення та майбутніх поколінь [4].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Экологический менеджмент / Н. Пахомова, А. Эндрес, К. Рихтер. – СПб.: Питер, 2003. – 544 с.
2. Зінченко О.А., Паламарчук М.В. Роль екологічного менеджменту в процесах екологізації суспільного розвитку / О.А. Зінченко, М.В. Паламарчук // Збірник наукових праць Донецького інституту залізничного транспорту. – Донецьк: ДонІЗТ, 2012. – Вип. № 31. – С. 192-197.
3. Зінченко О.А., Паламарчук М.В. Аналіз проблем екологізації економічного розвитку / О.А. Зінченко, М.В. Паламарчук // Збірник наукових праць Донецького інституту залізничного транспорту. – Донецьк: ДонІЗТ, 2012. – Вип. № 32. – С. 236-241.
4. Добуш Ю.Я. / Формування системи екоменеджменту у економіці сталого розвитку.

Івочкін О.О.

студент

Херсонського національного технічного університету

м. Херсон, Україна

ЕКОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Вся попередня історія людства в області розвитку виробництва полягала в послідовному оволодінні їм процесами функціонування природи. У своїх цільових і організаційних параметрах управління було направлено на виробництво і його непомірне розвиток. Воно не враховувало екологічні наслідки розвитку виробництва і зміни способу життя людини, яке визначається можливостями виробництва, але не можливостями природи. Сучасна екологічна ситуація характеризується всезростаючі масштабами і силою впливу на природні екосистеми, появою нових форм цього впливу, і розширенням господарської діяльності людини [4, с. 59]. З'являється нове розуміння того, що управління розвитком виробництва і управління екологічними процесами не тільки сумісно, а й можливо, і їх необхідно поєднати. Основою стратегії управління повинно бути не просто захист, а цілісний комплекс вирішення проблем формування нових технологій, нових тенденцій розвитку виробництва і нарешті – нових підходів і концепцій управління, побудованих на інтеграції людини і природи. Тому, все більш очевидною стає на сьогодні необхідність пошуку нових шляхів і підходів до вирішення екологічних проблем промислового виробництва. Основним з таких шляхів в світі загально визнаний екологічний менеджмент. Взаємозв'язку між

вдосконаленням управління природокористуванням і еко- ного розвитком були головними питаннями на Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку, що відбулася в 1992 р. в Ріо-де-Жанейро. Основні документи – «Декларація Ріо-де-Жанейро» і «Порядок денний на 21 століття» (Адженда-21) [7, с. 205]. Саме в останньому вперше прозвучав термін «екологічний менеджмент», причому підкреслювалося, що екологічний менеджмент слід віднести до ключової домінанти стійкого розвитку одночасно до вищих пріоритетів промислової діяльності і підприємництва. Загальні проблеми, пов'язані з системами екологічного менеджменту та основних напрямків її розвитку знайшло відображення в працях таких відомих вітчизняних і зарубіжних вчених та фахівців: Лук'янихіна В., Балацького О., Погрібного О., Андрейцева В., Кашенко А., Пахомовой Н., Ендрес А., Ріхтера К., Галушкіно Т. Однак, незважаючи на широкий спектр досліджень, що стосуються системи екологічного менеджменту, потрібно відзначити, що деякі теоретичні та практичні аспекти цього питання в Україні залишаються ще недостатньо дослідженими. Зокрема, це стосується комплексного аналізу факторів, які уповільнюють поширення підходів системи екологічного менеджменту в Україні. Основна мета сталого розвитку – забезпечення динамічного соціально-економічного зростання, збереження якості навколишнього середовища і раціональне використання природно-ресурсного потенціалу, задоволення потреб сучасних і майбутніх поколінь через побудову високоефективної економічної системи, стимулює екологічну стійкість, продуктивну працю, науково-технічний прогрес, а також має соціальну спрямованість. Одним з ключових інструментів забезпечення сталого розвитку є екологічний менеджмент. Світова практика показує, що застосування підходів систем екологічного менеджменту дозволяє організаціям поєднувати досягнення цілей основної виробничої та природоохоронної діяльності, забезпечуючи тим самим економічну ефективність і запобігання впливу на навколишнє природне середовище [2, с. 96]. Саме в цьому полягає сутність екологічного менеджменту. У наукових працях вчених екологічний менеджмент характеризується як комплексна і багатогранна діяльність [5, с. 148]. У широкому розумінні – це тип управління, принципово орієнтований на формування і розвиток екологічного виробництва і нової екологічно якісної життєдіяльності людей, з метою збереження природного середовища, забезпечення здоров'я населення та економного витрачання ресурсів в контексті вимог сталого розвитку. Визначення економічного менеджменту «у вузькому сенсі» передбачає виділення різних його аспектів і характеристик. Зокрема, екологічний менеджмент розглядають як систему управління навколишнім середовищем (система екологічного менеджменту), частина загальної системи управління, що включає організаційну структуру, діяльність з планування, обов'язки, відповідальність, досвід, методи, методики, процеси і ресурси для розробки, здійснення та аналізу екологічної політики. Він охоплює планування, управління і контроль всієї діяльності підприємства по відношенню до охорони навколишнього середовища]. Зміст і особність екологічного менеджменту найбільше проявляється в його принципах. У сучасній літературі дається чимало принципів екологічного менеджменту [3, с. 201]. Ми виділяємо 5 найважливіших принципів, які обов'язково повинен враховувати стратегічний екологічний менеджмент (табл. 1).

Принципи екологічного менеджменту

№	Назва принципу	Зміст принципу
1.	Екологічне мотивування діяльності	Переважає використання коштів мотивування спрямованих на вирішення екологічних проблем.
2.	Випередження в рішенні проблем	Весь інструмент екологічного менеджменту повинен бути орієнтований на попереджувальні заходи виникнення кризових ситуацій.
3.	Цілеспрямованість, своєчасність і послідовність	Мета екологічного менеджменту повинна включати ті компоненти, які відображають проблеми екології та узгоджують їх в системі загальних проблем розвитку.
4.	Професіоналізм	Полягає в необхідності спеціальної підготовки менеджерів, оперуванні знаннями в області екології.
5.	Відповідальність	У сучасному управлінні нерозвинена відповідальність за екологічні наслідки.

Необхідно відзначити, що ці принципи можуть і повинні діяти тільки в системі взаємозалежності. Адже кожен з них є доповненням і конкретизацією іншого. Завдання екологічного менеджменту полягають в пошуку нових шляхів і підходів до вирішення екологічних проблем при виробництві продукції. Система еко-менеджменту на підприємстві становить частину загального менеджменту. Важливо відзначити, що на практиці, на підприємстві екологічний менеджмент здатний вже на перших етапах своєї реалізації призводити до значних економічних результатів: економії і заощадження сировини, матеріалів і енергетичних ресурсів; зниження витрат на виробництво і втрат; підвищення якості продукції (послуг); зниження екологічних платежів [1, с. 170]. Екологічний менеджмент спрямований перш за все на пошук екологічно збалансованих напрямків розвитку виробництва, що має стати імпульсом до нових технологічних рішень та нових тенденцій у взаємодії виробництва і природи. На практиці екологічний менеджмент залежить від ініціативи та особистої зацікавленості керівництва підприємства і його персоналу в результатах діяльності підприємства та представляє систематичне вдосконалення з року в рік діяльність підприємства щодо запобігання впливу виробничих факторів на навколишнє середовище. Специфіка ефективної практики екологічного менеджменту полягає в тому, що імітувати або фальсифікувати її практично неможливо. Метою екологічного менеджменту є перш за все вирішення конфлікту між економікою та екологією. Виділяють два основних напрямки стратегій: домінування економічних цілей і домінування екологічних цілей. При домінуванні економічної стратегії, екологічні вимоги беруться до уваги лише в тій мірі, в якій цього вимагають державні закони і заборони, тобто пасивний еко-менеджмент. Другий підхід можна охарактеризувати як наступаючий, тобто активний еко-менеджмент, а саме компліментарна стратегія. Вона полягає в усуненні протиріч між економікою та екологією, процес управління підприємством організовується так, щоб економіка і екологія взаємодоповнювалися. Саме на такій основі будується екологічно орієнтоване управління підприємством. Діяльність в сфері охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів

повинно регулюватися стандартами. Системи екологічного менеджменту регламентуються міжнародними стандартами ISO серії 14000. Офіційно всі стандарти ISO є добровільними [6, с. 54]. Вони можуть затверджуватися в якості обов'язкових на національному рівні або в межах окремих підприємств, організацій. Ця система стандартів не оперує такими поняттями, як концентрація речовин, обсяг викидів, технології очищення, а безпосередньо займається питаннями розробки та впровадження системи екологічного менеджменту, включає в себе такі аспекти, як підготовка документів, призначення відповідальних за певні галузі екологічної діяльності людини, екологічна політика. В Україні міжнародні стандарти ISO серії 14000 були прийняті як національні ще в 1998 р.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Галушкіна Т.П. Економічні інструменти екологічного менеджменту: Теорія та практика. – Одеса. 2000. – 170 с.
2. Дайман С.Ю. Системи екологічного менеджменту в Російській Федерації. – М.: Мир. 2014. – 96 с.
3. Коротков Е.М. Концепція російського менеджменту: навч. посіб. – М.: ДеКА, 2004. – 201 с.
4. Папченко В.Г. Екосистеми світу. – М.: Наука, 2013. – 59 с.
5. Пахомова М.В. Екологічний менеджмент. – СПб.: Пітер, 2003. – 148 с.
6. Пашков Є.В. Міжнародні стандарти ISO 14000. Основи екологічного управління. – М.: ІПК Видавництво, 1997. – 54 с.
7. Програма дій «Порядок дій на ХХІ століття» / [пер. з англ.: ВГО «Україна. Порядок денний на ХХІ століття «і інститут сталого розвитку]. – К.: Інтелсфера, 2003. – 205 с.

Москаленко К.С.

*асистент кафедри економіки
Донецького національного університету
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського*

Лоскутов В.М.

*студент
Донецького національного університету
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

ЕКОЛОГІЧНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ГОЛОВНИЙ ЧИННИК ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА

Всесвітній економічний форум (ВЕФ) – міжнародна неурядова організація, яка базується в Женеві, діяльність якої спрямована на розвиток міжнародної співпраці, станом на 2017 рік виділила наступну тенденцію п'яти основних напрямків глобальних проблем, це – екологія, економіка, геополітика, соціологія та техніка [1].

Так, серед представлених глобальних проблем було виявлено їх наслідки і саме кількість наслідків екологічної кризи за період з 2007-2017 рр. (16 разів) була самою більшою. Тому, проблема охорони довкілля потребує першочергового вирішення. Одним з варіантів вирішення є перехід до якісного розвитку економіки, тобто упровадження нових екологічних та енергозберігаючих технологій, сумісно з відновлюваними та змінними можливостями природної системи.

Однією з багатьох необхідних складових переходу на новий рівень розвитку економічної системи є інвестиції у сферу природокористування, адже покращення рівня якості довкілля є найголовнішим завданням для теперішнього та підтримки майбутнього покоління.

Варто зазначити, від якості і наявності механізму інвестування в екологічні проекти, залежать стан соціально-економічного розвитку країни, рівень життя населення, можливість збереження та розвитку природного середовища та біосфери в цілому, тому проблематика екологічного інвестування є актуальною в наш час.

Інвестиція (вкладення коштів) – господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно [2].

У свою чергу, екологічні (зелені) інвестиції – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються у господарську діяльність і спрямовані на зменшення негативної антропогенної дії на навколишнє природне середовище, зниження руйнівного впливу процесів виробництва, споживання та утилізації товарів та послуг, збереження, раціональне використання природних ресурсів та покращення природно-ресурсного потенціалу територій, забезпечення екологічної безпеки країни, внаслідок яких досягається екологічні, соціальні та економічні результати [3].

На даному етапі економічного розвитку та екологічної ситуації в Україні інвестування в екологічну сферу має здійснюватися за такими напрямками:

- вироблення, установка й експлуатація природозахисних (очисних) засобів;
- розроблення екологічно-безпечних та енергоощадних технологій виробництва;
- виготовлення екологічно чистих продуктів та надання екологічних послуг;
- переробка, транспортування та ліквідація відходів;
- збереження земельних ресурсів, водного та повітряного басейнів;
- розвиток екологічного аудиту;
- розвиток екологічної медицини.

Так, упровадження екологічних інвестицій дасть змогу прискорити екологізацію виробництва і тим самим покращить екологічну ситуацію в країні та у світі зокрема.

На нашу думку, екологічні інвестиції для стратегічного розвитку підприємств – це інвестиції, які спрямовані на розвиток та модернізацію виробничо-технологічного процесу із впровадженням або використанням інноваційних технологій виробництва та виробничо-технологічних процесів для зменшення негативної антропогенної та техногенної дії на навколишнє середовище. Їх залучення дозволить мати можливість швидкої зміни виробничого процесу за рахунок впровадження новітніх технологій. Екологічні

інвестиції дозволять підприємству зменшити екологічні платежі та покращити свій імідж на ринку, як підприємство, що випускає екологічно орієнтовану продукцію.

Крім того, екологічні інвестиції мають вплив і на соціально-демографічне положення у країні, адже викиди від виробництва впливають на демографічну ситуацію.

Тобто, існує певна залежність від застосування екологічних інвестицій: вклад інвестицій в інноваційні технології виробництва \Rightarrow відповідність світовим екологічним нормам та стандартам \Rightarrow зменшення викидів \Rightarrow зменшення екологічних платежів \Rightarrow покращення іміджу підприємства \Rightarrow збільшення попиту на продукцію \Rightarrow збільшення прибутку \Rightarrow окупність інвестицій.

Отже, розв'язуючи конкретні виробничі завдання, ми об'єктивно покращуємо стан навколишнього середовища. Треба звернути увагу на те, що екологічні інвестиції мають у собі іншу мету порівняно з інвестиціями в інші сфери економічної діяльності. Це зумовлено тим, що екологічні інвестиції не спрямовуються на отримання прибутку, а спрямовані на захист екології взагалі, хоча в довгостроковій перспективі екологічно орієнтовані інвестиції можуть бути прибутковими або створювати умови для досягнення високого рівня прибутковості.

Важливу роль у здійсненні екологічних інвестицій відіграє держава, яка реалізує їх в міжнародному, національному, регіональному та місцевому рівнях. Тому, державне управління екологічними інвестиціями слід розглядати не лише як інвестування у відновлення, охорону та розвиток природного довкілля, але й як розвиток екологічної свідомості населення.

Отже, встановлено, що активне впровадження екологічних інвестицій у екологізацію виробництва є перспективним напрямком для української економіки, оскільки сприятиме вирішенню існуючих в даний час кризисних економіко-екологічних явищ.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Звіт про глобальні ризики 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.weforum.org/reports/the-global-risks-report-2017 (дата звернення: 07.10.2017).
2. Поняття інвестиція [Електронний ресурс]. – Режим доступу : uk.wikipedia.org (дата звернення: 15.11.17).
3. Екологічні інвестиції в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу : studlib.info/pravo/-ekologichni-zeleni-investiciyi (дата звернення: 24.11.17).

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ПЕРЕФОРМУВАННЯ ПОХІДНИХ ЯЛИННИКІВ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ

Лісове господарство є важливою складовою економіки України. Разом із сільським та рибним господарством, цей сектор економіки упродовж 2010-2015 р. зріс у фактичних цінах на 155618 млн. грн. (з 7,45 % ВВП у 2010 р. до 11,92 % ВВП у 2015 р.) [1]. Проте зростання сільського та лісового господарства відбулося не за рахунок сподіваного прискореного розвитку цих галузей, а за рахунок того, що спад у цих галузях був дещо нижчий, ніж середній в економіці, а також завдяки швидкому зростанню відпускних цін [2].

Разом із тим ліси є базовим елементом екологічних систем, які формуються на території України. Однак, їхній стан залишається тривожним. За даними Державного агентства лісових ресурсів України [3] лісистість України становить 15,6 %, що значно менше від оптимального значення (20 %) розрахованого науковцями Українського науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації ім. Г.М. Висоцького.

Критичним залишається стан похідних ялинових деревостанів Українських Карпат, які зараз масово всихають на площі 19,3 тис. га [5]. Вивчають їхній стан і причини всихання М. В. Чернявський (1991), С. А. Генсірук (1992, 2002), М. А. Голубець (1978, 2005), Ю. Г. Масікевич (1999), Ю. М. Дебринюк (2004, 2011), В. І. Парпан (2008), В. М. Худинець (2008), Г. Т. Криницький (2009), В. О. Крамарець (2009), Т. В. Парпан (2011), П. Я. Слободяна (2012) та ін. А М. В. Чернявський (2006, 2008), Р. І. Бродович (2008), Г. Т. Криницький та В. О. Крамарець (2009), Ю. М. Дебринюк (2011), І. П. Соловій (2011), В. В. Лавний (2014), В. І. Парпан (2014), Ю. С. Шпарик (2014) та ін. досліджують шляхи вирішення цієї проблеми, зокрема на їхню думку перспективним є переформування таких деревостанів у корінні мішані різновікові ліси на основі екосистемного підходу та принципів наближеного до природи ведення лісового господарства, які б відповідали типам лісорослинних умов і цільовому призначенні.

Правові норми проведення переформування похідних ялинників Українських Карпат регулюються такими нормативно-правовими актами, як «Санітарні правила в лісах України» (1995 р.) [10], «Правила відтворення лісів» (2007) [7], «Правила поліпшення якісного складу лісів» (2007 р.) [8], «Правила рубок головного користування в гірських лісах Карпат» (2008 р.) [9] та «Положення про державну лісову охорону» (2009 р.) [6]. Зокрема, у «Правилах поліпшення якісного складу лісів» [8] зазначено, що рубки переформування – це комплексні рубки спрямовані на поступове перетворення одновікових чистих у різновікові мішані багатоярусні лісові насадження, які проводяться з метою забезпечення: 1) багатоцільового ведення лісового господарства на

основі принципів, наближених до природи, з урахуванням соціальних, екологічних та економічних вимог; 2) збереження і підвищення біорізноманіття лісу на основі підтримання природних процесів шляхом вирощування різновікових мішаних деревостанів з багатоярусною вертикальною і складною горизонтальною структурою.

Важливим для попередження та запобігання поширення процесів всихання похідних ялинових деревостанів є моніторинг цих насаджень. Так, відповідно до «Положення про державну лісову охорону» [6], основним джерелом інформації про всихання ялиників є повідомлення лісової охорони, які заносяться у «Книгу динаміки осередків хвороб і шкідників». Заходи з поліпшення санітарного стану лісів та недопущення зростання площ осередків усихання плануються і здійснюються на основі матеріалів лісовпорядкування, обліку осередків шкідників і хвороб лісу та актів лісопатологічних обстежень насаджень [10].

На всихаючих і пошкоджених шкідниками і хворобами лісу ділянках похідних ялинових деревостанів, як правило, проводять вибіркові та суцільні санітарні рубки [10] та вузьколісосічні рубки головного користування (якщо ділянка відноситься до експлуатаційних лісів) [9].

Окрім правового забезпечення, фахівцями Українського науково-дослідного інституту гірського лісівництва ім. Пастернака та Національного лісотехнічного університету України розроблені «Рекомендації з ведення лісового господарства у похідних ялиниках Українських Карпат» [4] та «Пропозиції до регіональної програми переформування похідних смеречників Українських Карпат» [11], де уточнено основні способи, методи та стадії переформування. Схвалений Державним лісовим агентством України збірник рекомендацій щодо збалансованого ведення лісового господарства у Карпатському регіоні містить фахову інформацію про всі види рубок при лісогосподарських роботах і санітарно-оздоровчих заходах, включаючи рубки догляду і рубки переформування у лісових ділянках, що всихають.

Дослідивши економіко-правове регулювання процесу переформування похідних ялиників Українських Карпат, можна стверджувати, що в державі існує правове поле для здійснення таких лісогосподарських заходів. Проте, реалізація цього складного процесу вимагає системних і послідовних дій на різних рівнях організації та ведення лісового господарства. Для того, щоб змінити ситуацію у лісовому господарстві на краще, і посилити роль лісів, як чинника, що позитивно впливає на добробут суспільства та стан довкілля, Україна повинна розробити довгострокову ефективну лісову політику щодо екологічно безпечного відтворення і використання лісових ресурсів, яка б забезпечила біологічну стійкість та стабільність лісових екосистем. Усе це дає підставу стверджувати, що на царині імплементації європейських критеріїв до сталого ведення лісового господарства в Україні необхідно докласти чимало зусиль вже у найближчому часі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

2. Зміни в українській економіці після майдану. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://commons.com.ua/zmini-v-ukrayinskij-ekonomitsi-pislya-majdanu/>.
3. Державне агентство лісових ресурсів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dklg.kmu.gov.ua/forest/control/uk/publish/article?art_id=62921&cat_id=32867.
4. Парпан В.І. Рекомендації з ведення лісового господарства в похідних ялинках Українських Карпат / В.І. Парпан, Г.Т. Криницький В.Л. Коржов, В.П. Гульчак, П.Я. Слободян, Я.М. Слободян, Ю.С. Шпарик, Р.І. Бродович, Т.В. Парпан, В.О. Крамарець. Затв. Секція організації управління лісовим господарством наук.-тех. ради Держлісагентства України (протокол № 1 від 27.02.2013 р.). – Івано-Франківськ: 2013. – 29 с.
5. Парпан В.І. Особливості ведення лісового господарства в похідних ялиниках Українських Карпат / В.І. Парпан, Ю.С. Шпарик, П.Я. Слободян, Т.В. Парпан, В.Л. Коржов, Р.І. Бродович, Г.Т. Криницький, Ю.М. Дебринюк, В.О. Крамарець, І.Д. Чебан // Наукові праці Лісівничої академії наук України: збірник наук. пр. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2014. – Вип. 12. – С. 20-29.
6. Положення про державну лісову охорону / Постанова Кабінету Міністрів України № 976 від 16 вересня 2009 року. – 6 с.
7. Правила відтворення лісів / Постанова Кабінету Міністрів України № 303 від 01 березня 2007року. – 7 с.
8. Правила поліпшення якісного складу лісів / Постанова Кабінету Міністрів України № 724 від 12 травня 2007 року. – 9 с.
9. Правила рубок головного користування в гірських лісах Карпат / Постанова Кабінету Міністрів України № 929 від 22 жовтня 2008 року. – 14 с.
10. Санітарні правила в лісах України / Постанова Кабінету Міністрів України № 555 від 27 липня 1995 року. – 20 с.
11. Шпарик Ю.С. Пропозиції до регіональної програми реформування похідних смеречників Українських Карпат / Ю.С. Шпарик, В.В. Леснік // Зб. «Лісівництво України в контексті світових тенденцій розвитку лісового господарства» – Львів, 2006. – С. 45-46.

Снісар Я.С., Бойко О.В.

студенти

*Національного авіаційного університету
м. Київ, Україна*

ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЗАБРУДНЕННЯ ПОВІТРЯ

Атмосфера захищає Землю від перегрівання, ультрафіолетового випромінювання і космічного простору, в атмосфері формується клімат, погода, міститься кисень, який життєво необхідний для людей, тварин і рослин.

Останнім часом атмосферне повітря все більше і більше забруднюється. Джерела його забруднення поділяють на два види: природні та штучні.

Природні джерела забруднення – це пилові бурі, лісові пожежі (що виникли без участі людини), виверження вулканів.

Значної шкоди атмосфері завдають штучні джерела, створені людиною:

- 1) сільське господарство;
- 2) радіоактивне забруднення;

- 3) інтенсивний розвиток автотранспорту;
- 4) промислові підприємства, теплові електростанції, побутові котельні;
- 5) побутові відходи.

В результаті діяльності людини в повітрі поширюються отруйні гази, їдкий дим, частинки кіптяви й попелу, виникають озонові діри в атмосфері, відбувається танення льодів. Дія шкідливих речовин, які потрапляють в повітря, посилюється їх взаємними реакціями між собою, погодними умовами, тривалим перебуванням їх в повітрі.

Забруднення атмосфери і його наслідки призводять до нудоти, головного болю, подразнення слизових оболонок, поганого самопочуття людини. Можливий летальний результат. Забруднене повітря найбільше позначається на жителях великих міст, також страждає тваринний і рослинний світ планети, тому захист атмосфери має дуже важливе значення.

До способів охорони повітря відносять очищення газових викидів підприємств і автотранспорту, використання фільтрів очищення, поновлюваних і екологічно чистих джерел енергії (вітру, води, сонця), безвідходних технологій виробництва, зміни у веденні сільського господарства, озеленення населених пунктів та промислових центрів [1].

Способи очищення газових викидів промислових підприємств поділяють на:

- 1) окислювальний;
- 2) механічний вихровий;
- 3) абсорбційний;
- 4) каталітичний (фізико-хімічний);
- 5) електровогневого.

Окислювальним способом випалюють шкідливі горючі домішки, але при використанні такого способу виділяється вуглекислий газ.

Механічним способом очищені тверді частинки видаляють шляхом обертання потоку викидів. Цей спосіб характеризується високими витратами енергії, слабким очищенням і необхідністю періодичного видалення зібраних частинок.

Абсорбційний спосіб заснований на використанні поглиначів з активованого вугілля, вапняку або лужних розчинів вапняку та аміаку. Це найпростіший спосіб, що забезпечує досить хороше очищення, проте потребує встановлення обладнання, що займає багато місця і систематичної очищення поглинає рідини.

Газові викиди при каталітичному способі очищення пропускають через тверді каталізатори. Недолік цього способу є висока вартість і важка реалізація.

Потік газових викидів в електровогневому способі пропускається через наелектризоване полум'я. Спосіб хоч і ефективний, але складно реалізуємо.

Часом доцільно використовувати комплекс з декількох способів очищення.

Щоб зменшити шкідливі викиди з вихлопних труб автомобілів, встановлюють фільтри, каталітичні нейтралізатори, використовують добавки без вмісту свинцю, випускають нові автомобілі з низьким рівнем шкідливих викидів, встановлюють газобалонне обладнання, контролюють якість палива, збільшують частку електрифікованого пасажирського транспорту. Рух

транспортних засобів організовується так, щоб можна було обійтися без частого перемикання режимів роботи двигуна.

Автодороги, заводи, фабрики необхідно відокремлювати від житлових районів зеленими насадженнями, промзони по можливості повинні розташовуватися за межами міста.

У сільському господарстві застосовується екологічне землеробство, яке має (в собі) використання різноманітних сівозмін, внесення гною і компосту, щадну обробку ґрунтів, поступова відмова від використання хіміко-синтетичних речовин.

Одночасно з іншими способами ведеться правова охорона повітря, яка контролює виконання вимог закону і передбачає відповідальність за їх порушення.

Забруднення повітря – глобальна проблема, яка зачіпає всіх мешканців планети, тому і вирішувати її необхідно спільними зусиллями.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Забруднення повітря [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uanews.pp.ua/prychyny-ta-shlyahy-vyrishennya-problemy-zabrudnennya-povitrya/>.

СЕКЦІЯ 7. ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Базалійська Н.П.

*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри управління персоналом і економіки праці
Хмельницького національного університету*

Невмержицька О.М.

*студент
Хмельницького національного університету
м. Хмельницький, Україна*

ВІДТВОРЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ

Одним із головних факторів побудови конкурентоспроможної економіки та досягнення суспільно-економічного комфорту для кожного громадянина є трудовий потенціал держави. Однак сучасний його стан розвитку, на жаль, змушує констатувати переважаючі негативні тенденції, що проявляються у скороченні кількісних та якісних характеристик трудового потенціалу. Трудовий потенціал є не лише важливою складовою ресурсного потенціалу кожної галузі, регіону, країни загалом, а й основою продуктивних сил.

Значний внесок у дослідження проблем впливу екологічних чинників на відтворення трудового потенціалу внесли і вносять такі відомі вчені, як О. Бугуцький, Д. Богиня, М. Голдін, М. Долішній, В. Дієсперов, В. Злупко, О. Котляр, В. Костаков, Г. Купалова, В. Лишиленко, Є. Лібанова, І. Лукінов, В. Онікієнко, Б. Попов, П. Саблук, М. Скаржинський, К. Якуба та інші.

Сучасна наукова література наводить обґрунтування концепцій переважно інтенсивного типу відтворення трудового потенціалу, які формуються на основі розширеного відтворення населення, робочої сили, пов'язуючи її із зайнятістю, ринком праці, робочими місцями, якісними характеристиками та соціально-економічною політикою держави, і зводить сутність процесу до відтворення поколінь.

Сутність трудового потенціалу ґрунтується на концепціях відтворення трудового потенціалу, що, в свою чергу, формуються на основі діалектичного взаємозв'язку систем ключових понять, пов'язаних з відтворенням окремих категорій населення. Загалом, трудовий потенціал – це інтегрований показник, що об'єднує характеристики відтворення окремих його категорій, робочої сили в процесі постійного руху шляхом безперервного відновлення та підтримання фізичних і розумових здібностей людей, підвищення їх трудової кваліфікації, зростання освітнього та професійного рівнів [1].

Трудовий потенціал – це міра втілення в людині якісних характеристик (природних здібностей, таланту, рівня освіти, кваліфікації, професійного

досвіду, стану здоров'я, духовних цінностей), котрі долучаються або можуть бути залучені до процесу виробництва матеріальних та духовних благ з метою задоволення існуючих і формування нових потреб і цінностей людини, і які мають здатність до динамічного розвитку в екологічно чистих умовах життєдіяльності. В даному випадку під екологічно чистими умовами ми розуміємо не тільки збереження екологічної рівноваги в навколишньому природному середовищі, але й забезпечення безпеки соціально-економічних умов життєдіяльності населення.

Використання робочої сили у процесі праці передбачає її відтворення, яке перебуває у взаємозв'язку із відтворенням суспільного продукту. Під відтворенням населення розуміють безперервне відновлення його кількісних і якісних характеристик протягом тривалого історичного періоду з відносно сталими умовами життя [2, с. 142-143].

Відтворення населення – один із головних процесів відтворення суспільства, постійне відновлення генерації людей. Подібно до того, що відтворення не існує поза історичними формами, не існує воно й поза постійною взаємодією двох конкретних демографічних процесів: народжуваності та смертності. Відтворення населення – єдність цих двох процесів. Саме у народжуваності та смертності дістають відображення результати взаємодії демографічного процесу з усіма іншими процесами, що тривають у суспільстві.

Під відтворенням трудового потенціалу слід розуміти процес формування його кількісних і якісних елементів, які характеризують сукупні можливості населення до трудової діяльності у відповідних історичних і соціально-економічних умовах, у часі та просторі. Тобто, сутність цього поняття прирівнюють до відтворення суспільного продукту у вигляді окремих фаз виробництва, розподілу, обміну та споживання [3, с. 274].

Також можна вважати, що відтворення трудового потенціалу є відтворенням специфічного реального суспільного продукту у вигляді взаємодії окремих фаз (формування, розподілу, споживання). При цьому, кожна фаза відтворювального процесу виступає як його зафіксований момент.

Зокрема виділяють такі фази: фаза формування, фаза розподілу й перерозподілу, фаза використання [4, с. 238].

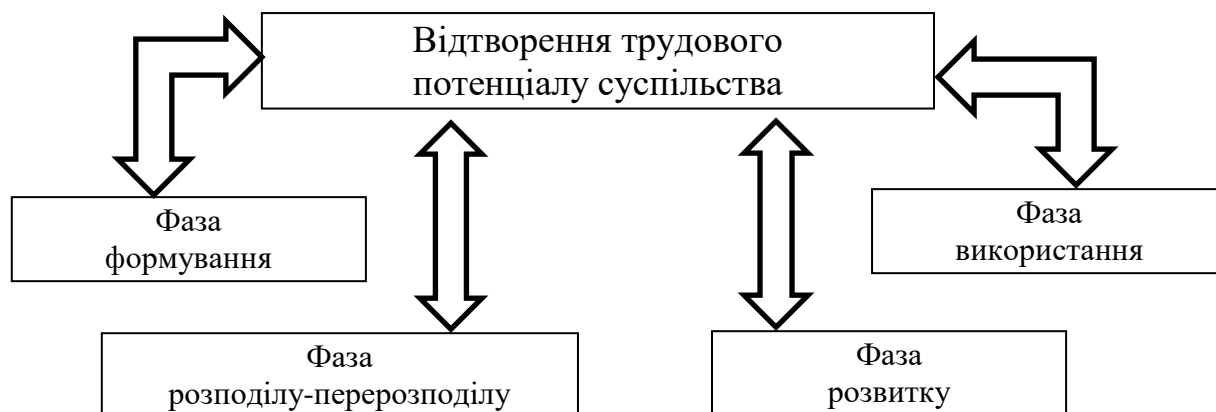

Рис. 1. Фази відтворення трудового потенціалу суспільства

На стадії формування трудового потенціалу закладаються майбутні можливості людини як суб'єкта трудової діяльності, тому стан здоров'я, рівень знань та освіти, вірний вибір професії є вирішальними для набуття певного соціального статусу, рівня добробуту майбутнього працівника.

Мета фази розподілу й перерозподілу – забезпечення найефективнішої зайнятості працівників, оптимальний розподіл і перерозподіл кваліфікованої робочої сили на підприємстві. Фаза розподілу трудового потенціалу свідчить про його адаптацію до різних видів діяльності та конкретного робочого місця.

Для роботодавця етап використання трудового потенціалу є особливо важливим, оскільки від рівня його ефективності залежать кінцеві результати діяльності підприємства. В свою чергу, ефективність використання трудового потенціалу на будь – якому етапі економічного розвитку визначається економічними умовами та мотиваційними механізмами, які можуть або сприяти її раціональному використанню, або ж гальмувати його.

В сучасних умовах трансформаційної економіки, яка посилює вимоги до функціонування трудового потенціалу, необхідним є виокремлення саме фази розвитку трудового потенціалу. Розвиток трудового потенціалу забезпечує високий рівень його конкурентоспроможності, творчої та інноваційної активності у сфері праці, професіоналізму, що є підставою для покращення якості виконуваних робіт, підвищення продуктивності праці, збільшення продаж.

Отже, процес відтворення трудового потенціалу – взаємодія чотирьох окремих фаз: формування, розподілу – перерозподілу, розвитку та використання. Кожна фаза несе в собі надзвичайно велику роль. Всі фази відтворення трудового потенціалу є взаємопов'язаними та нероздільними. Від фази формування трудового потенціалу залежить кінцевий результат його використання.

Від ефективності використання трудового потенціалу підприємства залежить результат його діяльності. А розвиток трудового потенціалу визначається всіма етапами відтворювального циклу і є основним важелем та органічною складовою соціально – економічного розвитку держави [5, с. 265].

За останні роки значно погіршилися показники здоров'я людей усіх вікових груп, зростають показники постаріння населення. Посилення інтенсивності трудової міграції серед найпродуктивніших в економічному та відтворювальному відношенні вікових груп збільшує як прямі, так і опосередковані втрати, компенсувати які можливо лише за стійкого підвищення рівня та якості життя населення. Недостатнє фінансування наукової сфери призводить до втрат наукового потенціалу. До того ж система освіти, яка є елементом формування якісно нового національного трудового потенціалу, вимагає негайної модернізації. Неефективною залишається система професійного навчання, підвищення кваліфікації та перекваліфікації робітничих кадрів унаслідок відсутності прогнозування попиту на робочу силу та вільного доступу роботодавців та економічно активного населення до інформації.

Важливим чинником формування трудового потенціалу є досягнення високого рівня життя населення. Перебуваючи в умовах кризової ситуації, наші підприємства приділяють мало уваги підвищенню ефективності формування і використання трудового потенціалу своїх працівників. Але, як відомо, функціонування економіки має циклічний характер. Тому після погіршення

фінансового стану неминуче слідує етап відродження, наступного витка розвитку. Про таку зміну ситуації потрібно пам'ятати вже сьогодні і не приймати необдуманих рішень щодо звільнення персоналу, використання режиму вимушеної неповної зайнятості. Трудовий потенціал підприємства значно легше зберегти, аніж в подальшому його відновлювати.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Білорус Т. Трудовий потенціал України: сучасний стан та перспективи розвитку / Т. Білорус. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/articles/2015/137/10_137.pdf (дата звернення 8.12.17 р.).
2. Онікієнко В.В. Ринок праці та соціальний захист населення України: ретроаналіз, проблеми, шляхи вирішення: [науково-аналітична монографія] / В.В. Онікієнко – Київ: Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, 2013. – 456 с.
3. Дулуб Л. М. Фактори формування та розвитку трудового потенціалу / Л. М. Дулуб // Навчально – технічний посібник Харківського національного економічного університету. – 2015. – № 61. – С. 273-277.
4. Шаульська Л.В. Стратегія розвитку трудового потенціалу України: Монографія / Л.В. Шаульська. – НАН України. Ін-т економіки промисловості. – Донецьк, 2015. – 502 с.
5. Черенько Л.М. Рівень життя населення України / Л.М. Черенько // НАН України, Ін-т демографії та соц. дослідж. – Київ : Консультант, 2015. – 428 с.

Чернушкіна О.О.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри управління персоналом і економіки праці
Хмельницького національного університету*

Бендасюк М.І.

*студентка
Хмельницького національного університету
м. Хмельницький, Україна*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД НОРМУВАННЯ ПРАЦІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ ПРАЦІ

В останні роки розвитку ринкових відносин нормування праці набуло важливого значення, оскільки підприємства потребують винайдення та реалізації усіх можливих резервів підвищення ефективності використання виробничого потенціалу. Виникла потреба в проведенні наукових досліджень в галузі нормування праці в системі управління підприємством для поліпшення процесів нормування в масштабі організацій та держави в цілому. Необхідним є дослідження рівня розвитку нормування праці провідних країн світу та винайдення способів його впровадження на вітчизняних підприємствах. Також необхідно визначити який внесок зробити концепції нормування праці у системі управління організацією праці

Питанням нормування праці займалися такі відомі вчені та дослідники: Д. П. Богиня, М. Д. Ведерніков, С. Г. Дзюба, І. Ю. Гайдай, Н. В. Лазарева, Г. Т. Завіновська, Г. П. Шабанова та інші. Науковцями чітко досліджено поняття нормування праці, історія розвитку та принципи нормування. Малодослідженим є процес розвитку наукових концепцій нормування праці.

Метою даної статті є дослідження розвитку наукових концепцій нормування праці, винайдення шляхів їх запровадження з метою підвищення ефективності нормування та організації праці в системі ринкових відносин.

Нормування праці є засобом визначення з одного боку міри праці для виконання певної роботи, а з іншого міри винагороди за працю залежно від її кількості та якості. В сучасних умовах ринкового господарювання під нормуванням праці розуміють визначення об'єктивно необхідних витрат робочого часу під час проектування раціональних трудових процесів та встановлення прогресивних, науково обґрунтованих норм праці [1, с. 25]. Важливу роль в цьому процесі відіграли концепції нормування праці. Існує три концепції нормування праці: концепція нормування живої праці, концепція живої та уречевленої праці, концепція нормування витрат та результатів праці (рис. 1).

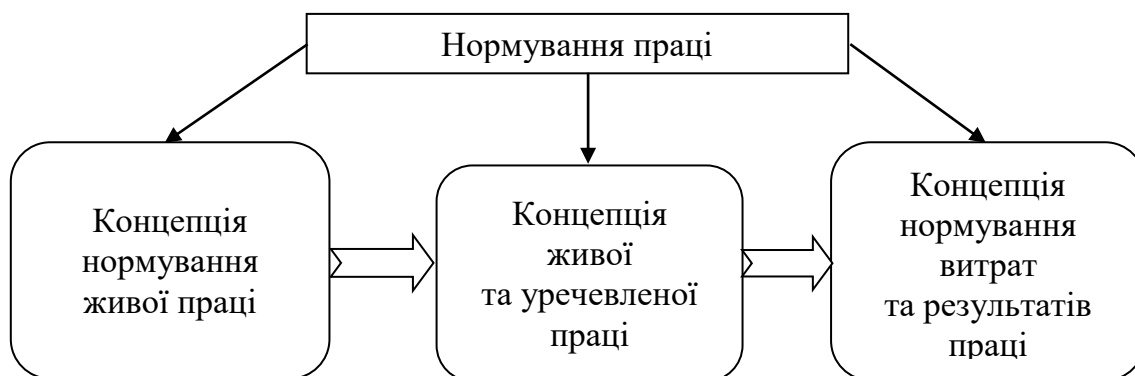

Рис. 1. Концепції нормування праці

Концепція нормування живої праці охоплює дослідженнями всі аспекти виробничої діяльності людини (психофізіологічні можливості, особливості нервової діяльності, напруженість праці, змістовність робіт). Вона завжди була в центрі уваги вчених: економістів, соціологів, фахівців різних галузей і має кілька історичних етапів. Другий етап характеризується організаційним згортанням наукових досліджень з нормування. Дана концепція актуальна і до сьогодні, усі її обґрунтування тісно пов'язані з поняттям міри праці.

Однією з основоположних концепцій на сьогоднішній день є концепція нормування живої та уречевленої праці, відповідно до якої необхідним є поєднання трудових та економічних нормативів. Необхідно здійснювати аналіз продуктивності праці на державному рівні для вибору пріоритетних напрямків розвитку економіки та організації виробництва.

Досвід провідних країн світу свідчить про те, що потрібно не лише знижувати вимоги до нормування праці, але й розширити сферу його застосування [2, с. 110]. В США, Японії, Великобританії широко застосовуються методи мікроелементного аналізу й нормування трудових процесів.

Нормування праці має на меті гарантувати суспільству визначену продуктивність праці та гідну оплату праці та виконання встановлених норм. Відповідно до мети можна визначити такі основні завдання аналізу системи нормування праці [3]:

- оцінка стану організації нормування праці на підприємстві;
- вивчення рівня кваліфікації працівників-нормувальників;
- аналіз рівня виконання норм праці;
- підвищення конкурентоспроможності підприємства за рахунок зниження затрат праці;
- розроблення рекомендацій щодо усунення необхідних недоліків.

Надзвичайно важливим є те, чи кваліфіковані робітники займаються нормуванням праці на підприємстві. Для того, щоб це визначити необхідно скласти перелік вимог до кандидата, який буде вивчати та встановлювати норми праці в організації. Виділимо основні вимоги та характеристики, якими повинен володіти нормувальник. Він повинен знати:

- нормативні матеріали щодо організації, нормування та оплати праці;
- галузеві нормативи трудових затрат;
- організацію роботи основних і допоміжних дільниць та цехів;
- форми і системи оплати праці;
- технічні засоби, які застосовуються для дослідження заходів і методів праці, виміри затрат часу і засоби обчислювальної техніки для розрахунку технічно обґрунтованих норм часу;
- основи психофізіології праці;
- правила й норми охорони праці.

Вдосконалення нормування праці на рівні підприємства передбачає: максимальне охоплення нормами праці різних видів робіт з обслуговування виробництва та управління ним; підвищення не тільки технічної, а й економічної та фізіологічної обґрунтованості норм; поліпшення якості нормування на основі науково-технічних рекомендацій; широке застосування методів прямого нормування, що дає змогу визначити трудомісткість робіт і нормованих завдань; створення автоматизованих робочих місць для нормувальників; підвищення кваліфікаційного рівня нормувальників.

Отже, аналізуючи вищенаведені дані, можна зробити висновок про важливість розроблення та впровадження нормування праці для економіки України як на регіональному так і загальнодержавному рівні. Дотримання концепцій нормування дозволить підвищити рівень продуктивності праці, ефективності праці, економити на витратах часу, підвищити рівень організації праці в цілому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Крушельницька О. В. Управління персоналом: навчальний посібник / О. В. Крушельницька, Д. П. Мельничук. – Київ : Кондор, 2003. – 296 с.
2. Брич В. Я. Економіка праці та соціально-трудова відносина : навчально-методичний посібник / В. Я. Брич, О. П. Дяків, С. А. Надвичиний. – Тернопіль : Економічна думка, 2006. – 373 с.
3. Донцова В. Г. Нормування праці на підприємстві – Режим доступу: <http://masters.donntu.edu.ua/2010/iem/dontsova/diss/indexu.htm>.

Дуднікова Д.Ю.
студент
Дніпровського національного університету
імені Олесья Гончара
м. Дніпро, Україна

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКТОР ПОШИРЕННЯ ТЕРОРИСТИЧНОЇ ЗАГРОЗИ

В останні роки тероризм почав неухильно зростати, все частіше зустрічаються терористичні акти спрямовані і на життя громадян різних країн і на внутрішню діяльність держав. Дивлячись на географію та масштаби діяльності терористичних організацій, стає зрозумілим, що це вже стало однією з найактуальніших глобальних проблем.

Економічні структури стають все більш привабливими для атак терористів у якості засобу тиску на владу. Це пояснюється тим, що вони є безпосередньо відкритими для партнерів та клієнтів, саме тому доступні й для терористів. Також на настрої суспільства звичайно впливають потрясіння економічного характеру більше, ніж захвати невеликих груп.

Більш того, найчастіше злочинці намагаються вплинути на державних службовців та досягти своїх цілей шляхом тероризму.

Будь-які терористичні акти фінансує або одна людина або група людей, інакше злочинці не мали би можливості здійснювати свої наміри. Насамперед, згідно з новою інституціональною економікою, терористична дія являє собою різновид ризикового бізнесу. Тобто спочатку погроза має характер послуги, яку обмінюють на якісь інші послуги.

Метою фінансування терористичних актів є висування політичних, економічних чи інших умов із загрозою паралізувати всю економічну систему країни.

Терористи активно утворюють так звані «благодійні» організації, за допомогою яких вони отримують доходи, мають справу з офшорними операціями, стягують «податки» та «надають послуги» населенню, що проживає на контрольованій терористами території [1].

Процес подолання протиріч у світовій економіці у основних учасників світових економічних відносин вже переходить із фінансово-економічної сфери у воєнно-політичну, на прикладі ІДІЛ.

На сьогоднішній день проблеми фінансово-економічного тероризму вже неможливо, у повній мірі, відділити від інформаційного. Його методи – не фізичне знищення, або загроза знищенню, людей, чи ліквідація матеріальних цінностей, а широкомасштабне втручання в роботу фінансових і комунікативних мереж та систем, часткове руйнування економічної інфраструктури та нав'язування владним структурам свою волю [2].

Постійною є загроза хакерських атак, викрадання даних, якими потім терористи застосовують тиск як на приватних підприємців, так і на державних службовців, з метою викрадення грошей. Наприклад, у цьому році однією з найгучніших кібератак в Україні була «Petya», що вважається сімейством шкідливих програм, які вражають комп'ютери з ОС Microsoft Windows.

Відповідна злочинна діяльність приносить великі збитки у економіці тієї чи іншої держави. На боротьбу з терористичними організаціями, перешкоджання їхньої діяльності витрачається чимало державних коштів. Наприклад, в травні цього року НАТО прийняли рішення щодо фінансування боротьби з тероризмом, а саме було розглянуто та узгоджено збільшити витрати до 2 % від ВВП протягом десятиріччя.

Отже, економіка тієї чи іншої держави безперечно пов'язана з проблемою тероризму. Оскільки чимала частка держбюджету йде на оборону країни, багато грошей втрачаються за рахунок тиску злочинців, а також через те, що у держбюджет надходить недостатня частка, за рахунок туризму та іноземних інвестицій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Міжнародний тероризм // Національний інститут стратегічних досліджень. – 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/mizhnar_teror-17f29.pdf. – С. 4.
2. The Global Terrorism Index 2016. The Institute for Economics and Peace and University of Maryland. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2016/09/Positive-PeaceReport-2016.pdf>. – С. 62.

Лебедь В.О.

студентка

*Національного університету водного господарства
та природокористування
м. Рівне, Україна*

ОЦІНКА ФАКТОРІВ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ (НА ПРИКЛАДІ ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «БУРШТИН УКРАЇНИ»)

Мотивація персоналу є одним з найефективніших механізмів удосконалення управління організацією, який, водночас, нерідко ототожнюється з підвищенням заробітної плати. Сучасний інструментарій мотивації дозволяє застосовувати значно більший комплекс інструментів впливу, вивчення дії яких вимагає узагальнення відповідних теоретичних основ та апробації на підприємствах, специфіка діяльності якого може внести суттєві корективи у попередньо заплановані рішення. У зв'язку з цим в даній роботі метою дослідження є перевірка дії комплексу факторів мотивації, узагальнених з найвідоміших мотиваційних теорій та їх апробація на прикладі одного з унікальних українських підприємств, що займається видобутком, обробкою бурштину та торгівлею готовою продукцією – ДП «Бурштин України».

Як відомо, мотиваційний процес – процес перманентного впливу суб'єкта управління на поведінку об'єкта управління через систему стимулів, що формують в об'єкта управління мотиви до такої поведінки, яка забезпечує досягнення суб'єктом управління поставлених цілей [1, с. 79].

Для оцінки ефективності впливу факторів на певний результат, у нашому випадку – рівень вмотивованості персоналу, ми використали лінійну регресійну модель:

$$Y_i = \sum_{i=1}^n X_i,$$

де Y_i – суб'єктивна оцінка вмотивованості працівника;

X_i – i -тий фактор впливу на результат;

n – кількість опитаних працівників.

Фактори впливу на мотивацію працівника варто обирати серед змістовних та процесуальних теорій мотивації. Змістовні теорії мотивації вивчають потреби людини й пропонують їх ієрархічну класифікацію, що дозволяє робити висновки щодо механізму мотивації людини.

Відповідно до теорії Маслоу існує п'ять груп потреб: фізіологічні потреби, потреби в безпеці та впевненості в майбутньому, потреби належності до певної соціальної групи, потреби визнання й поваги, потреби в самовираженні.

К. Альдерфер вважає, що потреби людини можуть бути об'єднані в окремі групи. На відміну від Маслоу, він виділяє тільки три таких групи: потреби існування; потреби зв'язку; потреби росту.

Теорія набутих потреб Мак-Клелланда пов'язана з вивченням і описом впливу на поведінку людини потреб досягнення, співучасті та влади. Це досить сильні потреби для людини, які значно впливають на її поведінку і примушують діяти. Потреби, які розглядає Мак-Клелланд, не розміщені ієрархічно і можуть мати різну міру прояву.

Відповідно до теорії Герцберга, наявність гігієнічних факторів умов праці не буде мотивувати працівника. Вона тільки запобігає виникненню почуття незадоволеності роботою. Для досягнення мети мотивації потрібно забезпечити наявність мотивуючих факторів. Працівники самі мають визначати, яким факторам вони надають перевагу [2, с. 206].

Процесуальні теорії мотивації, які на відміну від змістовних, гуртуються на потребах і пов'язаних з ними чинниках, які визначають поведінку людей, розглядають мотивацію з іншого боку. У них аналізується те, як людина розподіляє зусилля для досягнення цілей і як обирає конкретний тип поведінки.

Серед процесуальних теорій, на мою думку, варто розглянути теорію Л. Портера і Е. Лоулера, які розробили комплексну процесуальну теорію мотивації, яка поєднувала в собі елементи теорії очікувань В. Врума і теорії справедливості Д. Адамса. В їх моделі фігурують п'ять змінних: витрачені зусилля; сприйняття отриманих результатів; винагорода; ступінь задоволення; оцінка ролі працівника [2, с. 208]. Зазначені та інші фактори, наведені, наприклад, у працях [3; 4], покладені нами в основу розробки власної системи факторів мотивації працівників (табл. 1).

Для перевірки гіпотези про вплив саме цих факторів на вмотивованість працівника на підприємстві їх варто дослідити на конкретному підприємстві методом опитування працівників. Така система підходу до визначення резервів покращення після проведення відповідного аналізу охарактеризує дійсний стан та виявить відхилення стратегії працівників від стратегії підприємства, зокрема їх покаже їх здатність працювати на його користь; залежність від факторів впливу на рівні підприємства і кожного працівника.

Склад факторів впливу на вмотивованість працівника на підприємстві

№ з/п	Група факторів мотивації	Умовне позначення	Складова блоку показників (фактор впливу)
1.	Оплата праці (первинна потреба і одночасно вторинна за всіма теоріями)	x11	Задоволеність розміром заробітної плати
2.		x12	Задоволеність диференціацією заробітної плати
3.		x13	Можливість понаднормового заробітку
4.		x14	Винагородження та підтримка інноваційних ідей працівників керівництвом
5.	Соціальні зв'язки	x21	Клімат у колективі, задоволеність міжособистісними відносинами
6.	Визнання, повага	x31	Можливість самоконтролю за ходом та якістю виконуваних
7.		x32	Визнання і схвалення результатів
8.		x33	Відчуття поваги та визнання (повага з боку оточення – керівників, підлеглих, самоповага)
9.		x34	Врахування думки у прийнятті рішень на підприємстві
10.	Зростання, самореалізація	x41	Можливість кар'єрного росту, успіху
11.		x42	Можливість творчого і ділового зростання
12.	Безпека	x51	Захищеність від фізичної і психологічної небезпек
13.	Внутрішні фактори управління (організаційно-технічні)	x61	Задоволеність стилем і методами управління адміністрації
14.		x62	Можливість скористатись відпусткою, в т.ч. додатковою
15.		x63	Наявність корпоративних святкувань та інших форм, що виділяють як працівника конкретного підприємства
16.		x64	Задоволеність існуючим розподілом завдань
17.		x65	Забезпеченість технічними засобами праці та їх стан
18.		x66	Система зворотного зв'язку у відносинах керівників та підлеглих, виконавців та клієнтів
19.		x67	Забезпеченість ресурсами, сировиною для безперебійної роботи
20.		x68	Своєчасне надання інформації працівникам щодо виконуваних завдань
21.	Зовнішні фактори управління	x71	Зручність доїзду до підприємства
22.		x72	Достатність фінансування для виконання виробничих завдань
23.		x73	Забезпечення транспортом для виробничих потреб
24.	Об'єктивні умови виробництва	x81	Застосування нових технологій виробництва
25.	Суб'єктивні умови виробництва	x91	Відповідність кваліфікації рівню складності виконуваних робіт
26.		x92	Практичний досвід і навички
27.		x93	Застосування програм навчання персоналу

Джерело: розробка автора

Дослідження проводилося на державному підприємстві «Бурштин України» у м. Рівне (табл. 2).

Таблиця 2

Використання факторів на підприємстві (самооцінка респондентів), %

Блок показників	Складові	Середнє значення показника		Блок показників	Складові	Середнє значення показника		
		для блоку	для складових			для блоку	для складових	
X ₁	X ₁₁	51	53	X ₆	X ₆₁	64	68	
	X ₁₂		54		X ₆₂		68	
	X ₁₃		52		X ₆₃		59	
	X ₁₄		46		X ₆₄		65	
X ₂	X ₂₁	68	68		X ₆₅		59	
X ₃	X ₃₁	65	72		X ₆₆		72	
	X ₃₂		58		X ₆₇		50	
	X ₃₃		77		X ₆₈		69	
	X ₃₄		55	X ₇₁	50			
X ₄	X ₄₁	49,5	42	X ₇	58	47		
	X ₄₂		57	X ₇₂		77		
X ₅	X ₅₁	62	62	X ₈	31	31		
				X ₉		55	X ₉₁	68
				X ₉₂			69	
				X ₉₃		29		

Джерело: розробка автора

Провівши відповідний аналіз виявлено залежність значимих факторів впливу на вмотивованість. Оцінене вибіркове рівняння регресії має вигляд:

$$y = -3,599 + 0,127x_{11} + 0,395x_{51} - 0,162x_{61} + 0,077x_{62} - 0,498x_{65} + 0,683x_{66} + 0,501x_{68} + 0,412x_{93}$$

Провівши перевірку за критерієм Фішера можна зробити висновок про статистичну значимість економетричної моделі у цілому та її адекватність, оскільки виконується умова $F^* > F_{кр}$ ($721,818 > 2,42$). А при перевірці кожного оціненого параметра за критерієм Стьюдента можна зробити висновок про те, що всі параметри є статистично значимими, оскільки виконується умова перевірки $t_{11}^* > t_{кр}$; $t_{51}^* > t_{кр}$; $t_{61}^* > t_{кр}$; $t_{62}^* > t_{кр}$; $t_{65}^* > t_{кр}$; $t_{66}^* > t_{кр}$; $t_{68}^* > t_{кр}$; $t_{93}^* > t_{кр}$ ($|-10,019| > 2,08$; $4,998 > 2,08$; $6,675 > 2,08$; $|-3,499| > 2,08$; $2,450 > 2,08$; $|-7,953| > 2,08$; $5,527 > 2,08$; $10,823 > 2,08$; $12,122 > 2,08$). Таким чином, оцінена лінійна регресія є якісною та статистично значимою і тому на її основі можна здійснювати адекватний економіко-математичний аналіз та прогнозування.

На ДП «Бурштин України» найбільш значимими виявилися такі фактори мотивації: заробітна плата; захищеність від небезпек; задоволеність стилем управління; відпустка; забезпеченість технічними засобами праці; система зворотного зв'язку; своєчасне надання інформації працівникам щодо виконуваних завдань; програми навчання персоналу. Вплив на посилення дії

кожного з цих факторів хоча б на 1 % може суттєво підвищити відчуття вмотивованості до роботи саме на цьому підприємстві, а відтак слугувати в подальшому джерелом підвищення продуктивності праці та ефективних соціально-економічних змін у виробничому процесі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Єлець О. П. (2016). Мотивація інноваційної діяльності персоналу. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – (2). – С. 78-83.
2. Менеджмент у сфері послуг. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
3. Кичко І. Інновації в управлінні персоналом та сучасний ринок праці: аспекти взаємодії / І. Кичко, М. Горбаченко // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2017. – № 1. – С. 7-14. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prpu_2017_1_3.
4. Зіновчук В. В., Штерма Т. В. Нематеріальна мотивація персоналу сільськогосподарських підприємств / В. В. Зіновчук, Т. В. Штерма. – Чернівці : Буковинський ун-т. – 2012. – С. 228.

Мамчур Т.С.

студентка

Хмельницького національного університету

*Науковий керівник: **Хитра О.В.***

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри управління персоналом і економіки праці

Хмельницького національного університету

м. Хмельницький, Україна

ПЕРЕВАГИ Й НЕБЕЗПЕКИ ВІДХИЛЕННЯ ВІД СТАНДАРТНИХ ФОРМ ЗАЙНЯТОСТІ НА СУЧАСНОМУ РИНКУ ПРАЦІ

Сьогодні соціально-трудова сфера переживає багатовекторні зміни під впливом глобалізації, наростання кризових явищ, впровадження досягнень НТП, структурних зрушень в економіці, соціальних трансформацій. Трансформація інституту зайнятості, у свою чергу, змінює усталені параметри системи «ринок праці» [1, с. 297]. Будучи фактором порушення порядку у цій системі, диверсифікація відносин зайнятості водночас перетворюється на конкурентну перевагу, від якої залежить здатність ринку праці пристосовуватися до стрімких змін в економічному, соціальному та інституційному середовищах.

Стандартною вважається зайнятість за наймом у режимі повного робочого дня на основі безстрокового трудового договору на підприємстві або в організації, під безпосереднім керівництвом роботодавця або призначених ним менеджерів. Усі форми зайнятості (і трудових відносин), які відхиляються від цього стандарту (рис. 1), розглядаються як нестандартні (атипові, альтернативні) [2, с. 147; 3, с. 118]. Розвиток нестандартних форм зайнятості і нестійкість соціально-трудова відносин – основні причини розвитку явища, яке дістало назву «прекарізація» (з англ. «precarious employment» – «сумнівна

(ненадійна, ризикована)» зайнятість) [1, с. 297]. Ознаками нестандартної зайнятості є: відносно низька стабільність трудових відносин; нестандартність робочого часу й робочого місця; обмежений доступ до соціального захисту, передбаченого чинним законодавством.

Зайнятість ідентифікується як нестандартна, якщо вона відповідає таким критеріям: 1) трудовий договір між роботодавцем і найманим працівником відсутній або має обмежений фіксований строк; 2) розмір заробітної плати встановлюється за заниженими нестабільними розцінками без чітко визначених критеріїв кількісних і якісних показників результатів праці; 3) незахищеність праці від одностороннього припинення трудових відносин роботодавцем; 4) відсутній повноцінний доступ до механізмів соціального захисту працівників. Це означає, що у рамках нестандартної зайнятості формується специфічна система певних принципів трудових відносин, які розробляються односторонньо роботодавцем і позбавляють працівників можливості впливати на умови своєї праці. Ця система відносин охоплює в основному «соціально слабких і недалекоглядних» осіб та веде до дегуманізації трудових відносин [1, с. 300].

Варто зауважити, що стандартизація зайнятості певною мірою полегшує планування і мобілізацію людських ресурсів. Втім, використання виключно стандартних методів і форм зайнятості не завжди сприяє досягненню «точки оптимуму». Тому поряд з домінуючими стандартними формами зайнятості завжди існував сегмент ринку праці, який охоплював альтернативні робочі місця і працівників, зайнятих у нестандартних умовах (така неоднорідність знайшла відображення у теоріях дуалізму ринку праці [3, с. 118]). В сучасних умовах традиційна практика закріплення робочого місця за працівником на тривалий термін втрачає актуальність, оскільки розвиток інформаційних технологій обумовлює появу принципово нових режимів людської праці [4, с. 29].

Сучасний стан соціально-трудова відносин може бути охарактеризований як перехідний, в якому співіснують індустріальна і постіндустріальна конфігурації системи. Це обумовлено контрпродуктивним впливом певних факторів (флуктуацій), які утримують систему у точці біфуркації, в якій її стан відрізняється крайньою нестабільністю і невизначеністю. Штучне стримування розростання трансформаційних змін негативно позначається на ефективності функціонування системи зайнятості, що призводить до недовикористання резервів підвищення продуктивності та недовиробництва суспільного продукту [4, с. 30].

Нестандартні форми зайнятості базуються на нестандартних організаційно-правових умовах, надають можливість самостійної діяльності, знижують регламентацію в організації праці та виробництва, прийняті рішення [5, с. 149]. Вони дозволяють суспільству зменшити гостроту проблем безробіття через надання різним категоріям населення можливостей отримувати дохід, підтримувати рівень своєї кваліфікації та працездатності, а підприємствам маніпулювати обсягом робочої сили, не створюючи при цьому соціальної напруги через звільнення працівників. Втім, значні масштаби нестандартної зайнятості унеможливають стійку соціальну динаміку і підвищення якості трудового життя.

Рис. 1. Відхилення від «стандарту» зайнятості на ринку праці: причини виникнення, основні прояви та стратегічний напрям відновлення рівноваги

А отже, нестандартна зайнятість має як позитивні, так і негативні сторони. З одного боку, вона забезпечує гнучкість ринку праці, а з іншого – послаблює позиції працівників; з одного боку, стимулюється креативність у зв'язку з використанням сучасних технологій [6, с. 41], але такі форми зайнятості

знижують гарантію забезпечення трудових прав працівників і не завжди сприяють ефективному використанню трудового потенціалу [5, с. 150].

Для роботодавця гнучкість означає розширення спектру можливостей зниження кадрових витрат і підвищення конкурентоспроможності, що дозволяє зберігати наявні робочі місця і створювати нові. Водночас, надмірна гнучкість соціально-трудова відносин веде до зростання частки працівників з нетривалим спеціальним стажем, і це нівелює стимули до інвестицій у специфічний людський капітал, руйнує трудову мотивацію та обумовлює додаткові кадрові ризики.

Для працівника гнучкість ринку праці асоціюється насамперед з відсутністю соціального захисту та перспектив вертикальної кар'єри, а також з низькою зарплатою. З іншого боку, створення тимчасових, неповних або неформальних робочих місць є найбільш ефективним способом для безробітних повернутися у сферу зайнятості. Для кожної людини позитивні і негативні моменти визначаються різними факторами: характером виконуваної роботи, її статусом, розміром оплати та умовами праці, наявністю вільного місця в житлових приміщеннях (у випадку надомної праці), особистими зобов'язаннями тощо [7, с. 114].

Соціально оптимальна міра гнучкості ринку праці – це ретельно вивіреним і мінливим у часі баланс між захисними заходами для працівника і ліберальними нормами використання праці для роботодавця за наявності ефективної системи регулювання [3, с. 121]. З огляду на це, погоджуємось з точкою зору Ю. І. Ціжми, що нестандартна зайнятість потребує законодавчого врегулювання і державної регіональної підтримки [8, с. 201]. Завдяки цьому можливе відновлення наразі втраченого балансу у застосуванні стандартних і нестандартних форм зайнятості на ринку праці. Стандартизація зайнятості може розглядатися як «примусове» впорядкування ринку праці, тоді як допустимі відхилення від неї – це досить корисний для розвитку системи прояв її здатності до самоорганізації.

У 1990-х роках була розроблена концепція «флексік'юріті» (flexicurity), що базується на таких принципах: договірні відносини між роботодавцями й працівниками, що забезпечують необхідну гнучкість; досконале законодавство про захист зайнятості; активна політика на ринку праці, мобільність та адаптивність робочої сили; система освіти й перепідготовки кадрів, що сприяє розвитку професійних навичок протягом трудового життя; система соціального захисту, що забезпечує необхідну підтримку рівня доходів безробітних. Такий підхід націлений на знаходження рівноваги між забезпеченням гнучкості ринку праці (flexibility) і соціальним захистом працівників (security) [8, с. 198-199].

Таким чином, флексибілізацію ринку праці слід розглядати як побудову нового механізму його функціонування, який дозволить утримувати наростаючі відхилення від «стандарту» зайнятості в допустимих межах з метою оптимального поєднання економічних та соціальних цілей розвитку суспільства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Білик О. М. Нестандартна зайнятість: виклики сьогодення / О. М. Білик // Соціально-трудові відносини: теорія та практика. – 2014. – № 1. – С. 296-300.
2. Гук Л. П. ІТ-зайнятість як інноваційний сегмент ринку праці [Електронний ресурс] / Л. П. Гук // Економіка і прогнозування. – 2013. – № 2. – С. 140-150. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2013_2_13.
3. Жадан О. В. Причини та наслідки поширення нестандартної зайнятості на національному ринку праці / О. В. Жадан // Теорія та практика державного управління. – 2014. – Вип. 3. – С. 117-124.
4. Личковська М. Р. Трансформація поняття «стандартна зайнятість» у новій економіці [Електронний ресурс] / М. Р. Личковська // Глобальні та національні проблеми економіки : електронне наукове фахове видання. – 2016. – Вип. 13. – С. 28-32. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/8.pdf>.
5. Пастушенко О. О. Визначення поняття «нестандартні форми зайнятості» / О. О. Пастушенко // Вісник Донецького національного університету. Серія: Економіка і право. – 2014. – Вип. 1. – С. 147-150.
6. Гришкін В. О. Аналіз впливу глобалізації на зайнятість населення в Україні / В. О. Гришкін, А. О. Сімахова, Ю. С. Перекопська // Проблеми економіки. – 2016. – № 3. – С. 40-45.
7. Іванова Л. В. Застосування нестандартних форм зайнятості на сучасному ринку праці / Л. В. Іванова, В. Г. Никифорова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 2 (1). – С. 109-115.
8. Ціжма Ю. І. Концепція флексік'юриті та нестандартні форми зайнятості: виклики сьогодення / Ю. І. Ціжма // Бізнес Інформ. – 2013. – № 7. – С. 197-202.

Міцкевич А.Д.

студентка

Дніпровського національного університету

імені Олеса Гончара

м. Дніпро, Україна

ВПЛИВ ЗРОСТАННЯ СВІТОВОГО НАСЕЛЕННЯ НА ДЕМОГРАФІЧНУ СИТУАЦІЮ В УРАЇНІ

Одною зі складових демографії є демографічна статистика. Це відносно молода наука, оскільки виникла тільки у другій половині XVII століття. Чому ж тоді її прийнято називати відносно молодого, якщо їй близько трьох з половиною століть? – У порівнянні з астрономією, географією, та, наприклад, математикою, період існування демографічної статистики зовсім невеликий.

Усі проблеми, які виникають у глобальних масштабах і не вирішуються з плином часу набувають ще більшої загрози. Так склалося і наприкінці XX століття: світ поставив перед людством велику кількість дуже складних проблем, які ми не хотіли помічати. А з початком XXI століття вирішення глобальних проблем минулого стало ще більш складним завданням.

Ми відчуваємо на собі усі наслідки війн, через які наразі особливо тяжко переживають країни «третього світу». Постійний голод і поширення небезпечних хвороб через низьку санітарію, яка є наслідком воєнних дій на

території цих країн не залишає мирному населенню жодного шансу на нормальне існування. Ситуація у всьому світі не краща: знищення флори і фауни, стрімкий розпад біосфери, забруднення повітря – ось невеликий перелік того, як людина знищить свій вид. Звичайно, наслідками бездумної діяльності людини є прискорення темпів росту світового населення, особливо у другій половині ХХ століття, у післявоєнні часи, широко відомий як «демографічний вибух» [5].

Для вирішення поставленої проблеми перенаселення необхідно спочатку зрозуміти, яка ситуація в Україні. Для цього ми поглибимось в демографічну статистику. Наразі в Україні відмінна від світової демографічна ситуація: через складні політичні обставини, зниження середнього рівня життя, малої кількості народжених, збільшенням міграції трудових ресурсів, кількість українців поступово скорочується [4].

Демографічна криза в Україні була спричинена в першу чергу, розпадом СРСР, коли статистика показала те, що в 2016 році чисельність населення, порівняно з 1991 роком впала на 14 %. Для того, щоб населення повністю зникло за такої тенденції, нам необхідно менше ніж 150 років. За умовах такої ситуації в країні, необхідно, щоб кожна жінка народила не менше за чотирьох дітей для продовження нашого роду. Це неможливо через два фактори:

1. Основна кількість населення знаходиться в індустріальних регіонах які швидко розвиваються. Через це жінки спочатку роблять кар'єру, а вже потім народжують дітей. При таких умовах кількість дітей у родині зменшується через вік жінки.

2. Тенденція зменшення населення в Україні прискорюється з кожним роком, тому, якщо сьогодні для відновлення нації кожна жінка повинна народити не менше за чотири дитини, через 10-15 років це число може зрости до п'яти і стати ще більш недосяжною метою [6].

Станом на 1991 рік населення України становило 52 мільйони чоловік, наразі нас 45 мільйонів. До 2025 року населення України зменшиться на 20 % з моменту розпаду СРСР. За даними доповіді Світового банку, яка відбулася в Брюсселі, Україна втратить 11,8 мільйонів населення.

Державний комітет статистики звітує, що на сьогодні населення України складає 45 мільйонів чоловік. До 2050 року це число скоротиться майже вдвічі – 26 мільйонів [2].

Стан населення України за період з 2015 по 2016 рр. відображено в табл. 1 [1].

Таблиця 1

Чисельність постійного населення

Рік	Усього (тис. чол.)	Чоловіки (тис. чол.)	Жінки (тис. чол.)
2015	42759,7	19787,8	22971,9
2016	42590,9	19717,9	22873,0

Однією з головних проблем виникнення демографічної кризи у будь-якій країні є збільшення смертності по відношенню до народжуваності.

Стан смертність – народжуваність в Україні і світі відображено в табл. 2 [1].

**Народжуваність та смертність в Україні
по відношенню до світової статистики**

Україна		
Рік	Народжуваність	Смертність
2015	449 117	595 300
2016	399 300	583 600
Світ		
Рік	Народжуваність	Смертність
2015	136 572 961	55 368 258
2016	146 469 220	57 923 546

Отже, причинами демографічної кризи в Україні також можна вважати економічні проблеми, нестабільність політичної ситуації, низький рівень життя. Більше того, наразі не проводиться жодних заходів, аби суттєво змінити демографічну ситуацію: батьки невпевнені у майбутньому своєї дитини в Україні. Цей фактом є одним із багатьох, котрі примушують людей або мігрувати, або не продовжувати свій рід взагалі, і в такому випадку не допомагають навіть державні виплати молодим батькам [3].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Захоруг Т. Демографічна ситуація: чому нас стає менше? // Україна і світ – 2010. – 21-25 травня.
2. Прибиткова І. М. Основи демографії: посібник. – М.:, 2012.
3. Прибиткова І. М. Основи демографії: Посібник для студентів гуманітарних і суспільних факультетів Вищих Навчальних Закладів – К.: «Атрек», 1997 – 256 с.
4. Прибиткова І. М. Основи демографії: посібник. – М.:, 2000.
5. Рібов І. Сім'я і відтворення населення в Україні // Економіка України. – 1998. – № 4. – С. 86-88.

Теслюк Р.Т.

*кандидат географічних наук,
старший науковий співробітник
відділу соціально-гуманітарного розвитку регіону
Інституту регіональних досліджень
імені М.І. Долишнього
Національної академії наук України
м. Львів, Україна*

**СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНА ПОЛІТИКА РОЗВИТКУ
ГІРСЬКИХ РАЙОНІВ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ**

Європейські країни мають багатий досвід реалізації політики розвитку гірських територій. Демографічна складова цієї політики тісно вплетена у загальні стратегії розвитку конкретних регіонів. Забезпечення високої якості

життя горян досягається насамперед шляхом реалізації законодавчих та інвестиційних ініціатив, спрямованих на поліпшення рівня зайнятості населення. Їх можна згрупувати у три головні напрямки: екологія, туризм і пов'язане з ним ремісництво, підтримка виробника (пільгове кредитування, маркування продукції, податкові пільги для роботодавців, полегшення контакту між виробником і споживачем),

Наприклад, гірські території у Швеції користуються найвищою урядовою підтримкою. Для цих територій запроваджена і здійснюється політика спеціальної регіональної підтримки як економіки загалом, так і цільової підтримки окремих підприємств. У Польщі держава надала колосальну підтримку малому і середньому бізнесу, долучивши їх до розбудови матеріальної та спеціалізованої транспортної інфраструктури на гірських територіях [1, с. 33]. У Швейцарії з метою запобігання масового переїзду з гірської місцевості до міст було розроблено концепцію підтримки економічного розвитку гірських районів. Для законодавчого забезпечення сталого розвитку гірської місцевості у 1974 р. було прийнято «Федеральний закон про інвестиційну допомогу гірським областям» [2, с. 377]. В Австрії вдалося реалізувати модель функціонування ефективного фермерського господарства і розвитку екологобезпечного туризму. Такі позитивні зміни дали поштовх до зростання чисельності населення гірських територій, де за 15-річний період (1990-2005 рр.) щільність населення гірського краю збільшилась на 4,2 %. [2, с. 379].

Подальша реалізація політики фінансової допомоги і податкових пільг у гірських регіонах обумовлена Європейською хартією про захист гір, що зобов'язує держави-члени Ради Європи брати на себе обов'язки з метою: упровадження системи перерозподілу засобів і допомоги; надання підтримки фермам чи ремеслам, комерційним чи промисловим ініціативам, у яких використовуються чисті технології; заохочення облаштованості молодих людей у гірських регіонах [3].

Таким чином, загальноєвропейський досвід свідчить, що демографічна ситуація в гірських районах значною мірою визначається економічними чинниками, під впливом яких формуються кількісні і якісні показники відтворення населення, соціально-трудоий потенціал, професійно-кваліфікаційна структура зайнятих, що в сукупності створюють умови життєдіяльності людей. Відповідно й політика демографічного розвитку гірських територій у своїй основі має сприяння їх економічному, соціальному, інфраструктурному розвитку, підвищенню якості життя місцевого населення.

Проведений аналіз демографічної ситуації в гірських районах Карпатського регіону з одного боку свідчить про те, що демографічна ситуація в гірських поселеннях краща, ніж в інших районах областей, а з іншого – стійкою є тенденція до скорочення природного приросту населення, що створює підґрунтя для поглиблення процесів депопуляції. При цьому варто зосереджувати увагу не стільки на коефіцієнті природного приросту, як на абсолютну чисельність народжених.

За 2012-2017 рр. з-поміж розглянутих 24 гірських та передгірських районів та 8 міст обласного значення у 8 районах і 4 містах (Трускавець, Борислав, Дрогобич та Коломия) відбулось скорочення чисельності населення (рис. 1). Відносно

значним було збільшення чисельності сільського населення Яремченської міськради, Верховинського, Путильського та Перечинського районів.

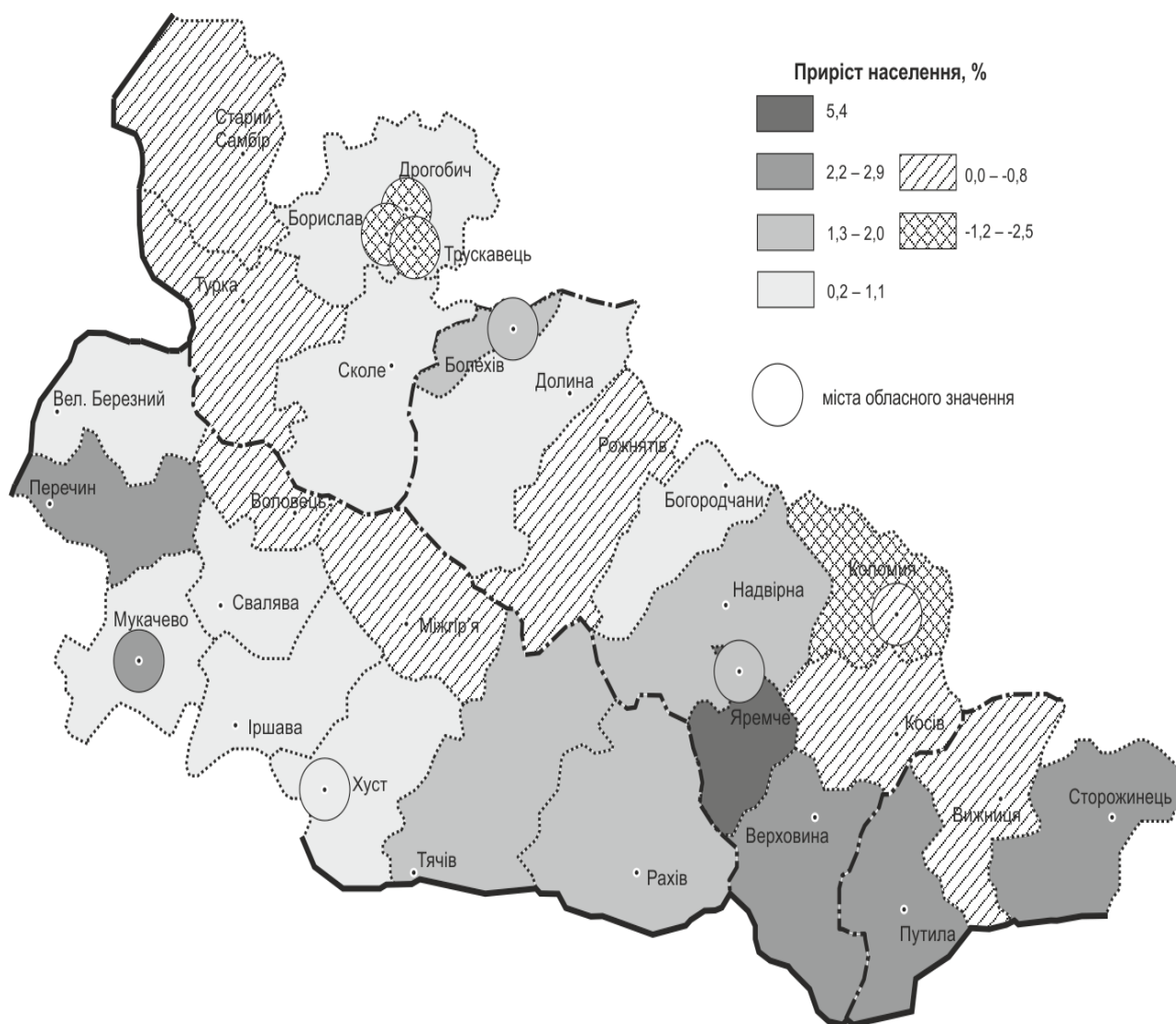

Рис. 1. Зміна чисельності населення у гірських районах Українських Карпат (2012-2017 рр.)

Насправді ситуація є дещо гіршою. По-перше, має місце масова трудова міграція, яка з сезонної часто переростає у стаціонарну, що не обліковується статистикою, і про її обсяги можна визначити лише за допомогою непрямих методів. По-друге, за оцінками експертів, від 2 до 7 відсотків від наявного населення гірських районів є фіктивними, тобто лише прописані там для отримання пільг, але фактично не проживають там.

Трудовий потенціал гірських територій є значним, та використовується далеко не повною мірою. Зокрема, проведено за участі автора групою науковців ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І.Долішнього НАН України» дослідження [4] виявило значні обсяги економічно активного населення на незареєстрованому ринку праці. Опрацьовуючи дані Головного управління Державної фісальної служби України у Львівській області, виявлено, що у Турківському районі обсяги неформальної зайнятості та незареєстрованого

безробіття (населення віком 15-70 рр.) складає 12 389 осіб (36,1 % населення у віці 15-70 рр.) з яких 7 399 (21,6 %) – зайняті в особистих селянських господарствах. При цьому офіційно зайнятими в районі є 6 213 осіб (20,2 %), а рівень офіційного безробіття – 2,1 %.

Схожа ситуація і у Сколівському районі – 12 862 осіб (38,3 %) у віці 15-70 років зайняті або неформально, або є необлікованими безробітними. З них в особистих селянських господарствах зайнято 6 556 осіб (19,5 %). Офіційно зайнятими в районі 7 796 осіб (23,2 %), рівень офіційного безробіття – 1,5 %.

Стійкою є тенденція старіння населення гірських районів Українських Карпат. Із загального числа проживаючих у гірській місцевості 21,6 % є пенсіонерами, 22,5 % – молодь. Найвищий рівень старіння зафіксовано у сільських жінок (понад 32 %).

За прогнозними розрахунками [5, с. 174] чисельність постійного населення на цих гірських територіях у 2020 році зменшиться і буде становити 1 247,4 тис. осіб, що майже на 90 тис. (або на 6,7 %) менше, ніж у 2013 році, а у 2030 році зменшиться ще майже на 140 тис. (або на 11,2 %) і становитиме 1 107,1 тис. осіб. Загальне скорочення чисельності населення до 2030 року прогнозується на рівні 229,7 тис. осіб, або на 17,2 %. Це відбудеться головню за рахунок скорочення чисельності проживаючих у сільській місцевості. За існуючих тенденцій до 2030 року чисельність сільського населення гірських територій зменшиться приблизно на 322,0 тис. осіб або на 31,6 %. За результатами прогнозування у 2030 р. порівняно з 2000 р. частка дітей у загальній кількості населення гірських територій Карпатського регіону зменшиться майже на 20 %, майже не зміниться частка населення в економічно активному віці та майже на чверть зросте частка населення у віці, старшому за економічно активний.

Запобігання таким тенденціям потребує цілеспрямованих дій з боку органів влади. Виділення коштів на соціальні програми (доплати, компенсації, пільги) – є ефективним хіба у короткостроковій перспективі. Поліпшення демографічної ситуації у гірських районах може відбутися лише за умови суттєвих змін у реальному секторі економіки цих районів, що виразиться у зростанні рівня зайнятості населення.

Кожна гірська територіальна громада має провести стратегічний аналіз свого розвитку (SWOT-аналіз) і мати узгоджений з регіональними органами влади стратегічний план, відповідно до якого виявити та розвивати конкурентні переваги, залучаючи кошти з різних джерел.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Криштанович С. Публічний менеджмент соціально-економічного розвитку гірських територій Карпатського регіону / Світлана Криштанович. – Львів : ЛДУФК, 2017. – 208 с.
2. Пітюлич М.М. Регулювання розвитку гірських територій в умовах модерназації економіки / Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю: 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Львів: НАН України ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього», 2015. – 462 с.
3. Європейська хартія про захист гір [Електронний ресурс]: Рекомендація 130 (2003) Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи. – Режим доступу: http://www.coe.int/t/congress/Default_en.asp.

4. Економічна активність населення Львівської області: формальна та неформальна зайнятість / Садова У.Я., Гринькевич О.С., Матковський С.О., Теслюк Р.Т., Левицька О.О., Махонюк О.В. // за заг. ред. д.е.н., проф. Садової У.Я. – Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». – 2017. – 48 с.
5. Пітюлич М.М. Прогнозна оцінка демографічного розвитку в Закарпатській області / М.М. Пітюлич, І.Є. Бараняк // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2013. – № 40. – С. 171-176.

Чаплій А.В.

студентка

Хмельницького національного університету

Науковий керівник: Хитра О.В.

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри управління персоналом і економіки праці

Хмельницького національного університету

м. Хмельницький, Україна

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НЕСТАНДАРТНИХ ФОРМ ЗАЙНЯТОСТІ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

В сучасних умовах спостерігається структурна асиметрія ринку праці, викликана передусім практикою використання нетипових механізмів адаптації роботодавців до змін економічної кон'юнктури, тобто стійкістю до збереження зайнятості. Це пояснюється жорсткістю трудового законодавства щодо регулювання звільнення постійних працівників і підтримкою стабільної зайнятості за рахунок гнучкості за оплатою праці та тривалістю робочого часу [1, с. 63]. Однак сучасний стан ринку праці вимагає альтернативних варіантів дій: в умовах інформаційного суспільства стає реальністю праця поза офісом; фахівці більше не розглядають своє робоче місце з точки зору довічного найму; у кваліфікованого фахівця з'являється велика кількість варіантів найму, формується мобільність [2, с. 42]. А отже, закономірною реакцією на дисбаланс між структурою робочої сили та робочих місць стає поширення нестандартних форм зайнятості.

Розвиток засобів комунікації та передачі даних створив передумови для формування нової моделі ведення бізнесу, для якої кількість прикріплених до робочого місця працівників та вартість активів компанії не є ключовим фактором оцінки її ринкової вартості та конкурентних переваг. Сьогодні ми спостерігаємо поширення так званих «компаній без ваги» (Weightless Companies), які можуть залучати значну кількість працівників на дистанційній основі. Розвиток «електронного підприємництва» не лише сприяє структурним змінам в економіці, але й веде до трансформації традиційної моделі працевлаштування: амбітні, талановиті працівники з цікавими бізнес-ідеями об'єднуються в невеликі команди для розробки власних продуктів та послуг, замість працевлаштування у корпорації з чіткою ієрархією та бюрократизованим процесом прийняття рішень [3, с. 95].

Отже, для сучасних працівників важлива не абсолютна гарантія зайнятості, а нормативно-правова база, яка створює достатню мобільність робочої сили, а у випадку безробіття – і гарантії доходу. Як свідчать результати деяких досліджень, більше 80 % респондентів вважають, що нестандартні форми зайнятості є більш ефективними та зручними порівняно з традиційними; також було підтверджено високий рівень зв'язку між показником трансформації соціально-трудових відносин зайнятості та показником ефективності інноваційної діяльності [4, с. 103].

Розвиток інформаційних технологій створив передумови для утвердження новітніх режимів праці, котрі полегшують людську працю, просуваючи її на новий ступінь складності та змістовності, а тому традиційна практика закріплення робочого місця за працівником на тривалий термін втратила актуальність [5, с. 169]. Як зазначає А. М. Колот, інтенсивне впровадження нових прогресивних технологій усе більше зумовлює як трансформацію форм зайнятості, так і зростання вимог до суб'єктів трудової діяльності [6, с. 73].

Досить часто нестандартну зайнятість трактують як таку, що перебуває поза межами нормативного регулювання і передбачає ухилення від оподаткування та повноцінного виконання соціальних зобов'язань. Згідно з іншим підходом, така зайнятість пов'язана з нестандартними умовами праці – гнучкий робочий графік, дистанційна зайнятість, самозайнятість. Втім, з точки зору А. Каллеберга, стандартна організація ієрархічних трудових відносин швидше є історичною аномалією, тоді як різноманітні форми нестандартної зайнятості – загальним правилом [7, с. 342]. Варто зазначити, що у 1995 р. Міжнародна організація праці (МОП) запропонувала зняти бар'єри, які перешкоджають нестійким формам зайнятості, а в 1997 р. ухвалила Конвенцію «Про приватні агентства зайнятості» та Рекомендацію № 188 з діяльності приватних кадрових агентств.

У цьому контексті актуальною стає розробка стратегії вдосконалення структури зайнятості, що розглядається Ю. І. Ціжмою як «система цілей, принципів та інструментів формування гнучкої структури зайнятості, результативність якої базується на виваженій організаційно-правовій платформі та ефективному інституційному середовищі» [8, с. 200]. Пріоритетами державної політики сприяння нестандартній зайнятості населення є: пільгове кредитування й оподаткування; бюджетна політика стимулювання підприємців зберігати і створювати робочі місця, здійснювати професійне навчання кадрів; створення бази вакансій нестандартного працевлаштування, державної системи профорієнтації, підготовки і перепідготовки кадрів; підтримка міжрегіональних трудових міграцій; законодавча регламентація порядку укладання трудових договорів, тривалості робочого часу, визначення квот на працевлаштування, регулювання періоду трудового життя; забезпечення соціальної підтримки громадян, які не здатні на рівних умовах конкурувати на ринку праці; вирішення питань професійної реабілітації та працевлаштування осіб з обмеженими фізичними можливостями; надання соціальної підтримки та соціальних послуг безробітним з метою повернення їх до продуктивної зайнятості тощо [8, с. 201].

Для того щоб досягти поєднання гнучкості ринку праці й захищеності працівників, свого часу була розроблена концепція «флексік'юриті» (flexicurity).

Сутність концепції полягає у наданні можливостей роботодавцям вільно звільняти і наймати працівників за рахунок «м'якості» законодавства у трудовій сфері. Разом з тим, модель характеризується високим рівнем соціального захисту безробітних, що включає виплату до 90 % заробітної плати протягом тривалого періоду. Система доповнюється програмами «активації», покликаної допомогти звільненим знайти нову роботу шляхом підвищення кваліфікації або здобуття трудових навичок у новій сфері діяльності за рахунок держави. Таким чином, держава законодавчо закріплює гнучкі умови наймання й вивільнення працівників, що надають роботодавцеві значний ступінь свободи. Водночас вона бере на себе додатковий обсяг соціальних зобов'язань, що компенсує працівникам зниження обсягу соціальних гарантій від роботодавців [8, с. 198-199].

У 1960-1970-х роках на базі досвіду флексибілізації праці сформувалася концепція позикової праці. Відносини позикової праці знаменуються появою на ринку праці трудових посередників (служб зайнятості, кадрових / рекрутингових агентств), і це утворює систему найму, що складається не менш ніж з трьох суб'єктів: працівник ↔ кадрове агентство ↔ роботодавець [9, с. 122].

Позикова праця являє собою роботу, яка виконується працівником певної кваліфікації, що надається спеціалізованим агентством у розпорядження підприємства-користувача на певний час для виконання роботи на користь останнього [10, с. 112]. Її різновидами є лізинг, аутстафінг, аутсорсинг персоналу.

Зацікавленість українських підприємців у позиковій праці пояснюється можливістю: 1) скорочення витрат на робочу силу, які перекладаються на кадрові агентства (на пошук кандидатів, виплату зарплати, відпускних, оплату листків непрацездатності, відрахувань до пенсійного фонду та фонду соціального страхування); 2) гнучкого використання робочої сили (наприклад, швидкої заміни тимчасово відсутніх працівників, зміни кількісного складу робочої сили під час коливань економічної кон'юнктури, наймання працівників у тому чи іншому регіоні для реалізації тимчасових проєктів); 3) зменшення ризиків, пов'язаних з трудовою поведінкою працівників (звільнень, страйків, трудових конфліктів). Використання схем позикової праці змінює характер соціально-трудова відносин; позикові працівники починають відігравати роль резервної робочої сили, а також інструмента послаблення позицій «основних» працівників.

Використання позикової праці може бути корисне також працівникам. Не маючи необхідного досвіду, працівник розраховує не стільки на високу зарплату, як на навчання у процесі роботи і шанс одержати постійну роботу. Проте у більшості випадків позикова праця містить ознаки дискримінації, тобто нерівних можливостей при найманні, оплаті праці та кар'єрному просуванні. «Позичені» працівники у будь-який момент можуть бути відкликані і направлені для виконання роботи в іншій організації, а по закінченні дії договору одразу звільнені. На них не поширюються соціальні гарантії, застосовувані до постійних працівників. Їх зарплата нерідко менша, ніж у штатних працівників, які виконують аналогічну роботу. Тимчасовий характер наймання позбавляє працівників виплат, пов'язаних з тривалістю зайнятості на одному робочому місці [9, с. 124-126].

Отже, поява нестандартних форм зайнятості на ринку праці обумовлена, перш за все, його нестабільністю, змінами у свідомості працівників та

гнучкістю сучасних форм ведення бізнесу. Наслідки їх неконтрольованого поширення є неоднозначними: з одного боку, такі форми зайнятості сприяють подоланню проблем безробіття, а з іншого – обумовлюють зниження рівня соціальної захищеності працівників. З огляду на це, необхідна законодавча регламентація застосування позикової праці з метою збалансування інтересів зацікавлених сторін.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Близнюк В. В. Український ринок праці: історичні виклики та нові завдання / В. В. Близнюк // Український соціум. – 2016. – № 3. – С. 58-71.
2. Легомінова С. В. Сучасний ринок праці України: проблеми та тенденції / С. В. Легомінова // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 19. – С. 39-43.
3. Сидоренко П. О. Вплив науково-технічного прогресу на розвиток ринку праці / П. О. Сидоренко // Інтелект ХХІ. – 2015. – № 1. – С. 92-98.
4. Руденко О. М. Пропозиції щодо розвитку нестандартних форм зайнятості в інноваційних сферах діяльності / О. М. Руденко // Економіка та держава. – 2017. – № 3. – С. 102-105.
5. Каленюк І. С. Новітні тенденції у сфері зайнятості в Україні / І. С. Каленюк // Чернігівський науковий часопис Чернігівського державного інституту економіки і управління. – 2012. – № 1. – С. 168-172.
6. Колот А. М. Соціально-трудова сфера: стан відносин, нові виклики, тенденції розвитку : монографія / А. М. Колот. – Київ : КНЕУ, 2010. – 251 с.
7. Kalleberg A. Nonstandard Employment Relations: Part-time, Temporary and Contract Work / A. Kalleberg // Annual Review of Sociology. – 2000. – Vol. 26. – P. 342.
8. Ціжма Ю. І. Концепція флексік'юриті та нестандартні форми зайнятості: виклики сьогодення / Ю. І. Ціжма // Бізнес Інформ. – 2013. – № 7. – С. 197-202.
9. Шевченко Л. С. Позикова праця: сутність, ризики, особливості розвитку в Україні / Л. С. Шевченко // Вісник Національного університету «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право : зб. наук. праць. – Харків : Право, 2012. – № 1 (8). – С. 121-129.
10. Іванова Л. В. Застосування нестандартних форм зайнятості на сучасному ринку праці / Л. В. Іванова, В. Г. Никифорова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 2 (1). – С. 109-115.

Чернушкіна О.О.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри управління персоналом і економіки праці
Хмельницького національного університету*

Невмержицька О.М.

*студентка
Хмельницького національного університету
м. Хмельницький, Україна*

СУЧАСНІ МЕТОДИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

У наш час питання мотивації персоналу стають актуальними для будь-якої організації. Ефективна колективна робота фахівців може сприяти процвітанню і розвитку організації. Тому мотивація співробітників займає одне з центральних

місце в управлінні персоналом, оскільки вона виступає безпосередньою причиною їхньої поведінки. На сьогоднішньому етапі розвитку економіки залишається актуальним питання застосування сучасних методів мотивації персоналу. Пошук сучасних методів мотивації та розробка ефективної системи управління мотивацією персоналу є важливою функцією сучасного менеджменту.

Питання застосування методів мотивації працівників розкрили в своїх роботах такі дослідники, як Колот А. М., Азарова А. О., Богиня Д. П., Семикіна М. В., Грішнова О. А., Онішук Ю. Ю. Закаблук, Г. О. Лівощко Т. В. та ін.

Але все ще залишаються мало обґрунтованими питання розробки та застосування саме сучасних методів мотивації працівників.

Метою даного дослідження є аналіз сучасних методів мотивації персоналу та важелів їх реалізації.

Мотивація в загальному розумінні – це сукупність рушійних сил, що спонукають людину до виконання певних дій; залежно від поведінки людини – це процес свідомого вибору їм того або іншого типу дій, обумовлених комплексним впливом зовнішніх і внутрішніх факторів (відповідно стимулів і мотивів); в управлінні – це функція керівництва, що полягає у формуванні в працівників стимулів до праці (спонукати їх працювати з повною віддачею), а також у довгостроковому впливі на працівника з метою зміни по заданих параметрах структури його ціннісних орієнтацій та інтересів, формування відповідного мотиваційного ядра і розвитку на цій основі трудового потенціалу.

Як процес мотивація формується під впливом внутрішніх та зовнішніх факторів. Внутрішні фактори пов'язані з особистістю людини – її потребами та інтересами, соціальними установками, індивідуальною позицією щодо окремих речей, моральними переконаннями, очікуваннями, сприйняттям та усвідомленням певних цінностей. Серед зовнішніх факторів переважають стимули, що застосовує організація, в якій працює людина. Кожна організація залежно від своїх цілей, характеру та способу діяльності, пропонує своїм співробітникам специфічний набір стимулів, що утворюють зовнішню мотивацію. Цілковито зрозуміло, що дієвість мотивації буде визначатися тим, якою мірою внутрішні мотиви людини до діяльності збігатимуться із запропонованими стимулами. При побудові системи мотивації необхідно виходити саме з принципу досягнення оптимальної відповідності між засобами внутрішньої та зовнішньої мотивації. Це означає, що система мотивації повинна бути конкретною, адаптованою до умов певної організації [1].

Шлях до ефективного управління людиною полягає через розуміння її потреб. Тільки знаючи, те що спонукає людину до дії, які мотиви покладено в основу її діяльності, можна знайти методи її мотивації. Отже пошук сучасних методів мотивації та розробка ефективної системи управління мотивацією персоналу є функцією сучасного менеджменту. Основні елементи мотивації подано графічно на рис. 1 [2].

Головні чинники, які змушують людину діяти та активізувати свої дії це потреби, інтереси, мотиви та стимули.

За умови, що зміст потреби та можливість її реалізації усвідомлюються людиною, вони набирають форми інтересу до різноманітних благ. Інтерес означає мати значення, та те, що важливо для людини. Певні інтереси

обумовлюють появу спонукальних дій, мотивів. Мотив – усвідомлене спонукання до дії, відображення і вияв потреб та інтересів. Тісний зв'язок мотивів, потреб і інтересів пояснюється передусім схожістю сутностей. Потреби людини – це нестача чогось, інтереси – це усвідомлені потреби, джерело діяльності, об'єктивна необхідність виконання певних функцій для задоволення потреб; мотиви – це усвідомлені причини діяльності, спонукання людини до чогось [2].

Рис. 1. Модель мотивації через потреби

Стимул означає спонукання до дії, спонукальну причину. В основі цих спонукальних дій лежать зовнішні чинники (матеріальні, моральні). Стимул – зовнішні спонукання, які мають цільову спрямованість. Мотив – це теж спонукання до дії, але в основі його може бути як стимул (винагорода, підвищення по службі, адміністративна ухвала – наказ, розпорядження), так і особисті причини (почуття обов'язку, відповідальність, страх, благородство, прагнення до самовираження тощо).

Управління персоналом має забезпечити сприятливе середовище, люди повинні отримувати задоволення від виконуваної роботи і суспільного визнання своїх досягнень.

Класифікація методів мотивації може бути поділена на організаційно – розпорядчі (організаційно – адміністративні), економічні та соціально – психологічні і є однією з найбільш широко поширених класифікацій. Дана класифікація заснована на мотиваційній орієнтації методів управління [5].

Організаційно – розпорядчі методи мотивації засновані на директивних вказівках. Ці методи охоплюють організаційне планування, нормування, інструктаж, розпорядництво, контроль. В управлінні владна мотивація грає дуже велику роль, а саме вона передбачає не тільки безумовне дотримання законів і нормативних актів, прийнятих на державному рівні, а й чітке визначення прав і обов'язків керівників і підлеглих, при яких виконання розпорядження керівництва обов'язково для підлеглих. До організаційно-розпорядчих методів мотивації можна віднести професійне зростання та кар'єрний зріст, гнучкий графік роботи, поділ влади, створення команди та інше.

Економічні методи мотивації, припускають матеріальну мотивацію, тобто орієнтовані на виконання певних показників або завдань, та надання винагороди за результати роботи. Використання економічних методів пов'язане з формуванням плану роботи, контролем за його здійсненням, а також

економічним стимулюванням праці. До економічних методів відносяться премії, подарунки, доплати за стаж та бонуси [5].

Соціально-психологічні методи мотивації застосовуються з метою підвищення соціальної активності співробітників. За допомогою цих методів впливають переважно на свідомість працівників, на соціальні, естетичні, релігійні й інші інтереси людей. До соціально – психологічних методів мотивації слід відносити такі важелі, як: створення соціально – психологічного клімату, можливість використовувати свій інтелектуальний потенціал, участь в інноваціях, надання відряджень та соціального пакету [5].

Сьогодні реалізація методів мотивації здійснюється через такі чинники як [4]:

- система винагороди, матеріального і морального заохочення;
- збагачення змісту праці, підвищення інтересу до роботи;
- розвиток персоналу, надання можливості професійно-кваліфікаційного просування, планування кар'єри;
- поліпшення соціально-психологічного клімату в організації, умов роботи, заохоченню індивідуальної і групової ініціативи, творчості і саморозвитку;
- активне залучення працівників до управління трудовими процесами, участь у прибутках і акціонерному капіталі фірми.

Отже, можна зробити висновок, що сучасні методи мотивації розраховані, з одного боку, на добре освічений персонал, що володіє високою самосвідомістю і свободою вибору. А з іншого боку, навчання і самонавчання стає постійною складовою життя компанії та працівників, які мають бути мотивовані до навчання. Все це разом спонукає на створення нового клімату і зміни корпоративної культури організацій у напрямі формування виробничих стосунків на основі принципів загальної якості.

На нашу думку, основними важелями мотивації персоналу в сучасних умовах можуть бути:

- грошові виплати за виконання поставлених цілей;
- покарання – це недопущення дій з боку працівника, які можуть принести шкоду фірмі;
- соціальна політика пов'язана з наданням працівникам додаткових пільг, послуг і виплат соціального характеру;
- нематеріальні стимули (винагороди – вдячності, письмова подяка керівництва та навіть компліменти);
- «побудова» (підсвідомий вплив на людину) – дає можливість пробуджувати у співрозмовника поважне ставлення і прагнення брати приклад з мовця;
- професійне навчання – можливість розвитку особистісних якостей і отримання спеціальних знань, які відкривають широкі перспективи;
- кар'єрне зростання – стимул працювати старанно, виконувати свої обов'язки якісно та оперативно.

Отже, які б прекрасні не були ідеї, інноваційні технології, найсприятливіші зовнішні умови, без добре підготовленого та мотивованого персоналу високої ефективності роботи досягнути неможливо. Сучасний керівник повинен враховувати всі фактори, щоб забезпечити успішну роботу підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудова відносини : підручник / О. А. Грішнова. – 6-те вид., оновлене. – Київ : Знання, 2012. – 390 с.

2. Оніщук Ю. Ю. Мотивація як одна зі складових ефективного управління розвитком людських ресурсів організації / Ю. Ю Оніщук // Управління розвитком. – 2014. – № 12. – С. 137-139.
3. Азарова А. О. Математичні моделі та методи управління мотивацією персоналу : монографія / А. О. Азарова, О. А. Ковальчук. – Вінниця : ВНТУ, 2014. – 140 с.
4. Закаблук Г. О. Економічна ефективність удосконалення системи управління персоналом підприємства / Г. О. Закаблук // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2015. – № 2. – С. 33-41.
5. Лівощко Т. В. Складові системи мотивації праці персоналу на підприємстві / Т. В. Лівощко, Н. Ю. Ткачук // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2013. – Вип. 4. – С. 59-65.

Шепеленко Д.Ю.

студентка

Дніпропетровського національного університету

імені Олеся Гончара

Науковий керівник: Зінченко О.А.

кандидат економічних наук, доцент,

Дніпропетровський національний університет

імені Олеся Гончара

м. Дніпро, Україна

РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПРОФЕСІЙНІЙ КУЛЬТУРІ МЕНЕДЖЕРА

Професіоналізм менеджера полягає у високій кваліфікації у сфері управління, яка покликана забезпечити стабільний успіх та розвиток підприємства на основі поєднання інтересу споживачів, власників і співробітників [4]. До менеджера ХХІ століття висувають наступні вимоги:

- 1) орієнтація на соціально-психологічні, особистісні компоненти діяльності;
- 2) здатність здійснення безперервного спілкування, орієнтованого на передачу управлінської інформації;
- 3) здатність до отримання та обробки зворотного зв'язку та зворотної інформації;
- 4) знання основ, технологій менеджменту.

Два з цих вимог передбачають емоційну компетентність. Довгий час вважалося, що найбільш важливою характеристикою людини є її інтелект (IQ). При прийомі на роботу, в університеті і навіть у школах проводилися численні тести рівня IQ і на їх тлі робилися висновки про розвиток людини та визначенні його в різні групи. Але в 90-х роках став розглядатися і такий фактор, як емоційний інтелект (EI). [5]. Дослідження Career Builder 2011 року охопило більш як 2600 менеджерів з найму та HR-спеціалістів: 71 % з них зазначили, що цінують емоційний інтелект працівника вище, аніж IQ; 75 % сказали, що швидше просуватимуть працівників із високим емоційним інтелектом; і 59 % заявили, що вони б відмовили кандидату з високим IQ, але низьким емоційним інтелектом. У зв'язку з цим мета даної роботи полягає у вивченні категорії емоційного інтелекту (EI) та вплив рівня його розвитку на успішну роботу менеджера.

На сьогоднішній день проблемою емоційного інтелекту (ЕІ) займаються спеціалісти у всьому світі. Серед них можна назвати таких як: І. Андреева, Р. Бар-Он, Г. Березюк, Х. Вайсбах, Г. Гарднер, Д. Гоулман, У. Дакс, С. Дерев'яно, Є. Ільїн, Н. Коврига, Г. Кравцов, Д. Люсін, Дж. Майер, Е. Носенко, Г. Орме, П. Селовей, С. Спасибенко, Дж. Стайн, Н. Старостіна, О. Філатова, А. Чеботар та інші.

Багато з цих відомих людей зарекомендували себе як успішні управлінці та на власному досвіді доводять, що успіх особистості у значній мірі залежить від розумного володіння емоціями, тобто емоційним інтелектом.

Згідно з психологом та журналістом New York Times Деніелом Гоулманом, емоційний інтелект – це «здатність людини пояснювати власні емоції та емоції оточуючих з тим, щоб використовувати отриману інформацію для реалізації власних цілей» [1]. Р. Бар-Он по-іншому визначає емоційний інтелект: «безліч некогнітивних здібностей і навичок, що впливають на здатність успішно справлятися з вимогами і тиском оточуючих». Працюючи з лідерами, Гоулман встановив, що на потенціал успіху особистості набагато більший вплив має не академічний інтелект, а емоційний. Співвідношення цього впливу становить 15:85 [1]. Іншими словами, успіх лідера на 85 % залежить від уміння управляти своїми і чужими емоціями і лише на 15 % – від розумових здібностей, адже відмінні оцінки і 200 балів за IQ-тест далеко не завжди стають запорукою блискучої кар'єри. Середні результати тесту на інтелект не завадили Джорджу Бушу і Баракі Обамі стати президентами США, а Білла Гейтса відрахували з університету за неуспішність. Дослідження 515 керівників фірм, проведене компанією Egon Zehnder International, показало, що ті з них, у кого показник емоційного інтелекту був найвищим порівняно з іншими критеріями, швидше процвітали, ніж ті, чиєю найсильнішою стороною був попередній досвід або IQ.

Таким чином, основу емоційного інтелекту покладено упевненість у собі, знання своїх власних здібностей і обмежень, а також тверде розуміння причин і ситуацій, що викликають ту або ту емоцію в собі та інших. Маючи такі здібності, менеджер зможе управляти своїми емоціями та поведінкою на якісно вищому рівні, краще розуміти, мотивувати та впливати на підлеглих [3]. Високий рівень емоційного інтелекту як складової сучасного менеджменту дозволяє досягти успішної самореалізації, збільшує інтелектуальні сили особистості, суттєво впливає на продуктивність праці та забезпечує комфортні взаємовідносини в колективі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Балл Г. О. Орієнтири сучасного гуманізму (в суспільній, освітній, психологічних сферах) / Г. О. Балл. – Житомир : Волинь, 2008. – 232 с.
2. Гоулман Д. Емоціональний інтелект / Д. Гоулман. – М. : АСТ, 2009. – 478 с.
3. Крупский А. П. Коммуникативная компетентность как необходимый элемент профессиональной культуры менеджера / А. П. Крупский, Ю. М. Стасюк // Педагогіка вищої та середньої школи: [збірн. наук. праць]; гол. ред. проф. Буряк В. К. – Кривий Ріг : КДПУ, 2009. – Вип. 25. – С. 111-116.
4. Экономическая психология / [ред. И. В. Андреевой]. – СПб : Питер, 2000. – 512 с.
5. Крупский А. П., Гуртовая А.Н. – Емоційний інтелект як складова професійної культури менеджера / Педагогіка вищої та середньої школи: Сбірник наукових праць. – 2011. – С. 437-442.

СЕКЦІЯ 8. ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Богомолова В.О.

студентка

*Харківського навчально-наукового інституту банківської справи
м. Харків, Україна*

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ДИНАМІКА СТАВОК ЗА ДЕПОЗИТАМИ В УКРАЇНІ

В процесі свого функціонування кожна країна вимагає залучення фінансових ресурсів, призначенням яких є сприяння розвитку економіки. Україна, зважаючи на необхідність здійснення реформування економічної системи та наявні кризові явища, відчуває цю потребу надзвичайно гостро.

Одним із джерел залучення ресурсів є заощадження домогосподарств, які через механізм фінансового ринку сприятимуть задоволенню потреб господарюючих суб'єктів у позикових коштах та формуванні власного капіталу, а також дозволять державі фінансувати капітальні та поточні видатки, покривати дефіцит державного та місцевих бюджетів.

Вклади населення є одним із найбільш складно прогнозованих джерел інвестиційних ресурсів. Це пояснюється впливом на рішення сім'ї щодо трансформації депозитів в інвестиції низки зовнішніх та внутрішніх факторів, які досить важко формалізуються та розміру відсоткових депозитних ставок.

Зроблено моніторинг депозитних ставок. Падіння триває.

Основні спостереження за серпень-жовтень 2017 року:

- Приватбанк вперше з 2012 року привів гривневі депозитні ставки на рівень нижче середніх по ринку, практично синхронізувавши їх зі ставками Ощадбанку. Доларові ставки – досі вище середнього.

- Той же Приват зробив свою річну ставку за строковим вкладом (13 %) нижчою за півмісячну (14 %). Це може свідчити про впевнене прогнозування тренду на зниження ставок з одночасною потребою у короткостроковій ліквідності.

- Строкові депозити з можливістю дострокового розірвання доживають своє: на ринку мало пропозицій, а ті, які є значно менш дохідні у порівнянні з новими строковими вкладками.

- У середньому по ТОП-25 банках ставки знизились на 1.02 п.п.

- Лідери за темпами зниження 12 м. ставок за новими строковими депозитами (вересень-жовтень):

- Єдиний банк, що підвищив ставку – Банк Кредит Днепр на 2 п.п.

- Укрексімбанк суттєво повисив мінімальну суму депозиту. Щоб заробити на вкладі більше 0,1-1,8 % за рік, необхідно надати банкові на зберігання як мінімум 25 тисяч гривень або 1000 доларів США. Відносно високі планки мінімальної суми вкладу, які можуть виявитись неприйнятними для клієн-

тів з нижнього сегменту мас-маркету, також утримує Прокредитбанк (від 5000 доларів США) [3].

Розглянемо детальніше сутність депозитів та з чим пов'язана їх кількість. Вклади (депозити) населення безпосередньо пов'язані з доходами та витратами населення України.

Можемо спостерігати, що такі категорії як заробітна плата, прибуток та змішаний дохід та придбання товарів та послуг збільшились. Хоча це збільшення не є пропорційно-відповідними. Витрати перевищують доходи, як наслідок приріст фінансових активів зменшився на 3,6 відсотків відповідно до суми доходу [6]. Населення не може робити ані прихованих заощаджень, ані депозитних вкладів у банки. Ця від'ємна динаміка стосується як і долара, так і національної валюти.

Відсоткові ставки за депозитами на сьогодні продовжують знижуватись і вже є значно нижчими за докризовий рівень 2013 року: середньоринкова ставка в національній валюті терміном понад рік зараз складає 13,51 % (у 2013 можна було збагатитися на 19-25 % від суми вкладу за рік).

Якщо ж йдеться про валютні вклади, середньозважена ставка на ринку – 3,85 %. Кількома роками раніше вона доходила й до 9 % річних.

Протягом 2017 року спостерігається вилучення коштів домогосподарствами з фінансової системи України, що сприяє збільшенню вкладів у неорганізованій формі. Така тенденція спостерігається на фоні скорочення як реальних, так і номінальних доходів населення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Статистичний бюлетень [Електронний ресурс] // Національний банк України. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=57897.
2. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс] // Національний банк України. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123143.
3. Депозити, залучені депозитними корпораціями (крім Національного банку України) // Національний банк України. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=12063884.
4. «Чи можна в Україні заробити на депозитах і яким банкам довіритись (РЕЙТИНГ)». – Режим доступу: <https://glavcom.ua/publications/rejting-depozitiv-u-yakiy-bank-poklasti-groshi-413934.html>.
5. Моніторинг депозитних ставок. – Режим доступу: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=1468575469863002&id=165557686831460#.
6. Доходи та витрати населення (щоквартальні показники). – Режим доступу: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/component/search/?searchword=%20D0%20B7%20D0%20B0%20D0%20BE%20D1%2089%20D0%20B0%20D0%20B4%20D0%20B6%20D0%20B5%20D0%20BD%20D0%20BD%20D1%208F&ordering=&searchphrase=all>.

Жук І.І.

*кандидат економічних наук,
асистент кафедри фінансів і кредит
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича*

Бучек О.В.

*студентка
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

ПРАКТИКА ОРГАНІЗАЦІЇ МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ

В умовах децентралізації влади актуальною проблемою проведення реформ на місцевому рівні та запозичення досвіду провідних країн світу в сфері міжбюджетних відносин та можливості їх запровадження в Україні.

Організація міжбюджетних відносин ґрунтується на моделі бюджетного федералізму та бюджетного унітаризму. Основу даних моделей складає державний устрій, що існує в країнах з розвинутою економікою.

Модель бюджетного унітаризму характерна країнам з унітарним устроєм, серед яких країни Європи зокрема: Франція, Великобританія, Італія, Данія, Норвегія, Іспанія, Швеція, Угорщина, Польща, Румунія, Болгарія. Суб'єктами міжбюджетних відносин у таких країнах виступають центральні органи та органи місцевого самоврядування.

Провівши певні дослідження можемо характеризувати організацію міжбюджетних відносин та бюджетну систему такої унітарної держави, як Швеція.

Бюджетний устрій Швеції визначається з урахуванням державного устрою та адміністративно – територіального поділу. Країна є унітарною державою з трьома рівнями державного управління: центральний уряд, регіональні органи влади (ради ландстингів) та органи влади муніципалітетів. Варто зазначити, що рівні ландстингів та муніципалітетів не залежать один від одного. Крім того, у результаті проведених адміністративних реформ у Швеції відсутні такі поняття, як село та місто, вони замінені одним – муніципалітет. Бюджетна система Швеції складається з державного бюджету, бюджетів ландстингів та муніципалітетів [2, с. 320].

Доходи бюджетів ландстингів та муніципалітетів Швеції формуються за рахунок надходження прибуткового податку з громадян (майже 70 % від загальної суми надходжень), надходжень від системи вирівнювання, грантів з державного бюджету, надходжень від ренти, дивідендів та ін. Характерною особливістю є те, що ставки прибуткового податку встановлюються місцевими органами влади самостійно, причому прибутковий податок надходить одночасно і до бюджетів муніципалітетів, і до бюджетів ландстингів. Як правило, ставки цього податку для мешканців муніципалітетів знаходяться в

межах 19-21 %, а до бюджетів ландстингів – 9-11 %. Варто зазначити, що гранти з державного бюджету носять виключно цільовий характер [2, с. 21].

У Швеції місцеві бюджети беруть позики в банку з метою інвестиційної діяльності.

Видаткова частина місцевих бюджетів Швеції спрямована на фінансування охорони здоров'я та місцевої інфраструктури та соціальний захист населення. Швеції притаманні такі риси: місцеве самоврядування базового рівня має вагому управлінську та бюджетну самостійність; місцеві громади отримують вагому частку податкових надходжень на економічну активність фізичних, а також юридичних осіб, що є резидентами країни. Тому вони різними методами підтримують бізнес і інвестиції на своїй території.

В таких країнах, як Данія, Хорватія, Швеція, теж мали місце значні реформи місцевого самоврядування та територіально-адміністративного устрою. На територіях цих країн існує чіткий розподіл повноважень та ресурсів між державною, регіональною та місцевою владою.

Фінансові питання провідних країн світу, які досліджувалися в роботі контролюються ретельно та прозоро, тому що їм притаманне обрання комітетів фінансового контролю, який займається фінансовим аудитом і доцільністю прийняття фінансових рішень.

Організація міжбюджетних відносин у формі бюджетного федералізму характерна таким провідним країнам як США, Німеччина, Швейцарія тощо. Бюджетний федералізм по своїй суті організовує міжбюджетні відносини на багаторівневій бюджетній системі. За цієї моделі розподіл видатків між рівнями влади здійснюється відповідно до географічних зон споживачів суспільних благ. Вихідною для цього є концепція «суспільних благ». Можливість споживання або використання «чистих суспільних благ» не залежить від місця проживання громадян [3, с. 112].

Модель бюджетного федералізму має позитивні сторони для України у видатковій частині, адже видаткові повноваження переходять до нижчих ланок бюджетної системи, це в свою чергу надає їм самостійність та змогу керувати коштами на свій розсуд.

Отже, розглянувши організацію міжбюджетних відносин в провідних країнах світу можна зробити висновок, що для України доцільно буде змінити пріоритети побудови міжбюджетних відносин, адже на даному етапі розвитку нашої країни на першому місці стоїть наповнення державного бюджету, а потрібно зважати на процеси щодо підвищення ефективності наповнення місцевих бюджетів. Доцільно зміцнити дохідну базу місцевих бюджетів, це можливе за рахунок запровадження додаткової кількості місцевих податків і зборів, надання більшої самостійності місцевим органам влади, закріплення за місцевими бюджетами адміністрування та справляння додаткових загальнодержавних податків та зборів. Зауважимо, що в провідних країнах світу влада є децентралізованою і на цьому не зупиняється, існують країни, зокрема Швеція та Норвегія в яких і досі відбуваються об'єднання територіально-адміністративних одиниць. Успішні результати розвитку провідних країн світу є те, що влада як на державному так і на місцевому рівнях зокрема опікується

питаннями, що стосуються повсякденного життя людей, зосереджуючи особливий акцент на соціальному захисті, медицині та освіті.

Подальші наші дослідження будуть зосереджені у напрямку можливості запозичення та практичної імплементації досвіду провідних країн світу, щодо правильності розмежування владних повноважень, організації міжбюджетних відносин та застосування їх в Україні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Волохова І. С. Міжбюджетні відносини в Україні: сучасний стан: монографія / І. С. Волохова. – Одеса: Атлант, 2010. – 234 с.
2. Диверсифікація доходів місцевих бюджетів: Монографія. / [Луніна І. О., Кириленко О. П., Лучка А. В. та ін.]; за ред. д-ра екон. наук І. О. Луніної; НАН України; Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2010. – 320 с.
3. Євдокімова М.О. Місцеве самоврядування. Його витoki // матеріали доповідей Міжнародної науково–практичної конференції. – Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – Ч. 2. – С. 58-61.

Громова А.Є.

асистент кафедри фінансів

Вінницького торговельно-економічного інституту

Київського національного торговельно-економічного університету

Козак Г.Г.

студент

Вінницького торговельно-економічного інституту

Київського національного торговельно-економічного університету

м. Вінниця, Україна

ОЦІНКА ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ В УКРАЇНИ ВПРОДОВЖ 2014-2016 РР.

Фондовий ринок є важливою складовою фінансового ринку. На сьогодні рівень розвитку фондового ринку є низьким, що спричиняє кризові явища у фінансовій сфері та негативно впливає на економіку в цілому. За невеликий період існування України як незалежної держави відбулась еволюція розуміння того, що ігнорування важливості фондового ринку і стримування його розвитку призводять до значних негативних наслідків в економіці і перешкоджають належному фінансуванню основних її галузей економіки.

Низький рівень розвитку ринку цінних паперів Україні значно послаблює конкурентоспроможність держави в отриманні інвестицій з міжнародних ринків капіталу та акумуляції коштів внутрішніх інвесторів. Реформування економіки України, функціонування суб'єктів господарювання на засадах ринкових принципів обумовлює необхідність дослідження стану, загальних тенденцій та проблем розвитку фондового ринку України, що на сьогодні є дуже актуальним.

На сучасному етапі на українському фондовому ринку існують потреби, які необхідно вирішити в найближчій час. Основною проблемою є низька ліквідність цінних паперів, тобто повільна трансформація цінних паперів в готівкові кошти в разі значної потреби в коштах, низький рівень капіталізації фондового ринку [1, с. 28].

Щоб краще зрозуміти сучасний стан фондового ринку України, розглянемо динаміку обсягу біржових контрактів з цінними паперами протягом 2014-2016 р., що зображена на рис. 1.

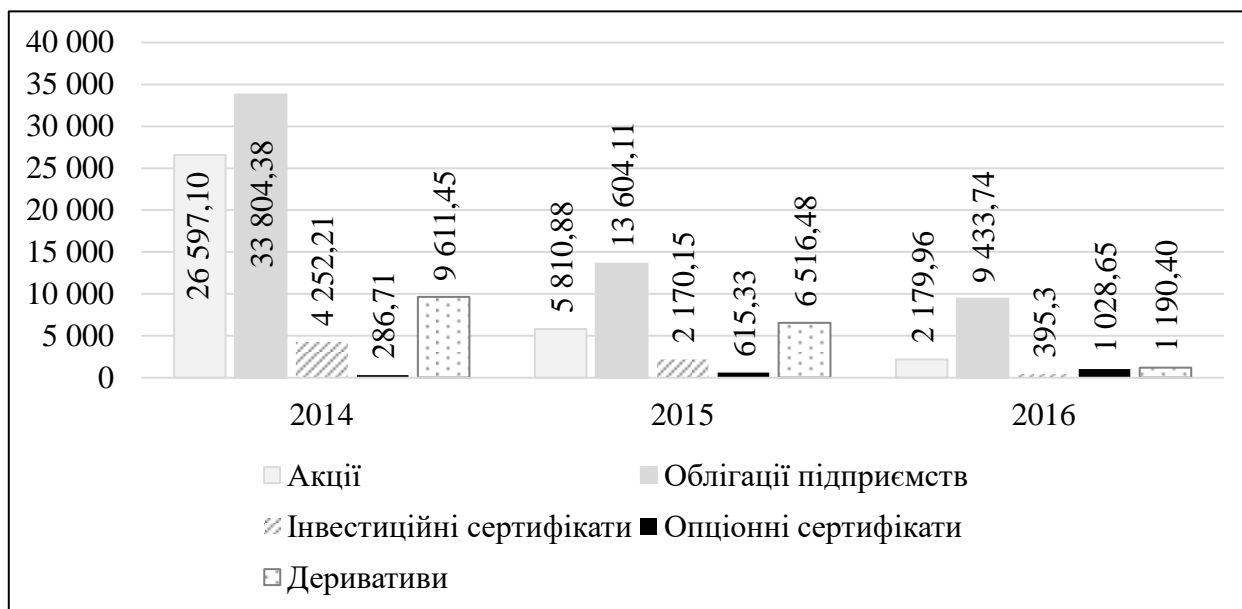

Рис. 1. Динаміка обсягу біржових контрактів з цінними паперами протягом 2014-2016 рр., млн. грн.

Аналізуючи рис. 1, слід підкреслити, що обсяг майже усіх цінних паперів (акцій, інвестиційних сертифікатів, деривативів, облігацій) протягом досліджуваних років зменшувався, крім опціонних сертифікатів, їх обсяг навпаки збільшувався.

В 2014 році обсяг акції становив 26 597 млн. грн., в наступному році він скоротився на 20 786,22 млн. грн. (78,15 %). Тоді як в 2016 цей обсяг зменшився з 5 810,88 млн. грн. до 2 179,96 млн. грн.

Облігації підприємства суттєво зменшувались протягом 2014-2016 рр. В 2014 році їх обсяг дорівнював 33 804,38 млн. грн. В наступному році обсяг таких облігацій скоротився на 59,76 % (20 200,27 млн. грн.) та становив 13 604,11 млн. грн., а в 2016 році відбулось ще скорочення до 9 433,74 млн. грн.

Динаміка інвестиційних сертифікатів протягом 2014-2016 рр. також була спадною. В 2014 році величина інвестиційних сертифікатів становила 4 252,21 млн. грн. В 2015 їх обсяг зменшився на 2 082,06 млн. грн., тоді як в 2016 році величина інвестиційних сертифікатів скоротилась з 2 170,15 млн. грн. до 395,3 млн. грн.

Динаміка опціонних сертифікатів суттєво відрізнялась від інших цінних паперів. В 2014 році їх обсяг дорівнював 286,71 млн. грн. В наступному

році відбулось збільшення на 114,62 % (328,62 млн. грн.), а в 2016 – на 413,32 млн. грн. до 1 028,65 млн. грн.

Варто підкреслити, що прослідковується тенденція до поступового зменшення частки обігу цінних паперів на регульовану ринку. Основними причинами є нормативні обмеження щодо укладення угод з деякими фінансовими інструментами винятково, зростання вимог до перебування цінних паперів в біржовому списку та реєстрі (лістингу), а також до контролю біржового ціноутворення та протидії маніпулюванню цінами.

Розглянемо основні проблеми розвитку фондового ринку України та можливі методи їх вирішення.

У першу чергу необхідно підвищити рівень капіталізації та ліквідності організованого ринку цінних паперів шляхом використання фондових бірж, зокрема, у процесі приватизації через первинне публічне розміщення акцій. Переважно суб'єкти господарювання здійснюють операції з цінними паперами на неорганізованому фондовому ринку, що призводить до непрозорості ринку цінних паперів та знижує його ефективність як частини фінансового ринку країни.

Також необхідно привести бухгалтерський облік України у відповідність до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB) та міжнародних стандартів розкриття інформації Міжнародної організації комісії з цінних паперів (IOSCO) та запровадження комплексної системи збору та розкриття інформації про учасників фондового ринку [4, с. 180].

На сьогодні існує проблема податкового стимулювання розвитку фондового ринку. Необхідними заходами є поліпшення бізнес-середовища, зменшення податкового тиску на підприємства, а також удосконалення та оптимізація режиму валютного регулювання операцій з цінними паперами, формування сприятливого податкового клімату для учасників ринку.

Ще однією проблемою є низький рівень якості корпоративного управління акціонерних товариств, зокрема, відсутність інформації про власників та менеджерів, незахищеність міноритарних акціонерів, низька якість фінансової звітності, внутрішнього аудиту компанії. Тому необхідним є вдосконалення системи захисту прав та інтересів акціонерів та забезпечення рівноправності мажоритарних та міноритарних інвесторів, визначення засад ефективної дивідендної політики [2, с. 49].

Важливою є проблема системи регулювання і нагляду на фондовому ринку, яка полягає в порушенні прав інвесторів, недосконалості нормативної бази, що визначає повноваження фінансових інститутів, які здійснюють регуляторну функцію на фондовому ринку.

Варто зауважити, що в Україні існує низький рівень знань населення щодо функціонування ринку цінних паперів, що призводить до низької активності на ринку цінних паперів фізичних осіб, які в розвинутих країнах є одними з головних інвесторів.

Вагомою проблемою є недостатня кваліфікація працівників, яка може призвести до порушень, що можуть вплинути на обсяг цінних паперів фондового ринку. Необхідно підвищити якість підготовки фахівців з питань фондового ринку та корпоративного управління, встановити високі кваліфікаційні вимоги до працівників.

Ефективність функціонування фондового ринку залежить від належного інфраструктурного забезпечення, яке на сьогодні відсутнє, тому необхідним є запровадження електронного документообігу при укладанні та виконанні угод з цінними паперами, прийняття єдиних стандартів та сертифікації систем електронного цифрового підпису та шифрування даних [5, с. 80].

Для покращання стану фондового ринку України та підтримання його фінансової безпеки потрібно підвищити роль держави на фондовому ринку. Одним з основних елементів державного регулювання ринку цінних паперів є контроль діяльності емітентів, професійних учасників ринку, фондових бірж та самоврядних організацій, спрямованих на виявлення і своєчасне запобігання порушенню законодавства на ринку цінних паперів [2, с. 51].

Отже, фондовий ринок України є важливою складовою української економіки та показником розвитку всієї фінансової системи країни. Він характеризується несформованими традиціями та правилами роботи, що зумовлює потребу в запровадженні системи ефективного регулювання й управління, насамперед з боку держави. Попри недоліки, ринок цінних паперів має потенційні можливості для подальшого розвитку, а особливо це стосується ринку державних цінних паперів.

Основними напрямками є удосконалення механізмів функціонування боргового й іпотечного ринку; удосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації фахівців з питань фондового ринку; створення надійної системи клірингу і розрахунків; поінформованість населення щодо інвестиційних можливостей фондового ринку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Аржевітін С. М. Розвиток ринку цінних паперів: проблеми та перспективи / С. М. Аржевітін // Ефективна економіка. – 2010. – № 10. – С. 27-29.
2. Богатов А. О. Місце фондового ринку в структурній перебудові економіки / А. О. Богатов // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2009. – № 1. – С. 44-51.
3. Бочуля Д. В. Проблеми і перспективи розвитку фондового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://libfor.com/engine/print.php?newsid=1352>.
4. Вівчар О. Й. Сучасні тенденції розвитку ринку цінних паперів в Україні / О. Й. Вівчар // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 219. – С. 178-182.
5. Мендул О. Г. Фондовий ринок: операції з цінними паперами: Навч. посіб. / О. Г. Мендул, І. А. Павленко. – К.: КНЕУ, 2000. – 156 с.

Гуменюк О.Г.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри фундаментальних та спеціальних дисциплін
Чортківського навчально-наукового
інституту підприємництва та бізнесу
Тернопільського національного економічного університету
м. Чортків, Тернопільська область, Україна*

АДАПТАЦІЯ СИСТЕМИ МИТНОГО ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ ДО СВІТОВИХ СТАНДАРТІВ

Здійснення ефективних структурних економічних перетворень неможливе без становлення дієвої податкової системи, при цьому, якщо локально розглядати систему удосконалення ЗЕД відкритої експортоорієнтованої економіки України, то основну увагу необхідно приділити саме системі оптимізації митних податків. Комплексний аналіз системи митного оподаткування розкриває ряд фундаментальних проблем, що потребують нагального вирішення. Серед основних проблем, які потребують нагального вирішення, варто виділити наступні:

- перегляд та відхід від превалювання фіскального пріоритету як у митно-тарифному оподаткуванні, так і у системі митних платежів;

- зменшення податкового тягара непрямих податків (особливо що стосується ПДВ), їх перерозподіл до стандарту ширшого застосування акцизів в середній і довгостроковій перспективі;

- перегляд і скасування неефективних пільг у митному оподаткуванні;

- ліквідація незначних у фіскальному відношенні митних зборів, що приносять більші ускладнення для розвитку міжнародної торгівлі та інтернаціоналізації національної економіки, аніж надходжень до державного бюджету України.

Сучасні тенденції розвитку національної економіки дозволяють визначити, що у результаті її поступового становлення на рейки ринкових механізмів функціонування, відбувається докорінний перегляд та зміна функціональних пріоритетів митної діяльності. Вказані трансформації національної митно-регулятивної системи пов'язані, насамперед, з поступовим відходом від фіскального домінування митної діяльності та заміну його регулятивно-захисною функцією.

В Україні показник рівня митних надходжень в структурі податкових надходжень становить близько 47 %, що за нинішніх умов провадження митної діяльності не є сприятливим в рамках забезпечення економічної безпеки й провадження регулятивно-захисної функції, що властиві розвинутому стану митної економіки: фіскальний пріоритет (а вірніше – панічне виконання плану надходжень будь-якою ціною) заважає розвитку пріоритетних у рамках формування митно-тарифних відносин функцій – ефективного захисту національного ринку й виробника та регулювання зовнішньої торгівлі.

Повертаючись до особливостей формування функціональної складової митної системи України, погодимось, що одномоментна зміна функціональної

спрямованості системи неможлива, більш того, згубна для zdeформованої й надміру залежної від державного бюджету національної економіки. Відходити від указаної специфіки митного оподаткування потрібно поступово. У даному випадку найбільш послідовним кроками у напрямку зміщення фіскального пріоритету є, перш за все, реформування системи ПДВ і акцизного збору, що стягуються із імпорту.

ПДВ є вбудованим економічним стабілізатором і за умови ефективного використання – каталізатором розвитку національної економіки. У період зростання та виходу на стадію «перегріву» економіки ПДВ доцільно тримати на високому рівні, щоб забезпечити у майбутньому мінімальну амплітуду економічних коливань за рахунок обмеження попиту. У період, коли ресурси до розвитку, у тому числі зовнішні (для України – це падіння обсягів експорту внаслідок гальмування світового товарного попиту) є обмеженими, ПДВ варто знижувати задля розширення попиту з боку національного споживача. При цьому рівень зниження податку повинен знаходитися в таких межах, щоб позитивний ефект у вигляді зростання попиту на товари (а як наслідок – прибутку підприємств) був вищим від втрат у зв'язку зі зменшенням фіскальних надходжень до державного бюджету. В рамках указанного, на думку науковців Національного університету Державної податкової служби України, умови до зниження ПДВ до рівня 15 % були сформовані вже у 2008 році [1, с. 124].

Національний характер адміністрування ПДВ на імпорт, а саме його недиверсифікованість і обмеженість двома ставками 20 та 0 %, визначає те, що він є повністю нейтральним в частині впливу на формування внутрішнього попиту на товари з-поміж асортименту зовнішньої торгівлі. Розширення діапазону ставок ПДВ в залежності від пріоритетності товарів для внутрішнього ринку могло б стати суттєвим регуляторним інструментом, що не суперечить нормам міжнародного права, адже податок стягується в однаковій мірі і з імпортованих товарів, і з товарів національного виробника.

Акциз як непрямий податок має виражено прогресивну по відношенню до росту доходу властивість, адже ним, як правило, оподатковуються товари платоспроможного попиту (автомобілі, нафтопродукти, коштовності та ін.) чи ті, що є небажаними для споживання через шкідливість для здоров'я (тютюнові вироби, алкоголь та ін.). Указана позитивна ознака акцизів зумовлює їх поширення у більш ніж 50 країнах світу, у тому числі у податкових системах ряду розвинених країн: Японія – 7,3 %, США – 6,8 %, країни ЄС – близько 25 % від усіх податкових надходжень.

Визначаючи детермінанти ефективності стратегії включення національної економіки у світове економічне середовище у частині оподаткування акцизним податком, варто указати про порівняно вищий відсоток стягнення акцизного збору із товарів, що переміщуються у зовнішній торгівлі у європейських країнах. Так, наприклад, у Німеччині частка акцизів на зовнішню торгівлю складає близько 53,3 % від рівня митних надходжень та перевищує обсяги стягнутого імпортного ПДВ. В Україні рівень імпортних акцизів становить лише 2,7 % митних платежів.

Разом з тим, європейська практика оподаткування акцизними платежами містить суттєву відмінність від української у тому, що основна частка, зокрема, зовнішньоторговельних акцизів ЄС стягується з енергоносіїв. В реаліях національної економіки перспектива оподаткування останніх (газу, вугілля, нафти та ін.) потребує більш виваженого підходу, аніж у платоспроможних європейських економіках, адже торкнеться як вразливих верств споживачів серед населення, так і енергозалежні експортні галузі національної промисловості – металургійну та хімічну.

Окрім зміни безпосередньої пропорції у характері оподаткування й розмірах ставок митних податків, раціоналізація митно-податкової системи, спрямована на сприяння ефективному розвитку національної економіки, неможлива без вирішення питань оптимізації митно-податкових пільг і преференцій при оподаткуванні зовнішньої торгівлі непрямими податками.

Аналіз указаного питання дає можливість вказати на те, що в багатьох випадках ряд пільг у митному оподаткуванні втратили своє принципове значення і роль для ефективного розвитку національної економіки, а пролонгація їх неефективного функціонування за рядом причин не знаходить компетентного аналізу з боку державних органів. У даному випадку, не зважаючи на очевидні переваги цільової підтримки як виробників, так і соціальної сфери національної економіки, рівень пільг у митному оподаткуванні продовжує зростати.

Оцінка актуальності окремих пільг у митному оподаткуванні визначає те, що деякі з них не виконують свого призначення, а отже потребують перегляду. До ряду таких, що не несуть позитивного впливу для ефективного розвитку економіки і соціальної політики держави, можна віднести пільги при митному оподаткуванні лікарських засобів, виробів медичного призначення і енергозберігаючих товарів. Стосовно доцільності скорочення зазначених пільг думка практично однозначна у їх перегляді та скасуванні.

Не сприяє налагодженню ефективної системи пільг і преференцій з митного оподаткування повне звільнення від оподаткування імпортованих енергозберігаючих товарів. На думку експертів, нині до таких товарів входить фактично звичайне обладнання і устаткування, а також матеріали, використання яких не відповідає меті вказаної податкової пільги, що призводить лише до необґрунтованих втрат державного бюджету й стимулювання іноземного виробника [2].

Разом з тим, оптимальним механізмом сприянню енергозбереження, на нашу думку, могла б стати цільова підтримка указаного товарного сегменту шляхом державних дотацій підприємствам на купівлю устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаючого обладнання, засобів вимірювання, матеріалів, устаткування і комплектуючих, що застосовуються для їх виробництва та ін., як іноземного, так і національного виробництва, що використовуються за цільовим призначенням на митній території України.

Як бачимо, трансформація митного оподаткування та митно-тарифного регулювання є єдинонаправленими процесами. У даному випадку, система окреслених напрямків удосконалення і оптимізації, з одного боку, наближує й уніфікує національну систему митного регулювання до стандартів розвинутих

світових економік, з іншого – повною мірою сприяє побудові, розвитку і ефективізації економіки в Україні, що, безперечно, є визначальним чинником швидкої та ефективної інтернаціоналізації національної економіки в світове економічне середовище.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Податкова політика України: стан, проблеми, та перспективи : [монографія] / Мельник П. В., Тарангул Л. Л., Варналій З. С. [та ін.]; [за ред. З. С. Варналія]. – К. : Знання України, 2008. – 675 с.
2. Про внесення змін до Митного кодексу України щодо скасування окремих податкових пільг : проект закону [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2474%D0%B0&skl=8.

Дубина М.В.

аспірант кафедри фінансів

Національної академії статистики, обліку та аудиту

м. Київ, Україна

ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Одна з головних функцій держави полягає в забезпеченні стабільних доходів усіх рівнів бюджетів. В Україні, як бачимо, гостро постає проблема формування дохідної бази доходів місцевих бюджетів, браку фінансових ресурсів для органів місцевої влади та нестабільності їх дохідних джерел.

Категорія стійкості застосовується для характеристики складних динамічних систем, схильних до впливу великого числа чинників, зокрема, чинників з випадковими характеристиками. Стійкість об'єкту – це його здатність протистояти зусиллям, що намагаються вивести його з початкового стану статичної або динамічної рівноваги [1].

Проблеми аналізу та оцінювання бюджетного забезпечення активно досліджуються у працях вітчизняних і зарубіжних учених. Так, професор Т. Г. Бондарук вважає, що визначаючи поняття «фінансова стійкість місцевого бюджету» необхідно враховувати комплекс характеристик, отриманих на підставі цілісної оцінки яка включатиме: збалансованість доходів і видатків бюджету; фінансову здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім негативним чинникам, які впливають на соціально-економічний розвиток; бюджетну самостійність і платоспроможність; здатність місцевих органів влади своєчасно забезпечувати фінансування покладених на них зобов'язань, зберігаючи свою фінансову безпеку в умовах додаткового рівня ризику [2, с. 10].

У теорії фінансів і практичній фінансовій діяльності поняття стійкості часто ототожнюється з поняттям збалансованості, стабільності й рівноваги. Категорія стійкості застосовується для характеристики складних динамічних систем, схильних до впливу великої кількості чинників, зокрема чинників з випадковими характеристиками. Стійкість об'єкта – це його здатність

протистояти зусиллям, що намагаються вивести його з початкового стану статичної або динамічної рівноваги.

У загальному випадку бюджетна стійкість характеризує здатність органів місцевої влади мобілізувати фінансові ресурси для виконання цілей соціально-економічного розвитку відповідного адміністративно-територіального утворення й задоволення потреб місцевої громади.

Фінансова стійкість місцевого бюджету – це комплексне поняття, що відображає такий стан сукупності грошових фондів, при якому місцевий орган влади має стабільно розвиватися, забезпечуючи свою фінансову безпеку в умовах додаткового рівня ризику. Умовами фінансової стійкості місцевого бюджету є: збалансованість доходів і видатків для розвитку; бюджетна самостійність і платоспроможність, які характеризуються спроможністю органу місцевого самоврядування мобілізувати фінансові ресурси в бюджет без запозичення фінансової допомоги, а також повно і своєчасно виконувати свої повноваження [3, с. 87].

Так, на думку сучасних російських дослідників, у системі аналізу фінансового стану регіону можна виділити коефіцієнтний підхід, спрямований на розрахунок фінансової стабільності території й систему SWOT-аналізу, що оцінює рівень розвитку регіону та його стабільність. Відповідно, фінансова стабільність характеризує збалансованість планових доходів і необхідних витрат (фінансування бюджетних програм) і їх коливання в результаті впливу зовнішніх і внутрішніх факторів. При визначенні фінансової стабільності регіону оцінюють лише стабільність місцевого бюджету як основного джерела формування фінансових ресурсів регіону, не враховуючи альтернативні надходження. Така ідеологія лежить також в основі методики оцінки, запропонованої групою російських авторів під керівництвом відомого вченого Г. Поляка [4].

Отже, бюджетна стійкість у поточному періоді визначається подоланням касових розривів, забезпеченням бюджетної збалансованості протягом бюджетного року. Стійкість у середньостроковому періоді визначається кредитоспроможністю органів вдали, можливостями інвестування в розвиток адміністративно-територіального утворення. Для оцінки стійкості в довгостроковому періоді необхідна розробка стратегії соціально-економічного розвитку території, в якій необхідно передбачати напрями зниження дії негативних факторів, що впливають на стан бюджету.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Боярко І. М. Стійкість бюджету як елемент фінансового механізму управління соціально-економічним розвитком міста / І. М. Боярко, Л. Л. Гриценко // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Економіка. – 2012. – № 1. – С. 100-108.
2. Бондарук Т. Г., Теоретичні засади фінансової стійкості місцевих бюджетів / Бондарук Т. Г. / Сучасні тенденції в економіці та управлінні: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. – У 2-х частинах. – (м. Запоріжжя, 30 червня 2017 року) / Східноукраїнський інститут економіки та управління. – Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2017. – Ч. 2. – С. 9-10.
3. Микитюк І. Фінансова стійкість та безпека місцевого бюджету / І. Микитюк // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2013. – № 1. – С. 87-96.
4. Поляк Г. Б. Бюджетная система России / Г. Б. Поляк. – М.: Юнити Дана, 2000. – 550 с.

ПРОЦЕСИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ, ЯК СКЛАДОВІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Надійна, стійка та потужна банківська система, яка в тому числі включає в себе і банківські установи – це один із найважливіших чинників зростання економіки, від стану та ефективності функціонування якої залежить не лише інвестиційна активність, але і темпи економічного зростання всієї держави.

Визначальну роль в діяльності банківських установ відіграють саме фінансові ресурси, які виступають сукупністю власних, залучених та запозичених коштів, що знаходяться в розпорядженні банку і використовуються ним для досягнення поставленої мети діяльності. Саме від стану фінансових ресурсів та ефективної системи управління кожною окремою банківською установою, залежить успішність банківської діяльності та розвиток банківської системи України в цілому.

Система управління банком – це сукупність принципів, методів, форм і прийомів управління, спрямованих на вибір оптимальних рішень у процесі функціонування банку та отримання найвищих економічних результатів (рис. 1).

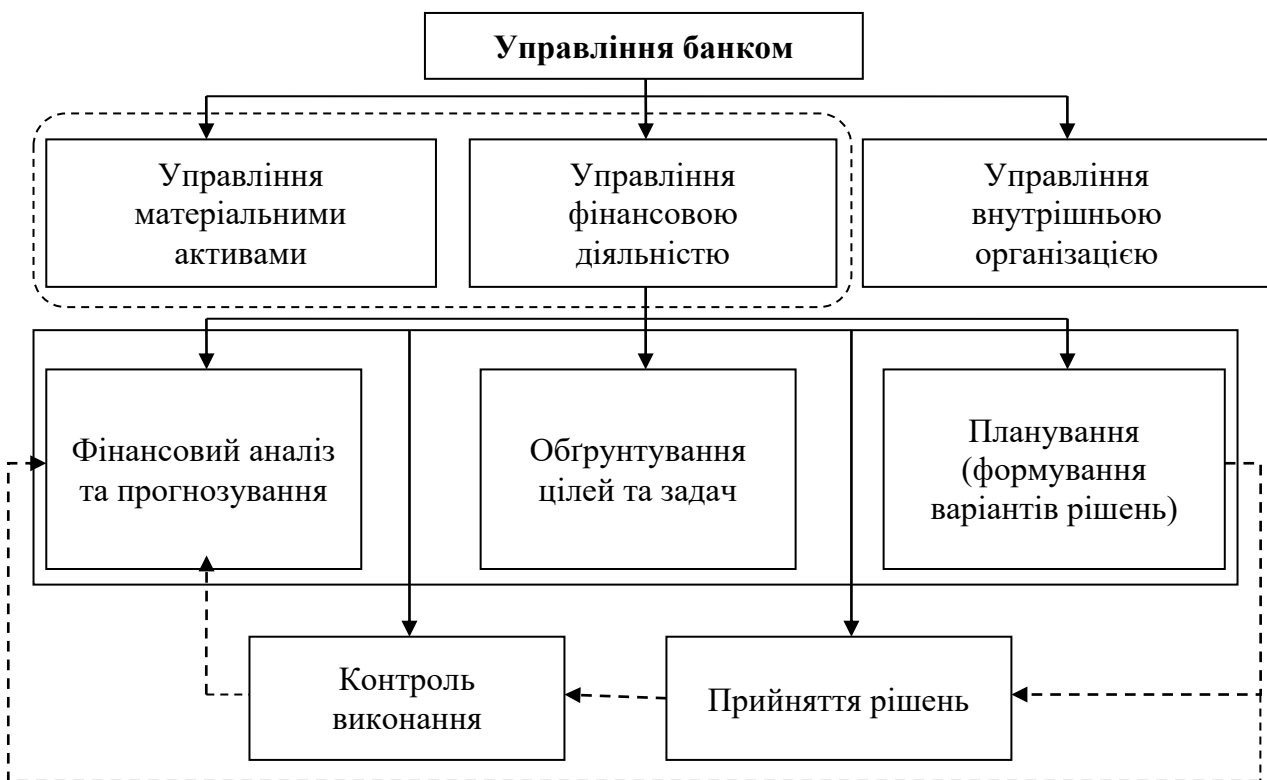

Рис. 1. Основні складові системи управління банком [1]

Для досягнення зазначеної мети банки мають виконувати такі основні завдання, такі як:

- формування необхідних обсягів фінансових ресурсів, використання яких буде сприяти збереженню та збільшенню фінансового потенціалу банку;
- ефективне використання фінансових ресурсів з метою забезпечення якісного здійснення всіх бізнес-процесів у банку та досягнення необхідної якості активів;
- забезпечення достатнього рівня рентабельності капіталу за умови оптимального рівня ліквідності та платоспроможності банку [2].

Реалізація на практиці даних завдань може бути досягнута тільки за умови ефективного управління фінансами банку, як складової загального процесу управління діяльністю банком.

За таких умов, фінансовий менеджмент банку охоплює питання, пов'язані з управлінням фінансовими процесами, що перебувають у компетенції банку, а саме, включає наступні управління:

- активами і зобов'язаннями; капіталом;
- банківськими ризиками; прибутковістю;
- ліквідністю та процесами;
- процесом планування [3].

Як зазначають Фурсова В. А. та Капелюшна М. О. [4], від оптимальної структури ресурсної бази комерційних банків залежать такі показники їхньої діяльності, як рентабельність і ліквідність. В умовах дефіциту фінансових ресурсів особливої актуальності набувають питання формування ресурсної бази банків, оптимізація їхньої структури та вибору стратегії управління ними (рис. 2).

Рис. 2. Основні джерела формування та шляхи розміщення фінансових ресурсів банку [4]

Отже, процес формування фінансових ресурсів банку можна визначити, як послідовність операцій із забезпечення банківської установи ресурсами, необхідними для здійснення запланованої діяльності. Процес розподілу фінансових ресурсів банку можна визначити як послідовність операцій із забезпечення оптимального співвідношення «прибуток-ризик-ліквідність» при вкладенні коштів у активні операції.

Оскільки перед вітчизняними банківськими установами гостро стоїть проблема розбіжності строків залучення та розміщення ресурсів, формування і ефективне використання ресурсної бази банків залишаються актуальними елементами системи управління банку.

Отже, таким чином можна зробити висновок, що система управління фінансовими ресурсами банку визначена як сукупність методів та способів формування та розміщення банком фінансових ресурсів, яка забезпечує досягнення банком цілей його діяльності.

Оскільки конкуренція на ринку банківських послуг накладає обмеження на рівень максимальних доходів, то задача оптимізації управління фінансовими ресурсами, перш за все, має полягати у мінімізації витрат при формуванні ресурсної бази і, відповідно, максимізації доходів у вигляді економічних вигод від розміщення цих коштів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Лаптырев Д.А. Система управления финансовыми ресурсами банка: Процессы – задачи – модели – методы / Д.А. Лаптырев. – М.: БДЦ-пресс. – 2005.
2. Соляник Л.Г. Теоретико-методологічні підходи до організації фінансів банківських установ / Л.Г. Соляник // Економічний вісник НГУ. – 2010. – № 1. – С. 46-54.
3. Соляник Л.Г. Теоретико-методологічні підходи до організації фінансів банківських установ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/212/2010_1_p046-054.pdf?sequence=1.
4. Фурсова В.А. Формування ресурсної бази комерційних банків: сучасний стан і перспективи розвитку / В.А. Фурсова, М.О. Капелюшна // Открытые информационные и компьютерные интегрированные технологии. – 2011. – № 50. – С. 118-124.

Крива Я.А.

студентка

*Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського національного торговельно-економічного університету
м. Вінниця, Україна*

ОПТИМІЗАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Результат і ефективність діяльності підприємства залежать від того, наскільки раціонально використовується капітал. Дотримуючи певні пропорції власного і позикового капіталу, можна забезпечити необхідний рівень фінансової незалежності, рентабельності, а також максимізувати ринкову вартість підприємства. В ринкових умовах виникає необхідність обґрунтування оптимальної структури капіталу.

Проблеми формування і використання капіталу підприємства, управління його вартістю і структурою досліджуються у працях зарубіжних та вітчизняних вчених-економістів: С. Бріггема, Н. Роберта Холта, Е. Нікбахта, А. Гроппелі,

І. Балабанова, І. Бланка, В. Ковальова, Г. Кірейцева, А. Поддєрьогіна, Є. Стоянової, О. Терещенка та інших.

Структура капіталу є основою формування фінансового потенціалу підприємства, що відображає перетворення ресурсів підприємства у результати діяльності. Фінансовий потенціал підприємства являє собою всі фінансові ресурси, що знаходяться у розпорядженні підприємства для здійснення поточних і перспективних витрат і забезпечують ефективну оперативну та стратегічну діяльність підприємства, його стабільний фінансовий стан [4, с. 336].

Оптимальна структура капіталу являє собою таке співвідношення використання власних і позичених коштів, при якому забезпечується ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності і коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість[1, с. 49-56].

Процес оптимізації структури капіталу підприємства здійснюється за етапами, які сформовано на основі джерела [3, с. 22-25] і графічно представлені на рис. 1.

Рис. 1. Основні етапи процесу оптимізації структури капіталу підприємства [3, с. 22-25]

Існує ряд методів оптимізації структури капіталу підприємства:

1) метод оптимізації структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності (рентабельності власного капіталу).

Цей метод ґрунтується на багатоваріантних розрахунках рівня фінансової рентабельності (рентабельності власного капіталу) при різній структурі капіталу;

2) метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості. Метод ґрунтується на попередній оцінці власного та позикового капіталів за різних умов їх формування, обслуговування та здійснення розрахунків середньозваженої вартості капіталу і, таким чином, пошуку найбільш реальної ринкової вартості підприємства;

3) метод оптимізації структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків. Він пов'язаний із процесом диференційованого вибору джерел фінансування різних складових частин активів підприємства: необоротних активів, оборотних активів (із розбивкою їх на постійну та змінну частини).

Основним методичним підходом до вирішення завдання оптимізації структури капіталу є управління величиною ефекту фінансового левериджу. Фінансовий леверидж характеризує використання підприємством позикових коштів, що впливає на зміну коефіцієнта рентабельності власного капіталу. Він розраховується за наступною формулою:

$$\text{ЕФЛ} = (\text{Р}_{\text{ск}} - \text{Ц}_{\text{пк}}) \times (1 - \text{Коп}) \times \frac{\text{ПК}}{\text{ВК}};$$

де ЕФЛ – ефект фінансового левериджу;

$\text{Р}_{\text{ск}}$ – рентабельність сукупного капіталу, %;

$\text{Ц}_{\text{пк}}$ – середньозважена ціна позикового капіталу, %;

Коп – коефіцієнт оподаткування;

ПК – середній розмір позикового капіталу, тис. грн.;

ВК – середній розмір власного капіталу, тис. грн. [2].

Отже, запропоновані методи щодо вирішення оптимізації структури капіталу дають змогу не тільки оперативної й оптимально структурувати капітал підприємства, а й спрогнозувати зростання рентабельності власного капіталу та фінансової стійкості підприємства на майбутнє, розробити загальні можливі напрями підвищення ефективної діяльності підприємства в цілому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Глущенко В. В. Оптимізація структури капіталу акціонерних товариств на основі багатокритеріального підходу як напрям удосконалення фінансово-кредитного механізму їх розвитку / В. В. Глущенко, А. В. Кравець // Проблеми економіки та управління : [збірник наукових праць]. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 49-56.
2. Іщенко Н. А. Структура капіталу підприємства та напрями її оптимізації / Н. А. Іщенко. – Режим доступу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/3136/1/Іщенко%20Н.А.>
3. Корж Р. В. Розвиток теорії структури капіталу / Р. В. Корж // Інвестиції: практика та досвід. – 2012. – № 13. – С. 22-25.
4. Кочкодан В. Б. Імітаційна модель управління структурою капіталу: теоретичний аспект / В. Б. Кочкодан // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 3. – С. 335-341.

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУЦІЙНИХ ІНВЕТОРІВ В УКРАЇНІ

Фінансові посередники виконують вагому роль в економіці, здійснюючи ефективний перерозподіл ресурсів та зменшуючи ризик в умовах невизначеності. Закономірним явищем розвитку ринкових відносин є поява нових фінансових інститутів, які дають змогу стимулювати процес мобілізації і трансформації фінансових ресурсів, що є необхідним для стабілізації економіки. Одними з таких фінансових посередників є інституційні інвестори, які беруть участь у трансформації заощаджень в інвестиції. Розвиток вітчизняних інституційних інвесторів зумовлений впливом світових тенденцій, серед яких: глобалізація фондових ринків, сек'юритизація активів, поява нових фінансових інструментів.

Діяльність інституційних інвесторів дає змогу знизити спекулятивну складову вітчизняного фінансового ринку, надаючи населенню інструменти пенсійного забезпечення та накопичення заощаджень, що позитивно впливає на рівень добробуту населення. Відтак, актуальним завданням є аналіз діяльності інституційних інвесторів як фінансових посередників та розробка комплексу заходів, спрямованих на вдосконалення їхньої діяльності.

Інституційні інвестори за характером своєї діяльності можуть поділятися на інвестиційні фонди, страхові компанії, недержавні пенсійні фонди, банки. Кожен з цих фінансових інститутів використовує відмінні від інших способи залучення капіталу, а саме: шляхом емісії власних цінних паперів (ІСІ), шляхом надання послуг (ризикові страхові компанії), залучення коштів на контрактній основі (страхові компанії зі страхування життя і недержавні пенсійні фонди) або застосовуючи інші способи (банки, які для цього можуть використовувати депозитні кошти, кредити, власні кошти). При цьому кошти можуть надходити як від фізичних, так і юридичних осіб, а отже, первинними інвесторами є індивідуальні і корпоративні клієнти [8].

На розвиток діяльності інституційних інвесторів впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори. До внутрішніх належать фактори, які представлені особливостями структури інституційних інвесторів, а також ефективністю й якістю послуг, які вони надають. До зовнішніх можна віднести фактори, що формують попит фінансових установ і населення на послуги, які надають інституційні інвестори.

Разом з цим, можна виокремити групи факторів впливу на розвиток діяльності інституційних інвесторів:

1) фінансово-економічні – стале економічне зростання, розвиненість інфраструктури фінансового ринку, зростання реальних доходів населення, зниження темпів інфляції;

2) регулятивні – наявність розвиненої системи регулювання інститутів спільного інвестування, в тому числі законодавчого забезпечення, розвиток саморегулювання галузі, сприятливі податкові режими;

3) соціальні – підвищення фінансової та інвестиційної культури населення, взаємодовіра населення, влади й бізнесу, сприяння з боку органів державної влади та місцевого самоврядування розвитку інституційних інвесторів.

В Україні сектор інституційних інвесторів недостатньо розвинений. Державне регулювання може сприяти вдосконаленню розвитку інституційних інвесторів шляхом спрощення їхнього доступу до більш широкого спектра фінансових інструментів.

Серед основних проблем, пов'язаних з низьким рівнем розвитку інвестиційних інвесторів, є: військові дії на сході України; різке зниження рівня добробуту населення, зменшення можливостей накопичувати заощадження в умовах високої інфляції; масове закриття банків, жорстке валютне регулювання та проблеми у банківській системі; відтік капіталу з сектору публічних інститутів спільного інвестування; скорочення доступних для інвестування інструментів фондового ринку; суперечливі та несистемні кроки НКЦПФР щодо підвищення вимог до цінних паперів, емітентів та професійних учасників ринку.

Серед основних заходів, спрямованих на регулювання діяльності інституційних інвесторів в Україні, можна виокремити наступні:

- використання обов'язкового електронного документообігу для інституційних інвесторів, в тому числі і для всіх учасників ринку колективних інвестицій, що сприятиме підвищенню якості контролю, зручності зберігання і пошуку документів, завдяки чому зросте оперативність, повнота і достовірність обміну інформацією між виконавцями, підрозділами та організаціями;

- внесення змін до форми звітності, що стосуються інвестиційної діяльності всіх типів інституційних інвесторів, що дасть змогу проводити моніторинг ринку інституційних інвесторів;

- законодавче припинення маніпулювань цінами і вдосконалення законодавства в сфері захисту прав інвесторів (маніпулювання ринком призводить до неможливості кваліфікованого прийняття рішень інвесторами, втрати інвестицій);

- удосконалення податкового регулювання, яке має бути спрямоване на стимулювання діяльності вітчизняних інституційних інвесторів, збільшення обсягу інвестицій в реальний сектор економіки.

Зокрема, таким стимулом має стати введення пільгових ставок податку на прибуток професійних учасників фондового ринку, що сприятиме стимулюванню інституційних інвесторів в залученні заощаджень і трансформації їх, зміцненню внутрішнього попиту населення на фінансові активи;

- створення сприятливих умов для залучення довгострокових інвестиційних ресурсів;

- підвищення ролі професійних організацій, а також рейтингових агентств на ринку інвестицій;

- впровадження в практику стратегій управління активами з використанням інструментів термінового ринку, за умови їхнього застосування з метою

хеджування фінансових ризиків, що сприятиме збільшенню ліквідності на ринку похідних фінансових інструментів, зменшенню можливих втрат при зміні цін на активи, що інвестуються;

- розширення переліку ліквідних інструментів ринків капіталу, у тому числі деривативів, з метою забезпечення диверсифікації портфелів та управління ризиками інституційних інвесторів;

- забезпечення реалізації положень законодавства щодо можливості придбання інституційними інвесторами іноземних цінних паперів;

- посилення вимог до професіоналізму ризик-менеджерів в системі організації діяльності інституційних інвесторів.

Запропоновані заходи спрямовані на вдосконалення регулювання діяльності інституційних інвесторів та підвищення соціально-економічної ефективності ринкового механізму фондового ринку, що сприятиме раціональному розподілу фінансових ресурсів суспільства – джерел довгострокових фінансових інвестицій, необхідних для розвитку економіки країни.

Підводячи підсумок, слід наголосити, що рівень розвитку діяльності інституційних інвесторів в Україні залишається низьким. Про це свідчать: слаборозвинена система залучення заощаджень населення на фондовий ринок, яка не забезпечує приплив коштів в економіку; неконкурентоспроможність інституційних інвесторів на фондовому ринку; поява фінансових пірамід та погіршення стану фінансової безпеки. Відтак, розвиток діяльності інституційних інвесторів – це необхідний процес у сучасній економіці, якому мають сприяти: державне регулювання, спрямоване на стимулювання залучення коштів населення; удосконалення законодавчої бази, яка регулює діяльність інституційних інвесторів та надає можливість доступу до широкого спектра фінансових інструментів; підвищення конкурентоспроможності фінансового ринку; створення сприятливих умов для залучення довгострокових інвестиційних ресурсів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Role of Banks, Equity Markets and Institutional Investors in Long-Term Financing for Growth and Development – OECD 2013. – P. 15. 82 ISSN 1818-5754 Світ фінансів 3 (52) / 2017 ФІНАНСОВИЙ РИНОК ТА РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.
2. Global Financial Stability Report. Grappling with Crisis Legacies / International Monetary Fund, Washington, DC, September 2011.
3. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України № 3480-IV від 23.02.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
4. Davis E. P., Steil B. Institutional investors. – MIT Press, Cambridge, MA, and London, England, 2001, 524 p.
5. Доунс Дж. Финансово-инвестиционный словарь : 4-е изд. перераб. и доп. англ. / Доунс Дж., Гурман Дж. Элиот : пер. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 586 с.
6. Туріянська М.М. Інвестиційний клімат України: проблеми і рішення : монографія / М. М. Туріянська. – Донецьк : ТОВ «ЮгоВосток ЛТД», 2004. – 177 с.
7. Алексеенко Л. М. Впровадження технологій фінансового маркетингу у процес відбору інвестиційних проєктів для інституційних інвесторів / Л. М. Алексеенко, М. В. Стецько, Н. В. Родова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – 2012. – № 19. – С. 291-294.
8. Пластун В. Л. Підходи до класифікації інституційних інвесторів / В. Л. Пластун, В. С. Домбровський // Бізнес Інформ. – 2012. – № 9. – С. 118-122.

9. Аналітичний огляд ринку ІСІ в Україні за 2016 р. [Електронний ресурс] / Українська асоціація інвестиційного бізнесу. – Режим доступу http://www.uaib.com.ua/analituaib/publ_ici_quart/256148.html.
10. Офіційний веб-сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nssmc.gov.ua>.

Рахман М.С.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу
та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна*

Ликова А.С.

*студентка
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

Страховання належить до групи найбільш рентабельних та найбільш динамічних галузей національної економіки, а страховий ринок є важливим сегментом фінансового ринку, що впливає на всі соціально-економічні процеси в державі. Підвищення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних страхових продуктів – основа введення страхового ринку України у процес глобалізації страхових відносин.

У Концепції розвитку страхового ринку України на 2012–2021 р. зазначено, що в сучасній економіці через страхування реалізується державна політика соціально-економічного захисту населення, а також формуються значні інвестиційні ресурси. Розвиток страхового ринку і використання його в інтересах сталого розвитку національної економіки в умовах її інтеграції у світове економічне господарство та посилення процесів глобалізації є важливим компонентом національної безпеки [1]. З набуттям Україною незалежності, відбуваються економічні та соціальні перетворення зумовили необхідність побудови адекватної системи страхування, яка стала надійним захистом для юридичних і фізичних осіб після матеріальних втрат, викликаних стихійним лихом, нещасним випадком або іншими ризиковими обставинами.

Аналіз показників страхового ринку України, порівняно зі світовим ринком свідчить про суттєве відставання України від існуючих міжнародних стандартів.

Страхові виплати та премії виду страхування як «life» за перші півріччя 2010-2017 рр. мають зростаючий характер. У 2015 році показник виплат за перше півріччя становив рекордні 282, 2 млн. грн. Можна сказати, що починаючи з 2010 року, валові премії мають також зростаючий характер.

У 2016 році показник становив 1314,7 млн. грн. Наочно динаміка страхових премій та виплат зі страхування життя зображена на рис. 1.

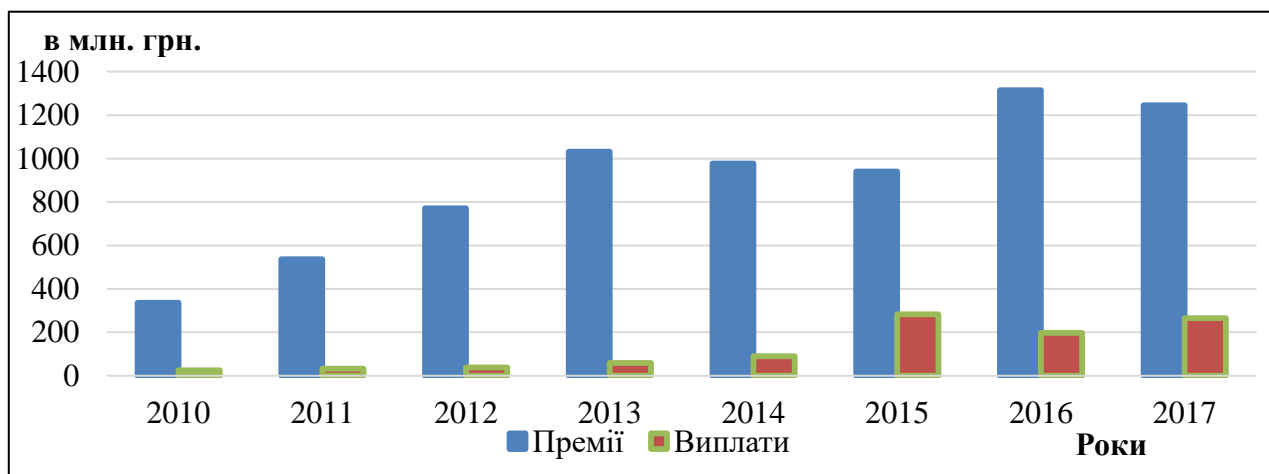

Рис. 1. Динаміка страхових виплат та премій «life» за I півріччя 2010-2017 рр.

Побудовано автором за джерелами [3; 4]

Страхові премії зі страхування «non-life», починаючи з 2010 року, у цілому, мають тенденцію до зростання, за винятком 2012 року. У 2012 році спостерігається найнижчий показник обсягу страхових премій за період 2010-2017 років, який становить 8811,5 млн. грн. (рис. 2). Аналогічну ситуацію спостерігаємо і у страхуванні «non-life», пов'язаних з виплатами. У 2015 році виплати становили 2772,8 млн. грн. Загальний обсяг валових страхових виплат починає зростати з 2014 року.

На українському ринку страхування існують наступні проблеми:

- недосконалість нормативно-правової та законодавчої бази;
- низький рівень державного регулювання сфери страхування за фінансовою надійністю;
- низький рівень інвестицій на страховому ринку України;
- низький рівень обсягу соціальних видів страхування;
- відсутність стабільності в економіці, що впливає на збільшення неплатоспроможного населення та рівня його довіри;
- прояви монополізму у сфері страхування [2].

Український ринок страхових послуг має значні можливості, проте потреби національної економіки та населення в якісних страхових послугах він задовольняє не повною мірою. Прихід іноземних інвесторів на український страховий ринок може мати як негативний, так і позитивний вплив на розвиток національних страховиків. Успішний розвиток інтеграційних процесів на національному страховому ринку залежить від:

- сталості фінансового середовища господарюючих суб'єктів та населення;
- потенційних страхувальників;
- формування фінансово стійких страхових організацій;
- активізації ролі держави і її органів в зміцненні та розвитку страхового ринку;

- формування державних пріоритетів у розвитку національного страхового ринку;
- розвитку законодавчої бази страхування;
- використання сучасних методів в управлінні страховими організаціями.

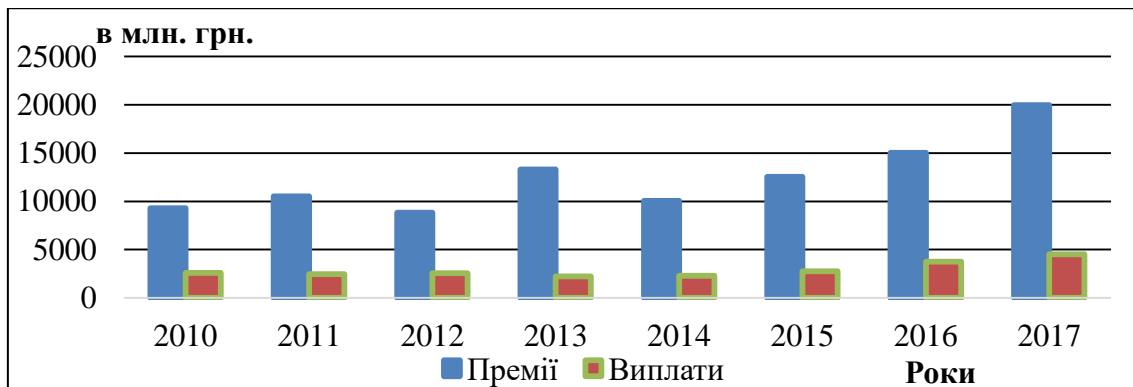

Рис. 2. Динаміка страхових виплат та премій «non-life» за I півріччя 2010-2017 рр.

Побудовано автором за джерелами [3; 4]

В Україні, як і на світовому ринку страхування, спостерігається збільшення капіталізації національних страховиків, злиття страхового, банківського та промислового капіталів. Прискорення процесів глобалізації страхового бізнесу буде сприяти можливості використання мережі Інтернет, що дасть змогу активізувати альтернативні канали збуту страхових продуктів.

Оскільки обмеження глобалізації є нереальним, одним правильним варіантом дій в цих умовах є вироблення нових підходів до регулювання процесів на національному страховому ринку і формування ефективних моделей управління страховими відносинами в Україні (рис. 3).

Рис. 3. Наслідки впливу глобалізації світового ринку страхових послуг на національні страхові системи

Отже, розвиток світової економіки і міжнародних економічних відносин, входження України до системи світових господарських зв'язків і перебудова національної економіки вимагають розвитку страхового ринку України з урахуванням світового досвіду відповідно до національних особливостей. Характерною ознакою страхування України є те, що страховий ринок не використовує, у значній мірі, свій потенціал.

Аналіз сутності страхування в ринковій економіці свідчить про необхідність розвитку страхування і його величезну роль як надійного механізму захисту від можливих ризиків, зростання яких останнім часом спостерігається у всьому світі, як важливого чинника стабільності суспільного виробництва, неперервності та безперебійності процесу відтворення, ефективного засобу реалізації інвестиційної політики держави. Включення страхового ринку України у процес глобалізації страхових відносин вимагає великих зусиль для адаптації національних страхових продуктів до вимог світового ринку, зміни їхніх параметрів до конкурентоздатного рівня.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вовчак О.Д. Страхова справа : підручник / О.Д. Вовчак. – К. : Знання, 2011. – С. 391.
2. Шірінян Л.В. Економічна сутність фінансового регулювання страхового ринку / Л.В. Шірінян // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2013. – Вип. 149. – С. 62-64.
3. Підсумки діяльності страхових компаній за I півріччя 2015–2017 року [Електронний ресурс] // Форіншурер-страхування. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/files/file00556.pdf>.
4. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/files/docs/zvit/straxovi213.pdf>.

Луганська А.В.

*студентка фінансового факультету
Університету митної справи та фінансів*

*Науковий керівник: Міщенко Д.А.
професор,*

*Університет митної справи та фінансів
м. Дніпро, Україна*

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ ДЕРЖАВИ

Під економічною кризою ми розуміємо порушення рівноваги в розвитку економічної системи, яке призводить до змін форми її організації, до переходу її у новий стан або припинення існування. З даного визначення випливає, що об'єктом економічної кризи є економічна система на будь-якому рівні економіки, причому незалежно від виду суспільно-економічних відносин.

Підґрунтям економічних криз завжди є внутрішні диспропорції, навіть якщо вони спричинені зовнішніми чинниками. Так остання криза лише була

запущена зовнішніми факторами, а поглибилась в Україні та спричинила досить негативні наслідки, які призвели до загострення системної диспропорції, що сформувалися у попередніх роках [5].

У сучасних умовах розвитку економіки на перше місце виходить питання забезпечення економічної безпеки держави. Фінансова безпека є найважливішою її складовою, без якої практично неможливо вирішити жодне із завдань, що стоять перед державою. Останнім часом фінансова безпека України перебуває під впливом низки зовнішніх і внутрішніх загроз: воєнна ситуація, дестабілізація зовнішніх зв'язків, фінансові кризи, геополітична ситуація, вплив діяльності міжнародних організацій, інфляційні процеси, нестабільність правової системи, нестабільність національної валюти тощо [5].

Криза особливо загострилася і набула вкрай потворних проявів у 2014-2015 роках, коли додалися обтяжуючі обставини – неефективні дії українського уряду, втрата російських ринків та воєнний конфлікт на Донбасі.

Звичайно наслідки економічної кризи не залишаються поза увагою, щодо впливу на стан фінансової безпеки держави. Варто відзначити, що фінансова безпека держави має як внутрішній, так і зовнішній аспекти. Щодо зовнішнього, то це, передусім, фінансовий суверенітет країни, незалежність національної фінансової системи від впливу міжнародних фінансово-кредитних організацій і транснаціонального капіталу. Проте стверджувати про абсолютну фінансову незалежність в умовах глобалізації некоректно, адже на фінансовій безпеці України позначаються процеси фінансової глобалізації, що посилюються у світовому співтоваристві [4].

Фінансова безпека держави – це ступінь захищеності фінансових інтересів держави, стан фінансової, грошово-кредитної, бюджетної, податкової, валютної, банківської, інвестиційної, митно-тарифної, розрахункової та фондової систем, що характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, спроможністю держави ефективно формувати та раціонально використовувати фінансові ресурси, достатні для задоволення її потреб, шляхом виконання зобов'язань і забезпечення соціально-економічного розвитку [2].

Нехтування станом фінансової безпеки може призвести до катастрофічних наслідків: занепаду галузей, банкрутства підприємств і, зрештою, – підриву системи життєзабезпечення держави з подальшою втратою її суверенітету. Відтак проблема фінансової безпеки сьогодні виходить за національні межі. Зростає рівень інтеграції та консолідації фінансових ринків, зростають масштаби мобільності капіталу й посилюється інтенсивність його обігу [3].

Задля того, щоб оцінити стан фінансової безпеки держави необхідно визначити індикатори (критерії), які дозволять свідчити про ефективність чи не ефективність фінансової системи, а разом з тим про фінансову безпеку підприємства (табл. 1) [1].

Як свідчать дані табл. 1, значення усіх показників протягом 2014–2016 років суттєво перевищують порогові значення. Так, рівень інфляції був найвищим у 2015 році (майже у десять разів перевищив встановлене порогове значення).

Динаміка показників фінансової безпеки України за 2012–2016 роки

Індикатор	Порогове значення індикатора	Роки			Абс. відх. (+/-)	
		2014	2015	2016	2014/2015	2015/2016
Рівень інфляції, %	5 %	24,90	43,30	12,40	18,4	-30,9
Обсяг внутрішнього боргу, % до ВВП	Менш як 30 % до ВВП	70,26	79,40	71,43	9,14	-7,97
Обсяг зовнішнього боргу, % до ВВП	Менш як 20 % до ВВП	96,05	148,99	131,20	52,94	-17,79
Дефіцит державного бюджету, % до ВВП	1 % до ВВП	4,98	2,28	2,94	-2,70	0,66
Рівень монетизації, % до ВВП	30 % до ВВП	61,07	50,29	51,08	-10,78	0,79
Вартість банківських кредитів, річних %	Не більш як 10 % річних	26,10	29,50	18,30	3,40	-11,2
Міжнародні резерви (без золотих), млрд. дол. США	До 5 млрд. дол. США	6,62	12,37	14,59	5,75	2,22

Особливу увагу варто приділити індикатору обсягу зовнішнього боргу до ВВП, адже в 2015 році результативне значення цього індикатора становило 148,99 % до ВВП, тоді як його порогове значення не має перевищувати 20 % до ВВП. При цьому значення індикатора внутрішнього боргу також значно перевищує норму у 30 % до ВВП: 2014 р. – 70,26 %, а найвище – у 2015 році – 79,40 % до ВВП. Тобто зазначене ще раз підтверджує критичний рівень боргової безпеки в Україні.

Проведені розрахунки також дали змогу виявити, що дефіцит державного бюджету до 2016 року мав тенденцію до зростання і майже у п'ять разів перевищив порогове значення. Проте у 2015 році його обсяг у 2,5 рази скоротився і становив 2,28 % до ВВП. Однак навіть таке суттєве зниження не посприяло тому, щоб розмір дефіциту державного бюджету був оптимальним порівняно з ВВП.

Найвищий рівень монетизації протягом досліджуваного періоду було зареєстровано у 2014 році на рівні 61,07 %, а найменший – у 2015 році – 50,29 %. Тобто в досліджуваному періоді цей показник завжди перевищував власне порогове значення, що привело до зменшення швидкості обертання грошей у державі.

Варто зазначити також, що вартість банківських кредитів протягом 2014–2016 років не відповідала оптимальному значенню. Так, станом на 2015 рік значення цього показника становило 29,50 %, що на 3,4 та 19,5 відсоткових пункти більше аналогічного показника 2014 року та порогового значення відповідно. Найбільший обсяг міжнародних резервів України спостерігається у 2016 році у розмірі 14,59 млрд. дол. США, а найменший у 2014 році – 6,62 млрд. дол. США, що є негативним явищем, адже максимально допустимий рівень їхнього розміру не має перевищувати 5 млрд. дол. США.

Отже, ці методичні рекомендації також підтверджують, що рівень фінансової безпеки України є критичним. Найбільшими загрозами при цьому є збільшення зовнішнього боргу, зростання рівня доларизації, девальвація гривні, високі темпи інфляційних процесів та інше.

Першочерговими завданнями перед керівництвом держави у сфері забезпечення фінансової безпеки повинні бути [4]:

- спрямування задач на боротьбу з тінізацією економіки;
- збалансування розвитку бюджетної сфери;
- забезпечення захищеності національної валюти;
- забезпечення інформаційної безпеки;
- здійснення виваженої політики внутрішніх і зовнішніх запозичень;
- створення координаційного центру, який, отримуючи інформацію з цієї проблематики від різних міністерств та відомств, мав би змогу узагальнити її та вносити пропозиції щодо вирішення проблемних питань.

Таким чином, зростає актуальність проблеми забезпечення фінансової безпеки як однієї із найважливіших складових національної економічної безпеки кожної держави та проблеми, що долаючи національні кордони прогресуючими темпами стає глобальною.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
2. Калантай А. М. Роль і місце фінансової безпеки в контексті національних інтересів / А. М. Калантай // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 143-153.
3. Кулінська А. В. Формування ефективного механізму забезпечення фінансової складової економічної безпеки України / А. В. Кулінська // Ефективна економіка. – 2013. – № 11.
4. Мирончук В. М. Оцінка рівня фінансової безпеки в Україні / В. М. Мирончук, Ю. М. Паночишин // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – Вип. 13.
5. Орловська О.В. Світові економічні кризи: причини виникнення, наслідки та шляхи подолання / О. В. Орловська // Науковий вісник національного лісотехнічного університету України: збірник наук.-техн. праць. – Львів: РВВ НЛТУ України, 2015. – Вип. 25.2. – С. 197-202.

Морковіна Т.О.

студентка

Харківського навчально-наукового інституту

Університету банківської справи

м. Харків, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

На сучасному етапі розвитку банки є головною ланкою фінансової системи будь-якої країни. Вони надають різні послуги для фізичних та юридичних осіб, для інших банків у сфері кредитування, розрахунково-касового обслуговування, міжнародного фінансування тощо. У цих умовах актуальними виступають питання щодо планування діяльності окремого банку, оскільки від його діяльності залежить майбутнє самого банку, клієнтів, акціонерів банку і держави загалом. Регулярне проведення банком процедур планування своєї діяльності дозволяє йому ефективно управляти своїми активними і пасивними операціями для забезпечення стабільного фінансового результату.

Фінансове планування дає змогу розв'язати такі конкретні питання: які грошові кошти може мати підприємство в своєму розпорядженні; які джерела їх надходження; чи достатньо фінансових ресурсів для виконання накреслених завдань; яка частина коштів має бути перерахована в бюджет, позабюджетні фонди, банкам та іншим кредиторам; як повинен здійснюватися розподіл та використання прибутку на підприємстві; як забезпечується реальна збалансованість планових витрат і доходів підприємства на принципах самокупності та самофінансування. У фінансовому плануванні використовується балансовий метод. Його зміст полягає в тому, що не тільки балансуються підсумкові показники доходів і витрат, а для кожної статті витрат зазначаються конкретні джерела покриття. При цьому використовуються різні способи: нормативний, розрахунково-аналітичний, оптимізації планових рішень, економіко-математичного моделювання [2].

Особливості методики стратегічного планування основних показників діяльності банку з урахуванням змін зовнішнього середовища покажемо на прикладі ПАТ БАНК «ПІВДЕННИЙ» Стратегічну позицію банку в банківській системі України (БСУ) та його вплив на економіку країни в минулому характеризує питома вага активів [1].

Використовуючи дані фінансових показників банку, було розраховано рівняння тренду питомої ваги банку у активах банківської системи України [4]:

$$Y = 0,000t + 1,142; R^2 = 0,000 \quad (1)$$

Рівняння 1 показує відсутність тренду питомої ваги активів банку в активах БСУ (рівняння тренду висловлює 0 % варіації). В якості стратегічної гіпотези припустимо, що ПАТ БАНК «ПІВДЕННИЙ» протягом майбутніх 20 років має за стратегічну мету досягти питомої ваги активів банку в активах БСУ в розмірі 7,6 % при рівномірному зростанні цього показника, що визначає його щорічне зростання на 0,3 відсоткових пункти:

$$\Pi = \frac{y_{i+1} - y_1}{i} = \frac{7,6 - 1,6}{20} = 0,3 \quad (2)$$

Для стратегічного планування потрібні планові абсолютні значення валюти балансу (активів або пасивів) банку, котрі залежать від прогнозу розміру активів БСУ. Для прогнозування валюти балансу БСУ сформулюємо наступну гіпотезу: пасиви БСУ залежать від розміру грошової бази країни, що зображено у рівнянні 3 (рівняння регресії між розміром БСУ (Y) і розміром грошової бази України (X)):

$$Y = 4,073X + 10078; R^2 = 0,934 \quad (3)$$

Рівняння 3 показує наявність прямої залежності пасивів БСУ від грошової бази (млн. грн.) станом на кінець 2005О2015 років: 93,4 % варіації пасивів БСУ залежить від варіації грошової бази України. Для розрахунку прогнозів розміру пасивів БСУ потрібні прогнозні значення грошової бази країни.

Для прогнозування грошової бази сформулюємо наступну гіпотезу: грошова база країни залежать від розміру номінального ВВП країни, тоді рівняння регресії між розміром грошової бази (Y) і розміром номінального ВВП країни (X):

$$Y = 0,185X + 6867; R^2 = 0,944 \quad (4)$$

Рівняння 4 показує наявність прямої залежності грошової бази від обсягу номінального ВВП (млн. грн.) станом на кінець 2005О2015 років: 94,4 % варіації грошової бази України залежить від варіації номінального ВВП. Для розрахунку прогнозів розміру грошової бази України потрібні прогнозні значення номінального ВВП країни.

Для прогнозування номінального ВВП сформулюємо наступну гіпотезу (на основі рівняння Фрідмена): варіація розміру номінального ВВП країни залежить від зміни реального ВВП і рівня інфляції [3]. Припустимо, що реальний ВВП буде рівномірно зростати щорічно на 2,5 % за умови постійної щорічної інфляції 5,5 %. Інакше кажучи, сформульована гіпотеза припускає рівномірне щорічне зростання номінального ВВП на 8,0 % (2,5 + 5,5).

Таким чином, з'являється можливість розрахунку прогнозних значень тих показників, які впливають на розмір плану пасивів ПАТ БАНК «ПІВДЕННИЙ».

Розглянемо на прикладі розрахунок значень показників (ВВП – номінальний ВВП; ГБ – грошова база; ПБСУ – пасиви БСУ; ПП – пасиви ПАТ БАНК «ПІВДЕННИЙ») станом на 01.01.2017 р. (згідно з прийнятими вище гіпотезами та отриманими моделями):

- ВВП = 1979458 x 1,08 = 2137814,6 млн. грн.;
- ГБ = 6867 + 0,185 x 2137814,6 = 402362,7 млн. грн. (рівняння 4);
- ПБСУ = 10078 + 4,073 x 402362,7 = 1648901,3 млн. грн. (рівняння 3);
- ПП = 1648901,3 x 0,019 = 31329,1 млн. грн.

Таким чином, ПАТ БАНК «ПІВДЕННИЙ» для забезпечення досягнення стратегічної мети через 20 років в розмірі 7,6 % від валюти балансу БСУ зобов'язаний зростати темпами більш високими ніж БСУ. Розроблені стратегічні планові показники діяльності банку передбачають проведення агресивної політики для досягнення 7,6 % частки банку в БСУ станом на 01.01.2036 р. Для досягнення цієї мети акціонери банку зобов'язані щорічно збільшувати статутний капітал, а правління банку розширювати обсяги залучених (зобов'язань) та

вкладених коштів (активів) таким чином, щоб отримувати доходи, які перевищують витрати банку на планові величини чистого прибутку (планові величини доходів, витрат та чистого прибутку на кожний рік визначаються тактичними або оперативними планами діяльності банку).

Перспективи подальших розробок за вищезазначеною тематикою полягають в тому, що на основі отриманих ретроспективних оцінок діяльності банку та загального економічного стану країни можна формувати різні сценарії його майбутньої діяльності залежно від поєднання стратегічної мети і перспективних макроекономічних оцінок розвитку країни.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кузнецова, Л. В. Організація планування фінансової діяльності банку: Монографія [Текст] / Л. В. Кузнецова, Ю. К. Маслов. – Одеса: Пальміра, 2016. – 247 с.
2. Сирчин О. Л. Особливості стратегічного планування ключових показників діяльності банку / О. Л. Сирчин // Вісник соціально-економічних досліджень. – № 2. – 2016. – С. 219-226.
3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
4. Офіційний сайт ПАТ Банк «Південний» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.com.ua>.

Мусаєва Н.М.

студентка

Національного гірничого університету

Науковий керівник: Букреєва Д.С.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економічного аналізу і фінансів

Національного гірничого університету

м. Дніпро, Україна

ПОДАТКОВЕ НАВАНТАЖЕННЯ НА СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ-ПЛАТНИКІВ ЄДИНОГО ПОДАТКУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗМІН ДО ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ

Сьогодні в Україні підприємства малого бізнесу покликані не тільки виступати елементом структурної перебудови регіональної економіки, але й сприяти підвищенню доходів місцевих бюджетів. Основним фінансовим інструментом, що регулює взаємовідносини малого бізнесу з державою, залишається його оподаткування.

Актуальність тематики дослідження полягає в тому, що на сучасному етапі економічного розвитку головна мета держави полягає в досягненні такого рівня розвитку податкової системи, який би зміг, забезпечуючи доходи державного та місцевих бюджетів та, при цьому, не стримувати процеси зростання виробництва.

Одним з механізмів, за рахунок яких держава може вирішувати вище наведене завдання є податковий режим, спрямований на стимулювання малого підприємництва, – єдиний податок, який сплачується до місцевого бюджету. Незалежно від цього підприємці платять єдиний соціальний внесок, що зараховується на рахунки органів Пенсійного фонду. Після прийняття Податкового кодексу [1] спрощена система звітності надає суб'єкту малого підприємництва низку переваг, таких як:

- спрощується ведення поточного бухгалтерського обліку та форм фінансової звітності, що передбачена Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку;

- замість різноманітних форм податкової звітності за податками та зборами, які заміщуються єдиним податком, заповнюється одна форма звітності;

- значно спрощуються розрахунки, пов'язані з визначенням сум податків.

Проте, поряд з перевагами спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва, існують і певні вади, що стримують розвиток малого підприємництва в Україні, зокрема: обмеження обсягів виручки суб'єктів малого бізнесу, які дають право використовувати спрощену систему оподаткування; підприємство може перейти на спрощену систему оподаткування зареєструвавшись платником єдиного податку, якщо виконується низка вимог, визначених законодавством; суми єдиного податку фізичної особи-платника податку сплачуються авансом за звітний період (квартал).

З 1 січня 2017 р. набули чинності зміни в Податковому Кодексі [1] стосовно оподаткування малого та середнього бізнесу, серед яких особливої уваги потребує аналіз впливу зміни податкових ставок на податкове навантаження на суб'єктів підприємницької діяльності-платників єдиного податку.

Нами було проведено дослідження зміни ставок єдиного податку та єдиного соціального внеску (ЄСВ) за 2016-2017 рр., результати якого представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Зміни ставок Єдиного податку та ЄСВ у 2016-2017 рр.

Група платників єдиного податку	ЄСВ, грн.		Єдиний податок, грн.	
	2016 р.	2017 р.	2016 р.	2017 р.
1 група	303,16-352	352	137,80	160
2 група	303,16-352	704	275,60	640
3 група	303,16-352	704	3-5 % від доходу	3-5 % від доходу

Як видно з табл.1, ЄСВ та єдиний податок впродовж 2016 року змінювали свої значення: мінімальний розмір ЄСВ в 2016 році становив з 01 січня по 30 квітня – 303,16 грн., з 01 травня по 30 листопада – 319 грн., з 01 грудня – 352 грн.

Ставка єдиного податку протягом 2016 року не змінювалася, але змінювалася мінімальна заробітна плата (МЗП), тобто база оподаткування для першої та другою груп й становила:

- для першої групи – 10 % МЗП – 137,80 грн. в місяць.

- для другої групи – 20 % МЗП – 275,60 грн. в місяць.
- для третьої групи – 5 % від доходу (максимально 250 тис. грн. на рік).

Зі змінами ставок єдиного податку та ЄСВ, змінилось і податкове навантаження для платників податку, про що свідчать дані табл. 2.

Таблиця 2

**Зміна податкового навантаження для платників єдиного податку
у 2016-2017 рр.**

Група платників єдиного податку	Максимальний дохід, грн.	Податкове навантаження у 2016 р.	Податкове навантаження у 2017 р.
1 група	300 000	> 1,96 %	> 2,05 %
2 група	1 500 000	0,5-2,51 %	1,08-5,38 %
3 група	5 000 000	5,1-5,28 %	5,17-5,56 %

Як видно з табл. 2, податкове навантаження збільшилось для всіх розглянутих груп платників єдиного податку. Найбільше змінилось значення максимального податкового навантаження для 2-ї групи платників єдиного податку, яке збільшилось майже вдвічі (2,51 % у 2016 р., 5,38 % у 2017 р.) за умови максимального доходу 1 500 000 грн.

Слід зазначити, що для державного бюджету збільшення податкового навантаження означає збільшення доходів, але для малого та середнього бізнесу це створює низку проблем.

Серед основних проблем, які перешкоджають розвитку суб'єктів підприємницької діяльності – платників єдиного податку, є те, що платники другої та третьої груп сплачують єдиний соціальний внесок у розмірі 704 гривні на місяць, навіть якщо тимчасово не мають жодного прибутку. При цьому СПД-платники єдиного податку першої групи оподаткування мають можливість платити половину мінімального внеску в розмірі 352 грн на місяць [2].

Раніше СПД-платник єдиного податку, який у певному періоді мав прибуток, то сплачував 5 % податок та ЄСВ. Якщо ж руху коштів не було, то сплачувати не було необхідності.

Зазначені зміни у Податковому кодексі призвели до масово закритися СПД-платник єдиного податку.

Слід зазначити, що тривалість реформи податкової системи України вказує на те, що підходи до її реалізації не були комплексними та не враховували економічного стану країни. Тому запропоновані нами зміни є досить обґрунтованими, в тому числі за рахунок моделювання наслідків від їх реалізації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Bukreieva D.S. Optimization of the tax burden on entrepreneur single tax payer in the context of stabilization Ukrainian economy / D. Bukreieva // Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization : International scientific conference, 29 January 2016, Klaipeda (Lithuania). – P. 335-337.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Підприємництво відіграє важливу роль в розвитку економіки кожної держави, воно виконує ряд функцій, як економічного, так і соціального характеру. Економічна роль підприємництва полягає в тому, що воно мобілізує фінансові і виробничі ресурси населення, сприяє розвитку конкуренції, є двигуном науково-технічного прогресу, забезпечує поповнення державного і місцевого бюджету за рахунок надходжень від податків та зборів тощо. У соціальному значенні підприємництво сприяє створенню нових робочих місць, забезпечує ринок потрібними товарами та послугами, намагаючись найповніше задовольнити потреби населення. Воно відіграє визначальну роль також в соціально-економічному прогресі будь-якої країни світу [1, с. 29].

Призначення суб'єкта господарювання в економіці країни – бути основним джерелом доходу його власників [1; 2; 3], вважають одні автори, інші [4; 5] – що воно є головним структуроутворюючим елементом економіки. Однак роль суб'єкта господарювання в економіці є ширшою, а питання щодо результатів реалізації підприємницької діяльності у національній економіці, складніше.

Процес ринкової трансформації економіки України об'єктивно супроводжується виникненням і поширенням підприємництва як головного структуроутворюючого елементу ринкового середовища. Підприємницький сектор створює сприятливі умови для становлення реальних ринкових економічних відносин, реалізації прав власності, розвитку особистої ініціативи, активізації економічних інтересів.

Протягом останніх п'яти років відзначаються зміни у структурі суб'єктів Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ).

За зазначений період відбулося зменшення загальної кількості суб'єктів ЄДРПОУ. Зокрема, станом на 1 січня 2013 року у порівнянні із 2012 роком кількість суб'єктів господарювання зменшилась на 156710 од. Тенденція зменшення кількості суб'єктів господарювання спостерігалася з 2014 року по 2016 рік, так на 1.01.2014 року кількість суб'єктів господарювання становила 1372177 од., станом на 1.01.2015 року – 1331230 од, на 01.01.2016 – 1121347 од. За 2016 рік падіння кількості суб'єктів господарювання припинилося і на 1.01.2017 року їх кількість становила 1185071 од.

Сьогодні відбувається процес поступової інтеграції України в європейське співтовариство з його специфічними жорсткими умовами на ринку, які ставлять проблему виживання перед вітчизняними суб'єктами господарювання.

Згідно зі «Стратегією сталого розвитку Україна–2020» визначено найважливіші вектори руху країни вперед, зокрема вектор розвитку передбачає «стійке зростання економіки екологічно невиснажливим способом» [7]. За виз-

наченням Всесвітнього економічного форуму, здатність країни забезпечувати стабільні темпи економічного зростання в середньостроковій перспективі є основою національної конкурентоспроможності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Фінанси : навч. посіб. / [Ю. І. Ляшенко, О. Д. Данілов, В. О. Затуренська, В. П. Ходаківська, М. Д. Бедринець, А. А. Ліхтенштейн]; за загальною редакцією Ю. І. Ляшенка. – Ірпінь : Національна академія ДПС України, 2004. – 368 с.
2. Кравцова Т. Правова природа державного регулювання підприємницької діяльності / Т. Кравцова // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 8. – С. 3-6.
3. Кірейцев Г. Г. Фінанси підприємств : навчальний посібник / Кірейцев Г. Г., Виговська Н. Г., Петрук О. М. – Житомир, 2002. – 272 с.
4. Іонін Є. Є. Фінансова аналітика сучасного бізнесу : монографія / Є. Є. Іонін, М. М. Овчинникова; Донец. нац. ун-т, Облік.-фін. ф-т. – Донецьк : ДонНУ, 2012. – 303 с.
5. Єпіфанова І. Ю. Перспективи розвитку інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств / І. Ю. Єпіфанова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2. – Т. 3. – С. 48-50.
6. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015.

Крупка А.Я.

*кандидат економічних наук,
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя*

Пиріг Г.І.

*кандидат економічних наук, доцент,
Тернопільський національний економічний університет*

Лецик І.Б.

*кандидат економічних наук, доцент,
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна*

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ ІНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ У ФІНАНСОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

У сучасних умовах розвитку української держави, розбудови та трансформації її економіки на ринкових засадах, подолання кризових явищ в економічному і соціальному житті, особливо важливим стає вирішення завдань розвитку і відтворення людського потенціалу, і саме соціальні орієнтири посідають чільне місце в економічно розвинених країнах світу.

Суспільні блага – це блага, які споживаються спільно всіма членами суспільства на безкоштовній для кожного члена суспільства основі, тобто за рахунок держави (бюджету та державних позабюджетних фондів). Іншим видом благ і послуг, що надаються державою безкоштовно, є приватне благо,

яке споживається індивідуально (охорона здоров'я, освіта, культура), але надається державою за рахунок податків, страхових платежів. Приватні блага, надані державою індивідуально, в економічній літературі трактують як змішані суспільні. При цьому такі базові властивості як неконкурентність або невиключність проявляються в галузях соціальної сфери слабо або зовсім відсутні. Деяким змішаним суспільним благам притаманний яскраво виражений позитивний ефект, такі блага прийнято називати благами гідності (у тому числі послуги культури) [1, с. 44], які характеризуються соціально значущим змістом. Чисті та змішані суспільні блага і приватні блага, що надаються державою населенню, формують загальний потенціал суспільних благ і послуг, що надаються безкоштовно за рахунок зібраних з юридичних і фізичних осіб податків та інших доходів бюджетної системи та державних позабюджетних фондів. Виходячи з цього, механізм фінансового забезпечення відповідно формує обсяг фінансових ресурсів для забезпечення зростання обсягу цих благ за рахунок діяльності установ соціальної сфери, а також проведення ефективної і раціональної фінансово-бюджетної та податкової політики.

В економічній літературі суспільні блага ототожнюються з існуванням самого інституту держави, метою якого, згідно інституціональної теорії, є встановлення в суспільстві чітких «правил гри» і забезпечення їх дотримання всіма жителями тієї чи іншої території [2, с. 95]. Згідно з економічною теорією, проблеми співвідношення індивідуальних і суспільних інтересів власне і визначають роль держави у суспільній взаємодії.

Представники інституціоналізму розглядають вплив інститутів (від лат. *institutio* – настанова, *institutum* – устрій, установа) на суспільство, у тому числі економіку і культуру. До інститутів учені зараховують численні категорії як матеріального, так і нематеріального характеру. Скажімо, суспільствознавці до інститутів відносять ідеологію, етику, мораль, сім'ю, любов, традиції, звички, релігію, політику; юристи – державу, владу, управління, право; економісти – власність, підприємництво, конкуренцію, капітал, кредит тощо. Особливість інституціоналізму полягає в тому, що його представники не розглядають людину як дещо наперед задане. Вони вважають, що при дослідженні економічної діяльності обов'язково потрібно враховувати інституціональне і культурне середовище, в якому знаходиться індивід, підкреслюючи водночас, що не лише люди створюють інститути, але й інститути здійснюють доволі суттєвий вплив на людей [3].

Цілком вмотивованим і логічним вважаємо застосування напрацьованих інституціоналізму у сфері фінансів, адже у центрі уваги традиційного інституціоналізму, окрім соціологічних, знаходяться і фінансово-економічні процеси, безпосереднім учасником яких є людина.

Безумовно, однією з визначальних рис ідеології інституціоналізму було прагнення до інтеграції економічної теорії з іншими суспільними науками (соціологією, психологією, культурою, антропологією, юриспруденцією). А представники класичних поглядів, досліджуючи сферу фінансів, не завжди враховували соціально-психологічні та культурні чинники людської діяльності, що призводило до неточних та недостовірних прогнозів результативності тих чи інших реформ, у тому числі й фінансових. Відтак використання методології

інституціоналізму при дослідженні фінансової політики вважаємо не лише доцільним, але й необхідним, адже однією з головних переваг інституціонального підходу є те, що в центрі уваги економічних досліджень обов'язково знаходиться людина.

Насамкінець зазначимо, що у рамках проведення реформ на державному рівні потрібно задекларувати вихід на стандарти добробуту розвинених країн, для яких характерні висока якість і комфортні умови життя населення. Як вважають науковці [4, с. 99], це дозволить підвищити соціальну стійкість у суспільстві. З цих позицій потенціал впливу держави слід розглядати, з одного боку, як засіб, що сприяє підвищенню конкурентоспроможності, створенню умов для забезпечення високого рівня матеріального добробуту всіх членів суспільства. А з іншого боку, його слід розглядати як процес соціалізації, інтелектуалізації, який прискорює розвиток всіх сфер життєдіяльності суспільства, орієнтований на нову якість і більш високий рівень соціально-економічного потенціалу країни.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Беляєва С.С. Економічні теорії клубів та суспільного вибору в контексті сталого розвитку громади / С.С. Беляєва // Економічний нобелівський вісник. – 2014. – № 1. – С. 41-49.
2. Демидюк О.О. Інституційний підхід до аналізу ролі та функцій держави в ринковій економіці / О.О. Демидюк // Економіка та держава. – 2014. – № 4. – С. 94-97.
3. Ходжсон Дж. Какова сутність інституціональної економічної теорії? / Дж. Ходжсон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.institutional.boom.ru/-history_metod/Hodson.
4. Скуратівський В.А. Соціальна політика : Навч. посіб. для слухачів, аспірантів, докторантів спеціальності «Державне управління» (2-е вид. доп. та перероб.) / В.А. Скуратівський, О.М. Палій, Е.М. Лібанова. – Київ: УАДУ, 2003. – 343 с.

Середа С.В.

*студентка фінансово-економічного факультету
за програмою «Управління банківським бізнесом»
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

УПРАВЛІННЯ НЕПРАЦЮЮЧИМИ КРЕДИТАМИ

Непрацюючі кредити є одним із вагомих чинників, який має негативний вплив на ефективність ведення банківського бізнесу. Збільшення частки непрацюючих кредитів призводить до скорочення рівня прибутковості банків, зменшує розмір регулятивного капіталу, викликає проблеми з ліквідністю, призводить до розбалансованості активів і пасивів, знижує інвестиційну привабливість банків та негативно впливає на їхні кредитні рейтинги. Обсяги

непрацюючих кредитів в українських банках досягли загрозових обсягів, що негативно впливає на ефективність роботи окремих банків та економіки в цілому.

Відповідно до нового підходу до визначення непрацюючих кредитів, який діє в Україні з 1 лютого 2017 року, поняття «непрацюючі кредити», стало максимально близьким до загальноприйнятого у світовій практиці поняття «non-performing loans (NPL)». Відповідно до цього підходу непрацюючий актив/кредит – актив, за яким прострочення погашення боргу перевищує 90 днів (30 днів для банків-боржників), або за яким контрагент неспроможний забезпечити виконання зобов'язань без стягнення забезпечення [1]. Зазначимо, що раніше розрахунки індикаторів фінансової стійкості проводилися на основі балансових та позабалансових активів (при цьому останні – переважно активи високої категорії якості). Відповідно, включення таких активів до розрахунку частки непрацюючих кредитів, значно викривляло інформацію стосовно реальної частки NPL. У зв'язку із переходом до нового відходу така проблема усувається (адже до розрахунку NPL включатимуть лише балансові статті).

В Україні, починаючи з 2005 р. відбувається зростання частки непрацюючих кредитів. Так, зокрема протягом початку 2015-2017 р. обсяг непрацюючих кредитів зріс на 62,55 %, а їх частка зросла на 11,49 % (рис. 1), а станом на 01.07.2017 р. частка непрацюючих кредитів зросла до 57,73 %. Також можна побачити тенденцію до зниження загального обсягу кредитів, виданих комерційних банками і одночасно зростання обсягів непрацюючих кредитів. Це свідчить про значне погіршення якості кредитного портфеля.

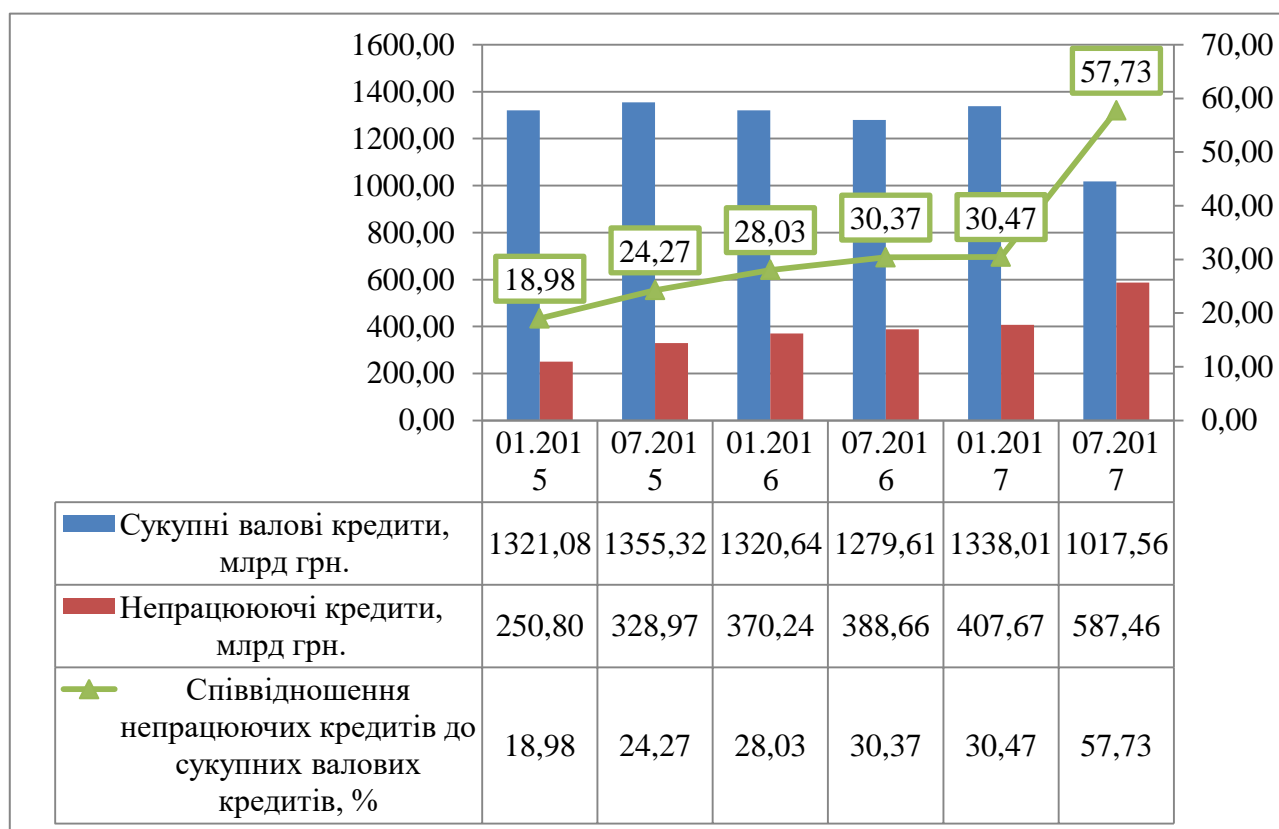

Рис. 1. Частка непрацюючих кредитів у сукупному обсязі валових кредитів в Україні за 2015-2017 рр.

Складено за даними Національного банку України

Головними причинами суттєвого збільшення обсягів і частки проблемних кредитів є політична нестабільність та банківська криза, різка девальвація гривні, недосконалість регулювання та нагляду за діяльністю банків, механізмів закриття нежиттєздатних банків, суттєве зменшення доходів підприємств і домашніх господарств, низький рівень корпоративного управління в банках і управління кредитними ризиками, підвищена частка кредитів, наданих інсайдерам, та інші [2]. Крім цього, за інформацією НБУ значне зростання частки NPL, починаючи з лютого 2017 року (до 53,9 %) пояснюється переважно визнанням непрацюючими кредитів Приватбанку після націоналізації, а також зміною підходу до методології категоризації та виключенням позабалансових статей з розрахунку обсягу NPL [1].

На сьогодні існують різні методи управління непрацюючими активами. Важливе значення мають превентивні заходи банку, які мають бути спрямовані на запобігання настанню можливих проблем по кредиту. На цьому етапі важливою є правильна оцінка кредитоспроможності та платоспроможності позичальника, прогнозування майбутніх грошових потоків позичальника, а також правильне структурування кредиту.

Одним із дієвих і найбільш використовуваних у вітчизняній практиці методів управління непрацюючими кредитами є реструктуризація, основним завданням якої є надання позичальникові можливості відновити свій фінансовий стан до рівня, який дозволить йому виконувати кредитні зобов'язання у встановлені строки і у встановленому обсязі. Банківські установи використовують такі варіанти реструктуризації: пролонгацію кредиту, кредитні канікули, зміну схеми погашення кредиту з класичної на ануїтетну та навпаки, рефінансування кредиту, зміну валюти кредиту (конвертацію кредиту), переведення боргу на іншого позичальника, зниження відсоткової ставки, повне або часткове скасування нарахованих і несплачених боржником фінансових санкцій.

Метод ліквідації є останнім заходом зі сторони банку, що спрямований на погашення позики. Цей захід має використовуватися в тому випадку, коли реструктуризація не дала очікуваного ефекту через неефективність дій зі сторони банку або через неспроможність чи небажання повернути кредит зі сторони позичальника. Ліквідація проблемної заборгованості є досить витратним, і в більшості випадків тривалим методом, а також має негативний вплив на репутацію та фінансовий стан банку (адже підтверджує неефективність роботи банку як на стадії оцінки кредитоспроможності позичальника, так і на стадії контролю за погашенням основної суми боргу та відсотків).

У світовій практиці накопичено значний досвід вирішення питання проблемних активів, зокрема, в Німеччині, США, Туреччині, Швеції, Японії та інших країнах. Одним із поширених у закордонній практиці методів управління проблемними кредитами є перепродаж або передача непрацюючих активів третій стороні. Наприклад, факторингова компанія може викупити у банку проблемні активи з дисконтом і тим самим очистити портфель непрацюючих активів і перетворити проблемну заборгованість на реальні гроші, які банк зможе надалі вкладати в активні операції для отримання доходів. На особливу увагу заслуговують механізми продажу проблемних кредитів спеціалізованим фінансовим компаніям шляхом використання діючих або створення нових

установ, зокрема, «bridge-bank», «bad bank», компаній з управління активами (КУА), колекторських компаній тощо.

Подібну функцію в Україні мав виконував націоналізований «Родовід Банк», який у 2011 р. отримав статус «санаційного банку» і основним завданням якого було проведення роботи з проблемними активами державних банків і банків, у капіталізації яких взяла участь держава. Проте повноцінно задля реалізації даного завдання цей банк так і не запрацював (він не лише не зміг взяти в роботу непрацюючі активи інших банків, а й не спромігся вирішити проблему з власними) і в 2016 р. економічно доцільним виходом держави з нього було визнано ліквідацію [3].

У вітчизняних реаліях найбільш прийнятним буде створення установи на зразок компанії з управління активами. В Україні вже здійснено певні кроки в цьому напрямку. Так, Національний банк з групою експертів завершив підготовку законопроекту «Про діяльність з управління заборгованістю». Законопроект дозволить створення спеціалізованих компаній з управління заборгованістю. Вони зможуть купувати у банків кредити, що не обслуговуються. Боргами банків займуться компанії з управління заборгованістю. Крім цього, у Податковий кодекс включатимуть пільги для проблемних позичальників і компаній з управління заборгованістю. Їх повністю звільнять від сплати податку на прибуток, а прощена (анульована) заборгованість по тілу кредиту, відсотках, комісіях і штрафних санкціях не вважатиметься додатковим благом платника податку. У банків не виникатимуть податкові зобов'язання при продажу боргів дешевше номіналу і розформування. Такі податкові пільги, за попередніми даними, діятимуть п'ять років – до 2023 року. Після купівлі заборгованості компанія зможе здійснювати такі дії: добровільне опрацювання з боржником можливих способів погашення заборгованості, врегулювання та реструктуризація заборгованості боржника, у тому числі шляхом прощення боргу та добровільне управління майном боржника як один із можливих способів погашення заборгованості [4].

Отже, висока частка непрацюючих кредитів є важливою проблемою банківської системи України, що потребує вирішення. Доки банки суттєво не знизять рівень проблемних кредитів, вони не зможуть активно нарощувати кредитний портфель за рахунок нових, оскільки обмежені високими нормативами резервування за кредитними операціями. Тому необхідний комплексний підхід, як на рівні кожного банку, так і на загальнодержавному рівні, спрямований на мінімізацію частки непрацюючих активів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Нові підходи НБУ до визначення непрацюючих активів/кредитів // Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=48421073>.
2. Міщенко В.І., Тищенко Є.О. Реструктуризація проблемної кредитної заборгованості банків як джерело інвестиційних ресурсів // Фінансово-кредитний механізм активізації інвестиційного процесу : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф. [Електронний ресурс]. – Київ.: КНЕУ, 2017. – С. 262-265.
3. Аржевітін С.М. Кредитний менеджмент у банку підручник / С.М. Аржевітін, Т.П. Остапшин, І.Б.Охрименко [Електронний ресурс]. – Київ: КНЕУ, 2017 – С. 372.

4. Банки отримують можливість позбутися проблемних боргів // Офіційний сайт Online Експрес [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://expres.ua/news/2017/11/25/273379-banku-otrymayut-mozhlyvist-pozbutysya-problemnyh-borgiv>.

Ткачук Н.М.

докторант кафедри банківської справи

Університету банківської справи

м. Київ, Україна

СИНЕРГЕТИЧНА ЕКОНОМІКА: ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ

Розвиток економіки на сучасному етапі виражається в її глобалізації, диверсифікації й технологічному прогресі. Невпинне формування новітніх знань і технологій зумовлює трансформаційні процеси в економічних системах на основі новітніх інструментів пізнання економічних процесів і явищ суспільного життя. Тому зрозуміти, освідомити та синтезувати усе нове та цінне в економічній теорії на сьогоднішній день можна лише на основі застосування синергетичного знання, як нового інструменту пізнання економічних явищ і процесів.

Першим, хто узагальнив знання про синергетику з різних галузей наукового знання був німецький дослідник Г. Хакен. Вчений стверджував, що синергетика займається вивченням систем, які складаються з дуже великої кількості компонент, частин і підсистем, які складно між собою взаємодіють, тому слово «синергетика» означає «спільна дія», а як наука – це вчення про взаємодію різних елементів, налагодження їхньої кооперації, співпраці, нелінійного синтезу простого у складне, виникнення синергії [2]. Відтак, синергетика цілком спроможна поєднати результати досліджень, які характеризують можливість і необхідність самоорганізації системи. При цьому поняття «самоорганізації» трактують як здатність системи набувати просторової чи функціональної структури без будь-якого зовнішнього впливу.

Однією з найцікавіших сфер застосування знань про синергетику є економіка. Ми вважаємо, що економічну систему можна віднести саме до такого виду систем, які є складними, відкритими і здатними до самоорганізації. Водночас, наявність нелінійної взаємодії складових економіки підштовхує до наукового пошуку шляхів застосування синергетичної методології в дослідженні трансформаційних процесів. Варто також додати, що основним аспектом синергетики як методологічного інструмента дослідження, є визнання нелінійного розвитку, ознаками якого є: багатоваріантність, альтернативність еволюції, можливість прискореного нелінійного зростання, незворотність розвитку, еволюційність й цілісність світу. А синергетика, як інструмент пізнання, може успішно використовуватись для розробки та прийняття ефективних рішень в умовах нестабільності, відкритості та нелінійності розвитку економічної системи.

Синергетичний підхід в дослідженні економічних систем дає можливість виявити усі ймовірні шляхи розвитку системи, дослідити реальні її коливання в зонах біфуркації, в яких вона набуває такого стану, за якого починається процес самооновлення, саморозвитку, самоструктурування з неодмінним переходом на новий рівень упорядкованості.

Входження синергетичної методології пізнання до економічної теорії призводить до зміни уявлень про сучасну економіку та формування синергетичної економіки як надскладної, відкритої та «нелінійної» системи. Зауважимо, що синергетична економіка розвивається на базі традиційної економіки, використовуючи такі її поняття як: «раціональна поведінка», «ідеальна конкуренція» в дослідженні економічної еволюції суспільства. Головною відмінністю синергетичної економіки від традиційної є трактування нестійкості як джерела розвитку економічної системи. Не випадково синергетичну економіку вважають надскладною, відкритою, нелінійною системою, в розвитку якої чергуються «рівноважний» та «нерівноважний» етапи, які несуть у собі співвідношення «порядку» та «хаосу» [1, с. 207].

Слід зазначити, що економічна теорія зовсім недавно почала звертати увагу на «теорію хаосу» та необхідність її вивчення з метою пояснення випадкових результатів розвитку економічної системи. Традиційна економіка не має в своєму арсеналі пізнавальних інструментів для пояснення причин нерегулярності динаміки економічних явищ і само поняття «хаосу» нею не розглядається й не пояснюється. Лише з появою нелінійної динамічної теорії починає досліджуватися концепція хаосу економічних систем; за допомогою нових аналітичних методів стає можливим вивчення еволюційного процесу економічної системи в результаті взаємодії різних факторів. Для синергетичної економіки лінійність і стійкість мають досить обмежений характер, на відмінно від положень традиційної економічної науки. В той же час, варто відмітити, що синергетична економіка не відкидає повністю надбання та напрацювання традиційної економічної теорії, її слід вважати розширенням традиційної економічної динаміки в намаганні пояснити явища і процеси економічного життя, які ігноруються звичайною економічною теорією.

Цілком очевидно, що економічна система далека від рівноваги, вона органічно поєднує в собі циклічність розвитку, стабільність і хаос з його особливою організацією. На нашу думку, економіка, з одного боку, є предметом для системного дослідження синергетичних ефектів економічного еволюційного розвитку, а, з іншого боку, є сама синергетичною, оскільки поєднана з усіма сферами суспільного життя, піддається впливу зовнішніх і внутрішніх факторів. Базуючись на основних ідеях і положеннях економічної теорії, синергетична економіка акцентує увагу на взаємодії різноманітних змінних і рівнів економічної системи, розробляє універсальні методи та підходи для пояснення динаміки її розвитку, якій притаманні динамічність, нестійкість і нерівноважність. Тому, сучасну економіку, в якій взаємодіють держава, ринкові інститути, фінансові установи та населення на засадах постійного руху, змін і взаємодії, неможливо досліджувати поза синергетичною методологією.

Підсумовуючи вищевикладене зазначимо: синергетика – це вчення про взаємодію, кооперацію, співпрацю та нелінійний синтез простих елементів у

складному цілому; за суттю – це теорія самоорганізації складних, нелінійних систем. Застосування синергетичної методології в дослідженні еволюційного розвитку економічної системи відкриває науковцям нові перспективи у пізнанні глибинної сутності економічних явищ і процесів. Включення економічної синергетики в систему теоретичного базису дозволить реалізувати потенціал пізнання багатьох проблем розвитку сучасних економічних систем. Синергетична економіка належить до сфери економічної теорії й охоплює часові та просторові процеси економічної еволюції. Синергетична економіка має справу з нестійкими станами економічної системи й фокусує свою увагу на нелінійних явищах економічного розвитку систем, таких як: структурні зрушення, хаос, не лінійність. Синергетична економіка здатна запропонувати надійний напрямок для пояснення складних економічних явищ у розвитку сучасних економічних систем.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Скотний П. В. Економічна синергетика: теоретико-методологічний аналіз: монографія / П. В. Скотний. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного ун-ту ім. Івана Франка, 2011. – 312 с.
2. Хакен Г. Тайны природы. Синергетика: учение о взаимодействии / Г. Хакен. – М. – Ижевск : Ин-ут компьютер. исслед., 2003. – 350 с.

Ванькович Д.В.

*кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет
імені Івана Франка*

Ярчак О.В.

*студентка
Львівського національного університету
імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

СУЧАСНИЙ СТАН БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Банківська система України характеризується як така, що має коротку історію, чутлива до змін на міжнародних ринках, є основним елементом фінансового сектору (вітчизняний фондовий ринок проходить лише стадію становлення, а страховий має незначну частку у фінансовому секторі) та наразі перебуває у кризовому стані [1].

Банківська система України вважається однією з найрозвинутіших елементів фінансового ринку, оскільки її реформування розпочались найшвидше, хоча це не допомогло уникнути критичних ситуацій в її діяльності.

Нинішній етап розвитку вітчизняної банківської системи є найскладнішим. Він розпочався з різкої девальвації гривні та прискорення інфляційних процесів, що призвело до значного зменшення банківської ліквідності,

погіршення умов функціонування банків та зниження ефективності їхньої діяльності. Наслідком банківської кризи 2014–2015 рр. стала значна зміна структури банківської системи й механізмів фінансового посередництва загалом. [4] Однією з причин такої ситуації можна вважати погіршення якості обслуговування кредитів через погіршення фінансового стану клієнтів банків. НБУ здійснив «очищення» банківської системи в Україні. Вже на кінець 2014 року було виведено з ринку 33 неплатоспроможні банки, протягом 2015 року виведено таку ж кількість неплатоспроможних банків. У 2016 році результатом роботи НБУ стало виведення з ринку банківських послуг 21 банку, які зазнали краху. На цьому «чистка» банківської системи не закінчується, адже станом на серпень 2017 року виведено 8 українських банків, за даними НБУ [2].

Внаслідок банківської кризи в Україні похитнувся не лише цей сектор, але й уся економіка держави. А саме скоротились доходи підприємств та домогосподарств. Значний вплив криза здійснила також на валютний курс – у напрямку девальвації гривні відносно провідних іноземних валют світу.

У 2014 р. валютний курс гривні знизився з 7,99 до 15,77 грн/дол. США, станом на 01.01.2017 р. валютний курс гривні становив 27,19 грн/дол. США [3].

Важливо також зазначити, що серед основних причин настання кризи виділяють:

- запізнення у вжитті заходів адаптації: перехід до плаваючого валютного курсу в 2014 р., коли дефіцит платіжного балансу був досить великим (оптимальний термін був наприкінці 2005 – на початку 2006 рр., коли сальдо торговельного балансу мало додатне значення) тощо;

- нераціональність у підготовці та реалізації більшості заходів з боку регулятора – підвищено облікову ставку, ставку за депозитними сертифікатами, надавалися кредити овернайт при надлишковій ліквідності в банках тощо;

- відсутність структурних реформ у економіці і заходів, спрямованих на її зростання, паралельно з розробленням та реалізацією заходів адаптації в банківській системі [1].

Сьогодні простежується тенденція зростання кількості банків з іноземним капіталом на ринку України, оскільки у них є більші можливості для нарощування статутного капіталу, вони є більш стабільні і, відповідно, їм населення довіряє більше. Таким чином, українські банки втрачають домінуючі позиції у банківській системі України.

Частка присутності іноземного капіталу в українській банківській системі зросла з 34 % (станом на 01.01.2014 р.) до 55,5 % (станом на 01.12.2016 р.) при його оптимальному значенні для фінансової безпеки держави на рівні 20-25 % [3].

Отже, можна зробити висновки, що ситуація на ринку банківських послуг не надто стабільна, але позитивні зрушення є, а саме виведення з ринку неплатоспроможних банків, таргетування інфляції, розробка ефективних заходів з регулювання та нагляду в банківській системі, розробка на рівні комерційних банків надійніших систем надання кредитів тощо.

Однак залишаються проблеми, які потребують подальшого вирішення, а це – домінування на ринку банківських послуг банків з іноземним капіталом, подальше зростання курсу, недовіра населення до банків, збиткова діяльність

банків з іноземним капіталом і функціонування на українському ринку банків з іноземним капіталом російського походження, що загрожує фінансовій безпеці України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кузнецова А. Я., Олефір Є. А. Особливості розвитку банківської системи України в контексті проведення адаптаційних заходів // Вісник «Фінанси України». – 2016. – № 6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fu.minfin.gov.ua>.
2. Сайт НБУ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>.
3. Власюк О. С. Банківська криза в Україні: втрати, помилки та пріоритети посткризового відновлення // Вісник «Стратегічні пріоритети». – 2017. – № 2.
4. Міщенко В. І., Науменкова С. В. Банківська система України: проблеми становлення та розвитку // Вісник «Фінанси України». – 2016. – № 5. Електронний ресурс. – [Режим доступу]: <http://fu.minfin.gov.ua>.

СЕКЦІЯ 9. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Арсенюк А.В.

магістрант

Вінницького національного аграрного університету

Глазко Н.Д.

асистент кафедри аналізу та статистики

Вінницького національного аграрного університету

м. Вінниця, Україна

АНАЛІЗ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Власний капітал підприємства – головне джерело формування прибутку і доходів його власників як у поточному, так і в перспективному періоді, його розмір та динаміка змін характеризують рівень ефективності господарської діяльності.

Від правильності, достовірності і законності проведення аналізу власного капіталу залежить як прибутковість і ефективність діяльності підприємства, так і подальші рішення щодо розвитку підприємства, інвестиційної та кредитної політики, виходу на зовнішні ринки [1]. Актуальність проведення аналізу власного капіталу є очевидним.

На методику аналізу власного капіталу підприємств та оцінювання одержаних результатів впливають такі фактори, як його організаційно-правова форма та вид економічної діяльності [2]. Уявлення про структуру та склад власного капіталу розглянемо на прикладні приватного сільськогосподарського підприємства «Еліта», Вінницької області за 2016 рік (рис. 1).

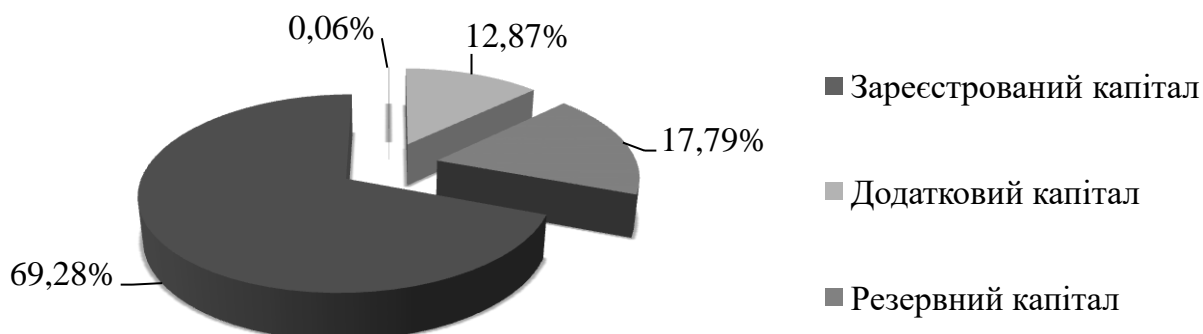

Рис. 1. Структура власного капіталу ПСП «Еліта» за 2016 р.

Отже, проаналізувавши діаграму, ми робимо висновок, що на кінець 2016 року в ПСП «Еліта» найбільшу питому вагу у складі власного капіталу займає нерозподілений прибуток (69,28 %), тобто відбулося збільшення розміру прибутку підприємства, резервний капітал (17,79 %) додатковий капітал (12,87 %), а зареєстрований капітал займає малу частку (0,06 %).

Оцінка ефективності господарської діяльності підприємства здійснюється через порівняння витрат і доходів. Водночас, сума прибутку характеризує лише абсолютну ефективність. З метою отримання висновку про рівень відносної ефективності, доцільно отриманий прибуток співставити з понесеними витратами або ресурсами [3]. На прибуток завжди впливає ефективність використання власного капіталу. Отже, розглянемо ефективність використання власного капіталу ПСП «Еліта» в табл. 1.

Таблиця 1

Ефективність використання власного капіталу ПСП «Еліта»

Показник	2015 рік тис. грн.	2016 рік тис. грн.	Відхилення	
			+, -	%
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,93	0,98	0,05	5,38
Коефіцієнт фінансової залежності	0,07	0,02	-0,05	-71,43
Коефіцієнт фінансової стабільності	13,16	46,58	33,42	253,95
Коефіцієнт фінансового ризику	0,08	0,02	-0,06	-75,00
Індекс постійного активу	0,38	0,29	-0,09	-23,68
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2,25	2,15	-0,1	-4,44
Рентабельність власного капіталу (за валовим прибутком)	2,54	2,20	-0,34	-13,39
Рентабельність власного капіталу (за чистим прибутком)	0,35	0,20	-0,15	-42,86
Період окупності власного капіталу	2,87	5,03	2,16	75,26
Рентабельність продаж	0,15	0,09	-0,06	-40,00
Коефіцієнт оборотності активів	2,09	2,11	0,02	0,96
Фінансовий важіль	1,08	1,02	-0,06	-5,56

Провівши аналіз показників ефективності використання власного капіталу ПСП «Еліта», спостерігається тенденція збільшення коефіцієнту фінансової незалежності та зменшення коефіцієнта фінансової залежності на 0,05, що посилює позиції на ринку, що призводить до більших можливостей подолати несприятливі ситуації щодо фінансового забезпечення господарської діяльності.

Також відбулося збільшення коефіцієнта фінансової стабільності у 2016 р. на 33,42 тис. грн., що свідчить про зростання самофінансування підприємства.

Коефіцієнт фінансового ризику зменшився на 75 % у 2016 р, що показує послаблення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про збільшення фінансової стійкості та вдало організовану діяльність господарства.

Зниження коефіцієнта рентабельності власного капіталу, як за чистим, так і валовим прибутком і збільшення періоду окупності власного капіталу від

3 до 5 років, свідчить про неефективне використання власного капіталу у діяльності підприємства.

Також відбулося зменшення рентабельності продаж на 40 %, це означає, що знизилась ефективність продажу продукції, тобто зменшились прибутки, отримані підприємством в обсягу реалізації цієї продукції за рахунок зростання витрат.

Зменшення фінансового важеля на 5,56 %, що показує незалежність прибутку підприємства від ступеня використання ним позикових засобів. Отже, бачимо, що підприємства не потребує зовнішніх джерел фінансування.

Для підвищення ефективності використання власного капіталу необхідно знижувати його вартість та оптимізувати його структуру. Аналіз управління власним капіталом проводиться для пошуку резервів його формування і використання, що позитивно вплине на кінцевий фінансовий результат підприємства та покращить умови серед конкурентів на ринку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Фабіянська В. Ю. Методичні аспекти проведення аудиту власного капіталу / В. Ю. Фабіянська, А. В. Арсенюк / Ефективна економіка. – 2017. – № 6.
2. Воськало Н. М. Аналіз власного капіталу підприємства / Н. М. Воськало / Національний університет «Львівська політехніка». – 2012. – С. 73-77.
3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://studfsles.net/preview/400083>.

Брікс В.В.

студентка

*Херсонського національного технічного університету
м. Херсон, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИТРАТ

У сучасних економічних умовах, коли діяльність підприємств супроводжується різноманітними ризиками, а зовнішній фінансовий контроль не задовольняє потреби власників і керівників підприємств в отриманні інформації про реальний стан справ на підприємстві і напрями його поліпшення, виникає необхідність налагодити інші, дієвіше види контролю, одним з яких виступає внутрішній контроль.

Внутрішній контроль досліджували у своїх працях науковці: Бутинець Ф. Ф., Валусев Б. І., Максимова В. Ф., Шевчук В. О., Виговська Н. Г., Калюга Є., Пантелєєв Б., Усач В., Белік В. Д., Зубчик В. М. та інші.

Контрольні заходи Виконавчої дирекції Фонду здійснюється у формі комплексних ревізій та тематичних перевірок.

Внутрішня контрольно-ревізійна робота – процес планування, організації та здійснення контрольних заходів, реалізації їх результатів, моніторингу усунення виявлених порушень законодавства і недоліків, узагальнення та

подання інформації про стан фінансово-бюджетної дисципліни внутрішнім і зовнішнім користувачам.

Тематична перевірка – вид контрольного заходу, що здійснюється за всіма напрямками діяльності підконтрольного органу Фонду.

Виконавча дирекція Фонду контролює:

- стан роботи по формуванню та виконанню бюджету Фонду; дотримання фінансово-бюджетної, кошторисної дисципліни; збереження й цільове використання коштів Фонду;

- організацію роботи органів Фонду по зниженню рівня заборгованості за Фондом та страхувальниками, зокрема простроченої заборгованості; дотримання нормативно-правових актів щодо списання заборгованості по коштах Фонду;

- здійснення витрат коштів Фонду на виплату установлених видів допомоги; правильність взаєморозрахунків із страхувальниками;

- стан реалізації програми відновлення здоров'я застрахованих осіб у частині забезпечення санаторно-курортними лікуванням; дотримання вимог нормативно-правових актів щодо фінансування санаторіїв-профілакторіїв, дитячих оздоровчих закладів, дитячо-юнацьких спортивних шкіл, позашкільного обслуговування дітей та цільового використання цих коштів;

- здійснення організаційно-управлінських видатків та витрати по виконанню обов'язків страховика; стан збереження, правомірності та ефективності використання майна Фонду;

- законність здійснення фінансових та фінансово-господарських операцій по коштах Фонду, своєчасність і повноту їх відображення у бухгалтерському обліку, правильність ведення бухгалтерського обліку; стан дебіторської та кредиторської заборгованості; дотримання касової дисципліни і порядку ведення касових операцій;

- стан контрольно-ревізійної роботи, правового забезпечення, організаційного та документального забезпечення, діловодства, роботі з кадрами;

- стан впровадження інформаційних технологій, витрат на поточний ремонт та обслуговування комп'ютерної техніки;

- стан виконання заходів, спрямованих на усунення порушень та недоліків, виявлених ревізіями, перевітками, у тому числі проведеними іншими контролюючими органами;

- управлінську діяльність посадових осіб органів Фонду;

- інші питання організації роботи та виконання органами Фонду функцій, передбачених нормативно-правовими актами, в межах компетенції органу Фонду.

Комплексні ревізії у відділеннях Фонду проводяться Виконавчою дирекцією Фонду один раз на три роки. Комплексні ревізії районних, міжрайонних, міських виконавчих дирекцій відділень Фонду здійснюються виконавчими дирекціями цих відділень Фонду один раз на два роки.

Комплексні ревізії відділень Фонду проводяться згідно з річним планом (графіком), який затверджується директором Виконавчої дирекції Фонду і доводиться до відділень Фонду.

Тематичні перевірки проводяться структурними підрозділами Виконавчої дирекції Фонду (виконавчих дирекцій відділень Фонду) згідно із затвердженими планами роботи цих структурних підрозділів.

У разі службової необхідності органами контролю проводяться позапланові контрольні заходи. Такі контрольні заходи проводяться лише з тих питань, необхідність перевірки яких стала підставою для здійснення цих заходів.

Проведенню контрольних заходів має передувати підготовка, яка передбачає вивчення та аналіз наявних у Виконавчій дирекції Фонду (відділення Фонду) матеріалів, що стосуються виконання бюджету, фінансово-господарської діяльності органу Фонду, який має перевірятися, матеріалів попередніх ревізій. З урахуванням цих документів та особливостей регіонального органу Фонду розробляється план ревізії (перевірки).

План проведення ревізії, перевірки підписується начальником контрольно-ревізійного управління Виконавчої дирекції Фонду (завідуючим контрольно-ревізійним відділом виконавчої дирекції відділення Фонду) та затверджується керівником виконавчої дирекції Фонду (відділення Фонду). Керівник ревізійної групи, за наявності обґрунтованих підстав, під час проведення ревізії, перевірки може вносити зміни до плану проведення ревізії, перевірки з наступним їх обґрунтуванням у службовій записці керівництву органу Фонду, який здійснює ревізію, перевірку.

Члени ревізійної групи складають програми перевірок тієї ділянки роботи, яку їм доручено. Ці програми затверджуються керівниками структурних підрозділів виконавчої дирекції Фонду (відділення Фонду) за погодженням з контрольно-ревізійним управлінням (відділом) і надаються керівнику ревізійної групи для контролю за їх виконанням.

Члени ревізійної групи мають право:

- перевіряти грошові документи, грошову готівку, путівки, цінні папери та матеріальні цінності, плани, звіти, кошториси, реєстри бухгалтерського обліку й інші документи, що підтверджують надходження і витрачання коштів та матеріальних цінностей;

- призначати і проводити повну або часткову інвентаризацію товарно-матеріальних цінностей, які обліковуються за Фондом;

- опечатувати, в необхідних випадках, приміщення (касу) або шафи, де зберігаються фінансові, архівні матеріали, а також путівки та інші документи; здійснювати огляд приміщень, території, будівель органу Фонду,

- за згодою керівництва робочих органів Фонду залучати потрібних спеціалістів для виконання окремих завдань, пов'язаних з ревізією, перевіркою;

- отримувати письмові пояснення від посадових, матеріально відповідальних та інших осіб підконтрольного органу Фонду та перевіряти їх аргументованість;

- готувати згідно з дорученням керівника ревізійної групи, у разі виявлення зловживань, матеріали ревізії для подання правоохоронним органам.

Члени ревізійної групи зобов'язані:

- неухильно дотримуватися вимог діючого законодавства;

- здійснювати ревізію, перевірку відповідно до плану (програми) проведення ревізії, перевірки;

- об'єктивно повно і достовірно відобразити діяльність органів Фонду, страхувальників та одержувачів коштів Фонду в частині дотримання ними нормативно-правових актів;

- у ході ревізії, перевірки приймати від посадових осіб органу Фонду докладні письмові пояснення обставин, причин і умов учинення порушень, долучати ці пояснення до матеріалів ревізії, перевірки. Матеріали ревізії, перевірки складаються з акту ревізії, перевірки, довідок перевірок окремих питань, додатків до них, пояснень, зауважень, заперечень.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Загалом, як свідчать проведені дослідження, існуюча система контролю лише частково сприяє запобіганню нераціонального та неефективного здійснення діяльності. Це пояснюється тим, що значну кількість упущень, виявлених завдяки здійсненню контролю, вже неможливо виправити без втрат. Виявлені недоліки підтверджують актуальність проблеми налагодження такої системи контролю, яка б дозволяла своєчасно виявляти ризики, котрі можуть мати негативні фінансові й матеріальні наслідки. Сформовані на основі врахування окремих потреб теоретичні узагальнення та рекомендації частково дозволяють удосконалити організацію та методіку проведення внутрішнього контролю витрат в умовах комп'ютеризації. Однак для досягнення максимальної ефективності необхідно розвивати цей напрям дослідження та пов'язувати його з науковими пошуками, що здійснюються в галузі технічних наук і економіко – математичного моделювання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Корінько М. Д. Внутрішньогосподарський контроль господарської діяльності підприємства / М. Д. Корінько. – К. : Вища школа, 2007. – 357 с.
2. Білуха М. Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит / М. Т. Білуха, Т. В. Мікітенко. – К. : Українська академія оригінальних ідей, 2005. – 888 с.
3. Консультація з газети «Все про бухгалтерський облік» № 13. – С. 15-20.

Горай О.С.

здобувач кафедри обліку і аудиту

Житомирського державного технологічного університету

м. Житомир, Україна

ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЩОДО ОФОРМЛЕННЯ НАСЛІДКІВ БОЙОВИХ ДІЙ

Бойові дії та окупація державної території сьогодні виступають не лише результатом загроз національній безпеці, але й впливають на систему управління господарською діяльністю підприємства, а тому документального відображення потурбують їх наслідки як для підприємств, які повністю або частково знаходяться на території бойових дій або окупованих територій так і для підприємств, що мають зв'язки з такими підприємствами. Зазначене

актуалізує проблеми розробки системи первинного спостереження за наслідками бойових дій та окупації державних територій, що дозволить в повному обсязі визначити властивості таких наслідків для відображення на рахунках бухгалтерського обліку та в подальшому в управлінській звітності та фінансовій звітності підприємства.

Незважаючи на значний інтерес вчених до проблем бухгалтерського обліку документування окремі питання залишаються не вирішеними, що пов'язано з об'єктивними причинами, а саме динамічним розвитком економічних процесів, що спонукають до змін властивостей об'єктів облікового відображення, які визначають напрями реквізитного розширення. Відповідно до цього дослідження буде спрямоване на ідентифікацію напрямів реквізитного розширення первинного документування, що визначатиме напрями розробки нових або удосконалення діючих форм первинних документів.

З вище наведеного випливає потреба в розробці пакету первинних документів щодо оформлення наслідків бойових дій для цілей їх відображення в системі бухгалтерського обліку підприємства. Зазначенні документи в більшій мірі стосуються об'єктів, які забезпечують господарську діяльність підприємства, зокрема:

- дебіторської та / або кредиторської заборгованості – для підприємств, які співпрацювали з підприємствами, які постраждали в результаті бойових дій та активів підприємства;

- оборотних і необоротних активів та грошових коштів і їх еквівалентів – підприємств, які постраждали в результаті бойових дій.

Зупинимося на первинних документах щодо кредиторської заборгованості тобто зобов'язань підприємства, яке постраждало в результаті бойових дій. В даному напрямі пропонуємо скласти два первинних документи Акт про списання заборгованості та Акт про визнання сумнівності заборгованості. Дані документи мають складати не підприємства, які постраждали в результаті бойових дій, а підприємства, які співпрацювали з ними. Відповідно перші виступали в якості покупців або позичальників, а другі в якості продавців.

Форми зазначених бухгалтерських первинних документів були нами розроблені в результаті спостереження за господарською діяльністю вітчизняних підприємств та аналізу їх системи первинного спостереження. Відповідно для внутрішніх цілей були розроблені зазначені первинні документи, що мають наступну форму та реквізитний зміст (табл. 1 та 2).

Запропонована форма акту про списання заборгованості дозволяє в повній мірі відобразити властивості даного виду наслідків бойових дій.

Даний первинний документ складається лише за наявності підтвердженої інформації, що підприємство боржник діє за законами держави-агресора або незаконних формувань, зокрема «Донецької народної республіки» та «Луганської народної республіки».

Запропонована форма акту про списання заборгованості
АКТ
про списання заборгованості

Склад комісії:		Дата складання	Комісія затверджена	
Посада	ПІБ	12 червня 2016 р.	Наказом № 16763	
Юрист	Іванов І.В.		Від 11 червня 2016 р.	
Бухгалтер	Гриньов Г.Н.	Номер		
Економіст	Зорін В.М.	016 / 12-01	Директор Артемов В. В.	
Товариство з обмеженою відповідальністю «Форест-плюс»			Товариство з обмеженою відповідальністю «Омега»	
МФО			МФО	
Рахунок			Рахунок	
Ін. код			Ін. код	
Тип заборгованості	За відвантаженні товари	Сума договору	230000,00 грн.	
		В т.ч. ПДВ	44000,00 грн.	

Вихідні положення договору:				
№	673839	Дата	01.03.14 р.	Дата
Початок дій	02.03.14 р.	Припинення дії	21.06.14 р.	
Предмет договору	Постава товарів	Товар / послуга	Листовий алюміній	

Умови порушення договору	
Вид порушення договору	Пророчення повної оплати за поставлені товари
Причина порушення	В результаті бойових дій підприємство опинилося на території не підконтрольній державній владі та функціонує з порушеннями законодавства України
Сума боргу	20000,00 грн. (двадцять тис. грн. 00 коп.)

Підтверджуюча інформація про неможливість погашення боргу	
Вид джерела	Офіційні дані Ради національної безпеки і оборони України, урядових організацій зарубіжних країн про суб'єктів господарювання, що знаходяться на окупованих територіях і експлуатуються окупаційним режимом.
Характер інформації	Указ Президента України № 133/2017 Про рішення РНБО України від 28 квітня 2017 року «Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)»

Пропозиції
Визнати заборгованість Товариство з обмеженою відповідальністю «Омега» в сумі 20000,00 (двадцять тисяч грн, 00 коп.) безнадійною та списати та витрати звітного періоду

Члени комісії:

Іванов І. В. _____
Гриньов Г. Н. _____
Зорін В. М. _____

Затверджено:

Артемов В. В. _____
Сергійчук М. С. _____

Запропонована форма акту про визнання сумнівності заборгованості

АКТ

про визнання сумнівності заборгованості

Склад комісії:		Дата складання	Комісія затверджена
Посада	ПІБ	12 червня 2016 р.	Наказом № 16763
Юрист	Іванов І.В.		Від 11 червня 2016 р.
Бухгалтер	Гриньов Г.Н.	Номер	_____
Економіст	Зорін В.М.	226 / 16-08	Директор Артемов В. В.

Товариство з обмеженою відповідальністю

«Форест-плюс»

Товариство з обмеженою відповідальністю

«Сідней»

МФО			МФО	
Рахунок			Рахунок	
Ін. код			Ін. код	
Тип заборгованості	За відвантаженні товари	Сума договору	120000,00 грн.	
		В т.ч. ПДВ	20000,00 грн.	

Вихідні положення договору:

№	573529	Дата	21.04.13 р.	Дата	
Початок дій		22.01.14 р.	Припинення дії	21.06.14 р.	
Предмет договору	Постава товарів	Товар / послуга	Листовий алюміній		

Умови порушення договору

Вид порушення договору	Прострочення повної оплати за поставлені товари
Причина порушення	В результаті бойових дій підприємство опинилося на території не підконтрольній державній владі, а інформація про його діяльність відсутня
Сума боргу	60000,00 грн. (шістдесят тис. грн. 00 коп.)

Підтверджуюча інформація про відсутність зв'язку з менеджментом підприємства

Джерела та їх характеристика	1. Офіційні дані Роду національної безпеки та оборони України про території, які не підконтрольні державній владі; 2. Листи-звернення до менеджменту підприємства-боржника; 3. Підтверджуюча інформація з пошти про відправлення листів
------------------------------	---

Пропозиції

Визнати заборгованість Товариство з обмеженою відповідальністю «Сідней» в сумі 60000,00 грн. (шістдесят тис. грн. 00 коп.) сумнівною у зв'язку із простроченням оплати за поставлені товари та втратою зв'язку із менеджментом підприємства

Члени комісії:

Іванов І. В. _____
Гриньов Г. Н. _____
Зорін В. М. _____

Затверджено:

Артемов В. В. _____
Сергійчук М. С. _____

Реквізити, які повинні міститися в даному первинному документів є: вихідні положення акту (склад комісії, дата та номер документу, дата та номер наказу про затвердження комісії, вихідні дані контрагента, тип заборгованості та сума договору); вихідні положення договору (номер та дата підписання договору, початок та припинення його дії, предмет та виду послуги або товару); умови порушення договору (вид та причина порушення, сума богу виходячи із даних бухгалтерського обліку); підтверджуюча інформація про неможливість погашення боргу через бойові дії (вид джерела та характер інформації); пропозиції комісії щодо управління даним видом заборгованості.

Склад реквізитів акту про визнання сумнівності заборгованості є ідентичним, що й для акту про списання заборгованості. Відмінними є лише джерела інформації, які дають підтвердження визнання заборгованість сумнівною через втрату зв'язку із підприємством-боржником.

Відповідно до представлених первинних бухгалтерських документів вагоме значення покладається на формування інформації, яка дозволяє визнати кредиторську заборгованості сумнівною та змінити її статус або безнадійною та списати на витрати звітного періоду. Крім того, при формуванні та оцінці такої інформації відбувається механізм застосування професійного судження бухгалтера, який є в складі комісії що визначає безнадійність або сумнівність кредиторської заборгованості.

Отже, обґрунтовані напрями реквізитного розширення первинного спостереження за кредиторською заборгованістю підприємств, що знаходяться на території бойових дій непідконтрольній державній владі та відповідно розробленні форми первинних документів дозволяють в подальшому відобразити списання або зміну статусу кредиторської заборгованості на рахунках бухгалтерського обліку.

Горбатюк А.М.

студентка

Хмельницького національного університету

Фесун І.Ю.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування

Хмельницького національного університету

м. Хмельницький, Україна

ІНВЕНТАРИЗАЦІЙНІ РІЗНИЦІ: ПОРЯДОК ВРЕГУЛЮВАННЯ ТА ОБЛІКУ

Динамічний розвиток національної системи бухгалтерського обліку в контексті гармонізації з міжнародними стандартами фінансової звітності призводить до перегляду підходів щодо контролю наявності активів та зобов'язань підприємства, а відповідно переосмислення якості інвентариза-

ційної роботи. В умовах, коли визначальна роль відводиться внутрішньому контролю, найбільш чітко проявляється двоїтий характер інвентаризації: як невід'ємного елемента методу бухгалтерського обліку та надважливого прийому фактичного контролю.

Часткове вирішення питань, які виникають в ході інвентаризаційної роботи на підприємстві, знайшло відображення в роботах М. Т. Білухи, Ф. Ф. Бутинця, П. І. Гайдуцького, І. О. Ламикіна, В. Г. Макарова, В. С. Рудницький, Б. Ф. Усача, М. Я. Штейнмана та інших. Проте вивчення господарської практики свідчить, що й досі залишаються не розкритими ряд питань, вирішення яких дозволило б забезпечити відповідність організації і методики інвентаризаційної роботи на підприємствах новим умовам господарювання.

За своїм змістом інвентаризаційні різниці – це розходження фактичної наявності виявлених інвентаризацією об'єктів активів і зобов'язань із обліковими даними. Проте нормативного визначення діюче Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань (наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879) не містить [3]. При цьому воно окреслює дві форми інвентаризаційних різниць: надлишки та нестачі, – додатково виділяючи нестачі і надлишки активів внаслідок пересортиці. Остання також не має чітко визначеної дефініції, але на основі аналізу п. 2.5 вищезгаданого Положення рекомендуємо вважати пересортицею одночасну наявність надлишків щодо одних і нестачі щодо інших аналогічних активів однакового найменування і в тотожній кількості за умови, що надлишки і нестачі утворилися за один і той же звітний період та в однієї і тієї ж матеріально-відповідальній особи.

Формалізована процедура врегулювання інвентаризаційних різниць представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

Порядок врегулювання інвентаризаційних різниць

Види різниць	Види об'єктів інвентаризації	Порядок урегулювання
Надлишки	Основні засоби, нематеріальні активи	Підлягають оприбуткуванню зі збільшенням доходів майбутніх періодів
	Цінні папери, грошові кошти, їх еквіваленти, інші оборотні матеріальні цінності	Підлягають оприбуткуванню зі збільшенням доходу звітного періоду
Нестачі:		
а) в межах норм природного убутку	Запаси	Списуються на витрати
б) понад норми природного убутку:	Активи	Списуються з балансу
- винні особи встановлені		Відносяться на рахунок винних осіб
- винні особи не встановлені		До встановлення винних осіб або закриття справи враховуються поза балансом

Найбільш проблемним питанням при виявленні лишків унаслідок інвентаризації є їх оцінка, яка відповідно до нормативних актів проводиться на базі справедливої вартості. Загальні рекомендації щодо її встановлення містить П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств», проте на практиці ця процедура викликає чимало питань. Як свідчить господарська практика, забезпечення такої оцінки здійснюється підприємством самостійно або за участі професійних оцінювачів. Традиційно за основу береться ринкова вартість подібних об'єктів у цій же місцевості та в аналогічному стані. Хоча з цього правила є винятки. Наприклад, грошові кошти, виявлені у лишках, оцінюються за номінальною вартістю, а запаси – за чистою вартістю реалізації (якщо вони будуть реалізовані) або за ціною можливого використання (якщо вони використовуватимуться на підприємстві), що впливає із Методичних рекомендацій з обліку запасів від 10.01.2007 р. № 2.

Виявлені надлишки в бухгалтерському обліку оприбутковуються за дебетом рахунків обліку відповідних активів у кореспонденції з кредитом рахунків 69 «Доходи майбутніх періодів» при оприбуткуванні надлишків необоротних активів; 719 «Інші доходи від операційної діяльності» при оприбуткуванні надлишків операційних (оборотних) активів. Однак окремі спеціалісти наполягають на можливості оприбуткування надлишків необоротних активів у кореспонденції з кредитом рахунків 746 «Інші доходи» або 424 «Безоплатно отримані активи» залежно від причин виявлення таких надлишків [1, с. 37], що на нашу думку, не зовсім вірно та суперечить положенню [3]. Крім того, ми схильні вважати, що варіант зі списанням лишків на фінансовий результат можна розглядати лише тоді, коли не було вжито заходів для їх усунення (наприклад, у разі зайвого відвантаження товару постачальником і його неповернення покупцем).

Врегулювання інвентаризаційних різниць у формі нестач є значно складнішим та залежить від різних чинників:

- 1) місця виникнення нестачі (у дорозі (як правило, в результаті порушення договірних умов), при зберіганні у місцях зберігання або використання);
- 2) характеру нестач (крадіжки, нестачі (втрати) від псування або внаслідок фізичних процесів у межах норм природного убутку чи понад норми).

При цьому винними особами можуть бути визнані як матеріально-відповідальні особи, так і учасники договору, в обов'язки яких входить доставка цінностей, і сторонні особи, вина яких доведена у процесуальному порядку органами внутрішніх справ.

Оцінка інвентаризаційних різниць у формі нестач вимагає розмежування таких понять як балансова вартість нестачі та розмір збитків, шкоди, завданих підприємству. Між ними існують принципові відмінності. Так, списання активів, за якими встановлено факт нестачі, з балансу проводиться за їх балансовою вартістю. Саме ця вартість визначена п. 20 та п. 29 П(С)БО 16 «Витрати» як така, що включається до складу витрат іншої операційної або іншої звичайної діяльності. Відповідне розмежування витрат визначається видом відсутніх активів: оборотні або необоротні та обліковуються на рахунках 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей» або 976 «Списання необоротних активів» незалежно від наявності (відсутності) природного убутку.

Деякі особливості врахування природного убутку активів в обліку також пов'язані з моментом виявлення таких нестач і втрат. На нашу думку, якщо при прийманні активів виявлено нестачу в межах норм природного убутку, її суму можна віднести до первісної вартості, хоча П(С)БО 9 «Запаси» не врегульовує цього питання. Понаднормові втрати і недостачі не включаються до первісної вартості. Проте якщо недостачу в межах норм природного убутку встановлено після визнання матеріальних цінностей активом, то її сума не може впливати на первісну вартість запасів і повинна бути віднесена до складу витрат того періоду, в якому її виявлено.

Щодо розміру шкоди, яка підлягає відшкодуванню підприємству, то він розраховується з урахуванням норм ст. 135 Кодексу законів про працю. Останнім розмежовуються причини, з яких винна особа допустила нестачу: з необережності (без наміру) – розмір шкоди обмежується фактичними втратами, тоді як з умислу – за цінами, що діють у місцевості на день відшкодування збитків, та з урахуванням особливого порядку. Наприклад, дво- та трикратний розмір відшкодування передбачається Законом України «Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей» від 06.06.1995 р. № 217/95–ВР. Натомість особливий порядок застосовується щодо інших активів і передбачає визначення розміру шкоди шляхом проведення незалежної оцінки відповідно до національних стандартів оцінки, тобто шляхом залучення професійного оцінювача. Щоправда із цього правила є ряд винятків, у яких проводиться самостійна стандартизована оцінка збитків, зокрема:

а) відсутність вихідних даних, що містять інформацію про пошкоджене майно до та після його розкрадання (нестачі, знищення, псування), крім даних бухгалтерського обліку;

б) неможливість особистого огляду пошкодженого майна виконавцем оцінки, що не дає йому змоги отримати відомості про стан майна до та після розкрадання (нестачі, знищення, псування);

в) завдання шкоди внаслідок неправомірних дій з коштами [2, с. 7].

У таких випадках сума збитку розраховується шляхом збільшення балансової вартості активів на добуток індексів цін виробників (облікових ставок).

Таким чином, варіативність інвентаризаційних різниць потребує ретельної підготовчої роботи і професійної підготовки облікового персоналу задля повного і правильного врахування їх впливу на фінансовий стан підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Гужел Ю. Як визначити вартість надлишків? / Ю. Гужел // Баланс. – 2015. – № 85-86. – С. 37-38.
2. Золотухін О. Інвентаризація: оформлення наслідків / О. Золотухін, С. Тимошук // Вісник. Право знати все про податки і збори. – 2017. – № 44. – С. 6-16.
3. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>.

Дзюбенко О.М.

*здобувач кафедри обліку і аудиту
Житомирського державного технологічного університету*

Лисичко А.М.

*здобувач кафедри обліку і аудиту
Житомирського державного технологічного університету
м. Житомир, Україна*

РОЗВИТОК МЕТОДИКИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВА

Специфіка господарської діяльності лісогосподарського підприємства передбачає потребу в мінливості аналітичного інструментарію до зовнішнього середовища та галузевих властивостей об'єктів управління.

Вивчаючи економічну літературу, всі підходи до оцінки фінансового потенціалу можна згрупувати за наступними напрямками: ринковий, витратний, доходний, інтегральний показник, метод таксономічного аналізу, метод визначення стратегічного потенціалу, метод (концепція) збалансованої системи показників, теорія ефективної конкуренції, теорія якості товару, метод порівняльної рейтингової оцінки, оцінка на основі концепції життєвого циклу товару, теорія мультиплікаторів.

Усі із значених підходів до методології економічного аналізу можливо використати для оцінки фінансового потенціалу лісогосподарського підприємства. Проте суб'єкти здійснення та користування результатам такого аналізу буду різні. Зокрема, Державне агентство лісових ресурсів України, в структур якого знаходяться лісогосподарські підприємства, може використати такі підходи як ринковий, інтегральний показник, метод таксономічного аналізу, теорія ефективної конкуренції, метод порівняльної рейтингової оцінки. Це дозволить оцінити ефективність менеджменту окремого лісогосподарського підприємства у порівнянні із іншими.

Тому вважаємо, що організаційно-методологічні положення економічного аналізу фінансового потенціалу лісогосподарських підприємств, мають розвиватися за наступними напрямками (рис. 1).

Особливостями запропонованих підходів до розвитку методики економічного аналізу фінансового потенціалу лісогосподарських підприємств полягають у наступному:

- галузева методика економічного аналізу фінансового потенціалу лісогосподарського підприємства. Метою здійснення економічного аналізу фінансового потенціалу лісогосподарського підприємства є оцінка в цілому та окремих елементів фінансового потенціалу окремого лісогосподарського підприємства та обґрунтування причинно-наслідкових зв'язків для прийняття відповідних управлінських рішень менеджментом підприємства та власниками – органом державної влади. Здійснення такого аналізу можливо як на внутрішньому рівні для потреб управління господарською діяльністю підприємств лісового

господарства, так і зовнішнього з позиції оцінки даного суб'єкту державним агентством лісових ресурсів та системи управління ним. Щодо процедурної сторони методика полягає в порядку застосування комплексу аналітичних процедур, що дозволяють оцінити елементи фінансового потенціалу, або ж інтегрований показник його стану за певний період часу;

- галузева методика економічного аналізу оцінки фінансового потенціалу підприємств галузі направлена на оцінку фінансового потенціалу лісгосподарських підприємств в контексті порівняння його стану в певний період часу. Зазначена методика полягає в тому, щоб оцінити комплекс аналітичних показників фінансового потенціалу лісгосподарських підприємств та визначити його стан за відповідними рівнями з градацією окремих показників. Зауважимо, що градація показників має передбачати особливості функціонування окремих видів лісгосподарських підприємств, що визначаються природно-кліматичними умовами поширення лісового господарства. А отже її застосування не можливе для всієї сукупності лісгосподарських підприємств в структурі державного агентства лісових ресурсів України.

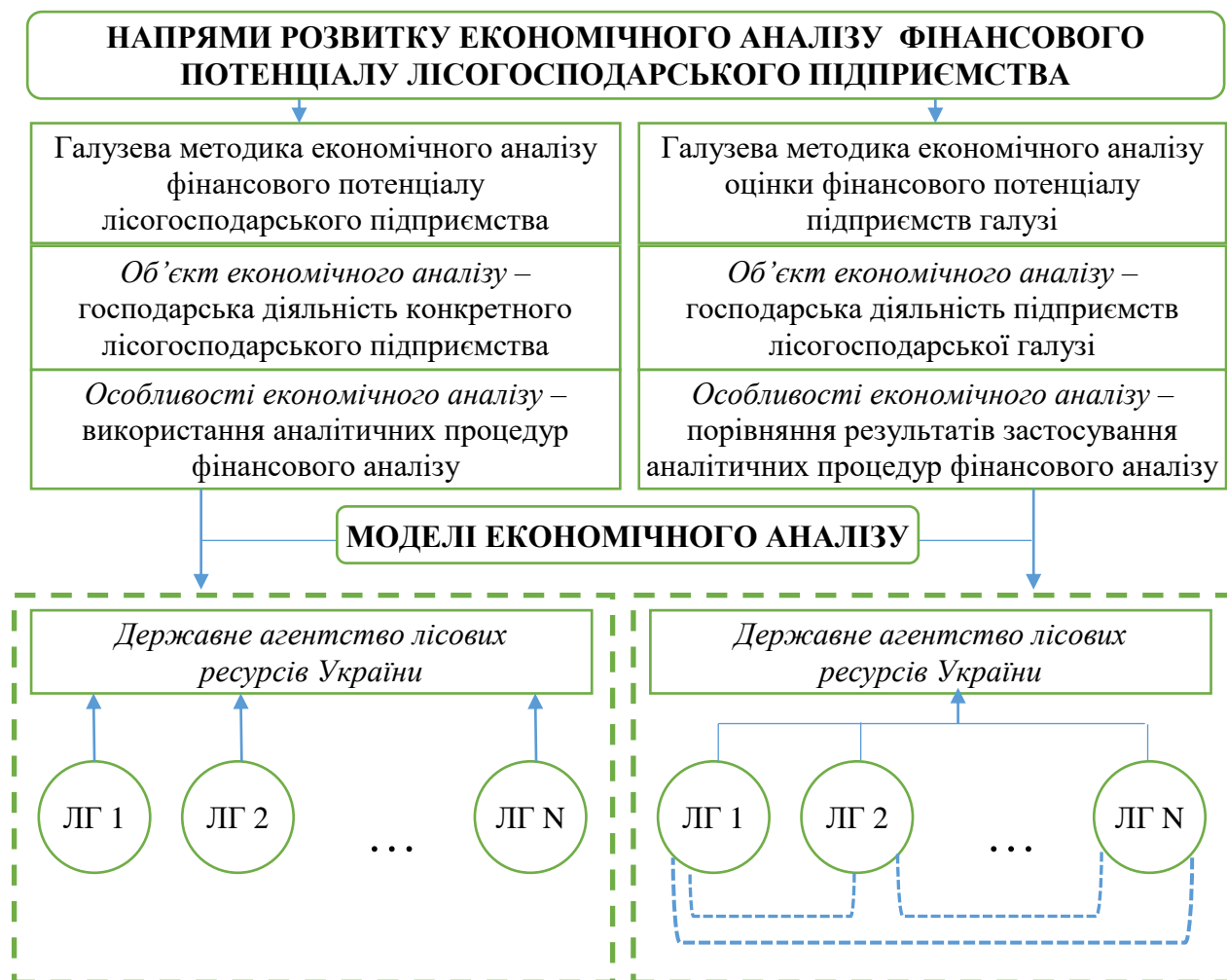

Рис. 1. Розвиток методики економічного аналізу фінансового потенціалу лісгосподарських підприємства

Питання розвитку галузевої методики економічного аналізу оцінки фінансового потенціалу підприємств галузі буде представлено в контексті моделювання фінансового потенціалу підприємств лісового господарства. Зауважимо, що інформаційною основою такої оцінки є показники фінансового потенціалу, які передбаченні першим підходом до методики економічного аналізу. В свою чергу, для формування комплексу аналітичних процедур оцінки фінансового окремого лісгосподарського підприємства, вивчимо сучасні підходи в науковій літературі.

Заєц С.В.

студентка

Херсонського національного технічного університету

Пінчук Т.А.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри обліку, аудиту і оподаткування

Херсонського національного технічного університету

м. Херсон, Україна

АУДИТ ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

З переходом до ринкової економіки починається розбудова незалежної, демократичної та правової держави, яка пов'язана з удосконаленням механізмів державного управління. Під час проведення демократизації суспільства, реалізації політичних і соціально-політичних перетворень в Україні проводяться заходи щодо поступового переходу державного управління до рівня європейських стандартів. В умовах стабільного розвитку національної економіки, підвищення надходжень до державного та місцевого бюджетів, збільшення виділеної частки бюджетних коштів на задоволення потреб суспільства, набуває актуальності проведення аудиту державних підприємств. Це зумовлює потребу в зміні існуючої в Україні системи державного контролю, великого значення набуває питання вдосконалення та розвитку такої форми контролю в державному управлінні, як державний фінансовий аудит [4].

Проблемам аудиту державних підприємств в Україні присвячені праці таких видатних українських вчених, як: М. Т. Білухи, Ф. Ф. Бутинця, М. М. Каленського, О. І. Петрика, В. Я. Савченка, І. В. Пилипенка, Н. І. Дорош, В. Г. Мельничука, В. К. Симоненка, М. Г. Чумаченка та ін.

Розвиток аудиту в Україні розпочався із прийняттям Закону України «Про аудиторську діяльність» № 3125 від 22.04.1993 р., який визначає поняття аудиту як «перевірку даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою визначення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших

правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів» [1].

4 червня 2015 року КМУ прийняв постанову № 390 «Про деякі питання проведення аудиту суб'єктів господарювання державного сектору економіки».

Постановою № 390 визначено критерії відбору аудиторських фірм для двох типів державних підприємств:

1) вартість активів яких перевищує 2 млрд. грн. (або розмір чистого доходу перевищує 1,5 млрд. грн. на рік);

2) вартість активів яких перевищує 250 млн. грн. на рік.

Для того щоб аудиторська фірма могла проводити аудит державних компаній з активами понад 2 млрд. грн., вона повинна бути включена до Реєстру аудиторських фірм та аудиторів, включати не менше 100 співробітників, безпосередньо залучених до проведення аудиту, серед яких не менше п'яти повинні мати український сертифікат, і не менше 15 – одну з міжнародних кваліфікацій.

Щорічний дохід такої аудиторської фірми повинен становити не менше 30 млн. грн. Також аудиторська компанія повинна мати певний досвід надання послуг (виконати не менше двох аудиторських завдань для підприємств відповідної галузі протягом останніх трьох років) і мати договір про страхування відповідальності перед третіми сторонами [2].

Мінекономрозвитку підбиваючи підсумки попередніх результатів проведення аудиту консолідованої фінансової звітності найбільших державних підприємств України виявило, що станом на 20 червня 2017 року серед 45 найбільших державних підприємств, незалежний зовнішній аудит у повній відповідності із законодавством проведено лише у 18 державних компаніях, 6 компаній все ще перебувають у процесі здійснення аудиторської перевірки фінансової звітності.

19 із 45 найбільших державних підприємств України є такі, що на даний момент ще досі не почали проведення необхідних процедур із зовнішнього аудиту, що також є грубим порушенням регламенту Постанови № 390. До числа таких компаній увійшли: ДП «Укрспирт», ДП «Укрхімтрансміак», Державна компанія «Укрспецекспорт», ДП «Науково-виробничий комплекс газотурбобудування «Зоря» – «Машпроект», ДП «Національна енергетична компанія «Укренерго» та інші [3].

Одна з причин такої ситуації є те, що керівництво багатьох державних компаній часто не розуміє мети проведення аудиту. Ключовою метою фінансового аудиту є підтвердження достовірності фінансової звітності компанії. Це необхідно в першу чергу для того, щоб різні стейкхолдери (англ. «Stakeholders»), такі як власники (наприклад, держава у разі держкомпаній), кредитори (наприклад, банки), постачальники і т.д. – бачили і розуміли реальний фінансовий стан і результати роботи компанії.

Друге серйозна перешкода – це велика кількість інформації, яку необхідно підготувати безпосередньо для аудиту. Наприклад, перед проведенням аудиту компанія повинна провести оцінку активів. Для цього необхідно задіяти незалежних експертів-оцінювачів. Це тривалий процес, який можна порівняти за масштабами з самим аудитом.

Крім того, підприємства держсектора часто бувають об'єктом для корупції і всіляких махінацій з боку керівництва, яке з цієї причини також боїться аудиторських перевірок. Хоча варто відзначити, що фінансовий аудит проводиться не з метою викриття сумнівних транзакцій. Цим займаються в аудиторських фірмах спеціальні підрозділи. В рамках фінансового аудиту такі транзакції можна виявити, тільки якщо вони досягають значних масштабів. Але головним залишається те, що аудит має визначити, чи відображає фінансова звітність компанії її реальний фінансовий стан [5].

Головна відмінність аудиту приватних підприємств та державного сектору полягає в тому, що приватні компанії самі зацікавлені в аудиті фінансової звітності та ініціюють його. Аудиторський висновок необхідно їм для досягнення певної мети, наприклад, отримання кредиту. Тому в більшості випадків існує тісна співпраця між аудиторами і керівництвом компанії, бізнес розглядає аудиторів як партнерів. Навпаки, для більшості державних підприємств аудитор – це той, хто приходить з ревізією, яку їх зобов'язали провести.

Приватний сектор має більше досвіду в проходженні аудиту, знає, яку інформацію і документи слід підготувати, в той час як для багатьох держпідприємств аудит міжнародними фірмами проводиться вперше [6].

Отже, створена нова форма контролю – аудит державних підприємств вже став одним із пріоритетних напрямів діяльності органів Державної фінансової інспекції та Рахункової палати України. Тому для того, щоб даний вид аудиту в Україні розвивався більш ефективно, необхідно:

1) розробити теоретичні та практичні засади впровадження та функціонування державного аудиту в нашій країні;

2) вивчити та адаптувати зарубіжний досвід становлення системи незалежного публічного контролю;

3) у засобах масової інформації провести ознайомлення з сутністю поняття «аудит державних підприємств», перевагами його проведення та чітким виділенням різниці між даною формою контролю та перевіркою або ревізією з боку державних органів, які проводяться з метою виявлення порушень та притягнення винних до відповідальності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про аудиторську діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Постанову № 390 «Про деякі питання проведення аудиту суб'єктів господарювання державного сектору економіки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
3. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
4. Гайдук Т.Г. Теоретичні засади державного фінансового аудиту / Т.Г. Гайдук // Економіка АПК. – 2015. – № 12. – С. 69-74.
5. Шевчук О.Д. Особливості проведення державного аудиту в Україні / О.Д. Шевчук // Збірник наукових праць ВНАУ. – 2016. – Випуск № 4 (70).
6. Україна Forbes [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua>.

Книш Я.М.
студент напряму підготовки «Фінанси і кредит»
Львівського національного університету
імені Івана Франка
Науковий керівник: Кміть В.М.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівського національного університету
імені Івана Франка
м. Львів, Україна

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В АУДИТОРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: СУТНІСТЬ ТА СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ

У людській діяльності ключову роль відіграє інформація, оскільки у своїх рішеннях людина постійно керується інформацією та управляє нею.

Закон України «Про інформацію» [1] трактує зміст поняття «інформація» як будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді.

В аудиторській діяльності інформаційне забезпечення також займає вагомe місце. Без наявності необхідних інформаційних джерел неможливо провести об'єктивну та якісну аудиторську перевірку.

Організація і методика аудиту визначається, передусім, належним інформаційним забезпеченням аудитора про суб'єкт господарської діяльності. Зростання обсягів інформації потребує від аудитора певної її систематизації і класифікації, оскільки без такого підходу важко зібрати необхідні аудиторські докази, правильно оцінити господарські явища, факти, процеси виробництва.

Інформаційне забезпечення в аудиті – це систематизована сукупність достатньої та доречної інформації, яка може бути використана в процесі аудиту для досягнення поставленої мети та вирішення визначених завдань [4].

Основою формування будь-якої бази даних слугує концепція її структури та взаємозв'язків між окремими елементами. Спочатку варто розглянути інформаційне забезпечення аудиту в загальному вигляді, як усю можливу сукупність даних, що використовується аудитором у процесі перевірки. Ці дані, у свою чергу, можуть бути класифіковані за багатьма ознаками. Треба також розрізняти джерела та носії даних, які становлять інформаційне забезпечення (тобто конкретні документи та їх походження).

Інформація в аудиторській діяльності класифікується за наступними ознаками [2]:

- місцем виникнення щодо суб'єкта перевірки;
- суб'єктами утворення;
- стадіями утворення та використання;
- належністю до звітнього періоду, що перевіряється;
- змістом;
- способом відображення;
- фінансовим характером інформації;

- ступенем доказовості;
- тривалістю використання та збереження;
- по відношенню до об'єкта аудиту;
- формою отримання, технікою фіксації і формування;
- носіями інформації;
- регламентацією.

Необхідно звернути увагу на те, що склад інформації, яка використовується в процесі аудиту, може бути встановлено законодавчими та нормативними актами, які регламентують фінансово-господарську діяльність клієнта та здійснення процесу перевірки (закони, нормативи, положення, інструкції, затверджені методики тощо), а також визначитися на власний розсуд аудитора (на доповнення до законодавчо врегульованого набору даних).

Аудиторський контроль базується не тільки на використанні інформації, а й сам бере безпосередню участь у формуванні інформаційного забезпечення системи управління суб'єктів перевірки. Інформацією аудиту цікавляться не тільки внутрішні споживачі (менеджери, акціонери), а й зовнішні (банки, страхові компанії, торговельні партнери, інвестори).

Найпотрібнішу інформацію про фінансово-господарську діяльність аудитор отримує з даних бухгалтерського обліку, внутрішньогосподарського контролю, бухгалтерської, податкової та статистичної звітності.

Не вся інформація формується самим аудитором. Більшу її частину він отримує від підприємства та із зовнішніх джерел. Дані можуть мати місце, але не використовуються в процесі аудиту. Крім того, при формуванні інформаційної бази варто застосовувати системний, комплексний підхід, що означає вивчення і перевірку даних у взаємозв'язку – одна інформація підтверджує або спростовує іншу; є наслідком використання попередніх даних; всебічність перевірки через застосування різних видів даних (фінансових і нефінансових; планових та фактичних; бухгалтерських і статистичних) [3].

В аудиторському контролі використовують також інформація зовнішніх джерел: банків, страхових компаній, торговельних партнерів, аудиторських і юридичних фірм. Важливе місце у формуванні інформаційної бази аудиту займає законодавча, планово-нормативна, методична та довідкова інформація. В аудиторському контролі використовують матеріали попереднього зовнішнього та внутрішнього аудитів, акти перевірки фіскальних органів, державних аудиторських служб, позабюджетних фондів тощо.

Аудитор повинен отримати достатню та необхідну інформацію для того, щоб сформуванню свою думку щодо звітності (або іншого предмета та об'єктів аудиту), яку він перевіряє. Важлива проблема – визначення видів та складу інформаційного забезпечення аудиту, оскільки її вирішення безпосередньо впливає на його методологію та організацію.

Важливою проблемою є визначення чинників, які впливають на формування інформаційного забезпечення аудиту. При її вирішенні слід враховувати два можливі підходи [3]:

- 1) загальний розгляд інформаційної бази аудиту з теоретичного погляду (тобто всі його можливі варіанти, джерела);
- 2) інформаційне забезпечення конкретної аудиторської перевірки.

Ураховуючи те, що на підприємстві-клієнті формується величезна кількість різнопланової інформації про його фінансову та господарську діяльність, навколишнє економічне середовище створює додатковий інформаційний потік, аудитор змушений з усієї сукупності інформації обирати лише ту, яка буде найбільш корисною і доказовою для перевірки фінансової звітності і тим самим стане можливим досягнення визначеної мети аудиту.

Отже, інформаційне забезпечення проведення аудиту – одна з головних ланок, яка дозволяє повноцінно провести роботу аудитору. Без наявності відповідної інформації зі сторони підприємства (фірми, організації) не можна сподіватися на отримання об'єктивних даних аудиторської діяльності. Окрім цього важливе місце в роботі аудитора посідає нормативно-правове інформаційне забезпечення його діяльності, яке визначає його кроки і можливості під час аудиторської перевірки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
2. Бабінська С.Я. Роль інформації у діяльності підприємства // Бухгалтерський облік, аналіз і аудит в системі інформаційного забезпечення підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.conf.lviv.ua/wpcontent/uploads/2014/12/Programa_OA_2015.pdf.
3. Дорошкевич К.О., Вороновська М.М. Інформаційне забезпечення діяльності підприємства // Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nasoa.edu.ua/pidrozdily/redaktsijno-vydavnychij/naukovij-visnik-nasoa/>.
4. Титаренко І.В. Удосконалення процесу інформаційного забезпечення // Міжнародний збірник наукових праць [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/viewFile/43314/40056>.

Косик А.Ю.

студентка

Львівського інституту економіки і туризму

Науковий керівник: Пилипенко С.М.

кандидат економічних наук,

в.о. доцента кафедри обліку і фінансів

Львівського інституту економіки і туризму

м. Львів, Україна

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ПОСЛУГ

Актуальність дослідження зумовлена тим, що в умовах ринкової економіки значно зросла роль грошових коштів завдяки постійним фінансовим взаємовідносинам підприємства з іншими суб'єктами ринку. Будь-які підприємства, в тому числі і підприємства сфери послуг, вступають у договірні відносини з використанням грошових коштів.

Сьогодні існує потреба в об'єктивній інформації про стан господарської діяльності підприємства, а особливо про величину наявних грошових коштів. Таку потребу покликана задовольняти система бухгалтерського обліку, що в сучасних умовах зумовлює пошук шляхів удосконалення організації обліку грошових коштів. Проте підприємства не приділяють достатньої уваги правильності та ефективності організації обліку грошових коштів.

Дослідженню питань обліку грошових коштів присвячені праці відомих вітчизняних та зарубіжних економістів, зокрема, В. С. Андрієнка, Ф. Ф. Бутинця, Н. М. Грабової, С. Ф. Голова, В. П. Завгороднього, В. М. Костюченка, А. Г. Загороднього, Г. Л. Вознюка, П. Я. Папковської.

Метою даного дослідження є розробка стратегічних напрямків з удосконалення організації обліку грошових коштів підприємств сфери послуг.

Сьогодні у фінансово-економічних науках і бухгалтерському обліку використовують різні словосполучення щодо грошових коштів, а саме: власне «грошові кошти», «грошові засоби», «грошові активи». Така невизначеність в термінології призводить до некоректного застосування рахунків для бухгалтерського обліку грошових коштів.

Немає і єдиного загальноприйнятого визначення грошових коштів. Грошові кошти мають можливість обліковуватись як гроші на рахунках та перекази в дорозі, так і на довгострокових та короткострокових рахунках фінансових інвестицій [4].

Фінансові ресурси підприємства – це грошові доходи і надходження, які перебувають у розпорядженні суб'єкта господарювання і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення затрат із розширеного відтворення і економічного стимулювання працівників [1].

Фінансові ресурси фірми – це частина грошових ресурсів у вигляді доходів і зовнішніх надходжень, призначених для виконання фінансових зобов'язань і виконання затрат із забезпечення розширеного відтворення [2].

Основною проблемою на усіх вітчизняних підприємствах, зокрема сфери послуг, є те, що вони практично не використовують сучасні технології, адже інформаційне забезпечення повинне бути результативним для покращення обліку грошових коштів підприємств.

Автоматизація обліку на підприємствах допоможе фіксувати операції за розрахунками і рух грошових коштів, контролювати касові операції, зіставляти витрати їх цільовому призначенню, а також контролювати їх. А основне – це періодично зіставляти проведені розрахунки за дебетом і кредитом.

Найбільш популярні програми для автоматизації бухгалтерського обліку на вітчизняних підприємствах – «1С: Бухгалтерія» та «Парус». Проте програму «Парус» здебільшого використовують бюджетні установи, а «1С: Бухгалтерія», хоч і встановлена на більшості підприємств, однак мало хто навчений працювати у ній досконало [3].

Однак 16 травня 2017 р. рішенням РНБО введено санкції проти «1С: Бухгалтерія» – беззаперечного монополіста у своїй категорії, продуктом якого користуються навіть державні органи. Але якщо підійти до вирішення цього питання з усією серйозністю, то варто подумати про заміну програми на альтернативний продукт.

На нашу думку, логічно було б застосовувати програмний продукт класу ERP Парус-Підприємство 8.xx (засноване на Oracle-технологіях), оскільки саме він зможе надати оптимальне рішення щодо автоматизації бухгалтерського обліку.

«Бухгалтерський облік» як додаток, побудований за перевіреною часом і тисячами клієнтів концепцією роботи автоматизованої бухгалтерії, реалізує всі необхідні функції для ефективної та точної роботи бухгалтерії – надання повної бухгалтерської звітності, ведення обліку для потреб управління підприємством та надання даних у вищій організації для консолідованого обліку.

Додаток «Бухгалтерський облік» допомагає вести облік грошових коштів у національній та іноземних валютах, а також створювати платіжні документи, звітну документацію [5].

Отже, діяльність будь-якого підприємства пов'язана з правильністю організації обліку грошових коштів. На нашу думку, ігноруючи об'єктивні закономірності та галузеві особливості, для вирішення проблем з обліку руху грошових коштів у вітчизняних підприємствах буде доцільним:

- розробити загальноприйняте визначення «грошових коштів» та встановити єдину термінологію;

- автоматизувати облік грошових потоків на підприємствах за допомогою автоматизованої системи Парус-Підприємство 8.xx, впровадження якої дозволить повністю автоматизувати синтетичний та аналітичний облік грошових коштів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Андрієнко В.С. Поняття та склад фінансової звітності в умовах гармонізації бухгалтерського обліку / В.С. Андрієнко / Наука молода. – 2008. – № 9. – С. 153-157.
2. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарі: Практичний посібник / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. – К.: Лібра, 2001. – 840 с.
3. Коблянська Г.Ю. Облік і контроль грошових коштів у комп'ютерному середовищі / Г.Ю. Коблянська // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – К., 2014. – № 1. – С. 228-232.
4. Папковская П.Я. Курс теории бухгалтерского учета: учебное пособие / П.Я. Папковская. – М.: ООО «Информпресс», 2011. – 76 с.
5. Бухгалтерський облік: Парус. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://parus.ua/ua/144>.

Малюшицька Р.В.
магістр
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
Науковий керівник: Мельник Н.Б.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТА НАПЯМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Головною метою будь-якого підприємства є отримання прибутку. Поставлена мета досягається не тільки за рахунок найманої робочої сили, обігу товарно-матеріальних цінностей, а головним чином, завдяки основним засобам, які складають головну частину його матеріально-технічної бази.

«Одним з найважливіших чинників поліпшення результативності господарської діяльності є забезпеченість суб'єктів господарювання основними засобами в необхідній кількості та асортименті» [1].

Будь-яке підприємство повинне постійно здійснювати контроль за наявністю, рухом, збереженням і ефективністю використання основних засобів. Вся ця інформація в сукупності дозволить підприємству визначити шляхи і невикористані резерви підвищення ефективності основних засобів, а в наслідку своєчасно виявити відхилення, які в подальшому можуть серйозно вплинути на діяльність організації.

Важливою умовою забезпечення збереження майна є створення належних умов зберігання основних засобів у виробничих підрозділах і на об'єктах господарювання. Тому головним завданням збереження основних засобів є завчасне виявлення фактів порушення правил зберігання матеріальних цінностей, які можуть привести до втрати основних засобів.

Більше уваги в господарській діяльності слід приділити і проведенню інвентаризації основних засобів, яка є одним з важливих етапів контролю. Оскільки за допомогою інвентаризації контролюється робота матеріально-відповідальних осіб за збереження інвентарних об'єктів.

Для ефективного проведення інвентаризації основних засобів потрібно укомплектувати інвентаризаційні комісії досвідченими фахівцями, саме з обліку об'єктів основних засобів (агрономами, інженерами, працівниками бухгалтерської служби, представниками виконавчої влади).

При контролі основних засобів доцільно використовувати документальний та фактичний прийоми.

Прийом документального контролю застосовують до бухгалтерських документів, записів в облікових регістрах, даних звітів і балансів, статистичних та оперативних матеріалів. При цьому об'єктом документального контролю є інформація, що характеризує здійснені господарські операції.

Коли виникає необхідність обстеження основних засобів на місцях для перевірки готовності об'єктів, що вийшли з ремонту, встановлення ступеня зношеності, організації виробництва і праці, то в ході перевірки застосовують прийоми фактичного контролю.

В організаціях здійснюється постійний внутрішній контроль за наявністю і рухом основних засобів. Але при здійсненні такого контролю виявляється багато недоліків, які вирішуються на внутрішньому рівні і ніяк не регулюються нормативними документами. Тому важливо визначити основні шляхи щодо вдосконалення контролю за наявністю і використанням основних засобів.

При контролі за наявністю основних засобів, тобто в процесі інвентаризації, доцільно окремо проводити перевірку відповідності даних аналітичного і синтетичного обліку та фактичної наявності цінностей за результатами інвентаризації.

Також, з метою поліпшення бухгалтерського обліку основних засобів, доцільно ввести в План рахунків окремих рахунок, для відображення витрат на ремонт основних засобів з субрахунками поточного і капітального ремонтів.

Ефективність використання основних засобів відіграє важливе значення для розвитку діяльності підприємства:

1. Збільшується економічний потенціал і можливості галузі;
2. Підвищується технічний рівень діяльності;
3. Збільшуються темпи зростання продуктивності праці, поліпшення якості послуг та інших показників.

Напрями підвищення ефективності використання основних засобів повинні визначатися існуючим станом підприємства, обумовленим впливом зовнішніх і внутрішніх факторів середовища його функціонування.

Для оцінки резервів підвищення ефективності основних засобів необхідно насамперед знати реальний рівень їх використання і конкретні можливості його підвищення. Поліпшення використання основних засобів може бути забезпечено двома шляхами: інтенсивним і екстенсивним.

Інтенсивний шлях характеризується підвищенням завантаження устаткування і збільшенням рівня використання їх потужностей.

Основними напрямками підвищення інтенсивного використання обладнання є:

- вдосконалення технологій і організації виконання робіт;
- правильний вибір машин і робочого обладнання;
- впровадження сучасних технологій.

Так, наприклад, модернізація основних засобів має «велике практичне значення на шляху до скорочення рівня витрат і збільшення ефективності використання основних фондів на виробництві, що дуже актуально в період дестабілізації економіки» [2].

Таким чином, підприємства, які використовують основні засоби, повинні не тільки прагнути їх модернізувати, але і максимально ефективно використовувати, особливо в існуючих умовах дефіциту фінансів і виробничих інвестицій.

Екстенсивний шлях розвитку – спосіб збільшення обсягів виробництва шляхом кількісного приросту всіх елементів продуктивних сил, насамперед факторів виробництва при незмінному рівні технічної основи виробництва.

Основними шляхами поліпшення екстенсивного використання обладнання в машинобудуванні є:

- безперебійне постачання підприємства сировиною, матеріалами, паливом, електроенергією;

- своєчасне усунення виявлених диспропорцій в галузі і на підприємствах, в окремих цехах і виробничих ділянках, що дозволить організації здійснювати свою діяльність перманентно;

- усунення причин нерівномірної роботи підприємства, що призводить до недовикористання обладнання в цілому.

Значні резерви підвищення ефективності використання основних засобів містяться в збільшенні тривалості роботи машин і механізмів. В цілому сукупність резервів поліпшення використання основних засобів підприємства може бути розділена на три великі групи:

1. Технічне вдосконалення засобів праці;
2. Збільшення тривалості роботи машин і устаткування;
3. Поліпшення організації і управління виробництвом.

«Будь-який комплекс заходів щодо поліпшення використання основних засобів, розроблений у всіх ланках управління, повинен передбачати забезпечення зростання обсягів виробництва продукції, перш за все, за рахунок більш повного і ефективного використання внутрішньо господарських резервів і шляхом більш повного використання машин і устаткування, підвищення коефіцієнта змінності, ліквідації простоїв, скорочення термінів освоєння знову введених у дію потужностей, подальшої інтенсифікації виробничих процесів» [3].

Для того, щоб використання основних засобів було економічно вигідним і ефективним, необхідно не тільки стежити за його технічним станом, а також:

- залучати фахівців при проведенні складних ремонтів;
- вивчати ринки виробництва;
- залучати фахівців маркетингового відділу;
- підвищувати рівень спеціалізації виробництва;
- застосовувати передові технології;
- усувати простій;
- модернізувати обладнання;
- покращувати склад, структуру і стан основних засобів підприємства;
- знижувати фондомісткість;
- підвищувати фондovіддачу і продуктивність праці на підприємстві;
- підвищувати якість ремонтів.

Застосування на практиці запропонованих заходів в цілому по підприємству дозволить збільшити обсяги випуску товарної продукції, підвищити показник фондovіддачі, а також збільшити прибуток від реалізації продукції, а також рентабельність основних засобів організації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Соловйова Н.А. Аналіз основних засобів та ефективність їх використання / Н.А. Соловйова, Е.А. Медведева, 2006. – 54 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.twirpx.com/file/272006/>.
2. Коцюк О.В. Оцінка ефективності використання основних засобів та шляхи зниження витрат за рахунок поліпшення агротехніки / Є.В. Коцюк, Н.В. Ижакова // Вчені записки Кримського інженерно-педагогічного університету – 2016. – № 1 (51). – С. 60-67. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://institutiones.com/download/books>.
3. Нехорошева Л.Н. Економіка підприємства: навч. посібник / Л.М. Нехорошева; під заг. ред. Л.Н. Нехорошеву. – 2005. – 383 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://institutiones.com/download/books/1445-ekonomika-predpriyatiya-nexorosheva.html>.

Махачек О.О.

магістрант

Житомирського державного технологічного університету

м. Житомир, Україна

ЗАГАЛЬНІ ЕТИЧНІ ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЇ БУХГАЛТЕРА ТА АУДИТОРА

Вивчення ціннісних орієнтацій людини має не тільки пізнавальне, а й практичне значення. Цінності є підставою для осмислення, пізнання і конструювання цілісної об'єктивної реальності, а отже, і для регуляції поведінки людини в разі вибору при прийнятті рішення.

Професійні цінності формуються і проявляються в кожній сфері праці у вигляді любові до своєї професії, сумлінного ставлення до справи, проявів творчості у виконанні професійних завдань, в символіці і професійних ритуалах і т.д. Належний професіоналізм завжди є показником високого рівня розвитку культури в тій чи іншій сфері людської діяльності.

В свою чергу, під професійною етикою розуміють правила поведінки, застосовувані вже в професійній практиці будь-якого діючого фахівця, який постійно несе відповідальність за підтримання етичних стандартів і правил, як перед своїми роботодавцями, клієнтами, так і перед усією громадою в цілому.

Для бухгалтерської професії можна виділити такі основні особливості, які є базою формування сукупності моральних норм:

1. Необхідність діяти в ситуації виникнення конфлікту інтересів.
2. Публічний характер діяльності бухгалтера, що об'єктивно полягає в слідуванні громадським інтересам.

Моральна обґрунтованість професійного вибору оцінюється виходячи з існуючої професійної свідомості, яка є джерелом професійно-моральних уявлень окремого спеціаліста. Професійна свідомість являє собою частину суспільної свідомості, яка виникає в її структурі як проекція спеціалізації професійного досвіду певної професійної групи.

В професії бухгалтера можна виділити кілька комплексів, що складають професійну свідомість.

По-перше, комплекс, що відображає місце і функції професії в суспільстві.

По-друге, це накопичений досвід вирішення професійних завдань.

По-третє, комплекс, що відображає бажані або небажані для професійного співтовариства варіанти поведінки в звичайних і конфліктних ситуаціях професійної діяльності.

Професійні цінності бухгалтера почали формуватися задовго до того, як вони були в певній мірі зафіксовані в будь-яких документах. Сьогодні професійна свідомість бухгалтерської спільноти отримує матеріальне символічно-знакове втілення в документах міжнародного рівня і тим самим посилює свою роль як осередок професійних цінностей і норм, здатних регулювати професійну діяльність і взаємини з суспільством. Кодифікація моральних норм і є одним з моментів цього процесу.

Для бухгалтерської професії кодифікація етичних норм – це не просто їх символічно-знакове закріплення, а й реальна необхідність. Як вже було зазначено, діяльність бухгалтера може супроводжуватися конфліктом інтересів (в ширшому сенсі – моральним конфліктом).

Професія бухгалтера є суспільно значимою, що передбачає визнання своєї відповідальності перед суспільством. Суспільство в даному випадку ототожнюється з зацікавленими користувачами інформації, що є продуктом праці бухгалтера.

Громадські бухгалтерські організації в багатьох країнах світу є ініціаторами кодифікації етичних норм професійної поведінки. Глобалізація, посилення інтеграційних процесів були причинами розробки кодексів професійної поведінки на рівні міжнародних професійних організацій. Логіка розвитку суспільства в цілому така, що норми професійної поведінки, вироблені на міжнародному рівні, є мірилом професійної поведінки і в рамках національних утворень. Саме тому національні та корпоративні етичні кодекси розробляються на базі міжнародних.

Якщо аналізувати зміст етичних кодексів професійної поведінки бухгалтера (аудитора), що створюються на міжнародному і національних рівнях, то можна відзначити закріплення аналогічних принципів і норм, проти яких не виникає жодних заперечень.

Так, для досягнення професійних цілей (достовірність, професіоналізм, висока якість послуг, упевненість користувачів послуг) професійний бухгалтер (аудитор) зобов'язаний дотримуватися ряду вихідних умов і фундаментальних принципів: чесність, об'єктивність, професійна компетентність і належна ретельність, конфіденційність, професійна поведінка, дотримання регламентуючих документів.

Відповідно до вимоги етичних кодексів бухгалтер (аудитор) зобов'язаний ретельно і кваліфіковано виконувати вказівки клієнта або роботодавця в тій мірі, в якій вони відповідають вимогам чесності, об'єктивності і незалежності.

Принцип незалежності є базовим принципом етичної поведінки публічного бухгалтера (аудитора). Даний принцип, як правило, розглядається в єдності внутрішнього змісту як незалежність мислення і зовнішнього прояву та незалежність поведінки. З точки зору своєї природи категорія «незалежність мислення» співвідносна з категорією «професійне судження».

Незалежність поведінки означає ігнорування тиску з боку безпосереднього керівника, менеджера або третьої сторони, пов'язаної родинними, особистими або фінансовими відносинами, якщо це супроводжується порушенням правил професійної поведінки.

Дійсно, не виникає сумніву, що, забезпечуючи громадський інтерес до інформації, представленої у звітності, бухгалтер повинен керуватися вищенаведеними етичними принципами. Для нашої країни проблема полягає в тому, що більшістю фахівців відчувається більш слабкий зв'язок (або не відчувається зовсім) між продуктом їх праці та запитами зовнішніх користувачів інформації в порівнянні з їх західними колегами.

Таким чином, можна сказати, що професії бухгалтера та аудитора вважаються однією з найважливіших і значущих в процесі організації фінансово-господарської діяльності, без яких не може обійтися жодна установа і жодна організація. І головним чином саме від кваліфікації, знань і професійної етики бухгалтерів залежить майбутнє цих компаній.

Кайдан Д.А.

студент

Хмельницького національного університету

Мейш А.В.

кандидат економічних наук, доцент,

Хмельницький національний університет

м. Хмельницький, Україна

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК НАЙЦІННІШИЙ РЕСУРС ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ

У ринкових умовах господарювання інформація є найціннішим ресурсом для здійснення процесу управління, адже успішне функціонування будь-якого торговельного підприємства залежить саме від якості інформації, яка відображає сутність всіх процесів його фінансово-господарської діяльності.

В управлінській діяльності, інформація виступає одним з найважливіших ресурсів поряд з енергетичними, матеріальними, трудовими та фінансовими, оскільки саме вона дозволяє:

- встановлювати стратегічні завдання діяльності підприємства та використовувати можливості, які при цьому відкриваються;
- приймати своєчасні та обґрунтовані управлінські рішення;
- координувати дії розрізних підрозділів, спрямовуючи їх зусилля на досягнення поставлених цілей.

Тому для ефективного управління фінансовими результатами торговельних підприємств постає потреба в забезпеченні різноманітною інформацією економічного, юридичного, технологічного, соціального та іншого змісту.

Отримання усієї сукупності таких відомостей про фінансові результати підприємства можливі завдяки веденню бухгалтерського обліку. Саме він покликаний і може забезпечити отримання інформації, необхідної для прийняття правильних і обґрунтованих поточних управлінських рішень, інформації, яка дозволить визначити напрями подальшої діяльності підприємства, скласти реальні плани розвитку.

Завданням бухгалтера є надання зазначених відомостей зацікавленим користувачам у зрозумілому їм форматі, оскільки вони можуть не мати знань, необхідних для правильного трактування бухгалтерських записів. Така форма надання необхідної інформації називається звітністю, яка складається відповідно до запитів різних користувачів та відображає в систематизованому вигляді підсумки та результати фінансово-господарської діяльності підприємства за відповідний минулий період.

Сукупність показників звітності є вихідною обліковою інформацією, що дозволяє:

- встановити стратегію, мету та результати діяльності підприємства, оцінити можливості, які підприємство має і які при цьому для нього відкриваються;

- приймати своєчасні та обґрунтовані управлінські рішення;

- координувати дії розрізнених структурних підрозділів, спрямовуючи їх зусилля на досягнення поставлених цілей [1, с. 9].

Інформація, відображена у звітності, повинна бути зрозумілою та мати однозначне тлумачення для її користувачів. Крім того, до неї висувається ряд вимог, основними з яких є достовірність, оперативність підготовки та своєчасність надання [5, с. 39].

Користувачами звітності можуть бути фізичні та юридичні особи або відповідні державні органи, які звертаються до господарюючого суб'єкта з метою отримання необхідної інформації. При цьому розрізняють зовнішніх та внутрішніх користувачів, які в свою чергу можуть мати прямий або непрямий інтерес стосовно інформації, яка міститься у звітності.

Відповідно, виділяють зовнішню і внутрішню звітність за призначенням.

Так, до зовнішньої відносять фінансову, податкову, статистичну звітність та звітність до фондів соціального страхування. Перелік і зміст статей зовнішньої звітності, а також терміни її подання встановлюються державними органами. В окремих випадках законодавством передбачено публікацію річної фінансової звітності, зокрема, відкритих акціонерних товариств, банків та інших кредитних організацій (компаній), бірж, інвестиційних та інших фондів, які створюються за рахунок власних коштів товариств і державних коштів (внесків).

Стосовно ж внутрішньої звітності слід сказати, що основним її призначенням є задоволення інтересів власника, керівника та працівників в достовірній та оперативній інформації стосовно будь-яких аспектів діяльності підприємства з метою прийняття ефективних та своєчасних рішень. Відповідно її вид, зміст, форми і терміни подання встановлюються внутрішніми розпорядчими документами конкретного суб'єкта господарювання відповідно до його специфіки діяльності та індивідуальних потреб і вимог управлінського

персоналу. Тому дана звітність є комерційною таємницею підприємства і її показники не підлягають оприлюдненню.

Слід зазначити, що користувачів звітності, насамперед цікавлять фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання. Такі показники є досить цінними в процесі управління, оскільки дозволяють виявити збиткові види діяльності, швидко замінити їх на інші, здатні забезпечити отримання прибутку тощо.

Таким чином, в бухгалтерському обліку формується інформація про фінансові результати підприємства, яка є необхідною для різних груп користувачів. Зокрема, на сьогодні показник прибутку є цікавим для різних груп користувачів не тільки як джерело фінансового забезпечення, але і як показник, який дозволяє керівництву підприємства приймати ефективні управлінські рішення (табл. 1).

Таблиця 1

Інтереси користувачів інформації щодо фінансових результатів

Користувачі інформації	Інформація щодо фінансових результатів
Адміністрація підприємства	Значення фінансового результату в залежності від етапу розвитку підприємства та зовнішніх факторів
Власники (акціонери)	Значення фінансового результату та невизначеність політики розподілу в залежності від ряду факторів: кількість акціонерів, величина часток акцій, пріоритети розвитку, державна політик тощо
Позикодавці (кредитори)	Оптимальне значення фінансового результату та його капіталізація, що забезпечує підвищення рівня платоспроможності підприємства
Персонал	Максимальне значення фінансового результату та його розподіл у напрямках матеріального стимулювання та заохочення
Держава, громада (суспільство)	Максимальне значення фінансового результату, що збільшує доходи бюджетів всіх рівнів та покращує макроекономічні показники, а також сприяє реалізації ряду соціальних функцій за рахунок суб'єктів господарювання
Податкові органи	Сума прибутку до оподаткування; перелік необхідних до сплати податків; відсоток оподаткування; податкові пільги; сума нарахованого та сплаченого податку

Тож, об'єктом економічних інтересів держави є частина прибутку, яка виплачується у вигляді податків та обов'язкових платежів. Економічний інтерес підприємства знаходить своє узагальнення в обсязі прибутку, який залишається в розпорядженні підприємства і використовується для розв'язання виробничих та соціальних завдань його розвитку.

Економічний інтерес працівників пов'язаний передусім з величиною прибутку, який спрямовується на матеріальне заохочення, соціальні виплати та соціальний розвиток. Власника підприємства цікавить, у першу чергу, розмір фонду виплати дивідендів, тобто та частина прибутку, яка пов'язана з виробничим розвитком, приростом капіталу.

Такий масив даних про рівень та джерела формування фінансових результатів може надати належним чином організована система бух галтерського обліку, яка дозволяє сформувати звітність з інформацією про результативність діяльності шляхом орієнтації на запити користувачів.

Узагальнюючи, зазначений вище матеріал, можна стверджувати, що звітність – це впорядкована система узагальнюючих взаємопов'язаних показників, які відображають стан і використання господарських засобів, їх призначення, джерела формування, а також фінансовий стан і результати всіх видів діяльності, що здійснює суб'єкт господарювання, та напрями використання прибутку.

Таким чином, основним завданням складання звітності є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів господарюючого суб'єкта (його структурного підрозділу) за визначений період часу для оцінки фінансового стану, ступеню виконання поставлених завдань та прийняття відповідних рішень.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Звітність підприємства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит». За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця та Н.А. Остап'юк. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 428 с.
2. Мних Є.В. Економічний аналіз у системі антикризового управління підприємством // Бухгалтерський облік і аудит, – 2007. – № 6. – С. 33-37.
3. Пушкар М. Фінансовий облік у системі управління / М.С. Пушкар, М.Т. Щирба.: Монографія – Тернопіль: Карт – бланш, 2006. – 178 с.
4. Хомин П. Облікове забезпечення звітності про фінансові результати має бути методологічно обґрунтованим // Бухгалтерський облік і аудит, 2004. – № 6. – С. 9-15.
5. Цветкова Н. Суттєвість інформації фінансової звітності та її вплив на економічні рішення користувачів // Бухгалтерський облік і аудит, 2007. – № 7. – С. 38-45.

Павлушенко Т.О.

аспірант кафедри фінансів

Київського національного торговельно-економічного університету

м. Київ, Україна

ОЦІНКА ОБСЯГІВ ВИДАТКІВ ЗВЕДЕНОГО БЮДЖЕТУ НА ОСВІТУ

Потреба в освіті не є новою для людської цивілізації, однак гострої необхідності набуває за сучасних умов інформатизації суспільства та переходу до нової доби «знань». Право на освіту в тому числі і на отримання якісної вищої освіти закріплене в основному законі України – Конституції. Питання шляхів фінансування вищої освіти, на сьогодні, є достатньо актуальним, та водночас дискусійним в науковому колі та в сфері державного управління, що обумовлено існуванням різних позицій: одні вважають необхідним збільшення обсягів державного фінансування системи вищої освіти як однієї із складових соціального забезпечення, натомість, інші – навпаки, є прихильниками посилення значення

приватного фінансування, адже, отримання знань є інвестиціями у формування людського капіталу кожного окремого індивіда. В сучасних умовах існування вітчизняної системи вищої освіти використовується змішана модель її фінансування, однак значна питома вага в забезпеченні фінансування та розвитку державних вищих навчальних закладів належить державі.

Використовуючи дані Державної служби статистики України щодо функціонування системи освіти було визначено місце та обсяги видатків зведеного бюджету на освіту в структурі загальних видатків зведеного бюджету за період 2000-2016 рр, що подано в табл. 1.

Проаналізувавши дані Державної служби статистики щодо видатків зведеного бюджету та місця в їх структурі видатків на освіту за період 2000-2016 рр можна зробити наступні висновки.

По-перше, слід відзначити, що обсяг видатків зведеного бюджету за період 2000-2016 рр зросли з 48148,6 млн. грн. у 2000 році до рівня 836725,7 млн. грн. у 2016 році. У той же час, збільшився показник видатків зведеного бюджету на освіту. Зокрема, у 2005 році порівняно з 2000 роком, видатки на освіту збільшилися на 19716,3 млн. грн. або на 278,26 % та становили у 2010 році – 26801,8 млн. грн. За аналізований період 2000-2016 рр, найбільше збільшення даних видатків спостерігається у частині структури загальних видатків, а саме у 2005 році порівняно з 2000 роком, у структурі загальних видатків зведеного бюджету, видатки на освіту збільшилися на 3,4 пункти структури та досягли рівня 18,1 % від загального показника видатків. Однак, найбільший показник питомої ваги видатків на освіту в структурі видатків зведеного бюджету за аналізований період прослідковується у 2010 році та становить 21,1 %.

У 2010 році також зафіксовано найбільший показник відхилення за аналізований період, зокрема порівняно з 2005 роком, видатки на освіту у 2010 році збільшилися на 53024,2 млн. грн., що на 197,84 % більше ніж у 2005 році та на 72740,5 млн. грн. або ж на 1026,61 % більше порівняно з 2000 роком. В свою чергу, у 2014 році, у структурі загальних видатків зведеного бюджету видатки на освіту складають 19,1 %, збільшившись на 20279,6 млн. грн. порівняно з 2010 роком та складають 100105,6 млн. грн.

Доцільно зауважити, що до показників 2015 та 2016 років не включені дані бюджетів Автономної Республіки Крим та м. Севастополя у зв'язку з подіями, пов'язаними з анексією півострова. Натомість, у 2015 році, у структурі видатків зведеного бюджету питома вага видатків на освіту складає 16,8 % та досягає рівня 114193,5 млн грн. даний показник є достатньо високий. Натомість, у 2016 році показник видатків зведеного бюджету на освіту у абсолютному вимірі збільшився на 6295 млн. грн. порівняно з 2015 роком, хоча у структурному співвідношенні, питома вага видатків на освіту складає 14,4 %, що на 2,4 пункти структури менше ніж у попередньому році, та на 0,3 пункти структури ніж у 2000 році, що достатньо низьким показником за аналізований період, враховуючи те, що до даної інформації не включено видатків бюджетів Автономної Республіки Крим та м. Севастополя. Таким чином, у 2016 році, питома вага видатків на освіту у структурі видатків зведеного бюджету практично сягає рівня 2000 року, коли даний показник складав 14,7 %.

Місце видатків зведеного бюджету на освіту в структурі загальних видатків зведеного бюджету:
динаміка за період 2000-2016 рр.*

Показник	2000		2005		2010		2014		2015**		2016**	
	млн. грн.	ПВ, %	млн. грн.	ПВ, %	млн. грн.	ПВ, %	млн. грн.	ПВ, %	млн. грн.	ПВ, %	млн. грн.	ПВ, %
Всього загальних видатків зведеного бюджету, млн грн	48148,6	100	141989,5	100	377842,8	100	523004,8	100	679871,4	100	836725,7	100
Всього видатків зведеного бюджету на освіту, млн грн	7085,5	14,7	26801,8	18,1	79826,0	21,1	100105,6	19,1	114193,5	16,8	120488,5	14,4
<i>Відхилення показника видатків на освіту порівняно з даними попереднього року:</i>												
- абсолютне, млн. грн.	-		19716,3		53024,2		20279,6		14087,9		6295	
- відносне, % (темп приросту)	-		278,26		197,84		25,4		14,07		5,51	
- пунктів структури	-		3,4		3		-2		-2,3		-2,4	
<i>Відхилення порівняно з базовим роком (2000 р):</i>												
- абсолютне, млн. грн.	-		19716,3		72740,5		93020,1		107108		113403	
- відносне, % (темп приросту)	-		278,26		1026,61		1312,82		1511,65		1600,49	
- пунктів структури	-		3,4		6,4		4,4		2,1		-0,3	

* Розраховано за даними Статистичний бюлетень «Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України» [Електронний ресурс] // Держстат України. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_unz_bl.htm
** Без урахування відатків бюджетів Автономної Республіки Крим та м. Севастополя

Слід відзначити, що видатки на освіту охоплюють видатки не лише на вищу освіту, а і видатки на функціонування дошкільних навчальних закладів (до яких належать ясла, ясла-садки, дитячі садки, ясла-садки сімейного, комбінованого, компенсуючого типу (спеціальні та санаторні), навчально-виховні комплекси тощо); загальноосвітні навчальні заклади (школи, ліцеї, гімназії, колегіуми, навчально-виховні комплекси (об'єднання), санаторні школи всіх ступенів, а також спеціальні школи) та професійно-технічні навчальні заклади (до яких належать навчальні заклади для забезпечення потреб громадян у професійно-технічній освіті). За інформацією офіційного сайту Міністерства фінансів України [2] «Бюджетні видатки на освіту направляються на фінансування: дошкільної освіти; загальної середньої освіти; професійно-технічної освіти; вищої освіти; післядипломної освіти; позашкільної освіти та заходів із позашкільної роботи з дітьми; програм матеріального забезпечення навчальних закладів; фундаментальних та прикладних досліджень і розробок у сфері освіти; інших закладів та заходів у сфері освіти».

Натомість, уряд України визначив пріоритетним напрямом соціальної сфери освіти у 2017 році, та запланував на даний період збільшення видатків зведеного бюджету на освіту. Так, за даними [1] «показник видатків зведеного бюджету на освіту збільшиться на 35,7 % проти 2016 р і складе 168,4 млрд. грн».

Таким чином, перед урядом країни стоїть завдання яким чином і в який спосіб ефективно використати обмежені бюджетні ресурси та одночасно підвищити якість системи освіти в цілому та вищої освіти зокрема.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бюджет 2017 [Електронний ресурс] // Верховна рада України // Бюджет 2017// Освіта. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://budget2017.info/pages/education>.
2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України //Бюджет// Освіта. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.minfin.gov.ua/news/bjudzhet/osvita>.

Пацула О.І.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів та обліку
Львівського державного університету внутрішніх справ

Івахів А.Б.
студент
Львівського державного університету внутрішніх справ
м. Львів, Україна

ВПЛИВ КУРСОВИХ РІЗНИЦЬ НА ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

На сьогодні, проблема впливу курсових різниць на фінансовий результат охопила чимало суб'єктів господарювання. Великого значення набули операції пов'язані з іноземною валютою. Слід зауважити, що відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» єдиним грошовим вимірником для відображення операцій в обліку та звітності є грошова одиниця України, тому операції в іноземній валюті під час первісного визнання відображаються у валюті звітності шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу на дату здійснення операції (дата визнання активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів і витрат). А внаслідок постійного коливання валютного курсу необхідним є перерахунок статей Балансу (Звіту про фінансовий стан) на дату звітності, що призводить до появи курсових різниць [1].

Особливу увагу вітчизняними науковцями приділено питанням бухгалтерського обліку курсових різниць та відображення їх впливу на фінансовий результат, серед яких: Ф. Ф. Бутинець, І. В. Жиглей, Я. Д. Крупка, В. Г. Лінник, А. В. Максименко, В. М. Пархоменко, М. С. Пушкар, В. В. Сопко, О. І. Степаненко, Р. Л. Хом'як, В. О. Шевчук та інші. Серед зарубіжних науковців можна виділити таких: Є. В. Арська, Л. Н. Водоп'янова, Н. А. Заломіна, А. Ф. Заляєєв, В. Ф. Палій, Н. В. Рогожина, А. В. Сажнев та інші.

Існують певні розбіжності у трактуванні поняття «курсів різниці», з одного боку фінансово-економічна література, а з іншого нормативні документи з бухгалтерського обліку визначення курсової різниці (табл. 1).

При визначенні курсових різниць слід насамперед з'ясувати, чи є відповідна стаття балансу монетарною. До монетарних статей належать статті балансу про кошти, а також про такі активи й зобов'язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій (або визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів. Наприклад, до монетарних статей належать кошти в іноземній валюті, що перебувають у касі або на банківському рахунку підприємства; дебіторська заборгованість за відвантажені нерезиденту товари, за якою очікується надходження виручки в іноземній валюті; кредиторська заборгованість, яка виникла внаслідок придбання підприємством товарів у нерезидента на умовах наступної оплати і для погашення якої, як очікується, підприємство сплатить певну суму коштів у іноземній валюті [4].

Трактування курсової різниці в нормативно-правових актах України

П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» [2]	Курсова різниця – різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах	Сума авансу в іноземній валюті, перераховується у валюту звітності із застосуванням валютного курсу на дату отримання авансу. Курсові різниці відображаються у складі інших операційних доходів (витрат)	Сума авансу в іноземній валюті, надана іншим особам у рахунок платежів для придбання немонетарних активів і отримання робіт і послуг, при включенні до вартості цих активів (робіт, послуг) перераховується у валюту звітності із застосуванням валютного курсу на дату сплати авансу.
Податковий кодекс України [3]	не наведено	Доходи, отримані/нараховані платником податку в іноземній валюті перераховуються в національну валюту за офіційним курсом національної валюти до іноземної валюти, що діяв на дату визнання таких доходів, а в частині раніше отриманої оплати за курсом, що діяв на дату її отримання	Витрати включаються до витрат звітного періоду шляхом перерахування за офіційним курсом національної валюти, що діяв на дату визнання таких витрат, а в частині раніше проведеної оплати – за таким курсом, що діяв на дату здійснення оплати

Постає питання: «Як саме впливають курсові різниці на фінансовий результат?». Враховуючи суттєві коливання валютних курсів НБУ, що мають місце протягом останніх років, курсові різниці, розраховані підприємствами відповідно до вимог П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», суттєво впливають на обсяги доходів і витрат, а в деяких випадках – є визначальними при розрахунку фінансового результату. Відповідно до п. 35 МСБО 1 «Подання фінансової звітності» дозволяється при визначенні суми доходів та витрат відображати згорнутий результат впливу курсових різниць – позитивну чи негативну «дельту» позитивних і від’ємних курсових різниць: «крім того, суб’єкт господарювання подає на нетто-основі прибутки та збитки, які виникають від групи подібних операцій, наприклад прибутки та збитки від курсових різниць або прибутки та збитки від фінансових інструментів, утримуваних для продажу. Однак суб’єкт господарювання подає такі прибутки та збитки окремо, якщо вони є суттєвими».

Спосіб відображення у складі доходів і витрат сум курсових різниць може бути вирішальним при визначенні підприємством обсягів річного доходу з метою застосування чи незастосування податкових коригувань при визначенні об'єкту оподаткування податком на прибуток підприємств [5].

Узагальнюючи вищенаведене, можна зробити висновок, що відмінність у відображенні курсових різниць полягала у неузгодженості питання бухгалтерського і податкового обліку, зокрема, в перерахунку активів підприємства, виражених в іноземній валюті. П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів» дозволяє при незначних коливаннях курсу валют застосовувати курс, який дорівнює середньому курсу за тиждень або місяць. Тим самим ущільнює будь-які дії щодо коригування фінансового результату.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Орищенко М. Відображення курсових різниць у фінансовій звітності / М. Орищенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dSPACE.puet.edu.ua/bitstream/123456789/5779/1/>.
2. П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів». Наказ Міністерства фінансів України від 10.08.2000р. № 193 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO21.aspx>.
3. Податковий Кодекс України [Електронний ресурс]: [прийнятий Верховною радою України від 02.12.2010 р. № 2755-VI]. – Режим доступу: <http://minrd.gov.ua/nk>.
4. Курсові різниці: бухгалтерський та податковий облік // Вісник «Офіційно про податки»: офіційне видання Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/7184>.
5. Чирка Д.М. Курсові різниці як наслідок коливання валютних курсів: обліковий аспект / Д.М. Чирка, А.А. Поплавська // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eztuir.ztu.edu.ua/2811/1/47.pdf>.

Пінчук А.О.

студентка

*Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського*

Ткаченко І.В.

*старший викладач кафедри облік, аналізу та аудиту
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського
м. Кременчук, Полтавська область, Україна*

БЛОКУВАННЯ ПОДАТКОВИХ НАКЛАДНИХ ЯК ЗАСІБ ЗАХИСТУ ВІД БЕЗТОВАРНИХ ОПЕРАЦІЙ

Податок на додану вартість (надалі – ПДВ) є основним джерелом наповнення бюджету (загалом у 2016 році було відшкодовано ПДВ на 94,4 млрд. грн., що на 26 млрд. грн., або на 38 % більше ніж у 2015 році) [1].

На сьогоднішній день є безліч схем із незаконного відшкодування ПДВ і після впровадження системи електронного адміністрування (надалі – СЕА), кількість подібних схем зменшилась, але не зникла.

Сумнівні, так звані «безтоварні» операції формують фіктивний податковий кредит, сенс яких полягає у придбанні підприємством одного продукту, а реалізації зовсім іншого. Одним із методів боротьби з умисним ухиленням від сплати ПДВ є блокування податкових накладних.

З 1 липня 2017 року почалася автоматична зупинка реєстрації податкових накладних (надалі – ПН), які відповідають встановленим критеріям ризикованості згідно наказу Мінфіну № 566 від 13 червня 2017 року. Якщо держава погоджується автоматично відшкодувати ПДВ тільки на підставі зареєстрованої накладної, то вона має бути впевнена, що ПДВ не є фіктивним.

Перед реєстрацією в Єдиному реєстрі податкових накладних крім звичайної перевірки на наявність помилок в обов'язкових реквізитах, буде проходити додаткову перевірку, результатом якої може бути блокування реєстрації податкової накладної. Процес блокування відбувається на основі певних критеріїв, які розробив Мінфін, а саме: обсяг поставки товару / послуги, зазначений у податковій накладній, в 1,5 рази більше величини, що дорівнює залишку різниці обсягу поставки такого товару / послуг і обсягів купівлі за тим же кодом, зазначеного в ПН і митних деклараціях; відсутні діючі ліцензії які засвідчують право суб'єкта господарювання на провадження певного виду діяльності. При наявності даних ознак реєстрація податкових накладних зупиняється.

Вважаємо, що дані критерії непрозорі та незрозумілі, а й іноді зовсім не мають логіки, і сама система блокування паралізує роботу малого та середнього бізнесу, зокрема того, який займається виробництвом. Блокування здійснює спеціально розроблена комп'ютерна програма. «Підозрілі» операції блокуються ще на стадії реєстрації податкової накладної.

В результаті, між підприємствами-контрагентами виникають суперечки, певна недовіра і, як наслідок, підприємство-покупець втрачає право на податковий кредит з ПДВ і вимушений поповнювати свій електронний рахунок, вилучаючи грошові кошти зі свого обігу.

Крім того, після блокування податкових накладних, комісія Державної фіскальної служби, яка розглядає матеріали щодо блокування зазвичай не дає вичерпної відповіді стосовно причин блокування податкової накладної, а це не дає можливості підприємству надати пояснення або додаткові документи для їх розблокування [2].

Тож, презумпція фікції здійснених господарських операцій так і залишається актуальним питанням для податкової системи, яка намагається боротися з порушниками податкового законодавства. А от сумлінним платникам податків залишається лише доводити реальність здійснених операцій та продовжувати потерпати від боротьби за збереження бізнесу і ділової репутації.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Офіційний веб-сайт Державної Казначейської Служби України. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index>.
2. Блокування податкових накладних в дії. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://dextrum.com.ua/uk/publication/blokuvannya-podatkovyih-nakladnyh-v-diyi>.

Рабокоть Ю.С.

*студентка факультету обліку та аудиту
Вінницького національного аграрного університету
Науковий керівник: **Гуцаленко Л.В.**
кандидат економічних наук, професор,
завідувач кафедри аудиту та державного контролю
Вінницького національного аграрного університету
м. Вінниця, Україна*

ОЦІНКА СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

З метою стабільного функціонування та розвитку підприємства, отримання прибутку, ефективного управління ним, необхідним є дієвість системи внутрішнього контролю господарюючих суб'єктів.

Система внутрішнього контролю визначає правила та процедури контролю, з метою забезпечення стабільності внутрішньої політики підприємства, збереження та раціонального використання активів, запобігання та виявлення шахрайства, маніпуляцій, помилок, дотримання облікової політики та формування достовірної інформації у фінансовій звітності.

Систему внутрішнього контролю досліджували як вітчизняні так і зарубіжні вчені, зокрема: Р. Адамс, Е. Аренс, М. Білуха, Ф. Бутинець, Ю. Воропаєв, С. Ільїна, Л. Гуцаленко, Р. Додж, Є. Калюга, М. Коцупатрий, Дж. Лоббек, Л. Нападовська, У. Марчук, Дж. Робертсон, А. Роджер, Р. Сагайдак, Б. Усач. Однак існує ряд питань, що залишаються не вивченими та потребують дослідження.

Ефективне функціонування системи внутрішнього контролю дозволяє вирішити низку проблем самого суб'єкта підприємництва, серед яких – забезпечення прийняття адекватних, обґрунтованих управлінських рішень, оптимізація процесів фінансово–господарської діяльності, попередження, виявлення та усунення відхилень в інформації, що подається зацікавленим особам. Роль системи внутрішнього контролю суб'єкта підприємництва полягає в забезпеченні його ефективного функціонування та реалізації потреб користувачів в інформації, яка може бути використана для розробки та обґрунтування адекватних управлінських рішень. Зважаючи на це, існує необхідність визначення основних ознак системи внутрішнього контролю, що дозволить ідентифікувати та формалізувати критерії оцінювання ефективності її функціонування [8]. Вітчизняні вчені виокремлюють різні ознаки системи внутрішнього контролю підприємства (табл. 1).

Характерні ознаки системи внутрішнього контролю підприємства

Ознаки СВК	Автори					
	Ковтун Т. В. [5]	Акентьєва О. Б. [3]	Гуцаленко Л. В. [2]	Проскуріна Н. М. [4]	Сагайдак Р. А. [6]	Ільїна С. Б. [7]
Фактори оцінки	+	+				+
Процес оцінювання			+			
Оцінка ефективності		+	+			
Основні цілі					+	
Завдання				+	+	
Принципи		+			+	
Напрямки						+
Об'єкти	+					+
Функції	+				+	
Критерії оцінки ефективності					+	
Суб'єкти			+	+		

Сформовано автором на основі [2-7]

Наведена інформація таблиці, дозволяє визначити такі підсумки та охарактеризувати ознаки СВК, зокрема : фактори оцінки, процес оцінювання, оцінку ефективності, функції та об'єкти, суб'єкти. Вітчизняні вчені, зокрема: Т. В. Ковтун [5], О. Б. Акентьєва [3], Л. В. Гуцаленко [2]. Ковтун Т. В. та Акентьєва О. Б. стверджують, що оцінку СВК необхідно проводити за допомогою різних факторів її оцінки, основними з яких є:

1) рівень незалежності системи внутрішнього контролю, тобто досліджується рівень впливу управлінського персоналу на роботу суб'єктів внутрішнього контролю;

2) рівень кваліфікації працівників, які здійснюють в процесі діяльності внутрішній контроль на підприємстві;

3) рівень економічної ефективності функціонування системи внутрішнього контролю;

4) рівень зменшення (збільшення) кількості порушень, після запровадження системи внутрішнього контролю;

5) рівень виконання рекомендацій, щодо усунення виявлених порушень та недопущення їх у майбутньому;

6) рівень підвищення (зниження) ефективності використання наявних ресурсів через введення системи внутрішнього контролю [3; 5].

Н. М. Проскуріна [4], Р. А. Сагайдак [6], С. Б. Ільїна [7] виокремили наступні ознаки: основні цілі, завдання, принципи, функції та критерії оцінки ефективності, напрямки та об'єкти, суб'єкти та критерії оцінки ефективності СВК.

На думку Сагайдака Р. А. основними цілями внутрішнього контролю є:

- 1) контроль за збереженням і ефективним використанням активів підприємства;
- 2) своєчасне дотримання вимог діючого законодавства і політики керівництва підприємством;
- 3) забезпечення ефективного функціонування підприємства, її фінансової стійкості і перспектив розвитку;
- 4) формування у власника достовірної інформації для прийняття ефективних управлінських рішень [6].

Узагальнюючи вище викладене можна дійти висновку, що система внутрішнього контролю є одним із методів управління підприємством, оскільки саме він забезпечує ефективність виконання управлінських рішень, контроль за наявністю та використанням матеріальних ресурсів, а також виявлення та усунення відхилень у фінансово-господарській діяльності та системі бухгалтерського обліку підприємства. СВК являє собою засіб спостережень і перевірки відповідності процесу функціонування керованого об'єкта прийнятим управлінським рішенням з метою об'єктивної оцінки результативності й ефективності діяльності, встановлення законності та доцільності господарських операцій, достовірності інформації звітності, збереження власності, виявлення внутрішньогосподарських резервів і підвищення ефективності діяльності підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 14.09.2006 р. № 140: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>.
2. Гуцаленко Л.В. Вплив нормативно-правового забезпечення внутрішньогосподарського контролю на прийняття відповідних управлінських рішень // Л.В. Гуцаленко, У.О. Марчук // Розвиток облікової і фінансової складових економічної науки та практики: збірник матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції / Відпов. за вип. Б.В. Мельничук. – К.: ННЦ «УАЕ», 2013. – 760 с. – С. 507-511.
3. Акентьева О. Б. Підвищення економічної ефективності системи внутрішнього контролю підприємства: Автореферат дис.. к.е.н.: 08.06.01/ Інститут економіки промисловості НАН України. – Донецьк, 2006. – 20 с.
4. Проскуріна Н.М. теоретично-організаційні аспекти внутрішнього контролю на підприємстві [Електронний ресурс] / Проскуріна Н.М., Гороховець Ю.А. // Запорізький національний університет. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/24_NPM_2010/Economics/71330.doc.htm.
5. Ковтун Т.В. Система внутрішнього контролю як невід'ємний елемент операційної системи підприємства / Т.В. Ковтун // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6, т. 1. – С. 165-170.
6. Сагайдак Р.А. Організація внутрішнього аудиту і оцінка його ефективності сільськогосподарських підприємств / Р.А. Сагайдак // Облік і фінанси АПК: бухгалтерських портал – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/1038/35/>.
7. Ільїна С.Б. Основи аудиту: Навчально-практичний посібник / С.Б. Ільїна // К.: Кондор, 2009 р. – 378 с.
8. Шерстюк О.О. Оцінювання системи внутрішнього контролю / О.О. Шерстюк, О.А. Бакурова // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. – 2013. – Вип. 10 (4). – С. 413-420. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2013_10%284%29__66.

Роєва О.С.

*асистент кафедр обліку та аудиту
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського*

Омельченко В.С.

*студентка
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗГІДНО НП(С)БО 1 «ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ»

Припинення дії П(с)БО 1-5 та прийняття НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», а також вплив змін таких змін на формування звітності підприємств є актуальною темою сьогодення, що потребує докладного дослідження.

07.02.2013 р Міністерство фінансів України прийняло наказ № 73 «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (НП(С)БО 1, який передбачає використання єдиного списку статей та їх подання у фінансовій звітності вітчизняним підприємствам при підготовці фінансової звітності за МСФЗ. Національний стандарт, по більшій частині, відповідає вимогам застосування міжнародних стандартів. Він уніс фундаментальні зміни до складання Балансу (звіту про фінансовий стан): з'явилась оновлена форма фінансового звіту та вдосконалені підходи до його складання. Загальні правила складання та подання Балансу фактично не змінилися. Друга частина національного стандарту визначає Баланс (звіт про фінансовий стан) як частину фінансової звітності, як її елемент. Звіт складається наприкінці останнього дня звітного періоду в тисячах гривень без десяткових знаків. Баланс повинен датуватись 31 грудня звітного року. НП(С)БО 1 не заперечує проміжну (місячну й квартальну) звітність, тому за проміжний звітний період – І-й квартал 2013 року – підприємства вже подавали Баланс у формі національного стандарту, форма та структура якого зазнали суттєвих змін [1].

З дати офіційного опублікування НП(С)БО 1 (19.03.2013 р.) утратив чинність Наказ МФУ від 31.03.1999 р. № 87, яким затверджено П(С)БО 1-5. Отже, склад, мету, принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання й розкриття її елементів визначає НП(С)БО 1, згідно з яким фінансова звітність складається з наступних форм:

- ф. № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» (для консолідованої фінансової звітності – ф. № 1-к) (далі – Баланс);

- ф. № 2 «Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)» (для консолідованої – ф. № 2-к) (далі – Звіт про фінансові результати);

- ф. № 3 та ф. № 3-н «Звіт про рух грошових коштів» (для консолідованої – ф. № 3-к та ф. № 3-кн) (далі – Звіт про рух грошових коштів);
- ф. № 4 «Звіт про власний капітал» (для консолідованої – ф. № 4-к) (далі – Звіт про власний капітал);
- примітки до річної фінансової звітності.

Слід зазначити, що у НП(С)БО 1 форми приміток до фінансової звітності не представлено, тому, як і раніше, слід застосовувати форму № 5, затверджену наказом МФУ України від 29.11.2000 р. № 302 «Про Примітки до річної фінансової звітності», а підприємства, які зобов'язані звітувати згідно МСФЗ, формують Примітки до фінансової звітності у довільній формі. Поряд із суттєвими нововведеннями, принципи формування фінансової звітності, їхні якісні характеристики, підхід до класифікації видів діяльності та більшість термінів, зокрема, і визначення цілей складання фінансової звітності, які було наведено у П(С)БО 1-5, передається до новоприйнятого НП(С)БО 1. Крім того основні положення вже недіючих П(С)БО 2-5 представлені у формі Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджених наказом МФУ від 28.03.13 р. № 433 [2].

У попередніх П(С)БО наводилися визначення понять, які використовуються для складання фінансової звітності, тоді як НП(С)БО 1 відсутні деякі визначення понять: «довгострокові зобов'язання», «поточні зобов'язання», «фінансові інвестиції», «пов'язані сторони», «метод участі в капіталі», «асоційоване підприємство», «група», «надзвичайна подія».

Враховуючи, що національні стандарти бухгалтерського обліку не повинні суперечити міжнародним стандартам, тому значення визначень слід тлумачити відповідно до МСФЗ.

У НП(С)БО 1 не має опису змісту відповідних статей фінансової звітності, які були присутні раніше в скасованих П(С)БО і які саме показники повинні бути включенні в ту чи іншу статтю звітності [3].

Отже, аналіз змісту НП(С)БО 1 підтвердив, що існує багато невідповідностей щодо складання Балансу (звіту про фінансовий стан) відповідно до національного стандарту та складанням цієї форми звітності за МСФЗ. Формування звіту у разі розбіжностей між НП(С)БО 1 і МСФЗ можуть привести до невідповідності даних і стати основним фактором ризику для аудиторів та інших користувачів фінансової звітності. Необхідно врахувати вимоги МСФЗ та адаптувати до них поточну форму Балансу в Україні, що полегшить роботу обліковцям і не дозволить втрати необхідної інформації для користувачів звітності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Золотарьова Я.С. Звітність за міжнародними стандартами: новації у формуванні балансу / Г.О. Германчук, Я.С. Золотарьова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://nvnauc_econ_2013_181\(3\)_12.pdf](http://nvnauc_econ_2013_181(3)_12.pdf).
2. Максимів Ю.В. Фінансова звітність за НП(С)БО 1 ТА П(С)БО: аналіз змін. / Ю.В. Максимів. [Електронний ресурс]. – file:///C:/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/D_ownloads/sre_2013_4_59.pdf.

3. Кошкалда І.В. Особливості складання фінансової звітності згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»./ І.В. Кошкалда, О.В. Ковальова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.knau.kharkov.ua/jsui/bitstream/BB.pdf>.

Росва О.С.

*асистент кафедри обліку та аудиту
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

ДОСВІД КРАЇН ЄС У ФОРМУВАННІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Одним із основних напрямів реформування організації обліку на підприємствах України, у відповідності з вимог країн Європейського союзу є вивчення законодавства ЄС та правильного застосування його в процесі євроінтеграції нашої країни.

Питання формування облікової політики підприємства за стандартами ЄС дедалі набуває актуальності, дана тематика була висвітлена такими вченими як І. Бураковський, Г. Немиря, О. Павлюк, В. Гомонай, С. Грищак, Г. Друзенко, О. Євглевська, Т. Качка, С. Яцишин тощо.

Важливим елементом організації обліку на кожному підприємстві є облікова політика, завдяки якій державне регулювання і власна ініціатива може оптимально існувати.

Термін «облікова політика» закріплено Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності [3, ст. 1].

У Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку (IAS) 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» розуміють облікову політику як конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика, застосовані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансової звітності [2].

Ураховуючи сьогоденні зміни в економічному розвитку країни, підприємство повинно постійно адаптуватися до змін, в якому здійснюється його господарська діяльність.

Сьогодні адаптація законодавства України до законодавства ЄС відбувається відповідно до положень Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» [4].

Згідно з положеннями вищезазначеної Програми, процес адаптації законодавства передбачає декілька етапів:

1) визначення актів «acquis communautaire», що регулюють правовідносини у відповідній сфері;

2) переклад визначених актів європейського законодавства українською мовою;

3) розроблення рекомендацій стосовно гармонізації законодавства України з «*acquis communautaire*»;

4) проведення політичного, економічного та соціального аналізу наслідків реалізації рекомендацій; визначення переліку законопроектних робіт;

5) підготовка проектів законів та інших нормативно-правових актів, що входять до переліку законопроектних робіт, та їх прийняття.

З метою реалізації вищевказаної Загальнодержавної програми протягом 2005–2013 рр. затверджувались щорічні плани заходів щодо її виконання [4].

В період с 2014 на теперішній час держава не оприлюднює план заходів та результати їх виконання.

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності мають рекомендаційний характер, проте саме їх зміст є основою створення нормативно-правового забезпечення облікової політики в Україні [1].

МСБО 1 «Подання фінансової звітності», передбачає, що повний комплект фінансової звітності повинен включати: а) звіт про фінансовий стан на кінець періоду; б) звіт про сукупні доходи за період; в) звіт про зміни у власному капіталі за період; г) звіт про рух грошових коштів за період; г) примітки, що містять стислий виклад суттєвих облікових політик та інші пояснення; д) звіт про фінансовий стан на початок найбільш давнього порівняльного періоду, коли суб'єкт господарювання застосовує облікову політику ретроспективно або здійснює ретроспективний перерахунок статей своєї фінансової звітності, або коли він перегрупує статті своєї фінансової звітності [1].

Фактично за всіх обставин суб'єкт господарювання досягає достовірного подання шляхом відповідності застосованим міжнародним стандартам. Достовірне подання вимагає також від суб'єкта господарювання:

а) обирати та застосовувати облікові політики відповідно до МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки».

б) подавати інформацію (у тому числі облікові політики) так, щоб забезпечувати доречну, достовірну, зіставну та зрозумілу інформацію;

в) надавати розкриття додаткової інформації, коли відповідність конкретним вимогам міжнародних стандартів фінансової звітності є недостатньою для забезпечення спроможності користувачів зрозуміти вплив певних операцій, інших подій та умов на фінансовий стан та фінансові результати діяльності суб'єкта господарювання [1].

МСФЗ 1 «Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності» приписує розкривати у Примітках до фінансової звітності всі ключові моменти облікової політики – принципи, яких дотримується підприємство, і методи, використані для втілення в життя цих принципів [1].

В зарубіжній обліковій політиці існує особливість у складанні двох варіантів, для великих підприємств. Перший варіант створюється на початку року, для узагальнення помилок минулого року з передбачуваними змінами і уточненнями в наступному році. Другий варіант складається в кінці звітного року перед складанням звітності. Тобто протягом року на підприємстві облікова політика може змінюватись.

В умовах європейської інтеграції України щодо адаптації національного законодавства до європейських стандартів облікової політики, передбачує визначення переліку пріоритетних завдань на майбутній період. Для України це великий крок у реформуванні облікової політики, при здійсненні адаптаційного процесу, зв'язки між Україною та Європейським Союзом у найближчому майбутньому будуть зміцнені.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_010?test=XX7MfyrCSgkyfRQIZiSHJw7PHI41Ms80msh8Ie6.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_020.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
4. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18 берез. 2004 р. № 1629-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.
5. Яцишин С. Р. Аспекти формування облікової політики підприємства / С. Р. Яцишин // Економічні науки. – Серія «Облік і фінанси». – 2011. Випуск 8 (29). – Ч. 4. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua>; <http://library.tneu.edu.ua/index.php/nmkd/73-resursybiblioteku/pratsi-vykladachiv-tneu/ya/588-2011-12-13-08-04-11>].

Росва О.С.

*асистент кафедри обліку та аудиту
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського*

Пересунько К.

*студентка
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна*

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВА ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Стан обліку оплати праці працівників потребує удосконалення. Добре відомо, що на всіх етапах розвитку економіки і суспільства матеріальна винагорода за працю була і залишається найважливішим трудовим стимулом.

Розвиток ринку сприяв трансформації всіх економічних відносин в українському суспільстві, включаючи відносини у сфері оплати праці. Це призвело до створення принципово іншого механізму регулювання процесів оплати праці, змусило по іншому сприймати категорію заробітної плати, її функції та принципи формування [4].

Метою дослідження є розкриття проблемних аспектів організації обліку розрахунків з оплати праці та пошук шляхів удосконалення.

Згідно із Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу [1].

Конституція України гарантує кожному громадянину право на працю, яку він обирає або на яку він погоджується. Заробітна плата – це грошовий вираз вартості робочої сили, яка є товаром, її ціна. В сучасних умовах ціна робочої сили визначається попитом і пропозицією, але в основі ціни лежить її вартість.

Ситуація, коли зайнятість не формує гідний рівень життя є загрозливою. Неможливість отримання високої оплати праці призводить до знецінення соціальних цінностей, зневажання гідності людини, зневіри у власні сили й загалом формує незадоволеність працею та життям, зумовлює низький рівень продуктивності праці, тобто є руйнівною для стану професійного розвитку працівника.

В сучасних умовах господарювання відбулися деякі зміни в оплаті, які залежать не тільки від результатів праці робітників, а також від ефективності діяльності виробничих підрозділів. Облік оплати праці і розрахунків з робітниками – одна з найбільш трудомістких і відповідальних ділянок бухгалтерського обліку. Роль бухгалтерського обліку зростає в сучасних умовах, коли підприємства самостійно встановлюють форми і системи заробітної плати, умови преміювання, чисельність та склад працівників [4].

Одним з важливих питань реформування бухгалтерського обліку заробітної плати є вдосконалення діючої моделі аналітичного обліку, характеризуючи розміщення та склад персоналу за місцями його використання, відпрацьований і невідпрацьований час, обсяг продукції, виконання норм продажів, фонд заробітної плати і його структуру.

Аналітичний облік незамінний при визначенні розміру оплати праці та відрахувань з неї за кожною особою окремо та при віднесенні витрат на рахунки, субрахунки. Облік праці та заробітної плати має бути організований так, щоб сприяти підвищенню продуктивності праці, повному використанню робочого часу, а також правильному обчисленню чисельності працівників для обліку заробітної плати з метою оподаткування. Для цього на підприємстві мають бути чітко розподілені функції обліку між відділами [2].

На сьогодні широко використовуються засоби обчислювальної техніки – це призвело до появи нових прийомів та методів організації обліку. Їхньою особливістю є можливість складання в автоматичному режимі, узагальнюючу облікову інформацію в розрізах, необхідну для управління, контролю, аналізу та складання бухгалтерської звітності. Можливість більш надійної обробки зумовлена тим, що комп'ютерний спосіб обробки облікової інформації вимагає формального та чіткого опису облікових процедур у вигляді алгоритмів, що впорядковує порядок виконання обов'язків працівниками обліку [3].

Отже, можна заробітна плата повинна залежати тільки від результатів праці і впливати на його показники, стимулювати розвиток виробництва, ефективність роботи, підвищення кількісних і якісних результатів праці.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про оплату праці. Закон України від 24.03.95р. № 108/95-ВР (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.ua/>.
2. Кім Г.С. Бухгалтерський облік: первинні документи та порядок їх заповнення: навч. посіб. / Г.С. Кім, В.В. Сопко, Ю.Г. Кім; 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 480 с.
3. Секіріна Н.В. Удосконалення організації обліку розрахунків з оплати праці на підприємствах / Н.В. Секіріна, І.О. Лобанова // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. – 2012. – № 2. – С. 34.
4. Терещенко О.О. Антикризове фінансове управління на підприємстві / Терещенко О.О. – К. : КНЕУ, 2010. – 268 с.

Савенко Ю.В.

студентка

Хмельницького національного університету

Фесун І.Ю.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування

Хмельницького національного університету

м. Хмельницький, Україна

ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО РЕГЛАМЕНТУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Нормативне регламентування бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні є важливою ланкою організаційної побудови облікового процесу на макроекономічному та мікроекономічному рівнях. Адже не викликає сумнівів, що для належного функціонування системи бухгалтерського обліку в сучасних умовах наявність якісного нормативного забезпечення є обов'язковою.

При цьому в поняття якості ми вкладаємо щонайменше такі характеристики як повнота, однозначність тлумачення, стабільність. Якщо з першою характеристикою, як свідчить господарська практика, переважно проблем не виникає, то з двома іншими ситуація достатньо критична. В цілому погоджуючись із тезами про об'єктивну необхідність постійного удосконалення законодавства у відповідь на зміни, зумовлені політичними, економічними, інтеграційними, соціальними та іншими чинниками, інтенсивність радикальних змін нормативних актів у сфері обліку, оподаткування та звітності в Україні є надто високою та не сприяє поступальному розвитку національної системи бухгалтерського обліку.

Така ж ситуація із різночитанням положень законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів у ситуаціях з чітко вираженим протистоянням інтересів різних груп зацікавлених користувачів. Більше того, ще з часів зародження основною проблемою нормативного регулювання бухгалтерського обліку традиційно вважається складність у трактуванні нормативних актів, оскільки рахунковий апарат підприємства має стільки інструкцій, що усі

спроби охопити єдиною схемою різноманіття бухгалтерської практики приречені на фіаско [5, с. 229].

На вказаних проблемах акцентують увагу чимало вітчизняних науковців і практиків, зокрема Л. В. Гуцаленко, Г. Г. Кірейцев, Р. Кулик, В. О. Озеран [2], В. М. Рожелюк [5]. Фундаментальні дослідження зазначеної проблематики мають місце в роботах В. М. Жука, Л. Г. Ловінської [1], В. М. Пархоменка [4], М. С. Пушкаря. Однак проблема нормативно-правового забезпечення обліку не втрачає своєї актуальності й сьогодні.

Бухгалтерський облік, що є частиною господарського обліку, не ізольований від інших облікових систем і відображає всі здійснені господарські операції, виявляє фінансові результати роботи організації, рух матеріальних цінностей. І відповідно до нормативного визначення у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. являє собою «процес виявлення, вимірювання, реєстрації накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень» [4]. Його нормативне регламентування має на меті регулювання практичної діяльності у сфері бухгалтерського обліку і являє собою зведення правових актів різної сили, які забезпечують ведення бухгалтерського обліку і фінансової звітності. При цьому нормативно-правові акти мають певну ієрархічну підпорядкованість (рис. 1).

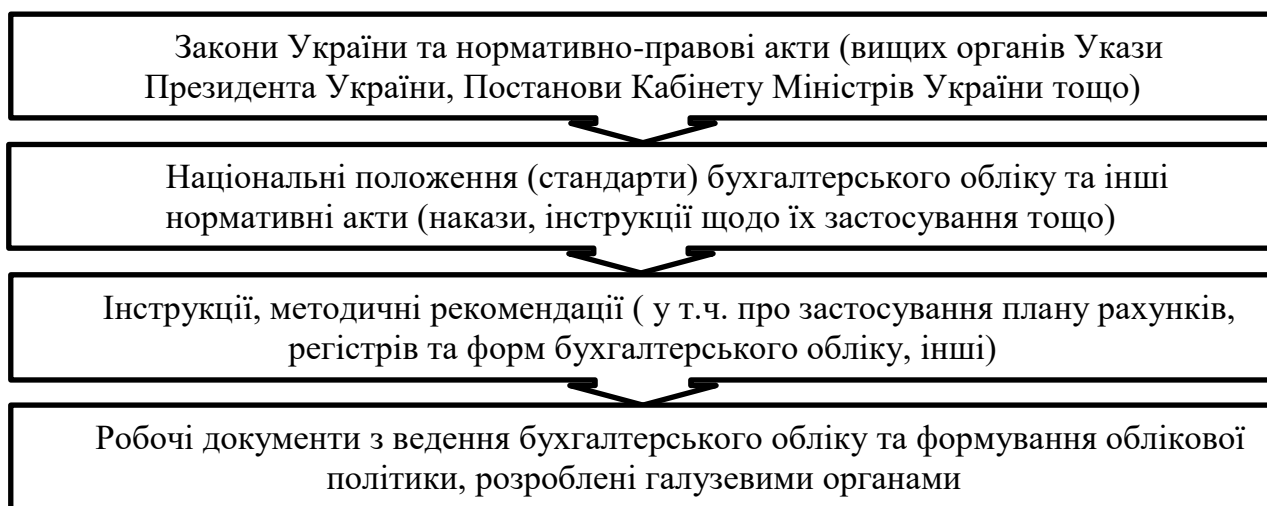

Рис. 1. Нормативне регламентування бухгалтерського обліку

Як показує аналіз рисунка 1, наведені рівні складають базис національної системи бухгалтерського обліку та звітності. Хоча з урахуванням норм Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів» від 28.10.1998 р. № 1786 у її базис мали б закладатися міжнародні стандарти фінансової звітності (далі – МСФЗ). Саме останні стали основою для початку радикальної реформи із приведення національної системи бухгалтерського обліку у відповідність з вимогами ринкової економіки та інтернаціональною моделлю обліку та звітності.

Водночас варто відзначити слушність проблеми, на яку вказує А. І. Фаріон і що пов'язана із балансуванням професійної еліти України між двома полюсами:

- з одного боку, намагання зберегти національні методологічні напрацювання, що враховують усталену практику та вітчизняні реалії. За такого підходу національна система бухгалтерського обліку і звітності повинна розглядатися як елемент національної безпеки, а тому логічним є застосування в якості національних МСФЗ поступово та у випадках їх не протиріччя національним інтересам;

- з іншого боку, беззастережне сприйняття в якості національних МСФЗ, коли бухгалтерський облік сприймається як ділова мова бізнесу в глобальній економіці [6, с. 97].

Україна офіційно обрала другий шлях, хоча перманентно новації від регуляторів різного рівня посилюють розбіжності між національними та міжнародними обліковими практиками. Тут варто згадати і про неготовність національної системи обліку повністю відмовитися від підпорядкованості фіскальним інтересам; і про відсутність активних ринків нематеріальних активів, фінансових інструментів та інших атрибутів розвинутого ринку та інші обставини. Незважаючи на це, вже відповідно до змін, внесених до Закону [4], з 1 січня 2018 року звітність за МСФЗ мають складати:

- підприємства, що становлять суспільний інтерес;
- публічні акціонерні товариства;
- підприємства, які здійснюють діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення.

Нагадаємо, що публічні акціонерні товариства, страхові компанії, а також комерційні банки України були зобов'язані для складання фінансової звітності застосовувати МСФЗ ще з 1 січня 2012 року.

Власне національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (далі – П(С)БО) визначені Законом як «нормативно-правовий акт, затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики, що визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності, що не суперечать міжнародним стандартам» [4]. На сьогодні в Україні існує 30 національних стандартів на протигагу системі МСФЗ, що включає: 15 МСФЗ, 28 МСБО та близько 25 тлумачень міжнародних стандартів. І їх повна відповідність, звісно, є дуже умовною. Загалом прийнято виділяти групи стандартів, які регулюють питання формування фінансової звітності; визнання та оцінки активів і зобов'язань; визнання доходів і витрат; урегулювання методики подання та звітного розкриття специфічних об'єктів бухгалтерського обліку.

На наш погляд, ще однією важливою проблемою нормативного регламентування бухгалтерського обліку є відсутність чіткого визначення відповідального за стан бухгалтерського обліку суб'єкта. Це тому, що збирає та обробляє фінансову звітність Державна служба статистики, а визначає методологію бухгалтерського обліку і звітності Міністерство фінансів. Крім того, обмежені можливості й невизначений статус Методологічної ради з бухгалтерського обліку не сприяє вирішенню проблем щодо вдосконалення правового підґрунтя національної системи бухгалтерського обліку в Україні.

Ми схильні підтримувати науковців, які з метою покращення якості нормативного регламентування бухгалтерського обліку в Україні рекомендують залучати до розробки, публічного обговорення, апробації нових пра-

вових актів (або істотної зміни вже існуючих) професійні організації, визнавши їх суб'єктами недержавного регулювання бухгалтерського обліку із законодавчим закріпленням механізму їхньої взаємодії із органами державного регулювання бухгалтерського обліку [2, с. 96].

Таким чином, вирішення назрілих проблем у сфері нормативного регламентування національної системи бухгалтерського обліку (насамперед, щодо забезпечення підготовки якісної фінансової звітності) і належне його визнання (як соціально-економічного інституту) забезпечить переосмислення його ролі як організаційно-економічної системи регулювання (на відміну від директивного управління) економікою.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Ловінська Л.Г. Державне регулювання бухгалтерського обліку в Україні: мета і сфера впливу / Л.Г. Ловінська // Фінанси України. – 2012. – № 4. – С. 56-66.
2. Озеран В.О. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку у споживчій кооперації / В.О. Озерна, Т.В. Попітїч // Торгівля, комерція, підприємництво. – 2014. – Вип. 16. – С. 92-98.
3. Пархоменко В.М. Розвиток бухгалтерського обліку: від реформування до адаптації та застосування / В.М. Пархоменко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 8-9. – С. 3-21.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 16.07.1999 р. № 996–XIV. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
5. Рожелюк В.М. Нормативно-правове регулювання ведення бухгалтерського обліку як визначальний чинник його організації / В.М. Рожелюк // БІЗНЕСІНФОРМ. – 2014. – № 7. – С. 225-229.
6. Фаріон А.І. Нормативно-правове забезпечення ведення бухгалтерського обліку у суб'єктів державного сектору / А.І. Фаріон // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка. – Ужгород : ПП «Повч Р.М.», 2010. – Ч. 1, спецвип. 29. – С. 96-101.

Сало У.В.

студентка

Львівського національного університету

імені Івана Франка

*Науковий керівник: **Кміть В.М.***

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів, грошового обігу та кредиту

Львівського національного університету

імені Івана Франка

м. Львів, Україна

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ АУДИТУ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У системі економічного контролю важливе місце займає незалежний аудит. Зі стрімким розвитком національної економіки, залученням іноземних інвестицій, використанням міжнародних стандартів якості послуг необхідним стає перевірка даних в уособленні аудиту. Здійснення аудиторських послуг

сприяє точності фінансової інформації, порядку її відображення у звітності, підвищує ефективність корпоративного управління тощо. Необхідність забезпечення надійності, об'єктивності та законності фінансових звітів для широкого кола користувачів призвела до появи та подальшого розвитку аудиту в Україні як самостійної форми контролю. Основним поштовхом для розвитку аудиторської діяльності було прийняття Закону «Про аудиторську діяльність» [1]. Однак, з розвитком економічного, політичного та соціального середовища кількість проблем збільшується, тому вони залишаються недостатньо дослідженими.

Проблема розвитку аудиту в Україні висвітлюється багатьма науковцями, зокрема даній проблематиці присвячено праці таких вчених як М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, Г. М. Давидов, І. М. Дмитренко, М. В. Кужельний, В. А. Кузьмін, К. О. Павленова, Н. В. Печенюк, В. В. Сопко, Б. Ф. Усач, В. А. Цебуляк, М. К. Шульман та багато інших.

З розвитком аудиторської діяльності кількість проблем поступово збільшується, тому зростає потреба постійного дослідження даної теми. Багато з науковців відмітили, що аудит як наука, вже себе затвердив і за цією наукою буде майбутнє [2; 3].

Відповідно до Закону «Про аудиторську діяльність» [1], аудит – це перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів.

До найбільш популярних в Україні аудиторських послуг належать:

- аудит (фінансовий, операційний, перевірки на відповідність);
- супутні аудиту послуги (оглядові експрес перевірки, операційні перевірки, компіляція);
- консалтингові послуги.

Розвиток аудиту в Україні пов'язаний з низкою проблем, які потребують негайного розв'язання. Основними з них є [2; 3; 4; 5]:

- значний вплив «тіньового» бізнесу;
- недостатній досвід аудиторської діяльності в порівнянні з іншими країнами;
- недостатня кількість кадрів із високим рівнем кваліфікації (відсутність кваліфікації аудиторів є дуже серйозною проблемою, яка потребує швидкого вирішення);
- недостатня кількість методичних розробок з аудиторського контролю, спрямованих на регулювання діяльності аудиторів України (обмеженість застосовуваних в аудиті прийомів та методів тягне за собою неточність аудиторського висновку на міжнародному рівні);
- відсутність методичних рекомендацій з питань комп'ютеризації аудиту (ефективна аудиторська робота неможлива без використання комп'ютерної техніки, яка застосовується в роботі різних економічних служб);

- недотримання вимог щодо забезпечення незалежності аудитора під час надання професійних послуг (у Кодексі професійної етики Міжнародної Федерації Бухгалтерів [6] загрози відповідності фундаментальним принципам професійної діяльності класифіковані в такий спосіб: загроза власного інтересу, загроза власної оцінки, загроза захисту, загроза особистим і сімейним відносинам, загроза тиску. У своїй практичній діяльності аудитор стикається практично з усіма перерахованими загрозами;

- відсутність єдиної, загально визначеної, економічно обґрунтованої методики встановлення цін за аудиторські послуги (в Україні немає єдиної системи для розрахунку вартості аудиторських робіт та послуг, тому аудитори часто використовують власну систему ціноутворення, яка найчастіше ґрунтується на визначенні кількості відпрацьованих людино-годин чи кількості виконаних робіт, що призводить до зменшення якості послуг, що надаються).

Для вирішення вищезазначених проблем варто навести деякі шляхи їх подолання:

- «детінізація» економіки України, відповідно зі зменшенням обсягів «тіньового» бізнесу значення аудиту зростатиме [2];

- удосконалення навчальних планів підготовки обліковців у вищих навчальних закладах, адаптування їх знань та навичок до потреб практики;

- удосконалення системи контролю при отриманні сертифікатів аудиторів та посилення державного нагляду при проведенні аудиторської діяльності;

- створення внутрішніх методик аудиту та робочої документації;

- розроблення та вдосконалення комп'ютерних програм, пов'язаних зі здійсненням роботи з аудиторською документацією, що зменшить тягар для аудитора та створить багатofункціональну клієнтську базу;

- розроблення стандартних методів аудиторської перевірки підприємств в контексті їх діючих галузей;

- розроблення механізму ціноутворення на аудиторські послуги шляхом вивчення міжнародного досвіду з цього питання;

- підвищення престижу професії аудитора, надання гарантій у відповідності якості роботи аудитора та її вартості.

З метою врегулювання діяльності аудиту в Україні Верховною Радою 16 листопада 2017 року було прийнято проект Закону № 6016-д «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [7], який запропоновано визначити правові основи аудиту фінансової звітності, здійснення аудиторської діяльності в Україні та регулювання відносин, що виникають при його реалізації. Пропонується також узгодження стандартів національного законодавства у сфері аудиту із законодавством Європейського Союзу.

З огляду на сучасні проблеми аудиторської діяльності, можна зробити висновок, що покращення якості незалежного контролю в Україні є складним та багатограним процесом. Вирішення проблем дозволить сформувати єдину ефективну систему державного нагляду, а для цього необхідно забезпечити функціонування такої системи аудиту, яка б ефективно запобігала всім можливим порушенням і зловживанням, і вказувала на недоліки, які існують в об'єктах контролю та можливості їх усунення у майбутньому.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про аудиторську діяльність: Закон України від 22.04.1993 р. № 3125-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.
2. Павленова К.О. Сучасні проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/18_EN_2009/Economics/48534.doc.htm.
3. Печенюк Н., Цебуляк В. Проблеми та перспективи розвитку аудиту в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/pechenyuk-nv-tsebulyak-v-problemi-ta-perspektivi-rozvitku-audituv-ukrayini/>.
4. Усач Б.Ф. Проблеми розвитку аудиту в Україні // К.: Знання-Прес., 2007. – С. 217-222.
5. Шульман М.К. Проблеми практичної реалізації принципу незалежності у діяльності аудитора // Аудитор України, 2007. – № 14. – С. 23-25.
6. Кодекс етики професійних бухгалтерів // Редакція 2012 року. – К., 2014. – 172 с.
7. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Проект Закону від 16.11.2017 р. № 6016-д [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=6016-%D0%B4&skl=9.

Фесун І.Ю.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Хмельницького національного університету*

Гула А.Ю.

*студентка
Хмельницького національного університету
м. Хмельницький, Україна*

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ФІНАНСОВИХ АКТИВІВ ЯК СПЕЦИФІЧНОГО ОБ'ЄКТА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

На сучасному етапі одним з визначальних факторів стримування розвитку української економіки об'єктивно виступає недостатня ефективність системи перерозподілу фінансових ресурсів та їх перетворення на капіталовкладення реального сектору. Тому одним із пріоритетних завдань національної економіки стає формування ефективного фінансового ринку та, відповідно, активне освоєння фінансових інструментів, різновидом яких є фінансові активи.

Саме по собі поняття фінансових активів не є новим для вітчизняного бізнес-середовища, проте однозначного тлумачення не має. Наприклад, у ст. 1 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» фінансові активи визначені як кошти, цінні папери, боргові зобов'язання та право вимоги боргу, що не віднесені до цінних паперів [4]. Відомий фінансист В. Шарп ототожнює поняття «фінансові активи» та «цінні папери», трактуючи їх як офіційне підтвердження прав на отримання майбутніх прибутків при дотриманні домовленостей [7, с. 2]. Л. Дж. Гітман визначає фінансові активи як неречові активи, які становлять законні вимоги власників на отримання певного, як правило, грошового доходу в майбутньому. К. Дж. Ван Хорн пов'язує поняття фінансових активів з процесом вкладення

вільних коштів інвестора в акції або їх передачі у формі кредитних ресурсів іншій стороні. Тобто з точки зору потенційного інвестора фінансові активи виступають різновидом інвестиційних активів. Останні можуть існувати у формі будь-яких об'єктів інвестування, що мають визначену вартість, можуть її зберігати та примножувати у майбутньому (втілювати економічні вигоди та приносити дохід).

Натомість марксистська теорія вкладає в фінансові активи зміст фіктивного капіталу, що, на відміну від нефінансових активів, не створює доданої вартості. При цьому такий капітал не відірваний від реального капіталу, який лежить в їх основі [3, с. 146]. Варто зазначити, що цей підхід хоч і не набув широкого поширення в наукових колах, проте містить принципову характеристику, яка використовується для ідентифікації фінансових активів у складі інших економічних категорій та об'єктів обліку. Йдеться про те, що фінансові активи наділені властивістю дохідності, що й перетворює їх на капітал для власників. Однак такий капітал значно відрізняється від реального, оскільки не функціонує в процесі виробництва, а є фіктивним. Його кругообіг лише опосередковує розподіл матеріальних цінностей.

Існують і більш радикальні підходи. Так, фахівці в галузі права схильні підкреслювати нематеріальну (неречову) природу фінансових активів, наголошуючи на домінуванні відповідної ознаки у їх сутнісному навантаженні [1, с. 54]. При цьому фінансові активи трактуються як нематеріальні активи у формі законних прав на деякий майбутній дохід, які самі по собі не мають реальної власності та не приносять користі власникам. З таким трактуванням важко погодитися у повній мірі, адже використовуючи подібну логіку у складі нематеріальних активів можна відокремити робочу силу від працівника, виробничу потужність від основних засобів тощо.

Разом з тим, кожен із наведених підходів, на нашу думку, має право на існування, проте вимагає критичного осмислення, оскільки вони здебільшого істотно звужують коло фінансових активів

Абсолютно іншим змістовим наповненням фінансові активи наділяють національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. Так, відповідно до П(С)БО 13 «Фінансові інструменти» фінансові активи – це різновид фінансових інструментів, що являє собою:

- а) грошові кошти та їх еквіваленти;
- б) контракт, що надає право отримати грошові кошти або інший фінансовий актив від іншого підприємства;
- в) контракт, що надає право обмінятися фінансовими інструментами з іншим підприємством на потенційно вигідних умовах;
- г) інструмент власного капіталу іншого підприємства [6].

Тобто, для цілей бухгалтерського обліку фінансові активи є контрольованими підприємством ресурсами, що виникають внаслідок контрактних зобов'язань між сторонами та засвідчують право на одержання доходів у майбутньому. За допомогою фінансових активів здійснюється трансфер фінансових ресурсів від тих суб'єктів, для кого вони є надлишковими або хто намагається одержати дохід від їх зовнішнього використання, до тих, хто потребує інвестицій [2, с. 855].

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності (МСБО (IAS) 32 «Фінансові інструменти: подання», МСБО (IAS) 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка», МСФЗ (IFRS) 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» та МСФЗ (IFRS) 9 «Фінансові інструменти») містять в цілому аналогічне розуміння сутності фінансових активів. Більш деталі зованими у ньому є тільки поняття фінансових активів у вигляді контрактів, розрахунки за якими здійснюватимуться власними інструментами капіталу суб'єкта господарювання та можуть існувати у формі:

- непохідних інструментів, за які суб'єкт господарювання зобов'язаний отримати змінну кількість власних інструментів капіталу;

- похідних інструментів, розрахунки за якими здійснюватимуться іншим чином, ніж обміном фіксованої суми грошових коштів або іншого фінансового активу на фіксовану кількість власних інструментів капіталу [5].

Як бачимо, критерієм ідентифікації фінансових активів у національних та міжнародних стандартах виступає зміст фінансової операції для її учасників, а не сам предмет контракту. Так, у сторони, яка передає активи (роботи, послуги) зазвичай виникає фінансовий актив, тоді як у іншого контрагента (покупця) виникає фінансове зобов'язання або інструмент власного капіталу. Щоправда відповідна термінологія поки не стала загальноприйнятою ні в спеціальній економічній літературі, ні в практичній діяльності підприємств. Причиною цього є те, що у фінансовій діяльності прийнято розрізняти не вид фінансового інструменту, а позицію, яка виникла у зв'язку із проведенням операції із цим інструментом. Так, довга позиція означає покупку фінансових інструментів, а отже, з погляду бухгалтерського обліку є фінансовим активом підприємства, і навпаки, коротка позиція означає продаж і є фінансовим зобов'язанням для продавця. Тому якщо фінансовий актив розглядається як зобов'язання підприємства, це означає, що здійснена операція продажу певних фінансових інструментів.

Акцентуємо увагу й на тому, що фінансові активи можуть існувати у вигляді первинних та похідних фінансових інструментів (рисунок 1).

Рис. 1. Групування фінансових активів щодо предмету контракту

Якщо предметом контракту є первинні фінансові інструменти (наприклад, валюта, цінні папери), то вони відображаються в балансі після виникнення права на їхнє одержання і кваліфікуються як визнані (балансові) фінансові активи. І навпаки. Якщо здійснено операцію з похідними фінансовими інструментами, то в підприємства виникає невизнаний фінансовий актив, який враховується в обліку на позабалансових рахунках з моменту виникнення прав

вимоги (на дату укладання угоди) до дати виконання контракту або його продажу третій стороні. Зауважимо, що останні можуть бути оформлені опціонними (нетвердими) або форвардними (твердими) контрактами.

Таким чином, ключовими характеристиками фінансових активів, які розкривають суть та дають змогу ідентифікувати їх як об'єкт бухгалтерського обліку, виступають:

- 1) можливість ідентифікації;
- 2) втілення економічних вигод (дохідність);
- 3) наявність вимірюваної вартості;
- 4) перебування під контролем підприємства;
- 5) існування у базисній або похідній формі.

Відтак, фінансові активи можуть бути визначені як грошові кошти, контрактні права або інструменти капіталу інших суб'єктів господарювання, які внаслідок минулих подій перебувають під контролем підприємства, можуть бути ідентифіковані, втілюють майбутні економічні вигоди та існують у базисній або похідній формах.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Виговський О. Поняття та сутність фінансових активів як приватноправової категорії / О. Виговський // Юридична Україна. – 2015. – № 7-8. – С. 53-57.
2. Заяць М.Я. Оцінення фінансових активів у міжнародних стандартах фінансової звітності / М. Я. Заяць // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 11. – С. 854-858.
3. Лацик Г. Сутнісно-теоретичні основи фінансових інструментів / Г. Лацик // Світ фінансів. – 2009. – № 1. – С. 143-152.
4. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] : Закон України від 12.07.2001 р. № 2664–III. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.
5. Фінансові інструменти: подання : міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 [Електронний ресурс] : офіц. переклад редакції 2015 р. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_029.
6. Фінансові інструменти: положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 30.11.2001 р. № 559. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>.
7. Шарп У.Ф. Инвестиции / У.Ф. Шарп, Г.Дж. Александер, Дж.В. Бэйли; пер. с англ. – М. : ИНФРА–М, 2001. – 1028 с.

Хоменко Г.Ю.

*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри обліку і аудиту
Житомирського державного технологічного університету*

Дідух О.І.

*магістрант
Житомирського державного технологічного університету
м. Житомир, Україна*

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЗА РАХУНОК ЗОВНІШНІХ ДЖЕРЕЛ

Сучасні умови господарювання викликають пошуку нових фінансових інструментів з метою забезпечення розвитку діяльності підприємства, оптимізації структури залучених джерел фінансування. Без залучення зовнішніх джерел фінансування на сьогодні практично неможливим є ведення бізнесу, підтримка конкурентних переваг підприємства у ринковому середовищі, нарощення економічного потенціалу тощо.

Вагому роль у процесі одержання повної та правдивої інформації щодо залучення та використання зовнішніх джерел фінансування відіграє система бухгалтерського обліку, кінцевим результатом якої є формування звітності підприємства. Зовнішні джерела фінансування є достатньо складною категорією бухгалтерського обліку, оскільки представлені достатньо широким спектром фінансових інструментів, до яких належать: кредити та позики, боргові цінні папери, фінансовий лізинг, факторингові та форфейтингові послуги, поворотна фінансова допомога тощо.

Питання бухгалтерського обліку окремих складових зовнішніх джерел фінансування досліджували у своїх працях наступні науковці: А. О. Азарова, О. М. Запорожан, О. О. Зеленіна, В. В. Ковальов, В. В. Сопко, О. О. Суярова, Г. В. Савицька, А. Д. Шеремет, В. М. Шелудько, К. Ю. Циганков та інші. Однак, залишаються недостатньо дослідженими питання удосконалення обліку зовнішніх джерел з урахуванням сучасних умов ведення бізнесу.

Облікова інформація, яка формується в системі бухгалтерського обліку, починаючи первинним документом та закінчуючи оприлюдненням форм звітності, є надзвичайно важлива для користувачів інформації при прийнятті ними ефективних та своєчасних управлінських рішень. Що стосується зовнішніх джерел загалом, то варто зазначити, що загальний показник обсягу залучених джерел фінансування діяльності підприємства, у діючих формах фінансової звітності відсутній. Проте, в розрізі видів зовнішніх джерел фінансування інформацію у звітності знаходить своє відображення. З метою підвищення релевантності облікової інформації про зовнішні джерела фінансування підприємства варто сформулювати форми внутрішньої управлінської звітності в частині розрахунку вартості, наявності та руху зовнішніх джерел фінансування на підприємстві. Це сприятиме систематизації важливої для проведення аналізу зовнішніх джерел фінансування інформації у процесі прийняття управлінських рішень. Зокрема, сприятиме ефективному управлінню діяльністю підприємства в

напрямі його високорентабельної роботи не тільки в поточному періоді, але й в перспективі.

У свою чергу, аналіз використання зовнішніх джерел фінансування, який включатиме наступні етапи: 1) аналіз динаміки зовнішніх джерел фінансування; 2) аналіз співвідношення обсягу довгострокового та короткострокового зовнішніх джерел фінансування; 3) визначення оптимальної структури власного і зовнішніх джерел фінансування; 4) аналіз ефективності використання зовнішніх джерел фінансування і своєчасною сплатою відсотків сприятиме у процесі управління капіталом прийняттю ефективних і зважених рішень щодо необхідності залучення, наявності та руху зовнішнього фінансування діяльності підприємства.

Хоменко Г.Ю.

*кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри обліку і аудиту
Житомирського державного технологічного університету*

Шумило К.В.

*магістрант
Житомирського державного технологічного університету
м. Житомир, Україна*

ІМПАКТ-ІНВЕСТУВАННЯ: ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

За сучасних умов розвитку економіки та політичного становища в різних країнах все більшої необхідності та актуальності набуває соціально відповідальне інвестування різноманітних проектів та програм загальносуспільного значення. На сьогодні з'являються нові форми здійснення соціально відповідальних заходів бізнесу, серед яких все більшої популярності набувають імпаکت-інвестиції та фінансування соціально значущих проектів на засадах венчурної філантропії.

Питання соціально відповідального інвестування вже досить давно турбують науковців і є головною тематикою праць наступних вітчизняних і зарубіжних науковців: І. В. Жиглей, О. А. Лаговської, О. В. Олійник, О. Б. Сивак, Н. Л. Кусик, О. І. Балабанової, А. В. Ковалевської, О. В. Майстренко, С. З. Мошенського, С. В. Черкасова та інших.

Основна ідея соціальної відповідальності бізнесу полягає в тому, що основні цілі підприємства не обмежуються тільки отриманням прибутку, але й також включають в себе необхідності формування стратегії соціальної відповідальності розвитку бізнесу і своєчасної оцінки прийнятих рішень.

На сьогоднішній момент достатньо важливими чинниками соціально відповідального інвестування є передусім проблеми екологічного характеру, а також військові конфлікти, які у XXI столітті набули особливих форм та

непербачуваних наслідків. Для України та українського населення особливо гострим є питання війни на Сході України. За роки військового конфлікту на території України багато сімей зазнали важких наслідків такої війни, тому особливо гострим постає питання побудова соціально відповідальної стратегії розвитку суб'єктів господарювання у тісній взаємодії з органами влади з метою підвищення благополуччя суспільства, а особливо учасників бойових дій та членів їх сімей.

За сучасних умов розвитку економіки все більшої популярності набувають проекти, які передбачають використання нових механізмів фінансування, зокрема, мікрофінансування та імпаکت-інвестиції.

Імпакт-інвестування передбачає, по-перше, отримання прибутку, а по-друге, очікує позитивних соціальних змін, зокрема, на підтримку сталого розвитку сільського господарства, забезпечення доступності медичних послуг, доступності житла, розробку екологічно чистих технологій. Також імпакт-інвестування не має часових обмежень. Даний підхід передбачає фінансування проектів за принципом «стілки, скільки буде необхідно».

Саме використання нових механізмів фінансування соціальних проектів та програм, які б сприяли адаптації військовослужбовців з місць військових конфліктів та членів їх сімей сприяють вирішенню важливої проблеми національної безпеки країни та підвищення соціально-економічних умов життя людей.

У процесі дослідження з'ясовано, що імпакт-інвестування відіграє важливу роль у підтримці некомерційних організацій щодо просування інноваційних ідей у соціальній сфері, забезпечення сталого розвитку таких організацій, а також створення соціальних інститутів, які приносять користь суспільству у довгостроковій перспективі та мультиплікують соціальний ефект завдяки використанню більш професійного підходу у роботі з соціальними інвестиціями.

Хоробчук Х.Д.

магістр

*Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

Науковий керівник: Мельник Н.Б.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри обліку і аудиту

*Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

м. Івано-Франківськ, Україна

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ

Метою та основним завданням існування будь-якої комерційної структури є отримання максимально високого рівня доходу, який вимірюється в грошовому вираженні. Грошові кошти інвестуються в оборотні та необоротні активи майбутнього підприємства. У процесі здійснення діяльності початкові

вкладення проходять відповідні перетворення, результатом яких є отримання прибутку – грошових коштів. Цикл є замкнутим і безперервним, а його швидкість і ефективність впливають на показники рентабельності та прибутковості підприємства.

Грошові кошти підприємства – поняття бухгалтерського обліку, яке відображає найліквідніші активи підприємства та включає готівку в касі, кошти на рахунках в банках, електронні гроші, які емітуються у відкрито циркулюючій системі, депозити до запитання та кошти в дорозі [1].

Ефективність використання грошових коштів характеризується оборотністю активів і показниками рентабельності. Отже, ефективність управління можна підвищувати, зменшуючи термін оборотності і підвищуючи рентабельність за рахунок зниження витрат і збільшення виручки.

Прискорення оборотності оборотних коштів не вимагає капітальних витрат і веде до зростання обсягів виробництва і реалізації продукції. Однак інфляція досить швидко знецінює оборотні кошти, підприємствами на придбання товару направляється все більша їх частина, неплатежі покупців відволікають значну частину коштів з обороту [2].

В якості оборотного капіталу на підприємстві використовуються поточні активи. Фонди, використовувані в якості оборотного капіталу, проходять певний цикл. Ліквідні активи використовуються для покупки товарів і виробів; товари і вироби продаються в кредит, створюючи рахунки дебіторів; рахунки дебітора оплачуються й інкасуються, перетворюючись у ліквідні активи.

Підвищення оборотності оборотних коштів зводиться до виявлення результатів і витрат, пов'язаних зі зберіганням запасів, і підведенню розумного балансу запасів і витрат.

Для прискорення оборотності оборотних коштів на підприємстві доцільно:

- 1) планування закупівель необхідних товарів;
- 2) використання сучасних складів;
- 3) вдосконалення прогнозування попиту;
- 4) швидка доставка товарів покупцям (як оптовим, так і роздрібними) [3].

Шляхами підвищення ефективності використання грошових коштів можуть бути:

- вибір раціональних джерел залучення грошових коштів (пошук кредитних ресурсів з найменшими ставками, проведення додаткової емісії акцій, випуск облігації тощо);

- управління кредиторською і дебіторською заборгованістю, тобто наявність дебіторської заборгованості за надані товари (послуги) призводить до погіршення ефективності використання грошових коштів, натомість наявність кредиторської заборгованості (у випадку, якщо за нею не сплачується пеня) є додатковим джерелом грошових коштів;

- фінансове управління тимчасово вільними обіговими коштами (розміщення їх на депозитному рахунку, інвестування в інші комерційні проекти тощо);

- поліпшення ефективності поточного і стратегічного планування всіх видів витрат з метою скорочення акумульованих для їх здійснення засобів.

Тобто успіх управління грошовими коштами прямо залежить від структури капіталу підприємства. Структура капіталу може сприяти або перешкоджати зусиллям підприємства по збільшенню її активів. Вона також прямо впливає на норму прибутку, оскільки компоненти прибутку з фіксованим відсотком, що виплачуються за борговими зобов'язаннями, не залежать від прогнозованого рівня активності компанії. Якщо підприємство має високу частку боргових виплат, можливі труднощі з пошуком додаткових капіталів. Вважається істиною, що структура капіталу повинна відповідати виду діяльності і вимогам підприємства. Співвідношення позикових коштів і ризикового капіталу має бути таким, щоб забезпечити задовільну віддачу від вкладень. Гнучкість у зміні структури капіталу може бути необхідним елементом успіху. Зазвичай легше домовитися про короткострокові позики, ніж про середньострокові і довгострокові. Короткостроковий капітал може забезпечити очікувані і неочікувані коливання потоку готівки, тоді як середній та довгостроковий капітал потрібен в основному для тривалих проектів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://uk.wikipedia.com>
2. Величко В. В. Економіка підприємства: конспект лекцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buklib.com>
3. Гетьман О. О. Економіка підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchiki.com>.

Чудак Л.А.

*кандидат економічних наук,
старший викладач*

*Вінницького національного аграрного університету
м. Вінниця, Україна*

ОБЛІКОВЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ДОВГОСТРОКОВИХ БІОЛОГІЧНИХ АКТИВІВ У КОРМОВИРОБНИЦТВІ

Діюча методика та практика відображення багаторічних трав у бухгалтерському обліку свідчить про їх включення до складу поточних біологічних активів. Повертаючись до пункту 4 П(С)БО 30 «Біологічні активи», з'ясуємо, що поточними біологічними активами є біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб економічні вигоди протягом періоду, що не перевищує 12 місяців, а також тварини на вирощуванні та відгодівлі [1]. Решта біологічних активів відноситься до довгострокових. Виходячи з цього, виникає питання правомірності віднесення багаторічних трав до групи поточних біологічних активів та їх облікового відображення на рахунку 21 «Поточні біологічні активи».

Тому, на нашу думку, найбільш правильним з точки зору дотримання облікової методології варіантом відображення витрат на закладку багаторічних трав є їхня капіталізація (рахунок 15 «Капітальні інвестиції») та використання рахунку 16 «Довгострокові біологічні активи».

Рахунок 16 «Довгострокові біологічні активи» дозволить відобразити в бухгалтерському обліку біологічний об'єкт, що є неможливим при використанні рахунку 23 та 39, оскільки останні відображають лише понесені витрати на його створення. Навіть якщо на рахунку 39 відкрити окремий аналітичний рахунок «Витрати на закладку багаторічних трав», то він відобразатиме лише витрати, а не багаторічні трави.

Застосування рахунку 16 «Довгострокові біологічні активи» дає можливість формувати загальну інформацію про розмір витрат, понесених на створення сінокосу чи пасовища, а також спрощує порядок включення цих витрат у собівартість корму, що отримується з таких угідь. Перенесення частини витрат, яка припадає на відповідний звітний період, у дебет рахунку 23 відбувається шляхом нарахування амортизації (амортизована частина вартості біологічного активу).

Вважаємо, що методом амортизації, який найповніше враховує галузеву специфіку та дозволяє найбільш точно визначити розмір амортизаційних нарахувань, є виробничий. Виробничий метод базується на обсягах виробництва, тобто амортизація нараховується як безпосередній результат використання об'єкта.

Відповідно до Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації обчислюється діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів [2].

Виробничий метод нарахування амортизації передбачає не рівномірне списання вартості багаторічних трав протягом строку їх експлуатації, а розподіл вартості таких довгострокових біологічних активів на готовий продукт (корм) залежно від фактично отриманого місячного його обсягу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. № 790 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1456-05>.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1027.243.18&nobreak=1>.

Шендригоренко М.Т.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та аудиту
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Карченкова О.Л.
студентка
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Об'єктивність і точність проведення аудиту розрахунків з оплати праці є запорукою дотримання та виконання підприємством зобов'язань щодо своєчасного погашення даного виду заборгованості перед усіма працівниками. У процесі проведення аудиту розрахунків з оплати праці, зовнішні та внутрішні аудитори досить часто стикаються з проблемними аспектами, які спричинені впливом багатьох факторів та потребують якнайшвидшого вирішення.

Основні питання аудиту розрахунків з оплати праці досліджувалися багатьма вченими, такими як: Ф. Ф. Бутинець, Л. М. Полякова, О. В. Артюх, А. Г. Завгородній тощо.

Основна мета аудиту розрахунків з оплати праці відповідно до МСА 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до Міжнародних стандартів аудиту» полягає у висловленні аудитором незалежної професійної думки щодо правильності відображення у звітності підприємства інформації про розрахунки з оплати праці [1].

Узагальнимо основні завдання аудиторської перевірки розрахункових операцій з оплати праці: оцінка існуючої в організації системи розрахунків з персоналом та її ефективності, оцінка стану синтетичного і аналітичного обліку операцій з оплати праці, оцінка повноти віддзеркалення здійснених операцій в бухгалтерському обліку, перевірка дотримання організацією податкового законодавства по операціях, пов'язаних з розрахунками по оплаті праці, перевірка дотримання організацією законодавства по розрахунках з позабюджетними фондами, по соціальному страхуванню і забезпеченню.

Аудиторська перевірка повинна плануватися на основі досягнутого аудиторською фірмою розуміння діяльності економічного суб'єкта.

На нашу думку, метою планування має бути організація ефективної і економічно виправданої перевірки законності розрахунків з оплати праці, спрямованої на визначення вірності відображення у звітності даних операцій. На етапі планування необхідно визначити стратегію і тактику аудиту, терміни його проведення, розробити загальний план і програму аудиту.

Загалом, при проведенні аудиту операцій з оплати праці і розрахунків з персоналом найбільш проблемними є наступні питання:

- перевірка колективного договору та положень про преміювання і заохочення працівників;
- перевірка правомірності віднесення на собівартість продукції (робіт, послуг) для цілей бухгалтерського обліку і для цілей оподаткування виплат, нарахованих персоналу організації;
- правильність визначення сукупного доходу для цілей оподаткування фізичних осіб;
- правильність розрахунку середнього заробітку;
- витрати організації з підготовки і перепідготовки кадрів;
- перевірка правильності і своєчасності розрахунку індексації окладів при зростанні цін в умовах інфляції [2];
- перевірка правильності формування робочих графіків із застосуванням програмного забезпечення.

Основними причинами виникнення окреслених проблемних аспектів, при проведенні аудиту розрахунків з оплати праці є такі фактори, як особливості формування технологічного середовища кожного підприємства, і, як наслідок, облікового середовища, наявність злочинних помислів, поверхнєве ставлення облікового персоналу до посадових обов'язків та покладених завдань тощо.

Одним з якісних напрямів вирішення даних питань є автоматизація процесу аудиту, через застосування комплексу прикладних програмних забезпечень.

Так, для підвищення ефективності аудиту та оптимізації витрат часу на проведення перевірки, доцільним є використання комп'ютерних програм при здійсненні аудиту розрахунків з оплати праці, таких, як ІТ: Audit: Аудитор, Audit XP, Audit програм, що дозволяють здійснювати аудиторську перевірку окремих сфер діяльності підприємства, зокрема аудиту розрахунків з оплати праці [3].

Таким чином, аудит розрахунків з оплати праці є складним та багатогранним процесом, який покликаний забезпечити дієвий контроль за веденням визначеної групи операцій на підприємствах та надає можливість виявити факти неефективного витрачання коштів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Міжнародний стандарт аудиту 200 «Загальні цілі незалежного аудитора та проведення аудиту відповідно до міжнародних стандартів аудиту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://apu.com.ua/attachments/article/290/Audit_2017_1_all.pdf
2. Артюх О. В. Облік і аудит розрахунків з оплати праці: виявлення проблематики: [стаття] / О. В. Артюх, Г. Б. Голубан // Сильна економіка України: пріоритетні напрямки розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції економічного спрямування. – Тернопіль, 2014. – С. 49-53.
3. Бойко Н. М. Порівняльна оцінка та вибір програмних продуктів аудиту / Н. М. Бойко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekon/>.

Шендригоренко М.Т.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та аудиту
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Панасенко А.О.
студентка
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська область, Україна

ОБГРУНТУВАННЯ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АУДИТОРІВ ПЕРЕД КОРИСТУВАЧАМИ ЗА РЕЗУЛЬТАТИ АУДИТУ

В Україні не існує організацій і підприємств, які не інформовані про сутність діяльності аудиторських і консалтингових компаній. Основними критеріями вибору аудиторської фірми є: наявність ліцензії у аудитора, застрахована професійна відповідальність, вартість послуг, клієнти компанії, наявність рекомендацій від компаній-партнерів. Не зважаючи на ретельність процесу вибору підприємством аудиторської фірми, ніхто не застрахований від ситуацій, коли за професійні помилки аудиторської компанії відповідати доводиться організації-замовнику.

Питання відповідальності аудиторів та аудиторських фірм за надані послуги є досить актуальним та ставало предметом вивчення вчених та науковців, зокрема: В. Я. Савченко, М. Т. Білуха, Б. Ф. Усач, Н. І. Дорош тощо.

Для керівників та бухгалтерів підприємств, які розцінюють аудиторську перевірку, не тільки як законодавчу вимогу, але й економічну цінність, вибір партнера часто вимагає ретельного опрацювання важливих питань, в тому числі законодавчої бази з аудиторської діяльності в Україні і питань відповідальності аудиторів та консультантів в особі аудиторських компаній за рекомендації і консультації.

Відповідно до положень Закону України «Про аудиторську діяльність», за неналежне виконання своїх зобов'язань аудитор (аудиторська фірма) несе майнову та іншу цивільно-правову відповідальність відповідно до договору та закону [1].

Відповідальність аудитора умовно можна розділити на п'ять частин:

- відповідальність перед клієнтом;
- відповідальність на базі цивільного законодавства перед третіми особами (відповідно до загального права і на основі прийнятих законодавчих актів);
- відповідальність, пов'язана з дотриманням конфіденційності;
- матеріальна відповідальність;
- кримінальна відповідальність.

Підставами для судового залучення як окремого аудитора, так і аудиторської компанії до відповідальності перед підприємством-клієнтом може стати порушення аудитором умов договору та цивільного законодавства,

пов'язане з недбалістю при наданні послуг. Будь-яка значна помилка або помилкове судження аудитора будуть створювати прецедент недбалості в роботі, яку потрібно буде спростувати. Уникнути подібних дебатів і звинувачень можна, якщо проводити аудит відповідно до загальноприйнятих аудиторських стандартів.

Аудиторські фірми з метою мінімізації можливих спірних питань в роботі з клієнтами основним способом захисту вибирають ретельне, з юридичної точки зору, складання договору на надання послуг, оскільки договір є доказом того, що аудитор не має інших зобов'язань перед клієнтом, крім прописаних в угоді. До того ж, при порушенні судового процесу аудиторська компанія має великі шанси виграти процес, якщо раніше в письмовій формі (звіт аудитора) повідомляла клієнта про необхідність будь-яких змін в системі бухгалтерського, податкового обліку або вимагала подання додаткових документів.

Залишається досить актуальним аспект дотримання конфіденційності аудитором, оскільки в багатьох ситуаціях, з огляду на певну суперечливість і неоднозначність питання, але в цілому воно залишається відкритим, так само, як і питання про інші види відповідальності.

При виявленні фактів некваліфікованого проведення аудиторської перевірки, що призвела до збитків для держави або для економічного суб'єкта, з аудитора (аудиторської фірми) можуть бути стягнуті на підставі рішення суду: понесені підприємством збитки в повному обсязі, витрати на проведення повторної перевірки або штраф.

Професійна відповідальність аудиторів націлена на захист інтересів осіб, в яких проводиться аудит, на випадок помилки аудиторської фірми [2].

Для залучення аудитора до відповідальності за неякісно проведену перевірку та стягнення з нього суми збитку, замовнику необхідно довести той факт, що аудитор не повною мірою виявив наявні порушення. Безпосереднє обґрунтування неналежного виконання аудитором своїх обов'язків є найбільш важливим, оскільки даний факт може бути пов'язаний як з недостатньою кваліфікацією самого аудитора, так і з свідомим приховуванням від аудитора інформації. Для уникнення цих прецедентів, вся інформація, що отримується аудитором протягом дії договору, повинна бути відображена в робочій документації.

Однією з основних причин виникнення претензій до аудиторської компанії є той факт, що замовник послуг не завжди чітко розуміє, що аудит передбачає оцінку наявного стану бухгалтерського обліку та звітності підприємства, з наступним висловленням думки про їх достовірність.

Таким чином, аудиторська діяльність є достатньо складним процесом, який пов'язаний з явищами ризику та потребує певного рівня вмінь, навичок та відповідальності зі сторони надавача даного роду послуг.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про аудиторську діяльність» [від 22.04.1993 № 3125-ХІІ зі змінами і доповненнями] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.
2. Дорош Н. І. Страхування професійної відповідальності аудиторів [стаття] / Н. І. Дорош. – К. : Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Економіка. – 2008. – № 101. – С. 29-31.

Шпильчук О.В.

магістрант

Вінницького національного аграрного університету

Глазко Н.Д.

асистент кафедри аналізу та статистики

Вінницького національного університету

м. Вінниця, Україна

АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ОПЕРАЦІЙ З ОРЕНДИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ІЗ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ТА ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

На даному етапі функціонування всіх підприємств, досить актуальним є дослідження елементів, які призводять до змін фінансового стану та фінансових результатів. Забезпечення підприємства основними засобами є одним з головних факторів достатніх обсягів виробництва. Науковці присвятили безліч публікацій окремо основним засобам та фінансовому стану підприємства, проте об'єднання даних понять є досить актуальним.

М. Д. Білик вважає, що фінансовий стан являє собою реальну і фінансову спроможність забезпечити певний рівень фінансування поточної діяльності, саморозвитку та погашення зобов'язань перед підприємствами та державами [2]. У свою чергу, А. Ковальова та В. Привалова трактують це поняття, як сукупність показників, що відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів [4].

Термін «основні засоби» згідно Податкового кодексу України – це матеріальні активи, в тому числі запаси корисних копалини, наданих в користування ділянок надр, які призначаються платником податку для використання в господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 гривень і поступово зменшується в зв'язку з фізичним або моральним зносом і очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію складає більш за один рік [1]. Проте автори виражають свою думку, наприклад, Борисов А. виділив основні засоби, як засоби праці виробничого та невиробничого призначення [2]. Характерною особливістю основних засобів є участь в процесі виробництва тривалий час, протягом багатьох циклів, при збереженні основних властивостей і первинної форми.

Виходячи з цього, для кращого функціонування підприємства потребують велику кількість основних засобів. Дуже часто, підприємства не мають змоги долучати до виробництва власні основні засоби, через їх брак, що призводить до перебоїв у виробничому процесі. В таких випадках, підприємства вдаються до такого виду залучення, як оренда, що являє собою залучення в оборот господарювання майна, яке необхідне, без значних матеріальних втрат для однієї сторони та отримувати дохід від здачі в оренду майна, яке тимчасово або взагалі не використовується, без втрати власності на них.

В загальному, послідовність здійснення комплексного аналізу орендованих основних засобів повинна включати оцінку наявності, стану, ефективності

використання орендованих основних засобів та аналіз впливу рівня їх використання на фінансовий стан та фінансові результати підприємства, має такі етапи:

1. Узагальнюючий аналіз оренди основних засобів
2. Аналіз забезпеченості власними й орендованими основними засобами
3. Оцінка стану та руху орендованих основних засобів:
 - зношеності орендованих основних засобів на початок року;
 - надходження в оренду основних засобів;
 - вибуття орендованих основних засобів;
 - зношеності орендованих основних засобів на кінець року.
4. Оцінка використання орендованих основних засобів:
 - аналіз випуску продукції на одну гривню орендованих основних засобів;
 - оцінка необхідних інвестицій в орендовані основні засоби для випуску однієї гривні продукції.
5. Аналіз впливу оренди основних засобів на обсяги діяльності підприємства.

Порівняно з іншими способами фінансування оренда стосовно впливу на фінансовий стан та інші показники фінансово-господарської діяльності має ряд суттєвих переваг і недоліків. Зокрема, до недоліків відносять втрату податкової знижки на амортизаційні відрахування, оскільки орендар, на відміну від покупця, не може нараховувати знос на основні засоби та зростання собівартості продукції, це пов'язано з тим, що розмір орендної плати зазвичай набагато більший, ніж розмір амортизаційних відрахувань.

До переваг можна віднести те, що при оренді орендарю на початковому рівні не потрібні значний обсяг грошових коштів для оплати та оренда виступає прямим договором, згідно з яким орендодавець прямо задіяний у фінансуванні необхідних орендарю основних засобів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Білик М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств / М. Д. Білик // Фінанси України. – 2005. – № 3. – С. 117-128.
3. Борисов А. Б. Большой экономический словарь / А. Б. Борисов.– М.: Книжный мир, 1999. – 894 с.
4. Ковалев А. И. Анализ финансового состояния предприятия / А. И. Ковалев, В. П. Привалов. – М., 2000. – 208 с.

СЕКЦІЯ 10. СТАТИСТИКА

Снісар Я.С., Бойко О.В.

студенти

*Національного авіаційного університету
м. Київ, Україна*

СТАТИСТИКА НАЙБІЛЬШИХ АВІАКАТАСТРОФ СВІТУ

Історія повітроплавання нерозривно пов'язана з неминучими аваріями. Перші ж краху повітряних суден настали ще в кінці XIX століття. Тоді кількість нещасних випадків і жертв було досить велике щодо всієї кількості польотів. У середині XX століття настала ера масових авіаперевезень. Це значно збільшило кількість жертв, так і кількість трагедій.

Коли повітроплавання прийшло в країни третього світу, ця тенденція тільки посилилася. Свого піку авіакатастрофи досягли в 70-х, коли літаки стали використовуватися терористами. Але за останні десятиріччя було зроблено багато в підвищенні стандартів безпеки польотів [1].

Статистика найбільших авіакатастроф світу показує, що основна причина трагедій в повітрі – людський фактор.

Найстрашніша авіакатастрофа за участю двох авіалайнерів сталася в 1977 році на Канарських островах – при спробі зльоту в аеропорту Тенеріфе Боїнг-747 голландської авіакомпанії KLM в тумані врізався в Boeing-747 авіакомпанії PanAm. В результаті зіткнення загинуло 578 осіб. Зіткнення авіалайнерів сталася через мовний бар'єр: голландські льотчики погано розуміли команди диспетчера, який говорив англійською з іспанським акцентом.

У 1985 році сталася авіакатастрофа, яка вважається рекордом за кількістю пасажирів, які загинули під час падіння одного літака протягом останніх 40 років. На борту потерпілого крах японського Boeing-747 524 особи перебували, з яких врятувалося тільки четверо. Причина загибелі Боїнгу – неякісний ремонт.

Великі катастрофи в повітрі залишаються частиною історії, нагадаємо про найбільш значущих з них:

Таблиця 1

ТОП-10 найбільших авіакатастроф за кількістю жертв пасажирів

№	Літак	Кількість жертв	Рік	Місто катастрофи	Країна авіавласника	Причина катастрофи
1.	Boeing-747	578	1977	Канарські острови	Нідерланди, США	Неправильно прийнята команда диспетчера
2.	Boeing-747	520	1985	Японія	Японія	Неякісний ремонт авіалайнера

№	Літак	Кількість жертв	Рік	Місто катастрофи	Країна авіавласника	Причина катастрофи
3.	ІЛ-76, Boeing	349	1996	Індія	Казахстан, Саудівська Аравія	Зіткнення у повітрі
4.	DC-10	346	1974	Франція	Турція	Відкриття люка вантажного відсіку
5.	Boeing-737	329	1985	Атлантика	Індія	Теракт
6.	Boeing-777	298	2014	Україна	Малайзія	Теракт
7.	ІЛ-76	275	2003	Іран	Іран	Зіткнення з землею в умовах поганої видимості
8.	A 300	264	1994	Японія	Китай	-
9.	DC-8	250	1985	Ньюфаундленд	Канада	Втрата швидкості на зльоті
10.	DC-10	257	1979	Антарктида	Нова Зеландія	Зіткнення з землею

Хоча багато хто і досі бояться літати літаками, невблаганна статистика показує, що ризик загинути в авіакатастрофі сьогодні досить низький. Більше ймовірність потрапити в аварію в таксі по дорозі в аеропорт, ніж в самому літаку. Причини таких подій можуть бути різними – це і людський фактор, відмова техніки, погода і тероризм.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Найбільші авіакатастрофи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://molomo.com.ua/inquiry/major_plane_crash.html.

СЕКЦІЯ 11. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Галахов Є.М.

*аспірант кафедри вищої математики
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

БІЗНЕС-МОДЕЛЬ КОМПАНІЇ, ОРІЄНТОВАНА НА ЗАЛУЧЕННЯ ФРІЛАНС-РЕСУРСУ У КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДЕТЕРМІНАНТ РОЗВИТКУ

На сьогодні економічні відносини, зокрема у вимірі інтелектуально-креативної складової бізнес-діяльності компанії, динамічно розвиваються, трансформуються, набувають якісно нових рис за рахунок, перш за все, глобальних інноваційно-технологічних детермінант розвитку.

За дослідженням Всесвітнього економічного форуму (звіт «Людський капітал», 2016 рік) [1] представлені ключові інноваційно-технологічні фактори, що мають визначальний вплив на зміну бізнес-моделей компаній на період 2015-2015 років (рис. 1). У цьому контексті, у довгостроковій перспективі перші позиції незмінно займають: розвиток мобільного Інтернету та хмарних технологій; розвиток технологій обчислювальної потужності та реалізації Великих даних; розвиток новітніх джерел енергії та нових технологій; розвиток концепції «Інтернет речей».

За дослідженням компанії Cisco Systems, Inc. (американська транснаціональна корпорація, яка є найбільшим у світі виробником мережевого, телекомунікаційного обладнання та інших високотехнологічних послуг і продуктів у сфері ІТ) «Інтернет всього: глобальний економічний аналіз приватного сектору» (2013 рік) [2] був проаналізований один із ключових факторів інноваційно-технологічного розвитку – концепція «Інтернет речей», що була розширена до новітньої концепції «Інтернет-всього». За методологією Cisco Systems концепція «Інтернет-всього» об'єднує 4 трансформаційні складові [2, с. 1]:

- люди (взаємодія людей через Інтернет буде посилюватись: об'єднання людей через смартфони, персональні комп'ютери, планшети та соціальні мережі);

- процеси (розвиток інноваційних технологій, бізнес-процесів у напрямі безперервного управління та автоматизації, зростання підключень до мережі Інтернет);

- дані (інноваційні можливості речей, підключених до Інтернету будуть розвиватися: найближчим часом дані будуть відправляти інформацію на більш високому рівні розуміння назад до людей, комп'ютерів і машин в режимі реального часу для подальшої оцінки та прийняття рішень);

- речі (кількість об'єктів, які будуть здатні підключитися до мережі Інтернет для обміну інформацією буде розширюватись – інтелектуальні лічильники, лінія роботів для автоматизації виробництва, інтелектуальні транспортні системи тощо).

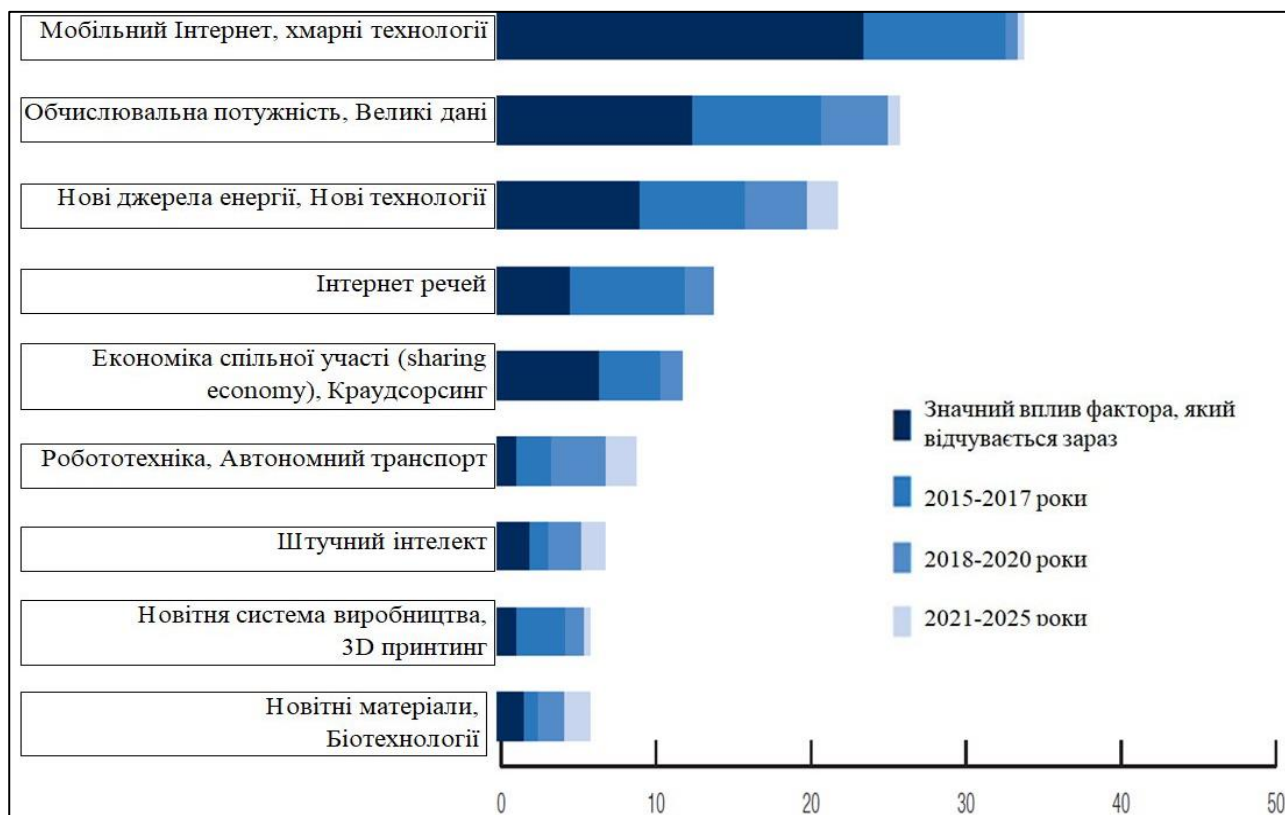

Рис. 1. Ключові інноваційно-технологічні фактори, що впливають на зміну бізнес-моделей компанії, (частка респондентів у %)

Джерело: [1, с. 25]

Щодо дослідження сучасного інноваційно-технологічного розвитку цікавим є погляд Бернадетт Джу (Bernadette Jew), партнера корпоративної юридичної фірми «Gilbert + Tobin» (Сідней, Австралія). У своїй статті «Наближаючись до «економіки як послуги»: виклик статус-кво» (2015 р.) автор стверджує, що на сьогодні такі інноваційно-технологічні детермінанти як мобільний Інтернет, хмарні технології та концепція «Інтернет-всього» («Internet of Everything») трансформують бізнес-процеси і бізнес-функції компаній що, в свою чергу, призводить до формування новітніх бізнес-моделей компаній. Згідно зазначеного дослідження, ключові трансформаційні зміни полягають у наступному [3, с. 14-15]:

- хмарні сервіси починають замінювати усталені традиційні корпоративні функції;

- для автоматизації та реалізації бізнес-процесів на будь-якому етапі системи надання послуг можуть використовуватися мобільні пристрої;

- автоматизація бізнес-процесів надає ціннісний масив даних, які можуть бути проаналізовані підприємствами у напрямі нових можливостей та створення інновацій;

- компанії можуть реалізувати підходи «дизайн-мислення» і «корпоративної емпатії» до системи бізнес-процесів, щоб зробити їх більш привабливими і зручним для власного персоналу.

У 2015 році HfS Research – американська аналітична та консалтингова компанія у сфері ІТ, провела дослідження під назвою «Остерігайтесь диму: ваша платформа горить: еволюція «економіки формату «як послуга» [4]. У даному дослідженні була проаналізована бізнес-діяльність більше, ніж 700 американських компаній у форматі зміни бізнес-моделі від аутсорсингової до новітньої моделі «економіки формату «як послуга». За дослідженням HfS Research дана концепція об'єднує в собі 8 ключових елементів (табл. 1): дизайн-мислення, хмарні технології, інтелектуальну автоматизацію, проактивне мислення, інтелектуальні дані, нівелювання традиційних підходів, коопераційне управління, інтелектуальну взаємодію.

Таблиця 1

Трансформація аутсорсингової бізнес-моделі до бізнес-моделі «економіка у форматі «як послуга»

Модель Аутсорсингу	Ключові трансформаційні елементи	Модель «Економіка формату «як послуга»
Вирішення проблем орієнтуючись на аналіз бізнес-процесів	Дизайн-мислення	Генерація творчих рішень у форматі розуміння бізнес-контексту
Складні технології і трансформації бізнес-процесів у напрямі досягнення стійкого розвитку	Хмарні технології	Реалізація бізнес-послуг формату «plug-and-play»
Фрагментовані процеси, що вимагають втручання неавтоматичного формату, значна кількість технологій	Інтелектуальна автоматизація	Об'єднання автоматизації, аналітики і таланту
Операційний персонал реалізує в основному транзакційні задачі	Проактивне мислення	Операції персоналу орієнтовані на інтерпретацію даних, генерацію нових ідей
Ad-Hoc аналіз неструктурованих даних з незначним бізнес-контекстом	Інтелектуальні дані	У режимі реального часу реалізуються аналітичні моделі, методи, обробляються великі масиви даних
Інвестиції у технології для підтримання діяльності компанії здійснюють тиск на бюджет	Нівелювання традиційних підходів	Реалізація послуг на базі новітніх онлайн-платформ створює фонд інвестиційних коштів
Персонал здійснює управління у напрямі заключення контрактів та реалізації послуг	Коопераційне управління	Персонал здійснює управління у напрямі досягнення стратегічних бізнес-результатів
Цінова політика і відносини базуються на основі витрат, зусиль і праці	Інтелектуальна взаємодія	Цінова політика і відносини базуються на основі досвіду, бізне-результатів та онлайн-підписок

Джерело: [4, с. 9]

Підсумовуючи вищезазначену інформацію, варто заважити, що інноваційно-технологічний розвиток є основою інтелектуально-креативних глобальних детермінант. Завдяки новітнім технологічним підходам трансформується відно-

сини між ринковими суб'єктами, змінюється формат ринку праці (утверджується цифровий ринок праці), виникають новітні стратегічні ресурси розвитку компаній – фріланс-ресурси (концепція «талант як сервіс»). Працівники-фрілансери ідентифікують себе як незалежні від організації працівники, агенти відкритої економічної системи, що надають свої послуги у форматі цифрової економіки, економіки попиту, економіки формату «як послуга». На сьогодні бізнес-моделі підприємств мають враховувати не тільки інноваційно-технологічні детермінанти глобального розвитку, але й інтелектуально-креативні, зокрема залучати у свою діяльність таланти цифрового ринку праці, зокрема у вимірі фріланс-ресурсів. За своєю суттю такий підхід компаній кардинально відрізняється від аутсорсингової бізнес-моделі своєю інноваційністю та значним соціально-економічним потенціалом розвитку. Проте ефективність такого підходу визначається не тільки зовнішніми факторами глобалізаційного розвитку, але й системою менеджменту компанії, яка має бути переосмислена у контексті переваг, недоліків, загроз та можливостей нової бізнес-моделі, орієнтованої на залучення фріланс-ресурсів онлайн-формату.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. The Human Capital Report 2016 [Електронний ресурс] // The World Economic Forum. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://www3.weforum.org/docs/HCR2016_Main_Report.pdf.
2. The Internet of Everything Global Private Sector Economic Analysis [Електронний ресурс] // Cisco. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://www.cisco.com/c/dam/en_us/about/ac79/docs/innov/IoE_Economy_FAQ.pdf.
3. Jew B. Stepping up to as a service economy: challenging the status quo / Bernadette Jew. // Australian Corporate Lawyer. – 2015. – Volume 25 (issue 3). – С. 14-15.
4. Fersht P. Beware of the smoke: your platform is burning [Електронний ресурс] / P. Fersht, B. Sheridan McGann // HfS Research. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: https://www.horsesforsources.com/wp-content/uploads/2016/01/RS_1507_HfS-Report-AaS-Platform-Burning-7-15-15-5.pdf.

Кісіль В.В

викладач

Технологічного коледжу

Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

Дубинка М.М.

студент

Технологічного коледжу

Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету

м. Дніпро, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКУ

Сучасні інформаційні технології увібрали в себе лавиноподібні досягнення електроніки, а також математики, філософії, психології та економіки. Утворений в результаті життєздатний гібрид ознаменував революційний стрибок в історії

інформаційних технологій, яка налічує сотні тисяч років. Сучасне суспільство наповнене і пронизане потоками інформації, які потребують обробки. Тому без інформаційних технологій, так само як без енергетичних, транспортних і хімічних технологій, воно нормально функціонувати не може [2].

Сучасний період розвитку цивілізованого суспільства характеризує процес інформатизації. Інформатизація суспільства – це глобальний соціальний процес, особливість якого полягає в тому, що домінуючим видом діяльності в сфері суспільного виробництва є збір, накопичення, продукування, обробка, зберігання, передача та використання інформації, здійснювані на основі сучасних засобів мікропроцесорної та обчислювальної техніки, а також на базі різноманітних засобів інформаційного обміну. Інформатизація суспільства забезпечує:

- активне використання постійно зростаючого інтелектуального потенціалу суспільства, сконцентрованого в друкованому фонді, і науковій, виробничій та інших видах діяльності його членів;

- інтеграцію інформаційних технологій в наукових та виробничих видах діяльності, ініціюючій розвиток всіх сфер суспільного виробництва, інтелектуалізацію трудової діяльності;

- високий рівень інформаційного обслуговування, доступність будь-якого члена суспільства до джерел достовірної інформації, візуалізацію представленої інформації, суттєвість використовуваних даних.

Застосування відкритих інформаційних систем, розрахованих на використання всього масиву інформації, доступної в даний момент суспільству в певній його сфері, дозволяє удосконалити механізми управління суспільним устроєм, сприяє гуманізації і демократизації суспільства, підвищує рівень добробуту його членів. Процеси, що відбуваються у зв'язку з інформатизацією суспільства, сприяють не тільки прискоренню науково-технічного прогресу, інтелектуалізації всіх видів людської діяльності, а й створенню якісно нового інформаційного середовища соціуму, що забезпечує розвиток творчого потенціалу індивіда [1].

Інформаційна технологія (Information Technology-IT) – це сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюжок, що забезпечує збір, зберігання, обробку, висновок і поширення інформації для зниження трудомісткості процесів використання інформаційного ресурсу, підвищення їх надійності та оперативності [2].

Сьогоднішній світ перейшов на новий етап життя, де головну роль виконує інформація, а також економіка, що будується на ній. Сучасний розвиток інформаційного суспільства безпосередньо пов'язаний з необхідністю збору, обробки і передачі величезних об'ємів інформації, перетворенням інформації у товар, як правило, значної вартості. Це стало причиною глобального переходу від індустріального суспільства до інформаційного. Поява всесвітньої мережі Інтернет спричинила масштабне зростання міжнародних спілкувань у різних сферах людського життя.

Інформація є одним з найцінніших ресурсів суспільства поруч з традиційними матеріальними видами ресурсів, як нафта, метал, корисні копалини тощо, тому, процес переробки інформації, подібно до процесів переробки матеріаль-

них ресурсів можна сприймати як технологію. Інформаційна технологія передбачає вміння грамотно працювати з інформацією і обчислювальною технікою.

Інформаційні технології дуже швидко перетворилися на життєво важливий стимул розвитку не тільки світової економіки, а й інших сфер людської діяльності. На сьогодні практично неможливо знайти сферу, в якій зараз не використовуються інформаційні технології. Не можливо оцінити важливість застосування інформаційних технологій у сфері освіти та науковій сфері. Зараз важко уявити собі ВНЗ, в яких би не було комп'ютерного класу, існує багато електронних бібліотек, користуватися якими можна не виходячи з дому, що значно полегшує процес навчання і самоосвіти. І при цьому інформаційні технології сприяють розвитку наукових знань [1].

Тому на заняттях з «Інформаційних систем і технологій в обліку» студенти спеціальності «Бухгалтерський облік» використовують програму «1С: Підприємство», яка значно полегшує ведення обліку на підприємствах різних видів діяльності.

Програма «1С: Підприємство» – це АІС обліку на підприємстві з розширеними можливостями систем 3-го покоління. Вона складається з окремих модулів, які можуть працювати разом. Їх можливості викладені в нижченаведених характеристиках:

- бухгалтерський облік дозволяє реалізувати будь-яку схему обліку залежно від конфігурації;

- оперативний облік призначений для обліку наявності і руху матеріальних цінностей і коштів;

- розрахунок дозволяє реалізувати будь-яку схему розрахунку зарплатні залежно від конфігурації.

Інші модулі призначені для технічного персоналу або адміністратора системи і пов'язані з профілактикою, обслуговуванням бази даних або інтеграцією АІС в інші системи, що є допоміжними. Це – «Управління розподіленими інформаційними базами», «WEB-розширення», «Тестування та налагодження інформаційних баз», «Конвертор табличних документів ІС» [3].

Сучасний стан розвитку ІСТ характеризується стійкою тенденцією до зростання обсягів та інтенсивності інформаційних потоків майже в усіх галузях знань. Діяльність будь-якого підприємства (комерційного, виробничого і т.ін.) супроводжується нагромадженням, зберіганням та обробленням величезних масивів інформації. Тому без застосування інформаційних технологій, ефективне управління економічними системами практично неможливе [4].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. http://sophus.at.ua/publ/2013_12_19_20_kampodilsk/sekcija_7_2013_12_19_20/informacijni_tekhnologiji_v_suchasnomu_sviti/49-1-0-863.
2. http://wiki.kspu.kr.ua/index.php/Роль_інформаційних_технологій_у_сучасному_житті.
3. http://pidruchniki.com/1538061063985/informatika/sistema_1s_pidpriyemstvo.
4. <http://buklib.net/books/24452/>.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ЩІЛЬНОСТІ СТРАХУВАННЯ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

Стабільне функціонування усіх галузей національної економіки забезпечується завдяки страховому ринку, який є невід'ємною складовою фінансового ринку України. Успішний його розвиток забезпечується завдяки державному регулюванню його діяльності, розширенню переліку страхових послуг, удосконаленню системи податкового регулювання його діяльності, підвищенню конкурентоспроможності та залученню страхового ринку до вирішення питань економічного розвитку. Особливо важливим є стан фінансової безпеки страхового ринку. Безпека ринку страхування полягає у забезпеченні страхових організацій певним запасом фінансових ресурсів, котрий міг би дати їм змогу в разі необхідності компенсувати зазначені у договорах страхування збитки, які отримали їх клієнти та забезпечити стабільний розвиток.

Страхування стає основним наповнюючим компонентом у деяких країнах, отже, вага страхування до ВВП становить понад 10 % у деяких європейських країнах. Можна сказати, що відсоток страхування у ВВП країни є показником розвитку відповідної держави. Зв'язок між страхуванням та економічним зростанням був підмічений багатьма фахівцями у цій галузі і призвів до висновку, що між ними існує прямий причинний зв'язок, тоді як на ступінь страхування впливає рівень економічного розвитку країни.

З 1964 року, на конференціях UNCTAD, важливість страхування в процесі економічного зростання країни була повністю визнана і розглядалася як дуже важливий сектор. Дослідження з виявлення рівнів впливу страхових показників на економічне зростання представляли в своїх роботах такі міжнародні вчені: Ян Вебб (Міжнародний фонд страхування), Мартін Грайс (2001), Гарольд Шкіпер (2001), Франсуа Отревіль (UNCTAD, 1990), Лідтке, 2007, Хаїс і Сумегі (2008), Скіпер, 2001, а також Уорд і Цурбрюгг (2000) досліджують потенційну причинно-наслідковий зв'язок між економічним зростанням та діяльністю страхового ринку для дев'яти країн в період між 1961 та 1996 роками, використовуючи річний реальний темп зростання ВВП як показник економічної активності, а також щорічну реальну ставку валових премій, як міра страхового бізнесу.

Метою даного дослідження є розгляд статистичних даних та встановлення співвідношення між страхуванням та економічним зростанням в Україні, беручи до уваги середню вартість страхових премій, що сплачується мешканцем протягом одного року (щільність страхування).

Важливим показником, що свідчить про рівень розвитку страхування і використання його як механізму нейтралізації ризиків, є показник щільності страхування. Даний показник показує обсяг валових страхових премій на одну особу. Щільність страхування розраховується за формулою:

$$L_{id} = GIP / TP,$$

де GIP – валові страхові премії, млн. грн.

ТР – загальна чисельність населення за відповідний період [1, с. 57].
Дані щодо щільності страхування в Україні в 1996–2016 рр. наведено на рис. 1.

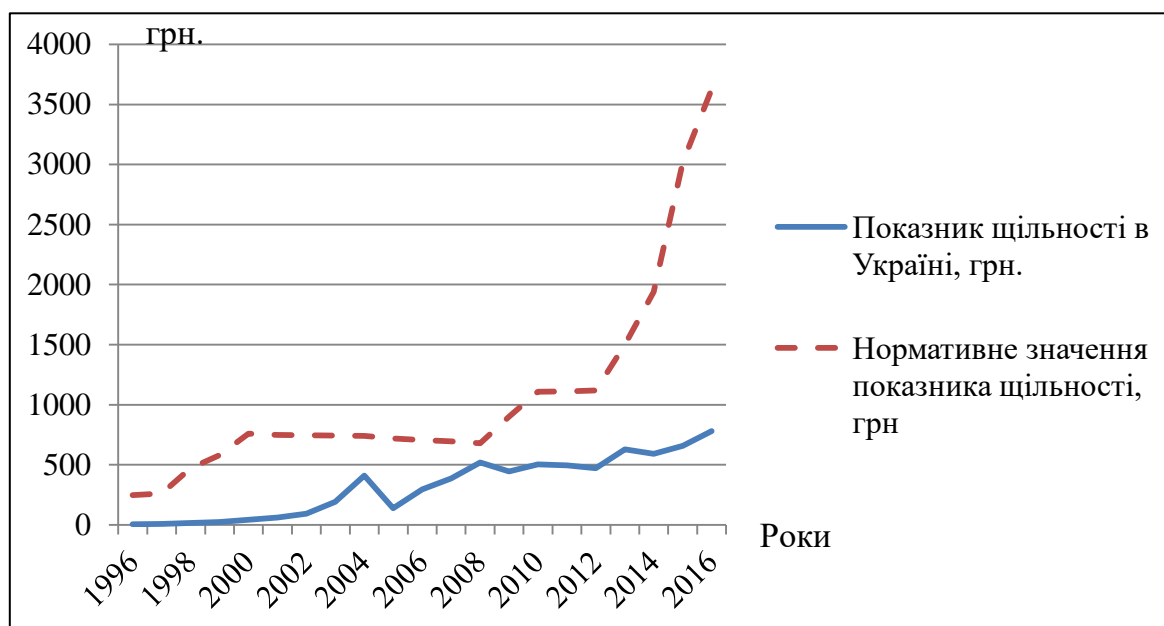

Рис. 1. Динаміка показника щільності страхування в Україні у 1996-2016 рр.

Складено та розраховано на основі [2-4]

Прийнято вважати, що ситуація в страховій сфері є нормальною, якщо показник щільності страхування становить 140 дол. США і більше. Якщо ж показник щільності страхування становить менше ніж 140 дол. США, це свідчить про те, що страхування належним чином не використовується як механізму нейтралізації ризиків та інструменту страхового захисту держави. Оскільки даний показник відображає ступінь поширеності страхових послуг, видно, що показник має тенденцію до зменшення та має відхилення від нормативного значення. Це означає, що на даному етапі стан страхової медицини не відповідає сучасним тенденціям розвитку, так у країнах ЄС, даний індикатор в сотні разів більший ніж в Україні [1].

Так, наприклад, в Україні найбільше значення суми страхових премій на душу населення становило 78,9 дол., а у 2016 році – 30,17 дол. США. Аналізуючи зарубіжний досвід, можна навести такі суми страхових премій на душу населення у 2016 році: в Японії – 7-8 тис. дол. США, у Німеччині – 4300 дол. США, у Польщі – 560 дол. США. На страхування в країнах Європи в середньому було витрачено 2234 дол. на душу населення (загальносвітовий показник – 1462 дол.). Найвищого рівня щільності страхування в Європі досягла Швейцарія – 10370 дол. на душу населення) [5].

В якості показника економічного зростання ми використали ВВП на душу населення, адже це загально прийнятий показник. Щоб перевірити, в якій мірі спостерігається причинно-наслідковий зв'язок між страхуванням та економічним зростанням в Україні, ми статистично перевіряємо кореляцію – ВВП на душу населення, динаміка якого вказана на рис. 2 та щільність страхування.

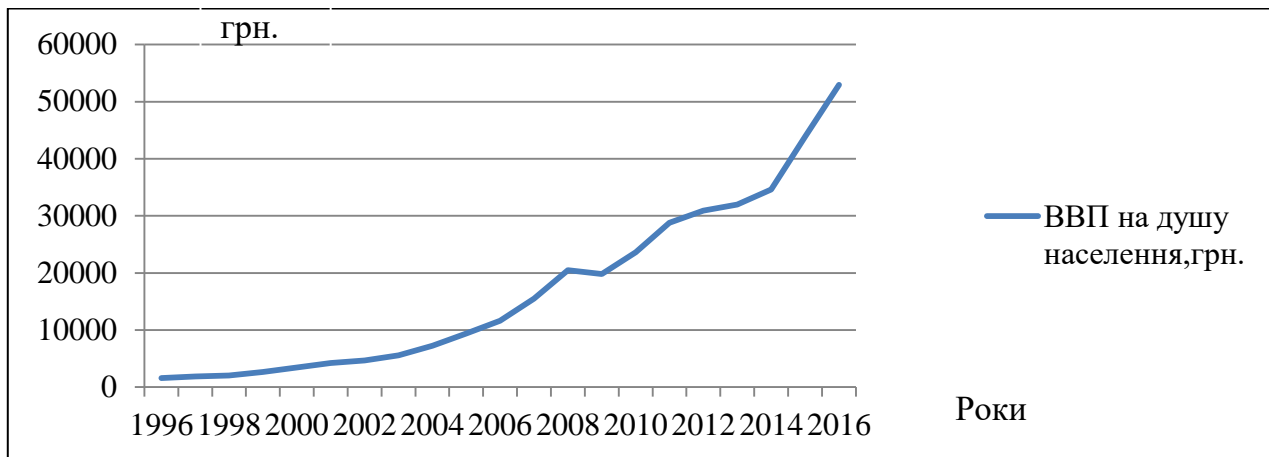

Рис. 2. ВВП на душу населення в Україні за 1996-2016 рр.

Складено та розраховано на основі [3-4]

Результати випробування співвідношення між ВВП на душу населення (Y) як залежною змінною та щільності страхування на страховому ринку (X) призвело до отримання таких даних, наведені в таблиці 1:

Рівняння регресії: $y = 56,3674 x - 1177,7323$.

Таблиця 1

Середньоквадратичне відхилення		Коефіцієнт еластичності	Бета-коефіцієнт	Множинний коефіцієнт кореляції	Коефіцієнт детермінації	Статистика Дарбіна-Уотсона
S(x)	S(y)	E	B	R	R ²	DW
246,262	14887,144	1,069	0,932	0,932	0,8694	1,09

Оцінені параметри парної лінійної методом найменших квадратів. Встановлено, що в досліджуваній ситуації 86,94 % загальної варіабельності Y пояснюється зміною X. Решта 13,06 % зміни Y пояснюються чинниками, які не врахованими в моделі. У нашому прикладі коефіцієнт еластичності більше 1. Отже, при зміні X на 1 %, Y зміниться більш ніж на 1 %. Іншими словами X істотно впливає на Y. Збільшення X на 1 од. вимір. призводить до збільшення Y в середньому на 56,367 од. вим. Не звертаючись до таблиць, можна користуватися приблизним правилом і вважати, що автокореляція залишків відсутня, якщо $1,5 < DW < 2,5$. Оскільки $1,5 > 1,09 < 2,5$, то автокореляція залишків присутня.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Радіонов Ю. Д. Фінансова безпека України / Ю. Д. Радіонов // Економіка та держава. – 2015. – № 11. – С. 55-59.
2. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]: наказ Міністерства економіки України від 02.03.2007 № 60. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
3. Державний комітет статистики України: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/734.html>.
4. Світовий банк: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/>.
5. Sigma No 3/2015 World insurance in 2016 [Електронний ресурс] Режим доступу: http://media.swissre.com/documents/sigma4_2016_en.pdf.

Наукове видання

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
(Львів, 22-23 грудня 2017 року)

Частина II

Редактор – *Ю.С. Павленко*
Технічний редактор – *О.М. Кричук*
Коректор – *О.М. Забела*

Підписано до друку 29.12.2017. Формат 60x84/16.
Ум.-друк. арк. 10,23. Замовлення № 1217/55. Ціна договірна.
Віддруковано з готового оригінал-макета.
Гарнітура Times New Roman.
Папір офсетний. Цифровий друк. Наклад 100 прим.

Надруковано у поліграфічному центрі
Львівської економічної фундації
м. Львів, проспект Чорновола, 7
Тел. +38 (063) 204 34 31